Mircea Horia Simionescu

BIBLIOGRAFIA GENERALĂ

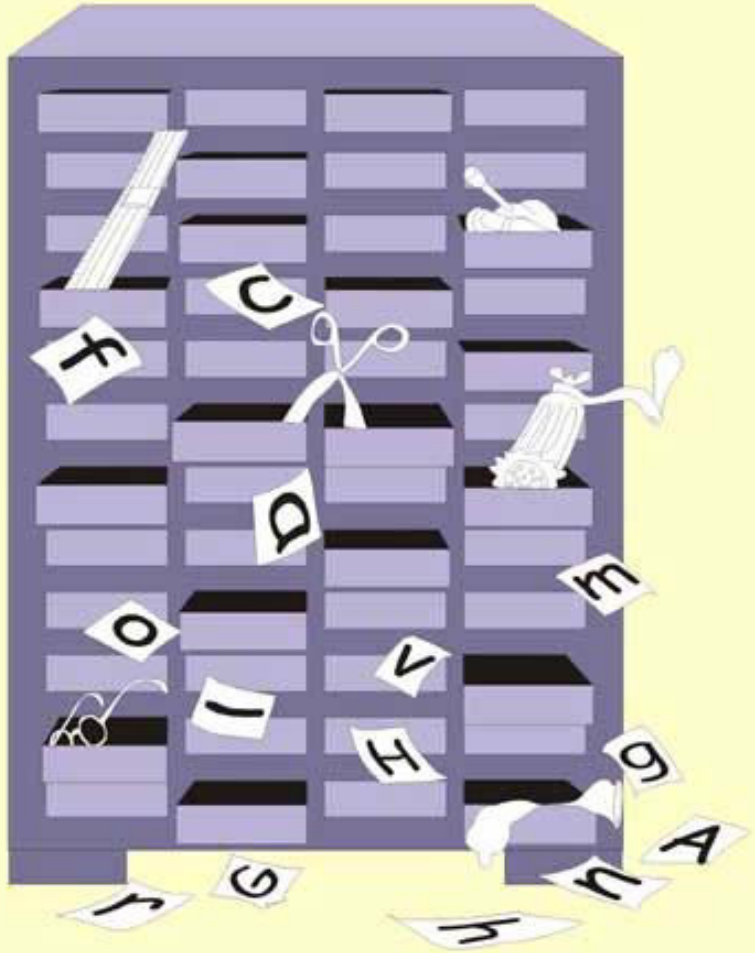

INGENIOSUL BINE TEMPERAT II

LiterNet.ro 2004

Redactori: Radu Ilarion Munteanu rimunteanu@literne t.ro
Corina Ungureanu cungureanu@literne t.ro

Editor format **.pdf** Acrobat Reader: Anca Şerban aserban@literne t.ro

Ilustrații: © 2004 Liviu Ovidiu Penea

Text: © 2004 Mircea Horia Simionescu
Toate drepturile rezervate autorului.

© 2004 Editura LiterNet pentru versiunea **.pdf** Acrobat Reader
Este permisă difuzarea liberă a acestei cărți în acest format, în condițiile în care nu i se aduce nici o modificare şi nu se realizează profit în urma acestei difuzări. Orice modificare sau comercializare a acestei versiuni fără acordul prealabil, în scris, al Editurii LiterNet este interzisă.

ISBN: 973-8475-40-6

Editura LiterNet
http: //editura.literne t.ro
office@literne t.ro

Mircea Horia Simionescu

Bibliografia generală

Ingeniosul bine temperat II

CUVÎNT ÎNAINTE

A scrie o prefață la o carte atât de pretențioasă – şi care-şi acoperă prea puțin pretențiile cu substanță, este o misiune, fără îndoială, ingrată. Când în paginile cărții mai apar şi fişele a două cărți semnate de prefațator, ingratitudinii i se adaugă o anume jenă. L-am putea bănui pe autor de mită intelectuală, dacă cele două titluri n-ar fi de departe cele mai nereprezentative pentru opera prefațatorului. O analiză critică de junețe, când aş putea spune că mi-am făcut mâna schițând portretul literar al lui George Heraclide, scriitor minor, care n-are alt merit decât acela de a descinde (am cercetat hrisoavele, sunt autentice!) din luminatul principe Iacob Heraclid şi un pamflet pe care contabilul literar de provincie (căci ce altceva este Mircea Horia Simionescu?) nu l-a sesizat, luându-l în serios, iată cu ce rămâne cititorul "Bibliografiei generale" din opera lui Nicolai Colentina, teoretician literar care, fără falsă modestie, se naşte o dată la 500 de ani.

Dar vom trece seniorial peste mărunțele bețe pe care autorul le fabrică pentru roțile carului nostru şi să răsplătim spiritul mărunt cu larghețe.

Amuzantă superficial, pretinsa istorie sintetică a primei jumătăți a marelui secol al literaturii, omite sistematic toate marile piscuri: nici o vorbă despre strălucitul romancier vienez Adolph Schicklgrubber, un artist total, care şi-a ilustrat singur romanele cu geniala-i pictură gotică. Nici măcar bestsellerul *Mein Kopf*, care numai în urma unei lucrături dezonorante nu a luat premiul Möbel. Frate întru omisiune, smeritul preot georgian Josef Djugasvilli, care a stors lacrimile a milioane de oameni şi care şi-a nemurit mama sub pseudonimul Maxim Gorki. Iar din Nicolai Colentina, cum spuneam, nu ştiu dacă nu în batjocură, cele mai obscure opuri. Când m-a văzut scriind o prefață pentru dubioasa lui carte, distinsa mea soție m-a întrebat: la urma urmei, ce dovadă ai, Nicolai, că Mircea Horia Simionescu există? Uite, o să-i întreb pe colegii mei…

N-am de gând să continui marile omisiuni. Bunul meu prieten, contele Benzino Napoloni, mă va ierta. Voi scrie eu însumi o replică polemică, în care "*Pe orice drum ai mărşălui, ajungi la Roma*" îşi va găsi locul firesc.

Dar nu selecția literară lipsită de răspundere e singurul reproş care se poate face "Bibliografiei generale". Ci, mult mai grav, subversivitatea transparentă: ce caută într-o sinteză critică fişe ale unor fitile literare, şi expresia e un

eufemism, *Fabrica de bețe pentru roți* (Flavio Terepentina), *Pe Kant eu l-am omorât* (Johannes Mayor), *Pentru o incultură mai puțin crasă, mai puțin evidentă* (François Bertin), *Note despre oameni* (Horatio Hydra), care începe cu fraza: "Un şef al serviciului personal se descoperă, într-o noapte, scriitor", cum se justifică titluri ca: *Inchiziția caută inhibiția* (Marino Portari), *Prindeți şi legați pe artişti* (Marilena Hardmuth)?

Cartea lui Simionescu merită citită doar pentru a o demola.

Nicolai Colentina[1]

[1] (p. conf. autorul)

MARIO SALVA GŐTTINGEN: *"Cartea apelor".* - Este vorba de o maşină de smântânit care, în vara lui 1916, a mers câteva zile în gol, satul pe care-l deservea fiind pustiit de război. Autorul ne conduce cu măiestrie în faţa smântânitorii. Maşina este frumoasă, are două ţevi, una care intră şi o alta care iese, două butoane, roşii amândouă. Ni se demonstrează că, la nevoie, ele pot fi răsucite cu plăcere.

Iată, pe cărări şi prin vecinătăţi, locuitorii satului se întorc din bejenie. La început, toţi cad de acord, în urma studiului amănunţit al celor două butoane, că smântânitoarea merge în gol. Se dau explicaţii: un dezertor a încercat să producă unt fără să fi turnat mai înainte lapte, lucru interzis chiar şi în condiţii de pace; un obuz a explodat în apropierea agregatului, smulgându-i maneta cu care se punea în mişcare bătătorul; o pasăre şi-a făcut cuib în rezervor, mai puţin îndemnată de confortul căuşului cât de semnificaţia locului; în fine, maşina merge în gol pentru că nu are prospect.

Tot cercetând lucrurile, locuitorii satului, care năzuiesc fierbinte să obţină smântână rece, încep să afirme păreri diferite. Pe măsură ce smântânitoarea se opinteşte şi sughite, gândurile lor curate lucrează: opiniile se separă, susţinute felurit de indivizi, apoi de familii întregi, de grupuri şi ginţi, în rivalitate de argumentaţie. Se mai găsesc unii - ce e drept, puţini la număr - care susţin că smântânitoarea e perfectă şi nu le rămâne decât să întindă cuţitul spre a-şi unge cu unt felia de pâine.

Printr-o dialectică firească, opiniile se diversifică şi mai mult. Se formează păreri, în funcţie de categorie socială, clasă de salarizare (în cazul celor din aparatul administrativ), meserie, rasă, grupă sangvină, apartenenţă psihosomatică, grad militar, circumferinţă craniană, circumscripţie financiară, parohie.

În continuare, oamenii reacţionează după cum le dictează interesele, obiceiurile, tradiţia orală, culoarea veşmintelor, preferinţele culinare şi practica sexuală. Opiniile se mai împart după atitudini şi avere, talent şi idealuri, posibilităţi şi năzuinţe, după netto şi brutto, după caracterul continentelor şi al zonelor de influenţă. Se aşteaptă părerea Angliei şi a Republicii Dominicane.

Povestirea filozofică a lui Mario Salva Gőttingen urmăreşte să înfăţişeze cititorului geneza şi legitimitatea tuturor opiniilor care circulă astăzi prin lume. Studiul atent al unui fenomen - de pildă, participarea unui avocat la campionatul european de sărituri de la Copenhaga - nu poate fi înţeles fără considerarea analitică a ideilor cu care a venit în contact, înainte şi după competiţie. Concluzia cărţii: singurul criteriu de apreciere calitativă a unei opinii ce câştigă adepţi este raportarea ei la mersul în gol al unei smântânitoare. (Editura "Armand Didot", Paris, 1927.)

MAURICE PRINTEMPS: *"Papa Clement al XII-lea şi lovitura după ceafă".* - După ce descrie splendoarea curții papale, Maurice Printemps, care a locuit cincisprezece ani la Vatican spre a cerceta arhivele, face un admirabil portret al marelui Clement al XII-lea. De remarcat fina observație, presărată egal în paginile scriitorului (v. pag. 26-27 şi 102-103). Carte excelentă. Nu se explică însă în ce constă concret lovitura după ceafă, dacă se aplică simplu, cu palma, sau se folosea un obiect oarecare, dacă era dureroasă sau numai usturătoare, dacă, în fine, producea desprinderea sufletului de trup sau numai mâhniri. Aluzia la tăria sfântului duh nu satisface. (Editura "Se", Grenoble, 1940.)

ORLANDO SABENA: *"Cu Luther în furculiță".* - Plecând de la versul lui V. Alecsandri, "Cu Ninița-n gondoletă", Orlando Sabena construieşte o amplă povestire, în care apar câteva sute de personaje încleştate într-o luptă crâncenă pentru o moştenire. Oamenii se învârtesc plini de ură în jurul averii râvnite, îşi dau coate, se linguşesc, se târguiesc, se împrietenesc, apoi se freacă unul de altul, se irită, se ceartă, se îmbrâncesc, se ciupesc, se scuipă, se zgârie, îşi rup hainele, se lovesc cu pumnii. O horă imensă, față de care obiectul gâlcevii apare neînsemnat. Hora se destramă şi sfârşeşte într-o sângeroasă încăierare; rămâne la mijloc, pe iarbă, sfâşiat, în izmene de flanelă, cu ochii învinețiți, însângerat, domnul Negatif, un tânăr şi talentat biolog care tocmai studia în localitate specia de musculițe *Antrax petullia,* zisă şi *Acrița.* Moştenirea, nicăieri.

Romancierul încearcă să-i dea de urmă, dar renunță. Un autor care îşi permite să lase lucrurile baltă, fără măcar să dea dimensiunile imobilelor, să consemneze valorile principale convertibile în aur, să ofere relații despre ipoteci şi chiriaşi etc. mi se pare lipsit de seriozitate. Cartea a primit un premiu la Veneția în 1934, dar asta dovedeşte din partea juriului dezinteres pentru valorile materiale naționale. De remarcat coperta cărții, dintr-un cauciuc fin, care se poate spăla uşor, cu puțin săpun şi apă călduță, limpezit şi şters apoi cu o cârpă moale, de două, trei ori. (Editura "Lombardi", Roma, 1940.)

NATALIA SINNA: *"Ploşnița de sticlă".* Nuvele (Editura "Paramount 60", Chicago, 1962.)

MYRON CHEVALIER: *"Misiunea doamnei Sachelarie în literatura americană".* - Dacă la începutul secolului contribuția d-nei Marioara Sachelarie, născută Mătăsăreanu, la dezvoltarea literaturii americane era aproape cu totul necunoscută, astăzi această chestiune, datorită studiilor numeroase şi competente apărute în ultimul deceniu, este pe

MISIUNEA D-NEI SACHELARIE IN LITERATURA AMERICANA

deplin lămurită. Se ştie că, până pe la 1840, America nu-şi pusese problema să-şi înjghebeze o literatură. Tot ce se încercase până atunci în roman, teatru şi poezie nu putea avea un caracter peren, pentru că lucrările apărute fuseseră scrise de particulari, îndemnați de interese meschine, de sentimente întâmplătoare. Trebuia inaugurată o literatură modernă, rapidă, confortabilă, cu frâne hidraulice şi cu semnalizatoare de direcție. Cine să se încumete? Se vădeau pretutindeni ezitări. Se ezita individual, se ezita în grup. Atunci s-a hotărât cineva. Era o femeie. Era o femeie din îndepărtata Românie, care nici nu bănuia atunci că va întemeia literatura americană. Era Marioara Sachelarie din Găeşti, fiica cinstitului părinte Matei Sofronie Mătăsăreanu. Neluând în seamă greutățile dar luându-şi cu ea un geamantan cu schimburi şi alimente, Marioara trecu grabnic oceanul şi se puse pe treabă. Cartea lui Chevalier, care se înscrie printre cele mai documentate în această problemă, relatează fapte şi episoade care dovedesc cât de puternic a fecundat prezența româncei literele americane, lăsându-se uneori ea însăşi ca orice spirit receptiv, fecundată. Greul fusese învins. Ce s-a făcut după moartea ei n-a mai fost, desigur, tot atât de dificil. Au apărut curând spirite alese, de la Walace şi Poe la Caldwell şi Hemingway. Poate că unii au realizat chiar mai mult. Dar greul fusese luat în piept, şi încă de cine? De o femeie. "Generația noastră îi este recunoscătoare", declara într-o emisiune recentă postul de radio Alaska. (Colecțiile "Brandenburg", Texas 1959.)

ALIN RICHTER-NORDAU: *"Povestiri cu maioneză".* - Dintre mult prea numeroasele narațiuni ale marelui povestitor, au fost alese doar *Foci şi zepeline* şi *Electricitate la 60 de metri,* oricum nu cele mai rezistente lucrări ale maestrului. "Scriitor de nimic, Richter-Nordau mă indispune - scrie Gym Pampass - Nu el a contracarat oare mişcarea

de emancipare a paracliserilor, obligându-i pe bieții oameni să se adreseze sindicatului?" "Nordau e totuşi genial, citiți-i textele!" - îndeamnă H. Descamps în *Ist. lit.* "Nici nu mă gândesc să-l iau în mână! - strigă dintr-un articol Pampass. - Dacă un scriitor face o năzbâtie, mi-l scot definitiv de la inimă şi-l ignor în vecii vecilor!" "Ce facem atunci cu Petrarca, care îşi înşela frecvent creditorii?" "Îl lăsăm să se descurce singur, critica nu are obligații."

"După Dostoievski, nu cunosc un scriitor mai profund", scrie în capitolul pe care i-l consacră în *Enciclopedia britanică,* Giovanni Strepto. "Englezii n-au avut niciodată criterii", revine Gym Pampass, după lectura capitolului, în traducere. (Editura "Progress", Oslo 1828.)

RALPH JACOB TRASCOUNT: *"Submarinul de cocă".* - Roman în două volume. În afară de numeroase greşeli de tipar, cartea abundă în platitudini de felul: "Dacă v-ați trezi, contrar obişnuinței, într-o dimineață la ora trei, şi ați privi cerul, apoi ați lua primul tren spre capătul lumii, coborând totuşi la a doua stație, ca să îngăduiți soarelui să răsară de undeva, şi, privindu-l în față, ați juca în mijlocul câmpului, printre maci şi margarete, rolul nebunului din oricare piesă cu nebuni, apoi ați porni spre nord-vest, orientarea precisă fiind calitatea dumneavoastră dominantă, şi ați intra în vorbă cu primul țăran întâlnit, desigur în vârstă de 100 de ani, şi apoi cu o femeie rătăcită, hotărâtă să vă ajute să ratați o mare carieră, şi, în sfârşit, ați urca munții, care s-ar lăsa pe burtă ca o pisică enormă, şi ați trece dincolo, unde poate să vă întâmpine noaptea pe care n-ați mai văzut-o niciodată, cea fără electricitate, fără pat, cu marşarier, fără stele pictate, noaptea despre care v-am mai vorbit şi altădată?

Dacă, mai târziu, după ce ați coborât în adâncul întunericului şi v-au ieşit în cale păsări şi peşti trăind laolaltă, printre vegetații de pluş umed şi printre perdelele unei muzici cu două flaute şi țimbale, v-ar atrage întoarcerea acasă, şi, revenind în sufragerie, v-ați aşeza ca altădată în fața televizorului, n-ați muri oare de râs şi nu v-ar fi ruşine de înțepenirea dumneavoastră în cadrul ecranului, de conectarea aparatului nervos la canalul 13, de prea multele reclame pe care la îngurgitați, pe care le-ați îngurgitat cu bunăvoință şi care constituie bagajul dumneavoastră unic de cunoştințe, transmis fără încetare şi celorlalți, ziua şi noaptea?

Şi dacă toate lucrurile, câte se află în preajmă, ar râde de dumneavoastră, ar râde cu hohote, camaradereşte, plăcut, până ce paharul aşezat pe masă ar binevoi să plesnească şi ar sări cioburile pe covor, iar ceilalți, ai casei, înfricoşați, n-ar înțelege ce s-a întâmplat, s-ar refugia grabnic într-un roman polițist, în timp ce dumneavoastră ştiți bine că s-a întâmplat exact ceea ce trebuia să se întâmple?" (Editura "Teo Reder", Viena, 1958.)

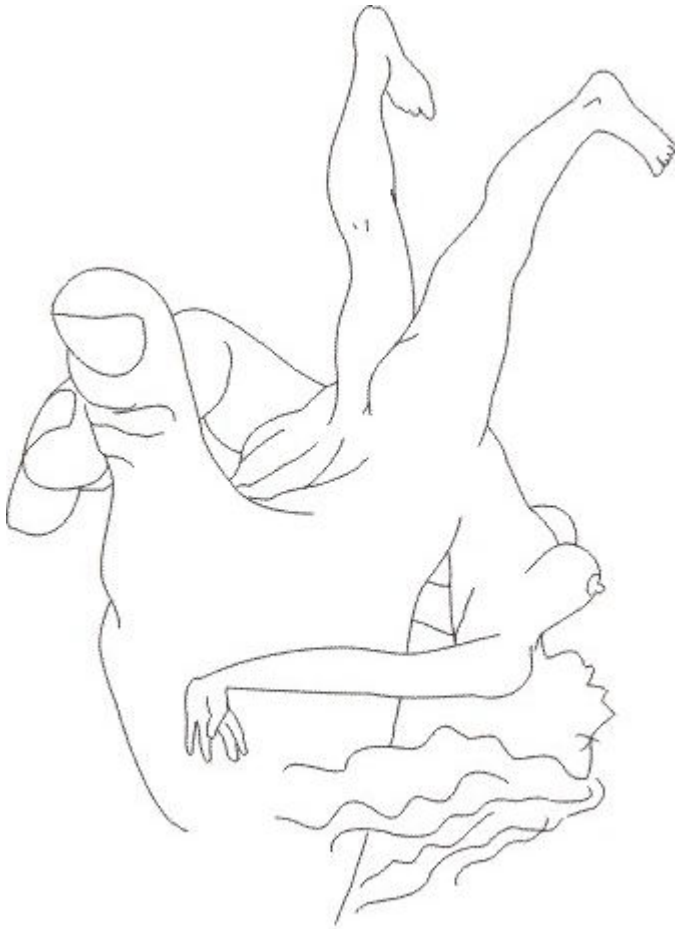

CATALOG DE VISE CONTEMPORANE

MARIUS HOLST: *"Din Roderigo nu se poate reține decât apa".* - Ni se propune o experiență: ştiindu-se că în lume foarte mulți îşi închipuie că au un talent pe care în realitate nu-l au, se ia un exemplu numit Roderigo, tenor, şi se îndeamnă la cântat. Cântă o săptămână, cântă un an. Se constată că greutatea corporală scade, că trupul, mai înainte viguros, s-a deshidratat, iar resturile nu sunt decât nişte coji pe care vântul le spulberă uşor. Explicația este următoarea: individul nu exista, simpla concentrare a apei nu putuse alcătui o persoană, cu toate pretențiile exprimate şi în ciuda câtorva contracte cu semnătură şi parafă. *Regulă: orice Roderigo căruia i se întreține cantitatea constantă de apă în organism poate produce cântece, fără ca acestea să intereseze pe cineva şi fără ca el să scadă ca volum.* (Editura "Ra", Cairo, 1952.)

MATEO SENTEMBRINI: *"Catalog de vise contemporane".* - Vă dați seama, dacă măcar unul din zece vise nocturne ar căpăta printr-o minune consistență, ce interesant ar fi? Am avea pe lume încă un univers, dacă nu unul şi jumătate. Am prinde în obiectivul aparatului de fotografiat două Grete Garbo, în urechi ne-ar cânta două simfonii a V-a, s-ar lucra ca în şcolile cu clase paralele cu B, C, D etc. Am înregistra pe banda de magnetofon răcnete de nesuportat. (Motto şi argument al cărții.) "Cea mai slabă dintre cărțile neîntrecutului artist al cuvântului care a fost M. Sentembrini. Valoroasă poate numai ideea de la care pleacă. Tratarea e întristător de săracă. Stilul, alterat.", scrie Jean Felix Galor în "Les livres", dec., 1960. ("Flammarion", Paris, 1959.)

NICOLAUS REMBRANDT: *"Războiul filozofilor".* - În anul 1928, spre toamnă, s-a aprins în zona Mediteranei nord-orientale un aprig război între filozofii locali. Pricina: Platon contrazisese pe Democrit în problema

comensurabilității spațiului, şi făcuse asta cu oarecare superioritate, atitudine interpretată de adversar drept arogantă. Interveniră ca mediatori pitagoreicii, nesiguri totuşi în acțiunea lor. Primele trei capitole ale cărții, vag plicticoase, expun cauzele conflictului - lupta dintre topografii tradiționalişti şi topometrii empirici, ajunsă la maximă încordare. Cinci alte capitole conțin informații privitoare la pregătirile taberelor. Eleații, de pildă, sunt surprinşi învățând pe de rost poemul cu cheie şi luând notițe pe maculatoare cu foaie velină. Ultimul capitol, cel mai realizat - lupta propriu-zisă a armatelor filozofice - este capodopera lui Rembrandt. După ce se arată cum s-au extins disputele de-a lungul întregii coaste a Adriaticii mijlocii şi au pătruns, prin colonişti, până în Sciția şi Germania meridională, luptele ne sînt înfățişate cu priceperea unui Xenofon. Combatanții încep tirul. În loc de obuze, ei îşi trimit precepte şi judecăți de calibru mijlociu, sentințe de 101 mm, cu explozie întârziată, Periandru, Ferekyde şi Teopomp reglând admirabil tirul. Avioanele lansează adevăruri rotunde, bine şlefuite. în largul mării Adriatice, un portavion este scufundat cu ajutorul minelor confecționate din pergamentul unor tratate medievale. Mitralierele trag cu monade, tunurile antiaeriene clănțănesc frânturi din discursurile sofiştilor. Marea bătălie de le Samosata este descrisă de Rembrandt cu o savantă ştiință a efectelor: La strigătul lui Platon de pe un meterez: "lumea este o iluzie", rândurile duşmane în plină desfăşurare se sparg, se răresc, cad pretutindeni morți şi răniți, făcând pe loc afirmații morale dintre cele mai convingătoare. Dar inamicul contraatacă cu blindate. "Politica", pe şenile, "Retorica" cu opt guri de foc, "Meteorologia", "Metafizica" aruncă spaima în soldații rămaşi pe pozițiile rigide. Neoplatonicienii cumpără de la un neamț o armă secretă, "Dialectica", pe care o pun în funcțiune. Inamicul protestează, invocă tratatul de la Geneva şi amenință cu represalii: va folosi gazele asfixiante şi behaviorismul. Intră în conflagrație John Locke, Berkeley, enciclopediştii, Spinoza, Auguste Comte şi Alexandr Papanin, autorul unui sistem filozofic cu totul original. Scene admirabile, homerice. Armele par să nu mai tacă. Dar armistițiul de o oră propus de J. P. Sartre devine, prin compromisul fără nădejde pe care-l oferă, o bază pentru încheierea de convenții ce, ulterior, vor asigura pacea. Armatele se retrag la bazele lor, filozofii în rafturi. Nu va mai fi război atâta timp cât bibliotecarii îşi vor ține cărțile în bună rânduială, sub cheie. (Editura "Cerc", Paris 1930.)

AURELIO MERCANTILE: *"Frumoasele".* - În peste trei sute de pagini, autorul demonstrează că frumoasele nu sunt cele care împodobesc sălile de spectacole, nici cele care alunecă într-o mişcare unduioasă pe marile bulevarde, tulburând liniştea de după amiază a trecătorilor, nici cele care lucrează în laboratoare, birouri, în uzine farmaceutice, albe, planturoase, cu ochii scânteietori, călcând podeaua cu paşi de feline. Frumoasele nu sunt nici cele de la volan, cele din tren, cele de la cursele de cai. Frumoasele sunt altele, altundeva, altceva, altfel. Se emite o ipoteză care ar determina locul, forma, dimensiunile, ocupațiile, preferințele şi posibilitățile intelectuale şi fizice ale frumoaselor. (Editura "Gardian", Geneva 1934.)

GABRIELE HANSA: *"Înfrângerea francezilor la Popice (1826)".* - Una dintre cele mai sângeroase bătălii din întreaga istorie a Franței a fost cea de la Popice (1826). Cercetările istoricilor, stabilind precis numărul morților şi răniților, n-au aflat deocamdată cu cine s-au bătut atunci francezii, din ce cauză şi cum s-au încheiat ostilitățile. Fireşte, o pace trebuie să se fi instaurat după acel război, cel puțin pentru câțiva ani, până la bătălia pentru *Hernani* (1830).

SUPREMA INFIDELITATE

HANS FREGATA: *"Determinarea gradului de abstracționism la sugari".* - Rezultatele cercetării laboratorului de abstracționism al Universității din Hamburg. Inconvenientul procedeului propus în tratat: subiecții cercetați nu supraviețuiesc. ("Orienta", Hamburg-Leipzig 1956.)

WOLFGANG APUD: *"Suprema infidelitate".* Roman – Un om foarte aşezat, Robert Y., lipseşte de la un timp destul de des de acasă. Se ştie că s-a îndrăgostit de o frumoasă actriță. Colegii îi fac mustrări. Neputându-se înțelege pe sine când constată că-şi iubeşte deopotrivă nevasta şi amanta, slăbeşte, se îmbolnăveşte. Diagnostic: schizofrenie. Totul continuă să se desfăşoare fără drame. În familie flacăra iubirii arde albastru, alături de amantă - flacără vie, roşie. De la un timp soția, preocupată de sculptură, îşi neglijează gospodăria. Robert află tot mai frecvent praf pe mobilă. Face alergii, care-l demoralizează şi-i agravează maladia dinainte. Într-o dimineață fuge de-acasă. Soția e convinsă că a fugit la amantă, se duce la ea şi-i face o scenă îngrozitoare. Robert trimite însă o scrisoare dintr-un orăşel îndepărtat, unde s-a angajat şofer. Este hotărât să se întoarcă numai atunci când, după ce va fi străbătut drumurile țării dintr-un capăt la altul, se va fi obişnuit cu praful. (Editura "Félix Mendelssohn - Bartholdy", Hamburg 1954).

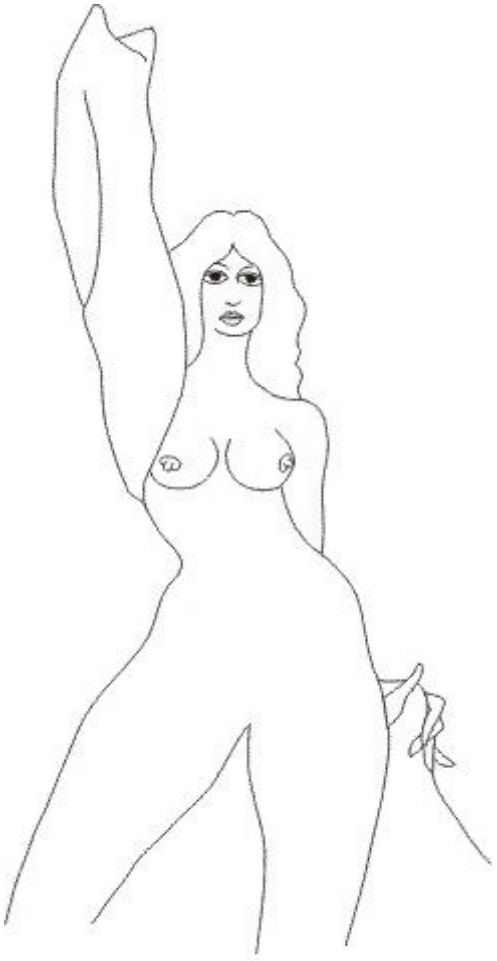

TEXTILE SI INCERTITUDINI

DOMITIO HEIMEYER: *"Textile şi incertitudini".* - "Roman excelent, sentimental şi patriotic, cu pagini în gustul secolului trecut, cu tipuri bine realizate" (Galba Marcetti în *Le Courrier).* (Editura "Flammarion", Paris 1936.)

RODERIGO SOLWEIG: *"Singurătate".* - Despre două domnişoare rătăcite pe o insulă. Dramatica lor căutare reciprocă. Când în sfârşit se găsesc, una îşi pierde respirația şi trebuie transportată la spital. Un medic se îndrăgosteşte de ea şi o cere de nevastă. Prietena, geloasă pe asemenea soartă, pleacă în India. Peripețiile din junglă - foarte palpitante. Episodul uciderii cobrei, colosal. Medicul este trimis într-o expediție, tot în India. Căutări, incertitudini. Domnişoara, care-l iubeşte, nu-l iartă, pentru că există o ură funciară, premeditată, împotriva celui fericit. Îl pândeşte şi-l umileşte. Apare un cardinal. Îi aduce medicului ştirea că soția i-a murit într-un accident. Cei doi iau avionul spre Europa. Medicul face curând o congestie cerebrală şi paralizează. Devotament şi disperare. Domnişoara se dedică îngrijirii bietului bolnav. Întemeiază o mănăstire. Organizează un spital. Construieşte un aparat pentru înlăturarea sechelelor paraliziei. Fundează o bibliotecă. Dă concerte (cânta admirabil), strânge bani, deschide o carieră de marmură în Suedia. Călătorii de afaceri. Întreține jumătate din efectivul forțelor armate coloniale din oraşul Alger şi oferă gratuit filme educative pentru şcolari, în internate. De la singurătatea ei de altădată, se vede acum înconjurată de mii de prieteni. În încheiere, un elogiu adus activității omeneşti şi medicinii. (Editura "Coasta de Fildeş", Cairo 1938.)

SIMION GABRIEL: *"Dincolo de front".* Versuri. - O poetică oarecum interesantă, lipsită însă de forță şi sărăcăcioasă în ceea ce priveşte ideile. "Durerea noastră surdă şi amară / O grămădii pe-o singură vioară" sunt versuri artificioase. Este, de altfel, nepotrivit să construieşti o imagine din senzații gustative şi sonore. "E trist diaconul Iachint / Şi temerile lui nu mint / Fur şi tâlhar întru Hristos, / El printre frați trecu sfios", din altă poezie, e de fapt proză curată. (Nu am putut recenza întreg volumul, paginile cărții fiind desfăcute. De pildă, la pag. 18 găsesc următoarele: *"L'otite moyenne se propage assez*

souvent aux cellules mastoidiennes, mastoidite, *celle-ci est caracterisée et surtout provoquee par la presion locale, par la rougeur derriere l'oreille et quelquefois par de l'oedeme".* Cred că fragmentul, de vreme ce e scris în franţuzeşte, nu aparţine volumului. (Editura "Salpetro" Geneva 1960.)

SALVADOR MARCA: *"Pictor de caverne"* – Despre apucăturile unui pictor explorator care joacă farse cercetătorilor desenând în timpul nopții scene vânătoreşti pe pereții peşterilor, pe care, de dimineață, specialiştii le descoperă cu entuziasm. Satisfacția supremă a pictorului, care se vede expus la British Museum, în sala a III-a, a "rupeştrilor" (Editura "Solex", Graz, 1919).

MAIOR GRIGORE TAŞCĂ: *"Principii morale la întemeietorii fanfarei Regimentului 95 infanterie - Olt".* - Studiu exhaustiv. (Editura "Voluntarii Patriei", Piteşti 1938.)

RASPANDIREA COPIILOR CODATI IN ZONA SUBCARPATICA

ION GABRIELESCU: *"Răspândirea copiilor codați în zona subcarpatică".* Studiu - Lucrare distinsă cu premiul "Grigore Antipa" de către Academia Română. (Bucureşti 1910. Broşură dactilografiată.)

SANDRO BASTARDI: *"Constipația viageră şi întreținerea ei".* - Studiu critic, cu o prefață de N. Iorga. Sandro Bastardi a lucrat într-un laborator de biologie din Bucureşti. A trecut uşor de la studiile de biologie la literatură, stârnind în intelectualitatea tehnică şi ştiințifică românească o trecere masivă de partea literaturii, sărăcind astfel industria şi laboratoarele de specialişti. S-a ocupat îndeosebi de activitatea desfăşurată de poeții Nicu Şopârlă, Vasile Panaitescu, Nistor Motâlcă, de

romancierii Grigore Grădişteanu, Petre Vasilescu-Rădăuți şi Jean Bunescu, editându-i, îngrijindu-le ediţiile, publicând articole despre activitatea lor literară. Aplicând descoperirile sale ştiinţifice la literatură, a stabilit că, dintre toate eforturile biologice, reţinerea îndelungată a intestinului gros de la pornirile-i exclusive este cea mai rodnică. Sângele, alungat prin presiune din vasele pereților, încărcat de gaze, adică de cele mai subtile înfăţişări ale materiei, urcă la cap, producând asociaţii neaşteptate, congestii fecale, alcătuind pe neprevăzute, câte o capodoperă. Autorul merge mai departe. El indică în studiul său, inclus în volum, *Idei preromantice la scriitorii noştri sămănătorişti,* câteva alimente care produc o constipaţie îndelungată: pâinea în cantităţi mari, cartofii, conservele de carne, bobul şi turtele, recomandându-le îndeosebi prozatorilor, în vederea obţinerii, în anii ce vin, a marelui roman al secolului. Într-un alt capitol, intitulat *Anemia şi tulburările vasculare la criticii literari,* Bastardi se ridică cu vehemenţă împotriva utilizării neraţionale a laxativelor şi a fructelor proaspete, văzând în ele nişte agenţi dăunători dezvoltării pe mai departe a literaturii noastre. (Editura "Socec", Bucureşti 1932.)

HANIBAL LAMBETWALK: *"Chef cu glicerină".* - Foarte reuşită, convingătoare şi spirituală, povestea dovedeşte că nimic din ceea ce este valoros în lume nu rămâne necunoscut şi că omenirea evoluează chiar şi în perioadele zise de regresiune. Se oferă exemplul Spaniei. (Editura "Orbis", Cracovia 1953.)

LOLA CENTOMILLA: *"Condiţia de şoarece".* Roman (Editura Palmier, Lyon 1958.)

ALVARO GALION: *"Cine a bătut ceasul?".* - Întrebarea devine cu fiecare pagină mai insistentă, mai tulburătoare, deşi nu se ştie încă dacă ceasul a fost lovit, aşa cum pretinde un personaj, sau a fost bătut pur şi simplu în cuie, cu limbile împletite, cum afirmă detectivul. Plină de semnificaţii este apariţia, când situaţia era mai încurcată, a unui cuc. Acum devine limpede că ceasul era pendul şi că bătaia lui avea grave consecinţe. O carte care demonstrează că cititorul poate fi pasionat, spre ruşinea sa, de aventuri lipsite de idei înalte. "Cine nu vede în această scriere un atac împotriva Hollywoodului, a filmelor lui, a glumelor lui, e un orb." (Editura "Pax vobiscum", Neapole 1939.)

SALVATOR VEGA: *"Viaţa şi activitatea lui Fox Therrier".* - Insistenţa cu care reputatul Salvator Vega revine în cartea sa asupra felului în care Fox Therrier îşi aranja hainele în vestiar, amănuntele privind dispoziţia în încăpere a cuierului, calitatea cârligelor de rufe, relatări despre peisajul delicat ce putea fi văzut prin fereastra vestiarului - toate

acestea aduc o lumină nouă, interesantă, într-un capitol de istorie literară prea puțin cunoscut până acum. (Editura "Salamandre", Zagreb 1902).

ANDREA GALLUPPI: *"Despre utilitatea observației concrete"* urmată de *"Franchețea căderii pe gheață".* - "Dacă înainte de culcare n-ai câteva clipe în care să devii cel mai mare istoric al lumii, te poți considera pierdut" (Ath. M. Goethe). (Editura "Frații Rogers", Ithaca 1929.)

ANTONIO GOVERNALY: *"Noocrația"* – În insula Gamma din Antile, funcționează de mai bine de cinci sute de ani un sistem de guvernământ noocratic desăvârşit. Cărturarii au preluat puterea prin anul 1428 şi au desăvârşit un mecanism parlamentar de cel mai înaintat tip. Trebuie menționat că primul act al noii guvernări a fost "Legea parantezelor" (1429), prin care se interziceau activitățile nocturne. "Orice activitate ascunsă, proclama primul articol, se datorează lipsei de lumină solară şi ca atare este antiumană." În următoarele zile, ca demonstrație, au fost masacrați trubadurii, poeții, lampagiii, brutarii, curtezanele, corăbierii care n-au ancorat la timp, grămăticii (cărora niciodată ziua nu le-a ajuns), binevoitorii, curioşii şi, în general, toți cei care încercau să se remarce în noapte printr-o activitate oarecare sau printr-un felinar.

S-au semnalat şi confuzii: Mario Sogra a fost ucis pentru că a traversat un bulevard, la miezul nopții, bătându-şi în acest timp nevasta. Omul era nevinovat, făcând dovada că e orb. Lui Francesco Tinoya i s-a luat capul deoarece semnalase autorităților că un vecin al său fierbe zilnic o cană cu tărâțe. I se demonstrase, după ce fusese însă predat maşinii de decorticat, că este important ca fiecare să-şi fiarbă sau să arunce orice cantitate de tărâțe doreşte.

O altă lege a interzis salutul, considerându-se că este ceva luat şi imediat înapoi dat, ceea ce era un adevăr. Risipa era evidentă: o societate civilizată nu-şi poate permite luxul...

În sfârşit, o altă lege a indicat drept singura modalitate de a ieşi la aer hora strînsă de flăcăi şi fete. Desființată în 1821, din lipsă de muzicanți, hora a fost reintrodusă în 1926, odată cu apariția radioului şi a telegrafului cu amplificatori. De atunci plimbările, întâlnirile, conversațiile se desfăşoară sub formă circulară, între mai mulți participanți, de la dreapta spre stânga, cu singura grijă de a contrapune umărul forței cu care îndrăgostiții încearcă să se ajungă, să-şi fie alături. (Prietenii, mânați de aceleaşi năzuințe, se resemnează mai lesne.)

Societatea noocraților din Antile, în lipsă de copii, care renunță de a mai veni pe lume, cheltuieşte exagerat de mult pentru importul acestui produs. Tutunul e relativ ieftin. (Editura "Soriente", Santiago 1959.)

PHORMIC PHORMIDABLE: *"Colecție de insulte la îndemâna şefilor de serviciu"* (Editura "Azur", Frankfurt a. Main 1933.)

SANDU NEAJLOV: *"Transatlanticul Tănăsescu"* - "Poți face gaură în cer, dar nu în transatlanticul Tănăsescu" (Gabriel Popovici-Bolintin)

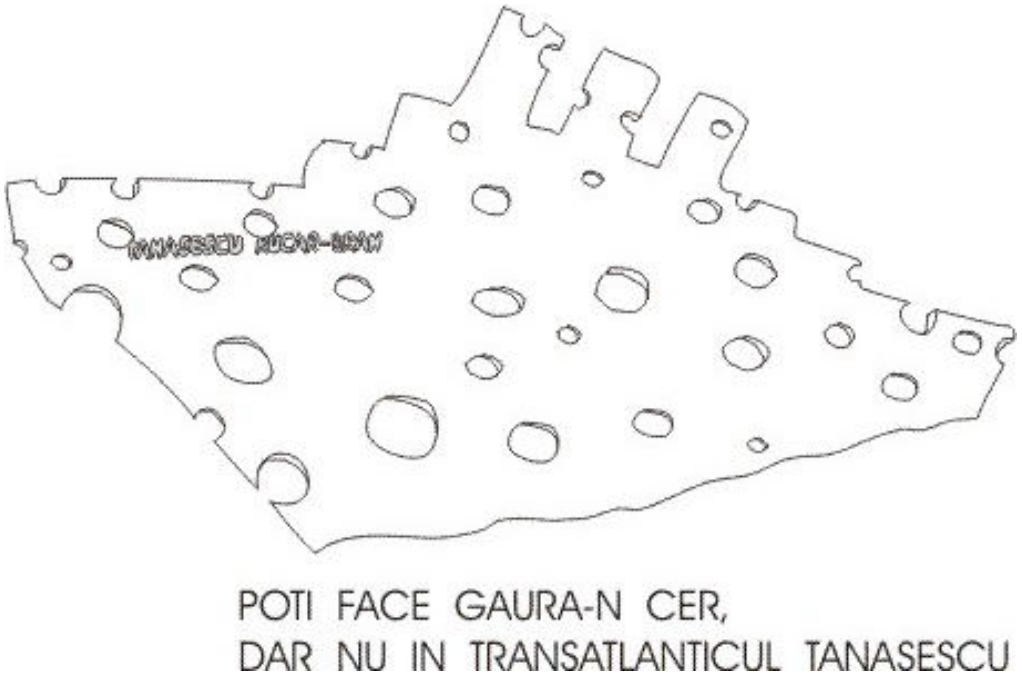

MARIANA GIRARDI: *"Arta lui Spiridon van der Welde".* - Prețioasa biografie este însoțită de treizeci de reproduceri după admirabilele pânze ale marelui pictor român. Lipseşte, din păcate, cunoscutul tablou "Sărbătoare la Răcari" - din Muzeul de la Găeşti - de un realism mişcător, în care se văd în prim plan două maşini de cusut. Pictorul, ca să dea iluzia vieții, a decupat pânza, lăsând să se strecoare prin crăpătură o fâşie de mătase, pe care un angajat ascuns în spatele tabloului o agită în sus şi în jos, astfel că ochiul nostru distinge amănuntele cusutului şi mişcarea croitoreselor. Tehnica reproducerii n-a ajuns la asemenea performanță. (Editura "Pro Arte", Liege 1958.)

PETRE P. POPESCU: *"Regularizarea fecioarelor mănăstireşti".* - Lipsite de o conduită (cuvânt şters), fecioarele mănăstireşti devin unealta unei puteri străine care le ex... (lipseşte restul cuvântului), atrăgându-le în... (lipseşte un rând) dovedindu-se încă o dată superbe. Se punea problema admiterii lor în concernul Morgan, lucru ce nu convenea unor înalți funcționari patrioți, în frunte cu (lipsesc două nume), Alex. Lambrior, Vasile Conta, Stratulat (lipsă restul notației). Se conchide... (vezi "Legea pentru sporirea indemnizației la unele categorii de pensionari"). (Tipărită la "Universul", Bucureşti 1936.)

FERNANDO BASCA: *"Sub înalte pălării".* Roman - "Arta romanului, în vremea noastră, trebuie să se conducă după principiul: ori frescă amplă, de tip balzacian, combinată cu romanul generațiilor, ori instantaneu, în care lucrurile care nu se spun sînt mai numeroase decât cele povestite. Un fel de formulă sintetică în care fiecare semn să evoce o lume. Dar mai este util romanul în vremea noastră? Poate numai pentru regizorii de cinema, care, în loc să facă superproducții în şase serii, citesc pe înfundate microromane." (Maurice Rollinat Sinatra)

OLGA NAPOCA: *"Măria-sa omul mic".* - Cât trăieşte, ființa noastră se dezvoltă. Devenind mereu mai înalt, este firesc ca omul să deosebească tot mai greu obiectele mici din jurul său. Cu cât înaintăm pe calea vieții, întâlnim tot mai mulți oameni mici. Dar, stabilisem la început că omul se dezvoltă necontenit. Deci, el devine totodată mare şi mic. Contradicția se află în ființa lui, în pântece. Olga Napoca stabileşte că în 1930 erau cu 34% mai mulți oameni mari, respectiv mici. "Un istoric corect, pornit să studieze îndeaproape epoca noastră, este necesar să aibă ochii încrucişați" - scrie prefațatorul. (Editura "Barkukis", Atena 1952.)

ROLPH SINDFEUR: *"Tapioca şi Maieutica".* - "Pe bună dreptate, observă autorul cărții, maieutica a fost studiată în repetate rânduri, cu competență şi spirit de analiză. Tapioca, mai puțin. Încercarea de-a umple spațiul cu lapte s-a dovedit copilărească. Problema este pentru prima oară tratată ştiințific, cu toată grija, aş zice cu geniu." (Editura "Renata", Roma 1932.)

NICOLAE RAȚĂ: *"Jupuirea de viu în relațiile dintre Puterea otomană şi satul Tărtăşeşti (jud. Covurlui)".* - Bazat pe documente aflate recent în Arhiva Albă din Constantinopol, Nicolae Rață dovedeşte că în răstimpul a cincizeci de ani de legături trainice multilaterale dintre Poarta Otomană şi satul Tărtăşeşti, metoda jupuirii de viu a fost folosită cu succes, sistematic şi pe scară largă. Se cercetează avantajele, aspectele sociale, baza relațiilor dintre puteri. Se specifică, printre altele, că în perioadele de slăbire a suveranității otomane, metoda era folosită cu aceeaşi îndemânare, singură sau ca adjuvant, de indivizi izolați. Se arată, în sfârşit, că mulți oameni din Tărtăşeşti arătau, după jupuirea de viu, limpezi şi cristalini, lăsând impresia că sunt ca şi cum n-ar fi. (Editura "Socec", Bucureşti 1938.)

HANS RIEDER: *"Obținerea judecăților de valoare din sulfat de cupru"* (Editura "Technik", Praga 1958.)

FRANCIS SEGRÉ: *"Parlamentul precupeților".* - Despre faptul, manifest în secolul nostru, că parlamentele au devenit în multe țări ale lumii piețe de tranzacții. Filotem Hammel, exemplar tipic al precupețului politic, îşi exprimă în numeroase pagini crezul său. Murdării, compromisuri, căderi, mizerie morală. Este conştient de micimea lui, dar se scuză: *ceilalți* sunt meschini. Ca să fie posibilă mizeria de acest gen, a trebuit să se perfecționeze mijloacele camuflării ei. Publicitatea, chiar articolele ce par scandaloase sunt confecționate în aşa fel încât vinovații, criminalii - precupeți de aur şi vieți umane - apar eroi demni de a fi mustrați şcolăreşte şi ne devin, în cele din urmă, simpatici. Primul-ministru britanic îşi fotografiază urechile în *Times,* oferindu-şi-le pentru trasul cu "să nu mai faci"; generalul Ny din parlamentul japonez (criminal ordinar) zâmbeşte în 750.000 de exemplare spre a-şi ameți adversarii - câteva sute de mii de oameni. În spatele chipurilor acestora stau combinații de cifre, prețuri asemenea celor scrise deasupra grămezilor de cartofi din Piața Napoleon. În apartamentul vecin locuieşte un deputat. Dimineața, foarte devreme, pleacă la piață şi-şi exersează acolo limba, mintea. La 10, în cadrul dezbaterilor în parlament, are deja limba subțire. Rezolvă uşor totul. Cartea lui Segré propune trecerea purificatoare prin foc, fără să precizeze a cui. E de înțeles că a deputaților şi senatorilor care aleargă dimineața şi în tot cursul zilei prin piețe. (Editura "Brandenburg", Bonn 1959.)

MATEI MARINESCU: *"Nudismul sub Mihai Vodă Viteazul".* - După ce a publicat circa douăzeci de studii despre Mihai Viteazul, Matei Marinescu a trecut la cercetarea vieții lui Mircea cel Bătrân. În plină analiză a faptelor acestui domnitor, istoricul şi-a întrerupt activitatea, a declarat într-un interviu că regretă trecerea lui de partea lui Mircea, că se simte trădător, că nu e înțeles cu Sigismund Bathory şi că va reveni cât mai repede cu putință în tabăra lui Mihai. Zilele trecute a apărut în librării cartea de față. Înseamnă că Matei Marinescu s-a întors acolo unde îi erau iubirile. (Tipografia Scarlat Marinescu, Rm-Vîlcea 1946.)

ANDRÉ SEGOVIA: *"Creşterea şi îngrijirea păsărilor de curte şi a intelectualului pintenog".* - Tratatul, după ce se ocupă de îngrijirea, dar, mai ales, de înmulțirea intelectualului pintenog, dă indicații prețioase privind creşterea rațelor şi a curcanilor pentru friptură etc. "O carte foarte utilă, de o netăgăduită valoare literară" (Hans Happ). (Editura "Meridiane locale", Haga 1929).

FRANCOIS NEHONEST: *"Triplu decameron pentru cor bărbătesc". - (Editura "Barkukis", Atena 1929.)*

NICOLLE RAMBOUILLET: *"Maşina porneşte de la manivelă".* Roman.

GH. PATRAULEA: *"Marea carotidă trece prin Sighet".* Roman. *Epoca,* Bucureşti, 1936: "Dl. Gh. Patraulea a scris o carte frumoasă, cu inimă şi cu mult şi fierbinte patriotism" (Stelian Popescu).

NORDON NODRON: *"Producția mondială de zdrențe între cele două războaie".* - Studiu economic, statistic, juridic. Numeroase mostre.

HERMANN NADIR-ENDE: *"Un sceptic ocolit cu puşca".* Roman în două volume. - Înrudit cu Cezar Petrescu, Nadir-Ende aduce în literatură viziuni apocaliptice: jocuri de tauri, lupte cu seringa etc. ("Lamaris et Co.", Pireu 1959.)

GEOFROY NICOTIN: *"Antologia literaturii borfaşe"* – Cu toate marile calități ale cărții, nu sunt prea clar analizate trăsăturile specifice ale acestei literaturi în comparație cu literaturile deja cunoscute, astfel că cititorul face adesea confuzii. (Editura "Flammarion", Paris 1963.)

GEORGE TAKTILL: *"Despre imbecilitatea cititorului".* - Autorul îşi propune să nu vorbească despre persoane care nu sunt de față. Nu e frumos şi nu e nici estetic. El se adresează cititorului, pe care-l surprinde din momentul ce deschide cartea. Taktill demască naivitatea cititorului dispus să ia în serios născocirile unui oarecare, îl acuză de neatenție sistematică, de stupiditate. Cititorul e un imbecil. Lecturile lui sunt mai penibile decât căderea pe scări în timpul unei recepții: iată-l cum repetă numele eroilor cărții, spre a putea reproduce o întâmplare (întotdeauna lipsită de semnificație), iată-l alegând, în acelaşi scop, o sentință a cărei înțelepciune se consumă în cuvintele "viață", "să fii întotdeauna" şi "adevărata cale". Cititorul nu e decât un actor care-şi repetă rolul de maşină de spus banalități. Taktill batjocoreşte superficialitatea, graba, impertinența, falsa cultură, imperfecțiunile la citit - opinteala, bâlbâiala, confuzia şi înțelegerea anapoda a termenilor. Parcurgerea unei cărți de la prima până la ultima pagină e un act inutil, atenția cititorului neputând rămâne realmente încordată mai mult de trei pagini. Spre sfârşitul cărții autorul trece la jigniri directe, la insulte grosolane, la înjurături pe care, credem, cititorul nu le merită. (Editura "Papagal", Brasilia 1964.)

DEFECATIA LA HAENDEL

DINO PRIMA RIGAUDON: *"Nerozia sub formă de averse"* ("Editura Anglicană", Londra 1960.)

SANDRO STRAVAGANZA: *"Defecația la Haendel".* - Se ştie că G. Fr. Haendel mânca enorm. Defecația lui era proporțională şi uimea pe contemporani. Autorul cărții dedică acestei probleme broşura sa, uitând însă *să precizeze* o serie de amănunte ce ni se par interesante. Astfel, nu este clar raportul dintre creație şi defecație. Broşura are multe lipsuri. ("Pleonasme", Firenze 1960.)

MARCEL NYSSIPAR: "*Cecitatea sorbonică"* – Roman de analiză. (Editura "Sidera", Berlin, 1939).

ALIN FYTELBERG: *"Un sfert de oră înaintea minunii".* - Romanul urmăreşte îndeaproape evenimentele Columbiei, din 1428 până în 1952, viața a şaisprezece generații de militari şi a o sută optzeci de generații de particulari. Deşi mai puțini la număr, militarii triumfă. Ce lucruri colosale pot înfăptui acele forțe ale societății care dețin armele! Înainte de minunea asupra căreia Fytelberg nu insistă şi care rămâne ascunsă înțelegerii noastre, ca orice minune, exact cu un sfert de oră, se produce deznodământul. Încheierea este extraordinară, demnă de pana unui Balzac: Francisc moare, iar copiii preşedintelui traversează piața şi se înscriu în cerc. Am recitit de trei ori acest magnific deznodământ: de fiecare dată am fost atât de emoționat, încât am simțit nevoia să trimit telegrame multe, în toate colțurile lumii, şi recomandate cu răspuns plătit. (Editura "Artis", Graz 1938.)

SEVERA SILVA: *"Mândrie de insectă".* - Roman sentimental. (Editura "Patrulater", Dresda 1953.)

DORIO MAXIMILIAN: *"Suferințele unei sulfamide".* Povestire - "Carte interesantă, deşi cam lungă: 6500 de pagini!" (Th. Magister). De reținut, la pagina 5128 jos, încercarea eroului de a seduce o miliardară americană în vârstă, cu automobil, de felul ei melancolică." (G. Elefteriade, în *Le Monde*)

DEMOCRIT MUNTEANU: *"Românul perpendicular".* - Se pretinde că dintre cei mai înzestrați români, în condiții speciale dirijate de către asociații anume create, se pot pregăti pentru viața socială, literară, pedagogică români perpendiculari. Calitate excelentă. Rezistență la frig. Putere de muncă: 40 HP. Pondere apreciabilă, capabilă să facă gaură în podea. Indiferență la flirt. A nu confunda românul perpendicular cu românul de ambe sexe. E o diferență! Democrit Munteanu a reuşit să analizeze un român perpendicular, descompunându-l cu ajutorul securii, ferăstrăului, foarfecei. Deoarece rezultatele sunt incomplete, autorul propune un institut pentru cercetare prin care să treacă pe rând toți românii perpendiculari, numeroşi şi suficient de denşi în congrese şi birouri. (Editura "Lopez şi frații", Arad 1950.)

FRANCIS EYLER: *"Chirurgicala".* Povestire - Prin câte feluri de tăieturi poate trece un om brav, ca să se salveze. Este cazul maiorului de artilerie Panaiot Panaiotis, masacrat în nesfârşite lupte cu turcii, dar recompus cu ajutorul bisturiului şi al catgutului şi redat de fiecare dată câmpului de luptă. Un elogiu adus chirurgilor militari. Finalul cărții, scrie Jean-Jacques Fichet, în *Le Combat,* decepționează: Panaiotis, erou național, împuținat într-atât de repetate intervenții chirurgicale încât nu ajunge la fereastră, ca să răspundă unei manifestații soldățeşti, decât cu ajutorul unui scaun pus sub picioare, acest bărbat care întunecă prin strălucire pe mulți viteji naționali şi internaționali, îşi notează memorial faptele, acțiunile, regretând profund actele-i de eroism. El susține că tot ce a făcut bun în viață este legătura cu o servitoare, din care a rezultat un băiat. "Atâta neînțelegere a rolului său în istorie nu poate fi explicată decât prin slăbirea nervilor. Regretabil. Gestul său indispune. Avem atâta nevoie, în zilele de încercare națională pe care le trăim, de o carte înflăcărată, mobilizatoare!" (Heymatt Eisberg în "Der Morgen", ianuarie 1930.)

FELICIANO HARDY: *"Laboratorul de mânie".* - "Poți fi chiar atât de sigur că laborantele, şirete şi zăpăcite cum sunt, nu fac încurcături în ordinea retortelor şi mojarelor şi în loc de mânie iese mai ştiu şi eu ce, poate precipitat de bună dispoziție?" (Georg Marton). "Se dovedeşte încă o dată cât de rău intenționat este Georg Marton când analizează interesanta noastră literatură. A susține că toate laborantele noastre sunt şirete şi zăpăcite e, dacă nu o exagerare murdară, cel puțin o injurie de cafenea. Mânia cărții lui Hardy să cadă pe capul acestui neruşinat venetic" (Luciano Hayde). Întâlnirea celor doi căței în parc, clipele lor de dragoste sinceră, urmate de orele de imobilitate şi ruşine postamoroasă, freamătul tineretului care iese pe străzi să-l salute pe Lindberg, întors din America, furtul nurcilor din magazinul universal, iată pagini excepționale, care fac din cartea lui Hardy o raritate a genului (M.D. Galliardi).

ALFRED ODDA: *"Decorurile oraşului".* - A vedea în ansamblurile arhitecturii, ca şi în detalii, admirabile decoruri funcționale. A găsi mijloacele optime spre a schimba decorurile. A te strădui să joci bine în aceste decoruri, de-a lungul mai multor ani. A nu mai pofti să te retragi niciodată în culise.

Un om căzut în stradă, o femeie nenorocită, un masacru din cele care se petrec zilnic îți vor apărea în sfârşit teatrale, vei trece indiferent, declamând cât te ține gura. Şi decorurile vor da iluzia pădurii adânci, pe fațade se va scurge aerul proaspăt al munților.

GABRIEL MOHR DER ERSTE: *"Şah".* - Destinul unui tânăr rătăcit pe ulițele vieții, încercările sale de a ieşi la lumină. Căderea în păcat. Ieşirea pe furiş. Iar recăderea. Deznodământul: descompunerea sa în factori primi. Scoaterea exemplului său la licitație pentru a fi folosit ca argument la nevoie - în predici, tratate, romane, desene, emisiuni radiofonice. Încercări de antologie. Prima istorie completă a vieții tânărului - romanul "Şah". Partea I - între doi şi opt ani. Partea a II-a, între opt şi şaisprezece ani. (Editura "Glasspapier", Dresda 1962.)

FELIPPE SERYA: *"Tratat despre limita puterii".* - Excelent scrisă, elegant prezentată, cartea lui Serya nu lămureşte două probleme: 1. unde şi când se petrece acțiunea; 2. ce însemnează limita puterii. (Editura "Frații Croisset", Rouen 1910.)

DANIEL PHORZA: *"Încercări de normare a consumurilor intelectuale şi afective".* - Experimente pe întreg globul. Investiții. Primele rezultate: se poate! Vom avea o evidență exactă a consumurilor sufleteşti care urmează unei jigniri, unei dispute. Un film, se prevede, costă 620 megaemoții. Discuția cu un prieten este echivalentă cu ridicarea unei greutăți de un kilogram de o sută de ori, iar recitarea unei poezii de Vlahuță, egală cu săltarea în spate a unui sac de 40 de kilograme. În consilii, consum intelectual minim. Accidentele, bătăliile, avansările înregistrează un consum mic: 100 de litri de vibrație autentică la mia de sarcini. "Mai mult paradox decât adevăr ştiințific, mai mult artă gratuită decât investigație" (Arthur Meyer în *Die Stimme,* august 1940.)

ANIBALE PARTENERY: *"Epistolarul".* - Sunt reunite în volum peste 60 de scrisori inedite ale autorului adresate lui Einstein, Leon Blum, D'Annunzio, Bernard Shaw, Giovanni Papini, Berthold Brecht, Ehrenburg, în care, cu argumente

convingătoare, sunt contrazise şi anulate poziţiile lor estetice şi morale. "După lectura cărţii - scrie Ph. Salvador[1] - te întrebi de ce atâta vâlvă în jurul unor oameni care-şi prezintă fantasticele rătăciri drept frumos şi adevăr". Partenery nu recunoaşte decât o singură operă a vremii noastre, căreia îi găseşte calităţi nemaiîntâlnite: *Funinginea zilelor* a englezului catolic J.Parkinson, pe care-l consideră, de altfel, "artistul genial al tuturor literaturilor". "Întovărăşit de A. Partenery - scrie Xavier Lebrun[2] - am făcut un bun exerciţiu. Acum ştiu să mă feresc de orice literatură. Nu citesc decât afişele Primăriei." (Pegasus, Berna 1961.)

* * * "*Memorii gastronomice".* - Şase prieteni - compozitorul John Sabbrit, filozoful Felix Papa, romancierul Ramiro Helga, astronomul Mihail Spanega, eseiştii Constantin Péret şi Hilarius Semper - au convenit, într-una din serile întunecate ale războiului, să se reîntâlnească, atunci când viaţa îşi va relua cursul său firesc, în jurul unui prânz de pomină. Anii au trecut, viaţa i-a aruncat pe cei şase în toate vânturile. Oameni foarte ocupaţi, n-au putut niciodată să zăbovească la masa mult visată. În urma unei corespondenţe, în ultimii ani, distinşii prieteni au căzut de acord ca, în aşteptarea evenimentului plănuit, să scrie fiecare câte trei povestiri despre trei prânzuri memorabile. Reunite, iată optsprezece povestiri gastronomice, editate atât de elegant de Michel Lemarque. O lucrare de o incredibilă prospeţime, un apel către oameni de a nu uita deliciile mesei, de a le cultiva. Una dintre povestirile lui Felix Papa relatează un chiolhan monahicesc, o alta insistă asupra marilor turnee ale plăcintelor. Hilarius Semper îşi aminteşte de o masă îmbelşugată la care un bărbat bolnav şi etern prost dispus face elogiul virtuţii de a te abţine, recomandând medicamente şi ape minerale. Constantin Peret, în povestirile sale savante, stabileşte comparaţii între mesele instinctuale şi cele cerebrale, prezentând liste de bucate potrivite fiecărei stări. Interesantă apare preocuparea lui John Sabbrit, care prezintă un dineu cu femei grase şi femei slabe: "O colecţie de bucate care se adresează celui mai rafinat gust. Satisface foamea minţii şi produce o foame propriu-zisă de cea mai acută speţă." (Jean-Paul Montre). (Editura "Colorado", Toulouse 1962.)

MICHEL JOB MICHAELS: *"Două paranteze".* Roman ingenios - Prima parte este o consemnare a unei aventuri sentimentale, pe cât de simplă, pe atât de încurcată epic: un mare scriitor se îndrăgosteşte de o dansatoare pe sârmă dintr-un circ. Dragostea lor e continuu tulburată de neînţelegerea scriitorului pentru profesiunea femeii. Încercările de a

[1] Le Monde, 16 august 1962
[2] Le Figaro Litéraire, 18 ianuarie 1963

o scoate din circ eşuează. Zadarnice sunt rugămințile şi lungile discursuri umilitoare împotriva acestei profesiuni, ținute de scriitor la fiecare ocazie a zilei, dar mai ales noaptea. În cele din urmă, femeia începe să-şi disprețuiască mediul, după ce se convinge de josnicia lui. Renunță la sărmana ei glorie pe sârmă, la aplauzele arenei emoționate şi, suferind, desigur, devine o soție aparent fericită. Marele scriitor intenționează să umple golul din viața ei. O inițiază în literatură. Femeia încearcă să scrie un roman.

Pe când vizitau Parisul în căutarea unei edituri, pe neaşteptate femeia dispare. Fără folos e căutată prin toate circurile şi varieteurile oraşului. Romanul se încheie cu o lungă şi frumoasă scrisoare a dansatoarei către soțul părăsit, în care-i explică neputința de a mai rămâne alături de el: a recunoscut în toată viața şi preocupările lui, în arta lui scriitoricească, procedee inferioare jocului pe sârmă, scamatorii ordinare, trădări şi meschinării pe care ea nu le-a acceptat niciodată. Nu se poate prostitua. N-a simțit în paginile lui abil încheiate, în frazele lui ipocrite, decât exercițiul care duce la crimă. Cu apucăturile acestei branşe îți poți ucide şi mama - conchide ea. Cât priveşte îndemânarea, e departe de a fi sclipitoare. "Scrierile tale, adaugă femeia, sunt distins împuțite." "Precum se vede, o satiră" - notează în *Tempo* criticul Max Jefferson. Lovitura de efect se află în ultimele rânduri ale cărții, în care femeia mărturiseşte că a fugit în Anglia cu un falsificator de pietre scumpe, pe care-l consideră un tip mult mai evoluat. Desigur, din considerente lesne de înțeles, femeia nu-i dă numele. (Editura "Croisset", Paris 1969.)

FELIX PACIFIC: *"Dirijorul servit cu pricomigdale".* - În timpul unui concert cu *Pasianea după Matei,* dirijorul Filarmonicii din Bratislava, dr. Karel Siphona, este surprins de faptul că indicațiile sugerate compartimentului de violoncele nu primesc nici un răspuns. La semnele sale alarmate - bătăi ale baghetei în pupitru, scuipături, imprecații -, unul dintre instrumentişti se ridică şi aduce pe o farfurioară din porțelan de Boemia două bine rumenite pricomigdale. Pentru ca gestul să nu supere pe spectatori şi să pară aparținând programului, dirijorul Karel Siphona ia o pricomigdală, o muşcă elegant şi o mestecă satisfăcut. Urmărit îndeaproape de orchestranți, dirijorul izbuteşte îndată să dea interpretării o vigoare pe care specialiştii o consideră inedită, excelentă. La îmbucarea celei de-a doua pricomigdale se observă o creştere simțitoare a exactității, mai ales în redarea fugilor, dar şi o perfectă omogenitate. Concertul se încheie înainte de a se termina gustoasa prăjitură, de unde rezultă că arta este mai scurtă decât se credea în vechime.

Violoncelistul care-l servise pe dirijor apăru din nou pe podium, cerând pricomigdala începută. Se produse puțină confuzie, dirijorul dorind să-şi păstreze prăjiturica ce i se cuvenea. Instrumentistul virtuoz îl bruscă însă scurt, îi smulse

din mână pricomigdala, îi spuse ceva printre dinți, destul de elegant însă, pentru ca publicul să nu fie afectat. Se crede că acesta a fost adevăratul motiv pentru care dr. Karel Siphona n-a oferit nici o piesă în supliment.

Studiile întreprinse după această întâmplare arată că, ori de câte ori li se prezintă unor dirijori pricomigdale în timpul concertelor, aceştia nu numai că primesc cu plăcere să le mănânce, dar se însufleţesc şi de o dragoste nouă faţă de meseria lor, care, uneori, le displace. Interpretarea muzicii devine spontan mai entuziastă, mai profundă.

Cartea lui Felix Pacific, care urmăreşte îndeaproape această problemă (într-o manieră literară agreabilă), regretă că metoda n-a fost cunoscută pe vremea lui Toscanini şi a lui Bruno Walter. Autorul este deosebit de încrezător în viitorul artei muzicale pe care o servesc astăzi cofetarii şi laboratoare de mare producţie şi rafinament. Legat de aceasta, în încheierea cărţii sale, talentatul autor stabileşte sorturile indicate pentru reuşita repertoriului celui mai dificil, atrăgând atenţia asupra virtuţilor unor fursecuri fine, cu nucă şi rahat, şi unor mici pişcoturi pentru solişti, foarte preţuite şi la recitaluri.

Muzicologul Charpentier, recenzând favorabil cartea, este rezervat asupra indicaţiilor din final: "Atâta timp cât nu sunt studiate decât pricomigdalele - observă el -, n-are rost să facem experienţe pe muzica lui Beethoven, Berlioz şi Schumann. Mâine va veni cineva, mai ştii, cu propunerea de a le oferi dirijorilor, în concert, farfurii cu peşte proaspăt sau cu creveţi. Spectatorii vor pofti şi ei, vor considera că tratația se include în costul biletului, se vor produce încăierări".

FRANZ RINALDO-REY: *"Moartea exemplului".* - Niciodată un om dat ca exemplu şi care dintr-o cauză oarecare îşi pierde viaţa nu mai continuă să funcţioneze ca exemplu. "Sunt însă şi excepţii numeroase în ultimii ani, de aceea cartea lui Rey, deşi atractiv scrisă, nu este decât o înşiruire de argumente confuze, lipsite de valoare filozofică" (Frederik March). "Alături de Norodon Preasle, Moise Bankruth şi François Lepicque, cartea lui F.R. Rey ar fecunda negândit de mult mişcarea noastră intelectuală. De ce întârzie o traducere în limba română a acestei cărţi?" (Socrate Popovici - în *Universul* din 26 august 1947) (Editura "Tobruk", Marseille 1945. O traducere incompletă, în "Cugetarea", 1948.)

ROBERT LINE PEPS: *"Preţul eroismului".* - Numărul eroilor scade de la un an la altul. Cei mai mulţi oameni nu sunt eroi. Care este explicaţia? Sarcina de a fi erou este preluată de la individ de întreaga societate. Societatea eroică, exaltată, pune în umbră pe cel mai desăvârşit erou, trecîndu-l la scara din dos a templului memoriei eterne. Faptele personale, inclusiv moartea eroică, devin neînsemnate faţă de faptele generale, de moartea generală. Asta ar fi o explicaţie. Analiza arată şi alte cauze. Cei mai mulţi nu sunt eroi pentru că se legitimează drept descendenţi ai unor eroi. Mândria decurgând din această situaţie este suficient de grea, imobilizează şi nu dispune la alte fapte. Se

poate ca amintirea preţului cu care au fost plătite eroismele strămoşilor să descurajeze pe eroii virtuali. Se vorbeşte nu numai de eroismul combatantului, dar şi de unul al răbdătorului. Dar cum poți face distincția între aceştia? Este erou un spectator zilnic al televizorului, al meciurilor de fotbal, al conferințelor despre igienă? Câți zeci de ani ne-ar trebui spre a decide cine este şi cine nu este erou? Şi apoi, dacă decizi în fine că un răbdător nu este un erou, nu-şi iese oare el din răbdări? În sfârşit, numărul eroilor scade şi pentru că nimeni cu cap sănătos nu poate afirma cu tărie că eroismul foloseşte la ceva. (Editura "Orizont", Haga 1962.)

JACOB THERME: *"Oameni în pijama".* Roman caracterologic - "Slăbiciunea cărții - scrie George Călinescu în *Istoria lucrurilor şi a opiniilor,* vol. III, p.62 - rezidă în stereotipia tipurilor. Autorul se multiplică pe sine la infinit, adâncind în oglinzi paralele o singură sumbră construcție, vrând ca noi să încercăm iluzia arhitecturii tentaculare." (Editura "Coasta de fildeş", Cairo 1939.)

ESMÉE LEMOINE: *"Hai la groapa cu furnici".* Roman-eseu - Greşeala pe care o făptuieşte inițial Lemoine şi care a dus la eşec romanul său este că şi-a putut închipui că întâmplările pe care le descrie ar avea un oarecare înțeles simbolic. În realitate, nici o legătură nu se stabileşte între întâmplările romanului şi cele ale vieții. Autorul este furat de fantezia sa necontrolată când descrie pericolele care planau asupra capetelor unor oameni cumsecade dintr-un mic orăşel persan. Cineva, deşi nu se exprimase vreodată, era ambițios să bage pe cât mai mulți la groapa cu furnici. Blânzii cetățeni jucau rolul copiilor, hlizindu-se unii la alții, tăbăcind străzile cu pasul lor, strecurându-se prin diferite clădiri pentru a se hârjoni la mese, sub pretext că lucrează. Unii mergeau la cinema, sau numai se făceau că merg, alții se înghesuiau prin parcuri, sau numai lăsau impresia că se înghesuie. Se făcea de toate, în serios, în glumă, în seriosul glumei. Dar cineva, deşi nu mărturisise vreodată, se dădea în vânt să bage pe cât mai mulți la groapa cu furnici. Când oamenii se plimbau, sau se făceau că se plimbă, se indica prin vreun semn oarecare cerul cu stelele. Gâtul întors spre luminile depărtate se răsturna cu cap cu tot în groapa săpată dedesubt. Câțiva plecau să-şi vadă rudele într-alt oraş. Se duceau, într-adevăr, sau poate glumeau că se duc. Trenul care-i purta, dacă într-adevăr se duceau, deraia. Fuseseră pregătite din vreme gropi, la margini roase, descleiate de macazuri. Oriunde te întorceai, se făceau glume şi gropi. Cineva, deşi nu declarase ceva în acest sens, murea de dorința de-a umple gropile. Începuseră oamenii să se îndoiască, tot căzând, că se fac glume. Dar se făceau glume şi, înainte sau după ce cădeau, erau la fel de încrezători.

Prin 1936, spre primăvară, pe când începuseră pe dealuri să se sape gropi şi să se planteze pomi, un tânăr admira, sub coroana înflorită a unui pom, frumoasele caractere gotice ale unei inscripții ce evoca virtuți străbune; în sfârşit, acel tânăr, nemaiavând altă soluție, căzu. Avu puterea să iasă. Se strecură printre oamenii primăverii şi se retrase la mănăstire (sau se făcu că se retrage), unde scrise că groapa nu e cu furnici, cum s-a afirmat prea de multe ori, ci o groapă căscată, ca oricare alta. Mărturisi că nu mai poate suporta cântecul "Hai la groapa cu furnici" şi că preferă să nu-l mai audă niciodată. Auzi, în schimb, foarte distinct, rafale de arme automate.

Şi astfel, dintr-o construcție fantezistă în alta, Lemoine ajunge la absurdul cel mai gros, mai supărător. Nu a ştiut măcar să împletească debila sa acțiune cu o narație populară (şi doar cântecul cu furnicile e popular!) sau cu o întâmplare inspirată din preocupările comandanților noştri de oşti, în marş victorios spre Africa. Ca eseu e, de asemenea, ratat. Un mare talent, risipindu-se în văzul nostru, pagină cu pagină, rând cu rând. (Editura "Galina Super", Königsberg 1942.)

MERCEDES LEMPOMPICK: *"Antene fiduciare".* - Întreaga carte, de mai bine de trei sute de pagini, urmăreşte să ne convingă că nu este vorba despre antene *fiduciare,* ci de antene *financiare.* Autoarea, adeptă a ideilor vizionare ale lui Mary Becker Eddy, a presimțit că răul universal, care o urmărea cu încăpățânare de două-trei luni, îi va duce pe tipografi la o greşeală de titlu. De aceea, sub imperiul presimțirilor, a scris din capul locului această minunată pledoarie pentru corectitudine şi corectură. (Editura "Bohuslav Binara", Lwov 1937.)

OLIVER KIRKPATRICK: *"Strănutul preşedintelui".* - O întâmplare amuzantă, ce pare fără consecințe, ne e oferită la începutul romanului. Pe când cobora din automobil ca să meargă la slujba religioasă, preşedintele american Truman a strănutat de două ori. Însoțitorii l-au felicitat, mai mult în glumă, desigur, date fiind convingerile ştiințifice ale preşedintelui şi ale întregii societăți americane, apoi au zâmbit cu toții aparatelor de fotografiat.

Cel de-al doilea capitol al romanului surprinde câteva situații interesante. Brusc, fără prevestirile obişnuite, cursul Bursei din Londra a crescut cu 40%. La Oslo s-a născut un copil care a cerut imediat să discute chestiuni financiare concrete cu ambii părinți. Desconsiderând legile fizicii, un pilot a încercat să facă lupinguri deasupra prăpastiei Sagar fără avion, doar cu brațele întinse şi cu pieptul puțin umflat... Fiii unui bătrân muribund, încredințați că tatăl nu va întârzia să-şi dea sufletul, au fost surprinşi de vitalitatea nespecifică a bătrânului care, sculându-se, îi îndemna zadarnic să-l însoțească la curse, unde ei nu mai fuseseră niciodată.

În capitolul al treilea se fac propuneri. În cel de-al patrulea, apare cert faptul că între strănutul preşedintelui şi fapte disparate şi aparent nesemnificative, ca de pildă căsătoria regelui Greciei, există legături oculte foarte riguroase.

În continuare, folosind procedeul "roman în roman". Kirkpatrick urmăreşte viaţa unui tânăr şofer care află, printre primii, de legea legăturilor oculte. Eroul citeşte pe kilometrajul său, devenit printr-o modificare oscilograf cu triplă frecvenţă, tusea, strănuturile, stările de exuberanţă şi cele anxioase ale preşedintelui şi, cunoscând marea influenţă asupra vieţii contemporane pe care o exercită acesta, îşi adaptează propria sa viaţă şi activitate la schimbările şi impulsurile lui. Este deosebit de interesant episodul în care şoferul, transportând maşini de cusut cu destinaţia Hamburg, evită o ciocnire ce părea inevitabilă. Preşedintele strănutase din nou, confirmaseră agenţiile de presă. O indispoziţie a aceluiaşi Truman îi permite să transporte în mod clandestin o tonă de ouă franceze peste graniţa spaniolă. Pus în faţa problemei dacă să treacă pe un Ford 160, cu salariul însă ceva mai mic, şoferul se decide repede: oscilograful său arată că preşedintele suferă temporar de amigdalită. Tot datorită preşedintelui, eroul cărţii se decide, într-alt episod, să părăsească firma la care lucra şi să însoţească o expediţie în Antarctica. Alte evenimente, ca divorţul, învăţarea limbii arabe, cumpărarea unei vile în Italia, extragerea unei măsele, bătaia într-o tavernă cu un poliţist îi sunt indicate, cu o precizie uimitoare, de aceeaşi legătură telepatică.

În finalul cărţii ne aflăm dintr-o dată într-o Europă care a pus în lumină secretele şi acum le foloseşte în direcţia propriilor sale interese. Asistăm la scene de o mare frumuseţe, dar şi la altele de un ascuţit tragism: se arată, de pildă, că Jaques Lemouton, crescător de păsări din Haut-Rhin, nu-şi poate vinde puicile de un an din cauză că preşedintele are bune aprecieri pentru societatea ştiinţelor filologice şi istorice, iar românul Ion Gămălie este chemat sub arme, ca rezervist, pentru că acelaşi preşedinte ar fi făcut o glumă cu pisici la masa unor congresmeni.

Fantastică, pe cât de adevărată, este povestirea necazurilor doamnei Vrăbiescu: biata femeie s-a sinucis în culmea disperării aflând că mănuşile pe care le împletea pentru fiul ei Nelu nu puteau fi niciodată încheiate. Cauza: preşedintele Truman declarase în diverse ocazii că disprețuieşte lâna şi intenţionează să ia parte la reuniunile foştilor combatanţi americani de la Boston.

O atmosferă de tristeţe pluteşte în toată cartea. Ca să reechilibreze această situaţie, autorul romanului introduce la pagina 340 un tânăr ţinând o garoafă în mână, şi încearcă astfel să ne convingă de asemănarea lui cu un personaj din Van Eyck. Dar, deşi delicată, apariţia tânărului este artificioasă, mişcările lui cu garoafa sunt stângace şi miros straniu. (Editura "Laharpe", Paris 1963.)

PATRULA SEMPER: *"Ideea de "mătrăşit" şi genuflexia la popoarele civilizate".* - Dezbaterea pleacă de la un plic farmaceutic ce conține bicarbonat şi cu care autorul nu ştie ce să facă, bicarbonatul neavând legătură cu literatura de idei. Ideile, oricât de noi şi interesante, sunt prost întreținute. Şi apoi, te îndreptățesc cele câteva acte de umilință ale vremii noastre să generalizezi? Unde vede autorul oameni aşa-zişi "mătrăşiți"? Unde se mai practică genuflexia? Ce importanță mai au toate acestea, când cei mai luminați oameni din toată lumea au convenit, bărbăteşte, să nu se mai sfâşie, să nu mai facă incursiuni colonialiste, să nu mai amenințe? Ne dă dreptul istoria să ignorăm faptul că avioanele sunt folosite astăzi exclusiv la transporturi de călători şi mărfuri, iar motocicletele cu care au intrat nemții în Viena şi Paris sunt de mult fiare vechi? Concluziile converg, toate, către o realitate: în vremea noastră nu se mai mătrăşeşte. (Editura "Paillard", Paris, 1959).

PARLANDO RECTALIS: *"Dispariția domnului Cincinat"* – Franța a dovedit întotdeauna lumii că omul poate şi trebuie să fie liber. Cincinat, un harnic librar din Cartierul Latin, pe când stătea de vorbă cu prietenii săi, a simțit că fruntea îi este cuprinsă de un nor rece, învăluitor. A ieşit să ia puțin aer. De atunci n-a mai fost văzut niciodată. Nimeni n-a schițat măcar un semn de nedumerire. Toți şi-au văzut de treabă. Autorul se întreabă: practicarea indiferenței colective față de semeni nu este cumva atitudinea nouă, caracteristică, a civilizației noastre? Şi, răspunzând afirmativ, el se autoanalizează în paginile cărții, căutând să stabilească factorii educației care pot să dezvolte şi să perfecționeze această indiferență. Jocul cu trenul electric i se pare, dintre toate mijloacele pedagogice, cel mai potrivit, fireşte, după vârsta de 30 de ani. (Editura "Parnasse", Lyon, 1938)

GABRIELE PATINA: *"Cei doi Robert".* - Romanul celor doi prieteni, Robert 1 şi Robert 2, începe cu copilăria acestora. Robert 1, ambițios şi inventiv, construieşte din foi de porumb o corabie cu pânze. Robert 2, ambițios şi inventiv, refuză să se joace cu corabia şi, retrăgându-se în şura bunicilor, ciopleşte în lemn un oraş, cu toate cele trebuitoare. Robert 1 îşi dă seama că a fost întrecut în meşteşug. Ambițios şi inventiv, el reuşeşte să facă un avion asemănător acelora care trec la ora prânzului peste dealul dinspre răsărit. Robert 2 nu se joacă nici de astă dată cu creația prietenului său. El construieşte, îndărătnic, o moară cu roată şi un scrânciob. Ambițioşi şi inventivi, pentru că anii trec, se înscriu la acelaşi liceu, în oraşul apropiat, şi se străduiesc să obțină deopotrivă premiul întâi. Dar cum nu există decât un singur premiu întâi, la sfârşitul anului Robert 1 ia premiul întâi, iar Robert 2 premiul al doilea. Numai că, în clasa a V-a, în urma unei confuzii, lucrurile se schimbă dintr-o dată. Robert 1 ia premiul al doilea, iar Robert 2 ia

premiul întâi. Asta îi şi face pe cei doi prieteni să se îndrăgostească de aceeaşi fată şi, ambiţioşi şi inventivi - mai ales Robert 2, care era mai ambiţios şi mai inventiv decât Robert 1, care, la rândul său era mai ambiţios şi mai inventiv decât celălalt -, se bat şi se ocărăsc. Este momentul de răscruce al vieţii lor. Îşi dau seama că sub soare încap amândoi, cu atât mai mult cu cât se numesc deopotrivă Robert, chiar dacă Robert 2 este mai înalt şi mai inventiv. În facultate studiază amândoi economia politică, unul specializându-se în economia politică clasică, celălalt în cea modernă. Frecventează aceleaşi biblioteci, aceiaşi colegi, numai că Robert 2, fiind mai inventiv, mergea şi în case cu femei uşoare. Văd aceleaşi filme şi citesc aceleaşi romane. Unul îl iubea pe Duiliu Zamfirescu, celălalt pe George-Mihail Zamfirescu. Îşi enervau, cu maniile lor, ambiţioase şi inventive, colegii.

Încadraţi în viaţa societăţii, în aceeaşi clasă de salarizare, cei doi amici lucrează cu ambiţie şi inventivitate, fiecare în domeniul său. Unul reformează demodatele formulare pentru minister. E avansat. Celălalt, ambiţios şi inventiv, reformează înseşi formulele chimice. E făcut şef de sector. Robert 1 ia un grad nou, Robert 2 îl ajunge din urmă şi-l întrece. Pe rând, sau sărind din doi în doi, Robert 1 şi Robert 2 se îndreaptă vertiginos spre funcţii tot mai înalte. Pe fiecare treaptă pe care poposesc o zi sau două, ei rămân la fel de ambiţioşi şi inventivi, în esenţă, individual, şi unul faţă de celălalt.

Romanul se încheie când, tot escaladând posturi, cei doi Robert au lăsat în urmă direcţii, secretariate de stat, ministere, preşedinţii şi onoruri. Robert 1 ajunge rege. Şi, cum regatul trăia de mulţi ani cu un singur monarh, ca de altfel şi alte monarhii, Robert 2 se vede în afara jocului, se dezechilibrează, se îmbolnăveşte de ficat şi se retrage din viaţa publică. Dar în anul următor, încă ambiţios şi inventiv, deşi sleit de puteri, descoperă republica. Nu se poate bucura de invenţia lui şi moare. (Editura "Sonn şi fiii", Breslau 1930.)

DUILIO PETRO-MAX: *"Aforisme".* - Peste cinci sute de aforisme, observaţii şi "cugetări temporale" dau măsura elasticităţii şi ascuţimii de gândire a lui D. Petro-Max, fost intendent al Casei industriaşilor (1905-1909). Câteva însemnări "temporale"[1] pot, neîndoios, demonstra întinderea gamei produselor sale:

• A privi pe interlocutor drept în ochi înseamnă a-i cerceta, până în adânc, buzunarul.

• Măsoară din creştet până în tălpi pe oricine te solicită, ca să nu greşeşti locul unde urmează să intervii, când vine vremea să dai un răspuns.

[1] Titlul este explicat de autor: când scria, el îşi sprijinea mâna de tâmplă, de osul temporal, de unde şi termenul.

• Când începi să tratezi cu partenerul de afaceri, caută întotdeauna să-l aşezi într-o situație nefavorabilă. Oferă-i un fotoliu care scârțâie la cea mai neînsemnată mişcare, dacă se poate sub candelabrul care stă să cadă, serveşte-l cu coniac din cel care provoacă iritația pielii, asigură-l că soția dumitale, Cretina, îi păstrează cea mai constantă afecțiune. Poartă-te extrem de politicos, dar imaginează-ți în timpul tratativelor cum îl tragi jos pe podea, cum îi terfeleşti în picioare hainele, cum îți rezistă încercând să te muşte de pulpă: argumentele câştigului de cauză îți vor veni în minte automat...

• Să ai în permanență pe birou ustensile grele, colțoase, şi să sugerezi, printr-o anume nerăbdare şi prin înjurături scăpate printre dinți, că adevărata lor menire se realizează prin aruncare.

• Celor care te solicită şi te plictisesc, comunică-le că-i vei căuta tu la telefon, mai târziu. Cum ai insomnie, ține-te de promisiune, nu înainte de orele trei dimineața. Dă-le impresia că nu poți dormi din cauza problemei lor, şi ține-i un ceas întreg la aparat.

• Orice marfă are un dublu caracter. Numai partenerul nu are nici unul.

• În cazuri complicate, serveşte-i pe cei ce te tot vizitează cu ceai de tei, care ție îți înlocuieşte tutunul şi în care femeia să pună mai înainte o bună cantitate de somnifer. Merită cheltuiala.

• Dacă un solicitant zăboveşte peste măsură în biroul tău după ce i-ai rezolvat cererea, comunică-i că tocmai ai inventat o trambulină de catapultare a persoanelor prin fereastră şi că, pentru experimentarea ei, aştepți oferta unor voluntari. Apoi: n-aş vrea în ruptul capului să vă simțiți îndatorat.

• Întinde cât se poate de mult discuția cu unul de la care ți-ai propus să obții ceva: nu sconta decât pe epuizarea lui fizică, după care îți va ceda, ca la box, totul. Ca atare, nu te angaja decât cu persoane de aceeaşi categorie.

• Întotdeauna, luat din scurt de superiori, argumentează expunerea, raportul sau relatarea cu păreri ale autorilor clasici: dacă este vorba despre livrări de materiale, referă-te, în trecere, la călătoria lui Goethe în Italia; dacă trebuie să justifici unele pierderi la textile, evocă tapiseriile de la Pitti şi câştigă timp pentru a cita imediat pe Monet; înghesuie-i pe Stendhal şi pe Gauguin printre oficianți, descoperă-le furnizorilor calități de rafinați în preferința pentru nuanțe. Nici un superior n-a rezistat până azi la asaltul cuțitelor culturii, din care îți poți face bune provizii, seara, din *Larousse*. În cazuri extreme de lapsus, utilizează ca pe o plesnitură numele lui Burckhardt, infailibil în orice situație.

• Ca să-ți mențiii inițiativa de atac, ocupă-te în timpul liber cu ceva fără cea mai mică legătură cu profesiunea: împarte zâmbete celor nevoiaşi, durează fundații muzicale, dezbracă-ți secretara.

• Ca să-ți intimidezi interlocutorul, foloseşte în conversație ultimele cuceriri ale tehnicii: maşini de socotit,

maşini de scris, cartoteci, clasoare, mape cu două partide - cu condiția ca nici una să nu funcționeze, pe care să le repari din mers, să le cercetezi, să le bruschezi, să le arunci pe rând de perete, cu blestemele de rigoare şi cu un aer nefericit.

Culegerea de maxime pe care ne-a dăruit-o D. Petro-Max se înscrie printre capodoperele literaturii noastre dintre cele două războaie şi lectura ei te îndeamnă la fapte etern nobile. (Editura Universității din Köln, Anale I, fasc.3, pag.330, 1930.)

MARTIN ROTH-HANSA: *"Insurecția preclasicilor".* Roman istoric - Atacul asupra punctelor de sprijin ale lui Chopin şi Hartulary-Darclée. Faptele de bravură ale lui Vivaldi, Corelli şi Tellemann. Descrieri ale naturii italiene. Calitățile armelor: viola da gamba cu bătaie repetată, viola d'amore cu trăgaci sentimental, clavecinul pe şenile, recitativul percutant şi aria fuzantă, suita răspânditoare de gaze toxice. Inventar, parte sedentară: allemandă, halebardă, moletiere *ad libitum,* missă gotică şi raniță cu partidă dublă, bourrée. Un plutonier: Verracini. Un sanitar: Tartini. Un dezertor: Pergolesi. (Editura "Armonia", Veneția 1904.)

WERNER VON NUSSBAUM: *"Fabrica de ceasuri".* - Ce a contribuit oare la succesul extraordinar al romanului de față? Greu de răspuns. Fapt cert este că nimic nu se ridică la înălțimea artei. Un industriaş din Republica Dominicană îşi transformă, la începutul secolului, fabrica de maşini de cusut într-o mare uzină de ceasornice. În lipsa concurenței, industriaşul plasează pe piața sudamericană cantități mari de produse, de la pendulele de tip "Dom gong" şi "Cathedrale", până la cesulețul de mână cu lichid de frână. Cu o calificare nu prea bună, nedispunând de materiale de calitate, muncitorii construiesc mecanisme deplorabile, dar ele se vând, aducând venituri fabuloase patronului. Zadarnic se plâng beneficiarii că ceasul de mână o ia înainte cu trei sferturi de oră la douăzeci şi patru de ore; nu demonstrează nimic nici procesul în care sunt aduse ca probe ornice cu arcurile sărite, cu cadranele crăpate. Un martor se plânge că plesnirea unui arc, grosolan lucrat, a bubuit ca o explozie. Un argentinean şi-a rănit mâna în sticla neşlefuită a ceasornicului de buzunar. În fine, o venerabilă englezoaică, în vizită de studii în America, cumpărându-şi un ceas-brățară, a avut surpriza de a-l vedea cum rugineşte în mai puțin de două zile. Totul este zadarnic, procesele sunt repede clasate, martorii amenințați, intimidați, plătiți. Scandalurile de presă sunt, de asemenea, înăbuşite. Afacerile îşi continuă cursul, de la un timp nimeni nu se mai plânge. Aici autorul notează două fraze pe care nu le-am putut descifra.

Volumul al doilea al romanului începe cu descrierea Italiei turistice, face ample incursiuni în trecutul glorios al acestei mândre şi neasemuit de brave țări, indică câteva localuri în care se poate petrece de minune. În acest cadru plasează autorul acțiunea capitolelor următoare. Conştient de faptul că turismul aduce Italiei sume importante, guvernul se străduieşte să creeze cele mai bune condiții pentru vizitatori, mai bune decât în oricare parte a lumii. Cea de-a 100-a problemă fiind rezolvată, *Ente Nazionale Turistico* atacă problema filozofică şi practică a timpului. "Avem nevoie de ceasornice care să meargă prost", declară unul din eroii cărții, ceasuri care să relativizeze şi mai mult dimensiunile timpului. Avem nevoie de turişti care să piardă trenul şi să recurgă la teleferic, care să mănânce la ore nepotrivite, niciodată aceleaşi, ca să dăm de lucru medicilor şi plăcintăriilor: o derută, o confuzie, bine gândite, un haos premeditat sunt în avantajul prosperității patronatului italian şi, deopotrivă, în folosul turistului care, măcar o dată pe an, în călătorie, este bine să iasă din strânsoarea programului."

Marea şi neîntrecut de sensibila Bursă din Londra este locul istoric în care interesele ilustrului producător de ceasornice din Republica Dominicană se întâlnesc şi se armonizează cu cele ale Italiei. Tranzacția se încheie, se dă o masă la primăria unei suburbii londoneze, se aduce fabrica la Milano. Guvernul decretează ceasornicul obiect italian reprezentativ, amenință cu pedepse foarte grave pe cei cărora le-ar trece prin minte să ponegrească, să analizeze, să aducă vorba despre calitățile ceasornicelor. Vechile turnuri primesc ornice noi tip "Standard", uzinele, birourile se reechipează. Străinii sunt obligați să-şi lase la vamă propriile aparate şi să se folosească de cele publice. Italia prosperă.

Un întreg capitol al cărții se opreşte asupra vieții unui oraş din Piemont, descriind repercusiunile măsurilor guvernamentale. Ritmul citadin de activitate a crescut simțitor, ca urmare a sentimentului fiecăruia că se află în întârziere (în general ceasurile dominicane o iau înainte); tonusul vital s-a ridicat, efect al hiperexcitabilității; neliniştea produsă de nenumăratele pene ale marilor orologii, de goana limbilor indicatoare pe cadran, de țăcănitul violent, prost ascuns al ceasurilor a sporit ritmul tranzacțiilor comerciale, îndeosebi *en gros;* mii de turişti din lumea întreagă, mai cu seamă americani, pasionați de contrastul dintre monumentele artei romane, etern înghețate în timp, şi mişcarea nervoasă a străzii, au dat năvală în Italia, umplând tezaurul național cu dolari forte.

Mai puțin interesant, episodul în care un profesor este exasperat de ceasornicul său de mână, foarte capricios în indicațiile sale. Cum era miop şi nu se putea servi de marile ornice, profesorul se bizuia aproape exclusiv pe ceasul său şi nu-l supăra atât că o lua înainte, că hârâia la sferturile de oră, că limbile i se înțepeneau adesea, cât mai cu seamă faptul că trebuia, conform indicațiilor tehnice ale fabricii, să-l întoarcă de 160 de ori pe zi, prima dată din sfert în sfert de oră, apoi

mereu mai des. Episodul este, de altfel, lăsat în suspensie, nu se înțelege clar dacă profesorul a emigrat în Australia din cauza ceasului sau în urma pierderii fiicei sale într-un tragic accident de tren. (Editura "Messina", Torino-Messina 1929.)

KARL WEB: *"Depozitul de hârtie".* - Walther intrase funcționar la marea fabrică de hârtie din Spessig pe Rin. Cu trecere anilor se îmbolnăveşte şi, pentru că nenorocirea se datoreşte proastelor condiții de muncă, prinde o ură neîmpăcată față de patron. Cu prețul vieții, el acceptă să lucreze în continuare, hotărât însă să-şi ruineze cât mai grabnic patronul. Sustrage în fiecare zi, prin oamenii săi, prin subtile şi ingenioase procedee, zeci de topuri de hârtie. Admirabilă pagina în care este descris eroul în momentul când ajunge acasă: din servietă, din buzunare, din ciorapi, el scoate şi iar scoate hârtie. De neînchipuit: în buzunărelul pentru ceasornic a izbutit să înfăşoare şi să ascundă opt metri de hârtie igienică. Începe să aibă satisfacții necunoscute: face sortări, zăboveşte până noaptea târziu spre a-şi pune în ordine topurile, după format şi calități, mapele şi deşeurile. Ca să nu fie descoperit, amenajează într-o pivniță încăpătoare un adevărat depozit, exemplu de organizare şi sistematizare a materialului.

Cerințele activității lui îi depăşeau însă puterea de muncă. Se hotărăşte, neavând familie şi nici prieteni, să-şi aducă un ucenic, un băiat bun care să se dedice din toată inima serviciului încredințat. Spre a nu fi însă deconspirat, şi pentru că tinerii compatrioți sunt în orice moment gata să pârască, pleacă în Franța şi, norocul său, află omul căutat. Tânărul era harnic şi binevoitor, se pricepea să priceapă din mai nimic intențiile stăpânului. Se mulțumea cu mâncare puțină şi muncea întotdeauna cu mare mulțumire. Bătrînul Walther se felicită pentru idee şi pentru alegere.

Tânărul avea însă un foarte urât şi incurabil viciu. Era palavragiu. O pălăvrăgeală de un fel deosebit, nu dintre acelea care răspândesc în câteva ore, pe o mare rază, cele mai felurite veşti - asta ar fi fost fatală depozitului -, ci o pălăvrăgeală monotonă, de intensitate mijlocie, consistentă datorită faptului că exprima, egal şi strâns, realități veritabile; o curgere vag interesantă, scandată doar ici şi colo, dar cu darul de-a putea rămâne activă chiar şi în cazul în care nu avea cui să se comunice. Era în bolboroseala tânărului ceva perfect şi albastru, care-i dădea puterea să trăiască şi să se bucure de viața şi hărnicia sa. Tânărul exprima adevăruri arhicunoscute şi era mulțumit că ele iau înfățişare obiectivă şi se risipesc în aer ca fluturii. Realiza în povestirile sale unele portrete reuşite, descria situații amuzante. Avea şi un gust anume pentru scenele tari, din care scotea efecte ce stârneau groaza, dezgustul, lacrimile.

Viața decurgea fără neajunsuri. Depozitul de hârtie creştea, materialul era pus într-o ordine de invidiat.

Walther se considera răzbunat: patronul începuse să decadă, deşi mai avea mult până a sărăci.

Într-o zi se întâmplă însă ceva neprevăzut: Walther, amețit de pălăvrăgeala tânărului său ucenic, trânti pe

podea, cu enervare, un mare top de hârtie japon şi strigă:

- Dacă îți închipui că pot suporta la nesfârşit trăncăneala ta fără noimă, te înşeli. Lasă-mă-n pace, du-te în lume şi deşartă-ți aiurea sacul de nerozii sau apucă-te şi scrie-le pe hârtie: fă romane, fă dări de seamă, fă ce dracu' ți-o trece prin minte!

Tânărul rămase înmărmurit. Ideea de-a scrie romane, sau dări de seamă, sau ce dracu' i-ar mai fi trecut prin minte nu-i venise niciodată până atunci. În chiar după-amiaza acelei zile, cu precauțiile cuvenite, sustrase de la stăpânul său două teancuri de hârtie şi, până la miezul nopții, le umplu cu un scris mărunt, egal, lipsit de stări şi, pe alocuri, de punctuație. În zilele următoare făcu la fel, simți tot mai puțin nevoia să pălăvrăgească. Toată vorbăria lui se converti în scris mărunt, umplând sute şi apoi mii de pagini. Se strecura noaptea în pivniță, privea depozitul cu imensele lui rafturi, pe care hârtia era aşezată cum nu se poate mai bine, îşi încărca brațele cu topuri şi nici nu simțea când le trece în camera lui, când le scrie, când le capsează. Scrise romane, povestiri. Dări de seamă alcătui doar câteva, dar le subintitulă tot romane, ca să nu aibă de ce să-şi facă reproşuri.

Au trecut câțiva ani. Depozitul, între timp, s-a subțiat. Bătrânul Walther, bolnav şi foarte miop, începuse să nu se mai intereseze de obiectul pasiunii sale. Tânărul scria pe rupte, pălăvrăgeala lui se transforma în hârtie înfloritǎ şi, cu vremea, în hârtie de tipar. Într-adevăr, publica. Publica mult, încurajat de presă, de critică, de public. Deveni un romancier cunoscut. Depozitul de hârtie fu, în curând, epuizat. Şi, când se întâmplă şi aceasta, autorului operei, acum plin de bani, îi veni uşor să cumpere fabrica de pe Rin. Astfel, îşi deveni sieşi beneficiar. Jumătate din producția sa de hârtie se prefăcea, în cadrul aceleiaşi întreprinderi, în romane. Se realiză astfel unul dintre idealurile economiştilor fiziocrați, ca producția şi consumul să fie deținute de una şi aceeaşi persoană.

Tânărul romancier, acum în vârstă, putea să se numească un om care şi-a găsit în viață rostul şi expresia.

Se numea Emile Zola.

JOHN PRESSA: *"Tehnica chouchoulitului".* - "O carte excelentă, mai bine scrisă decât *Cousine Bette* şi *A la recherche...* împreună" (Marsilio Torza). "Încercare temerară de a demonstra că un subiect poate inspira o carte." (Un subiect mare - o carte mare, un subiect mic - o carte mică, între ele fiind posibile grade şi nuanțe.) "Încercare într-adevăr temerară: un copil distinge pe prundul unei gârle limpezi şi leneşe un fel de bureți din mătasea-broaştei, gheme moi şi rotunde în bătaia curenților şi care iau în unele momente aspecte curioase, chipuri cu trăsături omeneşti. Copilul

exclamă spontan: uite şuşuleți! Universul (stelele şi luna, copacii şi ierburile, şopârlele şi greierii, norii şi pietrele, gâştele şi apa) aude şi reține. Cineva, spirit dinamic şi primordial, decretează că şuşuleții s-au produs acolo, în apă, prin tehnica franceză a şuşulitului, ceea ce nu cred să fie neadevărat. Un fiziognom transportă ideea pe bicicletă la oraş. Aici este în măsură să afirme (pe o stradă vecină Academiei) că există asemănări izbitoare între şuşuleți şi anumite femei frumoase predispuse la îngrăşare. Se demonstrează, pe bază de probe, că toate modelele lui Renoir descindeau din şuşuleții ultimelor decade ale secolului al XIX-lea. Printr-o sclipire a imaginației, rafinată dar nefolositoare, fiziognomul propune ca toate *chouchoulinele* (în rom. *şuşulinele*, vezi *Dicționarul enciclopedic)* să fie mângâiate superficial, dar insistent, în partea grasă care încheie bărbia cu gâtul, lucru care nu este întru totul explicat tehnologic. Asta ar fi, după John Pressa, tehnica şuşulitului. Interesantă precizarea că, fie în grafie originală, fie în franceză, tehnica rămâne aceeaşi. Autorul extinde tipologia în mod abuziv. Aflăm că o minge de plajă este suşulie, că o găină este şuşulină, ba chiar că un copac este... şuşulin. Apoi, copiii se şuşulesc, florile pot fi şuşulite, chiar varza poate fi chouchoulită...

Un critic serios trebuie să disprețuiască asemenea jocuri de cuvinte, chiar dacă ele sunt atrăgător prezentate. Arta este - orice ar spune unii - asemenea unui balcon cu oficialități şi a sta țeapăn în fotoliu nu înseamnă negreşit rigiditate, ci, mai curând, atitudine. Citeşti cartea lui Pressa cu vie curiozitate, dar, trezindu-te din jocul impus de autor, te întrebi dintr-o dată, ca să verifici temeinicia ideii: oare cine îşi poate alege o asemenea carte ca subiect al tezei de doctorat? "Nepovestibilă, fiindcă n-are epică, profesorii de toate categoriile nu pot menționa cartea în cursurile de literatură, decât cu riscul de-a provoca imense confuzii. Salariile nu s-ar mai lua, țara n-ar progresa" (Maxwell Hayden).

MARIN CEAPĂ: *"Am fost şi eu copil de trupă".* - Toate drepturile şi îndatoririle pot fi mai bine utilizate în formație militară decât individual. Rezistența fizică sporeşte apreciabil. De asemenea, capacitatea de concentrare şi demonstrare. Alimentația, somnul, dragostea sunt chestiuni ce ridică mai puține probleme. Relațiile dintre membrii societății devin liniare, evidente, uşor de stabilit. Nu există chestiuni care să privească oraşul şi activitatea lui şi pe care concepția militară să nu le poată rezolva. Marin Ceapă publică, în anexă, câteva proiecte de regulamente interioare, valabile îndeosebi pentru M.U.[1], dintre care cel mai interesant mi se pare *Organizarea asaltului în relațiile de tipul femeie-bărbat.* (Editura "La tunul de câmp" a Comandamentului teritorial Craiova 1938.)

[1] M.U. = mari unități

GEORGE BACOVIA: *"Plumb"* – Apărută în *Biblioteca pentru metalurgişti,* cartea lui Bacovia atrage atenția asupra acestui element pe nedrept disprețuit. Se trece în revistă larga utilitate a metalului, din care se pot face margini de linii ferate, clavire, chioşcuri pentru fanfare militare, aparate cinematografice, decoruri teatrale şi chiar sicrie. Informații interesante despre intoxicația cu plumb la muncitori (simptome şi procese). Scrisă concis, însoțind faptele cu formule ce nu depăşesc niciodată jumătate de pagină, cartea se citeşte cu uşurință de specialişti, ca şi de cei cărora le plac chimia, fizica şi spectroscopia metalurgică. (Editura "Lakustris", St. Gall 1958.)

DANIEL BONN: *"Țipete de bucurie".* - Printr-o notație muzicală ingenioasă, autorul înregistrează câteva sute de țipete din landurile Holstein, Solingen, Brecht şi Preter. În general, sunt țipete de bucurie, autorul promițându-ne că ne va da în volumul următor şi o culegere de țipete impersonale. Piesa de antologie a volumului este țipătul unui bărbat înainte de-a muri în luptă şi imediat după aceea. (Editura "August Nietzsche şi nepoții", Halle 1928.)

HERMANN GOTT: *"Exemplul soldatului care nu s-a căcat niciodată".* - Scris îndată după cel de-al doilea război mondial, romanul se înscrie în seria lucrărilor care încearcă să reînvie marile momente specifice războiului: eroismul, dăruirea altruistă, avântul sufletesc etc. Oricât de dureroase ar fi privațiunile la care sunt constrânşi oamenii în timpul conflagrației, sentimentul înaltei datorii domină şi colorează întreaga activitate umană. "Fiecare soldat poartă în raniță obielele Soldatului necunoscut" - scrie Gott.

Trupele noastre erau încercuite în zona Gibraltarului. Asta nu însemna nimic. Avioanele duşmane măcinau cu bombardamente înfiorătoare rândurile noastre. N-avea nici o importanță. Perfidul inamic trimitea rachete cu mare putere de distrugere, care ne terciuiau, ne anulau. Ei şi? Începuseră să circule bolile, dintre toate mai parşivă fiind febra violetă. Nimic nu ne supăra în afară de câteva zeci de morți în fiecare dimineață. Aprovizionarea se făcea defectuos, mâncarea o singură dată pe zi, în loc de ghiulele tunurile noastre foloseau conuri de brad, iar infanteriştii trăgeau cu praştia. Abia se putea dormi din cauza foielii şobolanilor încuibați în tancurile părăsite, în chesoane. Duhnea pretutindeni a hoit, a rugină. Tot asaltate zi şi noapte, batalioanele noastre scăzuseră ca efectiv. Nici o primejdie şi nici o lovitură nu descuraja însă pe cei care rezistau. Erau în total doi, un colonel înarmat cu un puşcoci şi un student cu doar trei luni de instrucție, cu o nevastă tânără şi frumoasă pe care o prinsese o singură dată cu un avocat.

Într-o dimineață, când forțele noastre păreau că diminuează, un avion aliat a lansat în încercuire un sac cu afişe. Acolo, printre textele scrise foarte mărunt şi pe care cei doi nu le putură desluşi, fiind miopi, aflară şi o scurtă povestire

despre fapte mărețe culese de pe diferite meridiane ale globului. Se vorbea, într-un stil deosebit de poetic, despre soldatul care, timp de cinci ani cât a durat războiul mondial, nu s-a căcat niciodată, condițiile tactice şi lipsa răgazului nefiindu-i favorabile.

Se descrie, în finalul romanului, cum cei încercuiți, printr-o iscusită manevră şi, mai ales, printr-un incredibil avânt, au derutat pe duşman, au rupt cercul de foc şi, încordându-şi forțele - în minte cu imaginea celui care nu s-a căcat niciodată -, au snopit în bătaie pe agresor şi au înfipt steaguri peste tot. (Editura "Nepieritoare şi zburătoare militare", Geneva 1946.)

OLIVER SEQUANTA: *"Gingăşia cutanată şi mijloacele prevenirii ei".* - Tratatul lui Sequanta, operă de laborioasă sinteză, nu trebuie să lipsească din biblioteca nici unui intelectual. (Editura "Lastex", Bonn 1956.)

ALDO SENEGAL: *"Arta nepreciziei în cinegetică".* - Cartea lui Senegal pleacă de la o tulburătoare constatare: este mult mai la îndemână pentru amator să învețe a trage precis cu puşca, decât pentru vânător să ochească alăturea. De unde, necesitatea de a educa imprecizia, râvnită sincer de un mare număr de vânători. O dificultate pe care o întâmpinau cei mai mulți trăgători era aceea că, voind să evite lovirea țintei, descărcau arma în aer. Asta ducea la situații penibile. Autorul dezvoltă în douăzeci de lecții metoda sa de tragere alături, de ochire perversă, de omorâre fictivă.

"Mai savuros decât *Pseudokinegheticos,* mai fantastic decât *Dicționarul onomastic",* remarcă Iuliu Procopiu în *Informația serii* "Editura Tomerania", Luxemburg 1965.)

MARCEL PRECAR: *"Excitația şi inhibiția la tancurile de asalt".* - Generalul Precar este cunoscut în cercurile militare europene drept un expert în problemele ofensivei blindatelor. Autorul observă în această nouă lucrare că este imposibil - în optzeci de cazuri dintr-o sută - să cunoşti comportarea tancurilor înainte de atac. Unele pleacă împotriva duşmanului foarte grăbite, voioase, alunecând parcă printr-o poiană înflorită. Curând însă obosesc, se moleşesc, ezită, înaintează fără convingere, apoi se împotmolesc într-o tranşee oarecare, într-o rețea de şine metalice. Reacțiile lor reflexe sînt deopotrivă stinse, dorința de a fi în frunte se înfrânează şi asistăm uneori la căderi în penibilă anxietate.

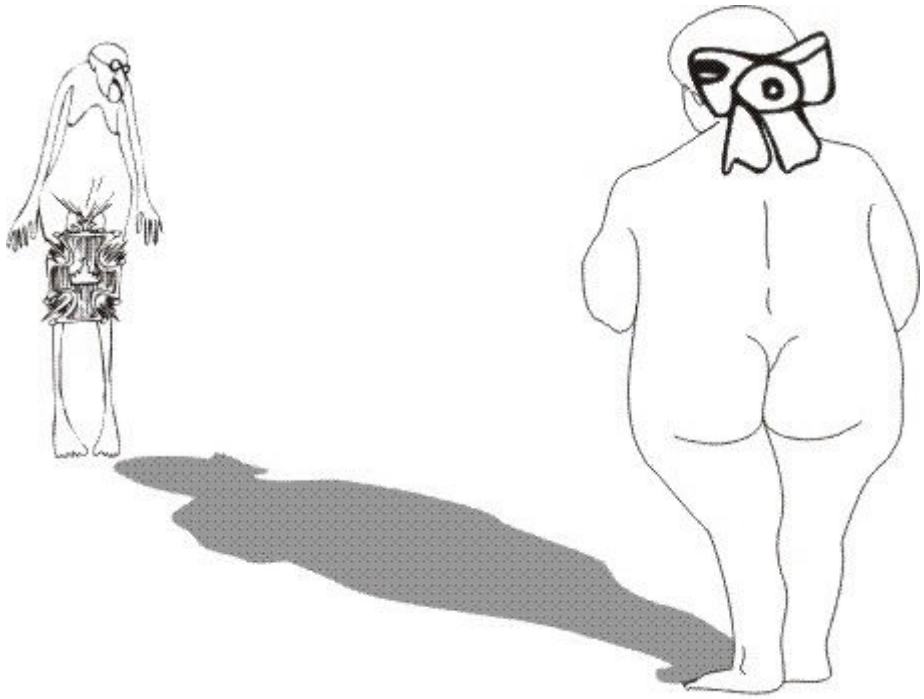

EXCITATIA SI INHIBITIA LA TANCURILE DE ASALT

Sunt şi tancuri pe care le ştiam melancolice, târzielnice în reacțiile primare, dar care, la semnal, se desprind uluitor de repede din flanc şi aleargă cuprinse de bucurie spre obiectiv. În general, scrie generalul, comportamentul atipic nu trebuie să ne deruteze. Un oarecare exces de foliculină, o vagă dezechilibrare psihică, cu puseuri periodice de isterie, explică totul. Autorul povesteşte un episod din războiul turco-portughez, când un tanc şi-a pierdut o şenilă şi responsabilitatea, ajungând în câteva clipe la masa marelui cartier general al inamicului. Probleme delicate se pun şi în determinarea gradului de obsesie la tancurile de mare tonaj. O anume preferință pentru căderea în ambuscade, pentru derapare, pentru manifestările frivole indică în majoritatea cazurilor structura receptivității maladive. Generalul Precar recomandă tratarea blindatelor cu gingăşie şi consecvență pedagogică, reprobând orice gest de nerăbdare, orice pripeală în diagnostic, tratamente gradate, cu evitarea suprasolicitărilor, a antitermicelor şi unguentelor. Cazurile rare şi nesemnificative de sterilitate sunt studiate într-un capitol special. Literatura militară, mai ales poeziile şi fragmentele de roman, este recomandată cu măsură, sub supraveghere. În încheiere, se indică cele mai potrivite şaibe şi şuruburi pentru conectarea servanților la aparate, precum şi o metodă originală împotriva decalcifierii nespecifice a tanchetelor "Renault". (Editura "Motrica", Frankfurt 1939.)

MARCEL PRECAR: *"Folosirea elicopterelor în optimizarea popoarelor asiatice"*- Cea de-a doua lucrare de răsunet a generalului Precar se ocupă de forma, gabaritul şi grația verbală a elicopterului în dialogul cu populația țărilor asiatice. În Indochina, arată Precar, prezența elicopterului se vădea necesară încă de la începutul secolului: localnicii, obişnuiți să înțeleagă intențiile bune chiar înainte ca ele să fie exprimate, se cam plictiseau în captivitatea lor

monotonă de a-şi cultiva mlaştinile cu orez, de a-şi tipota copiii cu ochi sclipitori, de a vâna, de a face negoţ, de a fluiera, nevăzând în toate acestea o intenție. Aşteptau să vină cineva, să intervină careva, să apară un oarecare, spre a intra şi ei în discuție. A fost trimis elicopterul, sol volubil, înzestrat cu inteligență sclipitoare şi cu palete, care ştie ce este coerența şi ştie, mai ales, să-şi admire narcisist întinderea umbrei proprii pe câmpia liniştită, pe verdele dens al junglei. Sosirea lui a stârnit îndată interesul.

Elicopterul se invita cu plăcere la mesele oamenilor, intra în vorbă, fără protocol, cu învățații oraşelor, făcea curte femeilor, se amesteca cu dragoste în jocul copiilor. Era grozav şi elegant, înalt şi neprevăzut. Pretutindeni răspîndea bunăvoință.

Desigur, învârtirea minții lui grăbite nu era întotdeauna urmărită cu atenție. Dar când era, şi asta nu se întâmpla rar, localnicii având spiritul isteț, spontan şi pătrunzător, elicopterul primea în plin replica, se clătina în aer cu surpriză, se prăpădea de râs, se tăvălea de plăcere şi gâdilături. Efectul de precaritate - lege fizică descoperită de Marcel Precar - făcea ca elicopterul să înceteze a mai purta dialogul început. Atunci se retrăgea nedumerit în sine.

Solilocviile elicopterului sunt înregistrate de autor, cifrate cu grijă, puse unele sub altele, spre a se trage linie şi a se aduna. Relativist prin formație, generalul Precar, matematician desăvârşit şi artilerist subtil, identifică paradoxal operațiunea de adunare cu cea de scădere, după principiul că extremele se ating. (Editura Felix Bromm, Bruxelles 1959.)

MAX KARTOPHER: *"Salcâmii districtului".* - "Romanul de debut al marelui prozator Max Kartopher continuă să facă victime în special în rândurile cititorilor tineri. Ziarele de ieri aduc vestea că încă trei cititori au fost găsiți intoxicați grav după lectura cărții. Institutul de toxicologie din Geneva pregăteşte un antidot. Studiul cercetărilor este avansat, cu toate că experiențele de până acum s-au dovedit eficace numai la animale" *(Le Figaro* din 16 ianuarie 1960). (Editura Transa, Livorno 1928.)

MIROSLAV KLAPA: *"Demodarea munților Pirinei".* - Folosirea abuzivă a antipirinei, în ultimele două decenii, a contribuit în mare măsură la degradarea şi, după unii autori, la evaporarea munților Pirinei. Cu toate măsurile drastice luate de guvernul local, procesul geologic evoluează în sensul nedorit de autoritățile ştiințifice din Spania şi Portugalia, astfel că ne putem aştepta la cataclisme şi inundații apropiate şi de neînlăturat. Se observă că, în timp ce văile iau pe zi ce trece aspectul unor ringuri fără ieşire, piscurile altădată semețe ale masivului se ridică pe rând la pătrat. Un fenomen caracteristic al procesului în curs de împlinire este că izvoarele naturale din zona carstică a masivului răspândesc, o dată

cu apa, mari cantități de gumă arabică. Urmarea, pe plan social e, firește, neplăcută: populația şi-a abandonat ocupațiile tradiționale şi se îndeletniceşte cu lipitul, renunțând la străvechea cocă moale. Ceva trebuie făcut. Dar ce? (Editura "Grazia Ex", Lyon 1962.)

MARINA LEVENTA: *"Procesul Neron".* - Printre alte idei ale cărții se observă că este timpul ca arta să contrazică total apucăturile cititorilor de azi. Satira să îmbrățişeze dintr-o dată obiectul criticat, arcuindu-se în aromitoare elogii, drama să se transforme în actul II într-o poezie lirică, cinematograful să-şi aprindă brusc luminile şi pe pânză să se scrie cu creta formule matematice, pe care spectatorii să fie invitați să le memoreze pe loc. Sub postamentul grandioaselor statui să fie instalate mecanisme capabile să lanseze în muzeu mingi de rugby, pe care vizitatorii să le prindă şi cu care să alerge, sub supravegherea atentă a unui antrenor autorizat. Cartea de literatură să fie tipărită pe hârtie de biblie, iar diferența de volum să fie folosită la încrustarea în coperțile de piele a unei casete cu mici, dar puternice pistolete. (Editura "Logarithmi", Salonic 1942.)

JACOB MAQUEREAU: *"Când ne îndoim, începem de la mijloc".* - Autorul a plătit cu viața scrierea acestei opere inestimabile. Urma să elaboreze două volume, a reuşit să încheie doar trei sferturi din primul. Maquereau nu-şi ascunde mâhnirea față de evoluția inegală a omenirii către împlinirea destinelor ei. Prețuind cum se cuvine marile descoperiri ale secolului nostru, el reliefează câteva flagrante contradicții ale spiritului modern. În timp ce s-a descoperit leacul cancerului[1] şi sunt salvați de la moarte mii de bolnavi, în Irlanda se moare curent din cauza loviturii la glezne, practicată în piețe publice; în timp ce se fotografiază suprafața planetei Marte de la câțiva zeci de kilometri, este foarte greu să obții o fotografie exactă a caninului atacat de granulom; suportând bine starea de imponderabilitate, cosmonauții mor uşor de gripă, medicamentele existente dovedindu-se ineficace; hrănirea cu concentrate nutritive este excelentă, dar în Brazilia continuă să fie consumată carnea de om; o maşină traduce perfect un mesaj şi un text de Shakespeare din engleză în dialectul venețian, dar doi venețieni se ucid pentru că nu se înțeleg cât de lat trebuie să fie paravanul despărțitor al magazinului lor cu ațe; o echipă de mineri este salvată de la intoxicația cu gaz de mină şi mii de bărbați şi femei îşi scurtează viața trăgând în plămâni tutun bine rafinat. Oamenii sunt idioți - conchide autorul. Pe când scria la cartea sa, Maquereau şi-a zgândărit în neştire un neg din barbă. În două zile s-a infectat, şi infecția i-a fost fatală. Ireparabilă

[1] Inexactitate. Leacul cancerului avea să fie preparat abia cu doi ani mai târziu, la 15 mai 1967, de către Samuel Bot!

pierdere: pe lângă cartea anunțată, marele gânditor se pregătea să scrie, în urma unei călătorii cu submarinul atomic, un reportaj despre adâncurile Oceanului Pacific. Călătoria urma să fie întreprinsă peste o săptămână şi primise încurajări repetate de la o mătuşă a lui Picard. ("Presses universitaires", Paris 1965.)

FLAVIO TEREPENTINA: *"Fabrica de bețe pentru roți".* - Înrudit spiritualiceşte cu Maquereau, Terepentina face şi el o aspră critică gândirii ştiințifice contemporane. Cartea lui *Omul cu găleata* desființează magistral, cu argumente de o evidență zguduitoare, instituția paznicilor de noapte. În *Fabrica de bețe pentru roți,* Terepentina se ridică împotriva literaturii, foarte bogate în anii din urmă care, uitând de greutățile momentului, invită pe cititor la satisfacții proprii abia anului 3000. El scoate în evidență alterarea comportamentului unor indivizi hrăniți cu o astfel de literatură. Aceştia, anticipând abuziv, îşi scot bilete de tramvai cu ajutorul revolverului, prin uciderea casieriței, îşi manifestă bucuria la un concert simfonic răsturnând şi chiar făcând țăndări fotoliile, corupând pianul şi garderobiera. Încântați de înalta productivitate ce se va obține în industrie, cei studiați de Terepentina încetează de a mai munci. Pentru evitarea superproducției, care, într-adevăr, va anchiloza viața deceniilor viitoare, Terepentina propune construirea unor fabrici antiindustriale. De pildă, o fabrică de bețe foarte rezistente, ieftine şi uşor utilizabile, pentru a fi introduse în roți. Activitatea tinerilor futurişti ar putea dobândi o finalitate utilă în societate. Lor le-ar reveni sarcina ca, înarmați cu bețe, să încetinească, ba chiar să oprească diferitele agregate şi mecanisme, ajustându-le la nivelul ritmului mediu al gândirii sociale. Aplicate la cap, aceleaşi bețe ar putea consolida ideile recent dobândite şi ar dezvolta o disciplină publică de cea mai riguroasă speță. Ideea salvatoare i-a fost sugerată lui Terepentina de un tablou al lui El Greco, în care scena închinării magilor este vegheată în josul picturii de prezența unui băț lung, solid, extrem de elocvent. (Editura "Rechaud", Paris 1964.)

ALBERT TREFLA: *"Prietenia dintre îngeri şi italieni"* – Nu mai este nici o îndoială că există, încă din antichitate, o strînsă prietenie între îngeri şi locuitorii peninsulei. Albert Trefla, dăruit încă de timpuriu pasiunii pentru istorie, pentru artă, nu este mai puțin înclinat către investigația gratuită, având un mare talent de detectiv. El a observat că, sub masca unei indiferențe bine disimulate, îngerii preferă de-a lungul veacurilor să se arate în Italia, îndeosebi în marile oraşe. Pictura etruscă este prima care nu poate să ascundă familiaritatea, stabilită cine ştie când, dintre artistul anonim şi îngerii deghizați în zei şi eroi. Meşterul mormântului de la Lionnes face, prin compoziția lui simplă dar foarte sugestivă, o adevărată diversiune. Cine este naivul care, admirând fantasticul zbor al porumbeilor galbeni şi roşii, să

creadă că este vorba chiar de porumbei galbeni şi roşii? Mişcările aripilor sunt parcă atitudini reproduse din intima hârjoneală a îngerilor, atunci când se fugăresc sau când îşi dau coate şi-şi fac cu ochiul spre a scoate din răbdări o bunică severă, însă etern îndatoritoare. Stolul este surprins desfăcut în două cete, aproape simetrice. Nu tot astfel stau dispuse cohortele îngereşti în cele mai multe tablouri ale maeştrilor Renaşterii? Coincidență sau intenție? Spărturile frescei, datorate întâmplării, pun aripi albe şi profilează figuri omeneşti pe trupul celor mai mulți porumbei. Unul dintre portretele deosebit de interesante moştenite de la antici, chipul demonului Charu, pictat de un meşter provincial într-un mormânt din Orvieto (Muzeul arheologic din Florența), înfățişează un înger damnat, în toată splendoarea lui. Aripile stau desfăcute ca după un zbor întrerupt. Penajul elegant, bine aşezat în spinarea demonului, ascunde culori cereşti şi necum infernale. Se vede clar că personajul este unul dintre acei îngeri, care, fiindu-le interzisă ieşirea din plicticosul club al paradisului, s-au deghizat în demoni spre a coborî neurmăriți în localurile de petrecere de pe pământ. Pierzându-li-se identitatea, mulți îngeri se sustrăgeau în vremea aceea de la regulamentul de ordine interioară şi beneficiau de câteva bucurii nevinovate printre italieni. Albert Trefla, după trecerea câtorva sute de ani, a înființat cu colaboratorii un serviciu perfecționat de urmărire, şi iată, a descoperit relativ uşor înşelăciunea. Întotdeauna îngerii delincvenți - vezi concluziile cercetărilor întreprinse - trăgeau în casele italiene, se înhăitau cu băieți şi fete italiene şi, adesea, pozau în cele mai ciudate chipuri, în atelierele unor pricepuți meşteri italieni.

Cu vremea, mijloacele de deghizare, de înşelare a contemporanilor vigilenți au evoluat. În secolele XIII şi XIV, circulau prin târgurile italiene numeroşi necunoscuți lipsiți de o îmbrăcăminte potrivită, destul de prost hrăniți, dar ahtiați după petreceri cu vinuri tari şi femei. Erau dornici de scandal, provocau discuții despre cele mai neînsemnate cauze, aveau permanent chef de bătaie, şi s-au aflat multe dovezi că adesea băgau, cu seninătate, cuțitul în adversar. O analiză atentă a documentelor arată că, sub înfățişarea acestor vagabonzi periculoşi, se ascundeau persoane binecunoscute din ierarhia Heruvimilor şi din clanul Serafimilor. Detectivul Albert Trefla le-a dat şiretlicurile în vileag. Iată cum a procedat Trefla: comparând, de pildă, spectrul radiologic pe care-l dau lăncile combatanților din celebra *Bătălie* a lui Paolo Uccello (Uffizi, Florența) cu clişeul unor aureole autentice găsite într-un cartier al Romei, cercetătorul a avut surpriza să constate identitatea calității metalului. Analizând ritmica unui dans toscan, Trefla a descoperit că el conține aceleaşi grupări de paşi ca şi tropăiala îngerilor pe acoperişul ieslei în care s-a născut Mântuitorul. Cercetând conținutul unei oale de noapte din casa unei femei desfrânate, în care nu se poate să nu fi urinat bărbatul ascuns în plapumă, s-a aflat că lichidul era o soluție foarte concentrată de nectar. În sfârşit, mulți dintre îngeri, fie ca urmare a educației, fie ca să-şi răscumpere într-un fel nelegiuirile săvârşite în incursiunile lor pe pământ, interveneau în

disputele dintre italieni, luând invariabil partea dreptății. Pe la 1420, ilustrul Filippo Lippi imortalizează pe câțiva dintre îngerii care tulburau liniştea cartierului său, reținând tipuri de bărbați despre care ştim că mâncaseră şi băuseră în casa lui, nedându-se înapoi de a invita la joc, cu lăută şi tamburine, pe propria fiică a maestrului. Gândul dintâi al artistului fusese, probabil, să se plângă autorităților supreme. Teama de răzbunare şi relativa nereuşită a portretelor, departe de tehnica fotografiei de azi, l-au reținut să-şi ducă la împlinire reclamația. Scandal public nu se putea face, ziare neexistând încă. Materialul adunat a fost folosit ulterior de pictor la realizarea tabloului său *Fecioara şi copilul Isus.* Montajul este evident: cei doi regi, care se închină îngenuncheați, au uitat să-şi lase la cuier aureolele; cel din dreapta trădează o stare de ebrietate pronunțată. Aduse arbitrar din alt tablou, celelalte personaje suferă de indiferență, sunt distrate şi într-o ținută scandaloasă. Artistul şi-a bătut joc de opera lui, sau - ipoteză nu mai puțin plauzibilă - a lăsat cu intenție asemenea flagrante nepotriviri spre a atrage, în acest mod, atenția celor în drept asupra blestemățiilor îngereşti.

Renumitul basorelief al lui Michelangelo intitulat *Lupta centaurilor* este, de fapt, o încăierare ordinară de la care nu lipsesc - nici nu se putea altfel - îngerii. Nici urmă de centauri! Este o încleştare de trupuri înfierbântate, care s-au contopit până la a deveni un singur corp monstruos. În stânga, puțin răsucit din umeri, un bărbat în picioare stă să-şi desfacă din carapacea nevăzută aripile. Sforțarea e, fireşte, inutilă, pentru că ceilalți nu-i permit decolarea cu una cu două, după ce a dat cu pumnii. În centrul basoreliefului, sus, într-o situație mai puțin critică, deşi destul de înghesuit şi el, un alt bărbat-înger a reuşit să tragă declanşatorul şi aripile sunt gata să se deschidă. Un individ, care nu poate fi decât un italian, îl ținteşte din stânga cu brațul bine încordat şi, când îl va lovi, zburătorul se va prăbuşi ca o fragilă ciocârlie. Când afirmă categoric că individul din stânga este italian şi nu înger, Trefla se bazează pe faptul că niciodată îngerii nu pun mâna pe bolovani, chiar şi în cele mai disperate situații, preferând pumnul. De scuipat însă scuipă, după cum o dovedesc numeroase tablouri de care este plină Renaşterea.

Autorul, care îşi propusese să vorbească despre prietenie, a insistat asupra acestor aspecte pentru a stabili:

1. Marea afluență de îngeri în principalele târguri şi oraşe italiene, ceea ce ne indică o viață trepidantă în centrul peninsulei, informându-ne exact despre calitatea spectacolelor şi a localurilor, precum şi despre ospitalitatea generală.

2. Existența unor relații apropiate între îngeri şi italieni, concretizate chiar şi în organizarea de afaceri, bănci, schimburi de mărfuri etc. Se presupune că, la un moment dat, ar fi existat ateliere manufacturiere în halele cărora ar fi fost angajate câteva sute de îngeri.

3. Insistența apariției în operele artistice a tuturor categoriilor de îngeri (un singur tip, *Angellus vesicans,* din *Catalogul serafic de la Amsterdam* lipseşte).

4. Practica, devenită regulă, de a întâlni îngeri în haine omeneşti şi oameni în atitudini îngereşti (vezi Perugino: *Înălțarea la cer,* unde îngerii-copii suferă de calviție pământească, iar cei maturi cântă la viola da braccia cu dexteritate şi vădită grație). Înțelegerea se întemeiază, probabil, pe un sistem evoluat de contracte, pe obiceiul pământului şi altele.

Relațiile de prietenie şi colaborare ce caracterizează coexistența războiului, urmează o şcoală de spionaj militar. Prima acțiune, sustragerea din dosarele secrete ale Marelui Stat Major de la Bucureşti a planurilor de amplasare a bateriilor antiaeriene, este încununată de deplin succes. Câteva alte incursiuni în dispozitivul militar şi diplomatic al duşmanului îi aduc avansarea. Austria este anexată Germaniei hitleriste. În anul următor, descoperă un sistem de detectare a circulației trenurilor internaționale. Invenție englezească. Zădărniceşte transportul de trupe franceze către fronturile aliaților din Grecia. Bucurându-se de o înaltă apreciere din partea Reichului, căruia i-a adus mari servicii, este păstrat pentru lovituri grandioase. Studiază între 1940 şi 1943.

La 1 martie 1944, i se încredințează cea mai importantă sarcină: să treacă peste liniile inamice, să coboare cu paraşuta în spatele frontului şi să comunice fotografii despre sistemul de apărare de la Margheritta. Momentele evocate de Bürger sunt palpitante; Simson, paraşutat într-un sat din Câmpia Melonului, trece prin mari pericole, călătoreşte travestit, îndură foamea şi ploile frecvente, se îmbolnăveşte, face comerț, intră în legături cu indivizi dispuşi să se lase cumpărați, este prins şi condamnat la moarte, dar evadează, trăieşte ca un necunoscut într-o şcoală din sud, unde învață limbile italiană, armeană, turcă şi pagasă, apoi reuşeşte, în sfârşit, să pună mâna pe documentele căutate.

Trece din nou prin mari pericole, încercând să ducă în Germania pachetul cu planuri secrete. Precauții. Urmăriri. Schimburi de focuri, răni grave. Timpul trecea. Ajunge în sfârşit într-un ținut mai liniştit, scăpând de urmăritori. Călugării unui schit îl omenesc şi-i împrăştie temerile. Zăboveşte în mijlocul admirabilelor sale gazde, declară că-i plac la nebunie peştele sărat şi lichiorurile călugăreşti. Se împrieteneşte cu câțiva din frații monahi şi-i ajută la construirea unui teren de popice. Când lucrările sunt gata, îşi descoperă o nemaipomenită pasiune pentru acest elegant şi nobil joc, organizează partide şi campionate. Centrala de spionaj din Viena îi dă de urmă. Îl înştiințează prin trimişi speciali că este aşteptat, că de el depinde soarta frontului din nord. Neîncetând o singură clipă să se considere la datorie, Simson nu se poate desprinde însă de jocurile pasionante de popice. El îşi amână de pe o zi pe alta plecarea. Exasperați, conducătorii Reichului încearcă să-l răpească. Agenții sosiți în micul schit sunt detectați la timp, imobilizați, convertiți la joc şi resemnare: pachetul cu planuri îl va duce el singur, îl va încredința personal, nu poate avea încredere în nimeni.

Deocamdată, popicele îl țin în vraja lor şi nici nu concepe să întrerupă campionatul, oricât de multe avertismente continuă să primească. Pierde o partidă, câştigă însă alte cinci. Acuză sistemul de ținere a evidenței punctajului, pentru care face propuneri.

La 9 mai 1945, când războiul s-a încheiat, Georg Simson şi echipa sa câştigau importantul campionat al Ligii sfinților monahi. Pachetul cu acte secrete rămăsese nedesfăcut. Cu ajutorul lor, Germania a putut preîntâmpina invazia din Normandia, i-ar fi putut înfrânge pe englezi în bătăliile aeriene, ar fi salvat de la dezastru diviziile din câmpia Padului inferior şi ar fi câştigat o strălucită bătălie în Balcani, iar în cele din urmă războiul.

Soluțiile propuse de Simson în jocul de popice (aruncarea "în *biais"* a bilelor, "manga scurtă", catapultarea "în vârtej", "ciobirea"), au intrat în patrimoniul jocului cu 9 figuri ca o contribuție îndrăzneață, revoluționară, ce a dat un nou avânt acestui sport. Biserica l-a trecut pe Simson în rândul sfinților. "«Manga scurtă» - afirmă undeva criticul Georges Boyle - nu mi se pare întotdeauna eficientă. Când conceput-o, sfântul Simson era epuizat de nenumăratele pericole şi privațiuni prin care trecuse; soluția nu se ridică, după părerea mea, la nivelul excepțional al celorlalte excepționale idei ale marelui reformator." (Editura "Siegfried Braun", Viena 1953.)

OCTAV PANAIT NEACŞU: *"A face şi a desface"* – Romanul descrie la început un prânz fastuos în casa doctorului Gheorghiu. Tânărul Lucian Arvinte povesteşte cu multă vervă desfăşurarea lucrărilor pe marele şantier de hidroameliorații de la Balta Greaca. În momentul în care tocmai demonstra eficacitatea folosirii jeturilor de apă la curățirea pragului principal al lucrării, cum se juca cu tacâmurile, simți o plăcere indecisă de a introduce lama cuțitului printre dinții furculiței. Împinse deci metalul rece, cu o mişcare pe care o alesese precisă. Eşec. Impulsul fusese şovăielnic. Nu-i nimic, îşi zise. Descrise apoi măsurile de prevenire a viiturilor, observă că Dunărea face uneori surprize constructorilor. Încercă din nou, în joacă. Tacâmurile rezistau. Se opri pentru o clipă din povestit şi cercetă atent greoaia alcătuire a pârghiei pe care şi-o închipuise. Dar e foarte simplu, remarcă el. Continuă să-şi întrețină comesenii cu detalii convingătoare. Întâmplarea unui localnic care descoperise pe fundul bălții desecate barca pierdută cu ani în urmă iscă unele comentarii agreabile. Cuiva de la masă i se întâmplase ceva similar cu un binoclu de câmp, folosit la Operă. Cuțitul nu intră între dinții furculiței nici de data asta. Fu mai mult decât surprins şi se surprinse tulburat. Până la sfârşitul mesei, simpaticul, vorbărețul, priceputul Lucian Arvinte se posomorî cu totul şi părea că-şi pregăteşte migrena.

Romanul urmăreşte, mai departe, viaţa eroului în alte împrejurări. Se bucura încă din tinereţe de o viaţă îndestulată, avea o familie plăcută şi fericită, în carieră îl copleşiseră satisfacţiile. În diferite situaţii, la masă, depănând amintiri şi relatând întâmplări recente, Lucian continua să fie preocupat de operaţiunea care nu-i reuşise măcar o dată şi care, cu trecerea anilor devenise preocuparea de căpătâi a vieţii sale. Indiferent de locul unde se afla aşezată masa, de ocaziile pentru care fusese aşternută, de prezenţa unor intimi sau a unor înalte personalităţi, de calitatea veselei şi a bucatelor, experienţa nu ieşea. Încerca să schimbe radical condiţiile de mai înainte: prânzea în birturi periferice, printre meşteşugari şi femei uşoare, în avion, la iarbă verde, însoţit de prieteni şi de un patefon. Îşi schimba comesenii ca un prinţ capricios, refăcea experimental conversaţii ce i se păruseră favorabile şi le întrerupea după scurtă vreme. Încerca să aşeze mai întâi furculiţa, orientându-i dinţii spre sud-vest, pe fondul unei relatări elogioase despre şeful lui de birou, încerca povestind despre cauzele care au condus la căderea Babilonului, pregătind cuţitul cu mânerul înainte. Descrierea unei maşini cibernetice, evocarea Verdunului, analiza unui poem de René Char, nu-i ajutau la nimic. Îşi modifica rapid regimul alimentar: untul şi crenvurştii, preferaţi câteva minute, erau înlăturaţi în favoarea sparanghelului şi marţipanului. Avu impresia că tapioca îl poate servi. Făcu o lungă cură de slăbire. Se înscrise la o şcoală de judo. Zadarnic. Călători. Într-un hotel din Bratislava cunoscu o mezzosoprană din Nigeria şi încercă alături de ea o oarecare speranţă. La Berlin, la masa unui bar, nu numai că nu reuşi, dar furculiţa îi scăpă pe pantalonii fresco şi printre picioare. Trecu Alpii şi repetă încercarea în fiecare cabană, la fiecare punct de popas, pe autostradă. Comandă în săptămânile următoare recepţii fastuoase, înscenă petreceri cu femei scumpe şi băuturi spumoase, organiză un carnaval la care convocă elita societăţii pariziene. Cuţitul nu intra. Nu-i ajutară nici calculele unui matematician celebru, căruia îi destăinuise datele problemei, nici cantitatea mare de medicamente pe care o îngurgită. Exasperat, descompuse în arce şi fragmente, reduse fiecare act mai important al vieţii sale, îşi reconstitui biografia, făcu investigaţii în frunzişul arborelui genealogic, în sfârşit, se comportă între oameni cu mai multă îngrijire. Scrise versuri în hexametru şi copiè, prin marile muzee din apus, lucrările unor maeştri incontestabili. Reveni, calculă, reproduse, propuse, respinse, diluă. Diabolicul cuţit aluneca. Sau se oprea în ciotul dintelui. Sau ezita şi se opintea. Sau, pur şi simplu, rezista la orice apropiere. În tot acest timp, comesenii mâncau liniştiţi şi ignorau zbaterile eroului nostru, a cărui viaţă devenise de nesuportat.

Romanul se încheie tragic. Obosit de multiplele, variatele, mereu mai rafinatele sale încercări, Lucian Arvinte este surprins, într-o tristă zi, de moartea care ne aşteaptă deopotrivă pe toţi, înainte de a-şi fi realizat umila şi rău inspirata dorinţă, înălţată de eforturi şi experienţe la calitatea unui sfânt ideal. (Editura "Ramuri", Craiova 1963.)

EZIO TREY: *"Supradestinul".* - Un studiu aromat, bine crescut, cu muchii rumene şi miez savuros. Ideile lui se împlinesc alături de nuci şi stafide, se prăjesc uşor prin efectele cuptorului dogorâtor, se răcesc apoi în cămară, pe raft. Un muc de scorţişoară transportă în zone foarte înalte, spuma revărsată reţine sensuri epicureice. Se taie în bucăţi egale, se aşează fiecare pe câte o farfurioară, unde se încheagă crema interioară, cea mai tulburătoare; bucăţile se servesc proaspete, însoţite de un pahar cu apă, - spre plăcerea gurmandului, idealistului. (Editura "Krakataua", Tokio 1949.)

HEINRICH SPIEKER: *"Insectă".* - "Spre a-mi linişti nestatornicia - scrie eroul romanului -, m-am căsătorit de timpuriu. Am luat o femeie agreabilă. Încerc cu ea, de aproape treisprezece ani, fel de fel de idei şi ipoteze. Încurajator mi se pare faptul că toate experienţele noastre, unele obositoare, chiar exasperante, n-au consumat-o încă, ceea ce îmi permite să continuu opera pe care am început-o şi care este o probă a perseverenţei artistice. Dintre cele mai izbutite lucrări ale noastre aş putea aminti: târnuirea de păr, aplicarea planşetei de desen pe părţile ei moi, ruperea nasului, băşicarea bărbiei, învineţirea mâinilor şi a părţii rotunde a şoldului, şutul scurt accentuat şi endecasilabul, înăbuşirea parţială prin acoperirea gurii cu perna şi opărirea neaşteptată, în somn, cu ajutorul ceainicului. În unele cazuri, experienţele au cerut eforturi mari. Gândul meu curat este să o înjosesc, să o rup, să o chinui, să-i diminuez progresiv personalitatea şi să-i anulez fiinţa terestră. Toate au un singur, măreţ scop: să observ, să adâncesc, să clasific, să generalizez. Sunt convins că după dispariţia ei voi putea înţelege mai bine, mai profund, ce înseamnă martiriul, în ce constă alterarea fizică şi sporirea virtuţilor - astfel ca să le pot descrie într-o operă grandioasă, pătrunsă de adevăr. Adesea, seara târziu, după ce o zi întreagă am înghesuit-o, am turtit-o, am tăvălit-o şi am împuţinat-o, trăiesc scurte momente de slăbiciune, de înduioşare şi, retras în camera mea, sublimez pornirile-mi gingaşe compunând lungi ode în cinstea credinţei de nestrămutat a soţiei mele." (Editura "Orizont", Buenos-Aires 1960.)

EGMOND PRAGER: *"Citatele".* - O carte de un fel deosebit: de-a lungul celor o sută douăzeci de pagini, sunt folosite, spre a ilustra acţiunea, peste trei mii de citate. Preotul satului începe povestirea citând ce a spus, cu un ceas mai înainte, un credincios; un nobil citează ce i-a mărturisit femeia pădurarului său în timpul unei întâlniri de dragoste; un sufleur de teatru citează frânturi din piesele pe care le-a suflat; o profesoară citează pe cel mai prost elev al ei; criticul literar citează pe toţi - pe fiecare în parte, pe cei care au avut dreptate, pe cei care n-au avut - şi aici se autocitează; un avion de recunoaştere citează peisaje militare; o oglindă citează detalii vestimentare.

Unii citează frumos, alții însă citează prost, falsifică, înfrumusețează, taie de colo şi adaugă aici, pun punctul înainte de verbul predicativ şi încep cu literă mare după virgulă. Toți au pasiunea citatului şi, priviți de deasupra, toți stau într-un cerc şi joacă aceeaşi minge: citatele sar de la unul la altul, se întorc şi se duc, ezită o clipă în aer şi iar cad. Omenirea mestecă încontinuu, neobosită. Când o idee nouă a răsărit de undeva, ca o minune de cauciuc, mulțimea aleargă după ea, o înhață, o frământă, o macină şi o îmbucătățeşte. Gata! Trec apoi cu toții din nou în cerc şi reiau citatul de unde l-au lăsat[1] . (Editura "Rotonda", Salzburg 1938.)

ANDRÉ HAUSENBLAS: *"Perspective".* - Scrisoare a savantului suedez adresată tineretului studios al patriei sale (şi, adăugăm noi, al întregii lumi), despre evoluția probabilă a ştiinței în viitorii două sute de ani. A. Hausenblas deplânge în trei sute douăzeci şi şase de pagini graba nejustificată cu care tinerii cercetători urmăresc să obțină, în numai câțiva ani, descoperiri epocale, legi esențiale, să afirme teorii de o nemaipomenită noutate: calea cea adevărată nu este aceasta, afirmă savantul, febra secolului nu trebuie să pătrundă în biblioteci şi laboratoare. Numită pe nedrept *provincială,* zăbava creatoare este de preferat. Ştiința îşi poate permite astăzi, când sunt antrenate pe ogoarele ei sute şi mii de persoane, să distribuie fiecăruia doar o îngustă fâşie din subiectul de cercetat, cu obligația ca cercetătorul să studieze îndelung foarte limitatul său domeniu, cu ambiția de a-l stăpâni integral, de a-l epuiza. Este drept, scrie Hausenblas, accesul la informații fiind mult mai lesnicios decât cu o sută de ani în urmă, un cercetător din zilele noastre se poate pune la punct în problema care îl preocupă, într-un timp record. Dar la ideile generale, la legile atotcuprinzătoare se ajunge numai după ce, de-a lungul unei vieți de om, ai cântărit fiecare fapt, l-ai utilizat parțial, l-ai experimentat cu perseverență, în tihnă şi singurătate. Este mai util a cunoaşte temeinic toate aspectele firului de nisip, decât în mod aproximativ ansamblul construcției în care se va cimenta cândva şi în care el ar fi sortit să rămână o necunoscută.

Pe bună dreptate, Hausenblas laudă strădaniile specialiştilor care îşi dedică toate eforturile lămuririi unui singur aspect parțial. El citează articolul "Figurina din miez de pâine", semnat de Claudio Montale, Ginevra Bertucci, Luca Tartini şi Antonio Bellacasa[2], în care sunt făcute precizări în legătură cu data modelării de către Goethe a unui chip din miez de pâine, în timpul unui prânz la prietenul său Finkelstein din Hanovra. În manuale, anunță articolul, se prezintă ca dată

[1] Cum citează personajele cărții: O femeie spune: "Țânțarul acela i-a făcut o înțepătură şi asta poate să însemne o intenție - zicea alaltăieri Hermann"; "A fi şofer - răspunde Helga - constituie o chezăşie, cum observa învățătorul, căruia i se relatase de către un călugăr întâmplarea cu calul. Dar țânțarul e insectă iar omul hoț."

[2] Buletinul bilunar al Muzeului documentar de antichități din Meissen, nr.6-8, 1962 pag. 19-27.

sigură a creației figurinei 13 ianuarie 1772. Ea ar părea indiscutabilă, dacă marele poet n-ar fi suferit în acea zi de o indispoziție a stomacului, ceea ce exclude posibilitatea ca autorul să fi stat, chiar numai ca spectator, la masă. Dar într-o însemnare a cancelarului Müller se vorbeşte despre faptul, foarte verosimil, că Goethe se afla în acea zi în Italia, după cum lasă să se înțeleagă o scrisoare a sa adresată baronului de Braunschweig, în care se relatează interesante excursii în împrejurimile Florenței, la Fiesole şi San Martino. Italienii mănâncă de obicei macaroane, pasta lor face de prisos pâinea. "Un prânz italienesc, scrie Franz Black, se remarcă prin absența totală din meniu şi de pe masă a pâinii, cu care noi suntem obişnuiți". În afară de aceasta, precizează Bellacasa, figurina a fost descoperită la Magdeburg şi un eventual transport al obiectului la o atât de mare distanță este, optzeci de procente dintr-o sută, exclus. Mărturii contemporane (cf. Mario Zambezi, Filippo Scama, Eberhardt Knopp) afirmă că, în mod sigur, la 12 ianuarie Goethe se afla într-o lojă a operei pariziene de unde urmărea un balet de Lully, despre care, în pauza spectacolului, avea calde cuvinte de admirație. În ziua aceea nu băuse decât un pahar cu lapte, susținând (vezi însemnarea lui Fr. Xawer Borna) că muzica clasicismului francez nu poate fi receptată "decât într-o stare de lejeretă a spiritului, pe care o poate pregăti în mod ideal numai alimentația lactată, *fără făinoase"* (subl. lui Borna). Este exclus ca a doua zi poetul, de bună seamă slăbit după sumara hrană, să se fi deplasat la Hanovra. Figurina descoperită reprezintă neîndoielnic portretul caricat al unui lapon. Dar Goethe avea să călătorească în Laponia abia în anul următor, de unde va păstra amintiri de neuitat despre oameni şi locuri. Este mult mai sigur că poetul a modelat mica operă de artă în închisoare, la Dresda, ipoteza fiind confirmată de analizele chimice ale unei bucățele a figurinei, lucrată în miez de pâine neagră cu adaos de rumeguş. Goethe a stat în închisoare numai o oră, până s-a putut stabili identitatea sa, şi aceasta s-a petrecut la 18 iunie 1794 - era într-o joi, după amiază. "Data este în bună măsură improbabilă", afirmă Ch. Renard; întemeindu-se pe documente ale familiei Fuchs (care indică, printre altele, o scrisoare a unei tinere albaneze ce schimbase câteva cuvinte cu Goethe în trecerea acestuia prin Ragusa), cercetătorul descoperă că poetul manifestase dintotdeauna silă şi ironie neiertătoare față de cei "care chinuie pâinea noastră cea de toate zilele, pentru a face din miezul ei idoli ridicoli şi alte blestemății". Aceasta este o părere pe care Goethe o împărtăşeşte începând cu 1762, o dată cu lectura cărții lui Richter-Atlantida *Zei şi idoli de împrumut,* astfel că este exclus ca data propusă să fie cea adevărată, marelui gânditor neputând să i se atribuie fapte pe care, teoretic, le detesta. Figurina fusese, aşadar, lucrată cam pe la 1745, în vară, grâul din care fusese plămădită pâinea provenind cu certitudine din noua recoltă.

În sfârşit, sunt indicii că Goethe n-a intenționat niciodată să-şi irosească geniul într-o operă de amator; dacă ar fi avut cea mai mică intenție în acest sens, ar fi notat undeva momentul, şi cercetările de astăzi ar fi fost simțitor facilitate. Ginevra Bertucci confirmă varianta propusă de Renard, ea este însă de părere că, în ce priveşte calitatea materialului,

miezul de pâine era mult mai vechi, de vreme ce aluatul din care fusese confecționat purta arome înlăturate încă din 1740, cei mai mulți consumatori cerând în acel an parlamentului interzicerea înglobării de condimente în material. Goethe, după spusele Ginevrei Bertucci, frământase miezul de pâine pe când era copil - bucata fiind reținută spre a face din ea un portret al unui prieten. Neîndemânatic, ignorant în privința surprinderii trăsăturilor morale, viitorul poet ratase încercarea şi, de aici, părerea că este vorba de reprezentarea unui lapon. Înainte de a fi achiziționată de Muzeul din Halle de la o bătrână învățătoare, lucrarea suferise ciupiturile unor vrăbii; astfel, nu se poate exclude presupunerea că unele linii atribuite măiestriei copilului precoce pot să se datoreze întâmplării, ciugulitului neuniform al gingaşelor, resemnatelor zburătoare. (Editura "Metronom", Hanovra 1963.)

JEAN-JAQUES RIBOT: *"Urbanele".* - Peisaje fine, observații interesante, idei. În postfața cărții se dă planul amănunțit al sălii operei "Scala" din Milano şi se indică printr-o săgeată roşie locul unde autorul şi-a uitat, după un spectacol, binoclul. (Editura "Sybaris şi Una", Lyon 1958.)

SEVER LUNA: *"Cel care râde pe dos".* - Cu ajutorul oglinzii şi al machiajului, Felippe îşi perfecționează, de-a lungul a cinci sute de pagini, tehnica râsului. În final, mecanismul este atât de bine pus la punct încât... dar să-l lăsăm pe cititor să afle singur cele ce se întâmplă.

SEPTICESSIMUS: *"Eminescu şi epoca lui".* - O generație întreagă şi, după ea, încă o jumătate de generație au reținut din biografia marelui poet că se purta neglijent îmbrăcat, că mânca la ore neregulate şi că îi plăceau zăbovelile îndelungi în nu ştiu ce crâşme de periferie. Dar din documentele aflate în ultimii ani reiese că Eminescu a fost doar o dată surprins într-o stare de neorânduială vestimentară şi doar de două ori a căutat pe cineva într-un local.

În vremea noastră, să ne fie cu iertare, umblăm mai totdeauna rău îmbrăcați, neraşi, cu ochii înfundați în orbite, trecem adesea pragul restaurantelor de mâna a doua şi mâncăm de prânz uneori chiar la opt seara. Dacă pe el îl judecau aspru şi-i făceau o atmosferă nefavorabilă, pe noi în schimb nu ne remarcă nimeni, şi nimeni nu ne acuză. Generațiile de care vorbeam au fost interesate să-i creeze o asemenea faimă. Putem conchide că este cu totul absurd ca poeții din zilele noastre să se scuze cu "şi Eminescu era aşa". Pentru simplul fapt că Eminescu nu era aşa. (Editura "Cultura națională", Bucureşti 1963.)

AURELIU POPA: *"Trece-l dincolo!".* - Doi funcționari stau la două mese şi scriu în două registre. Unul înregistrează pe cei care au de plătit datorii pe trimestrul în curs. Celălalt face lista contribuabililor pentru anul viitor. Până aici acțiunea nu are nimic interesant, lectura romanului fiind pe alocuri plicticoasă. La un moment dat se vorbeşte despre un cetățean care n-a plătit dările timp de mai multe luni. Primul funcționar întreabă: "Ce facem cu el?" Cel de-al doilea răspunde: "Trece-l dincolo". De aici, acțiunea îşi schimbă ritmul: pe uşă intră datornicul în persoană, datornicul face scandal, primul funcționar dă să-l arunce pe scări, intră în discuție şi o cucoană, al doilea funcționar încearcă să-l convingă pe contribuabil că este imbecil, cucoana iese lovită, primarul, care auzise gălăgia, apare în uşă, tabloul maiestății-sale cade din cuiul prea subțire, funcționarii pălmuiesc pe datornic, datornicul insultă pe primar, cerneala pătează haina contabilului-şef (nu se lămureşte cine aruncase călimara), primul funcționar se reaşează la masă, al doilea funcționar se aşează la masă, primarul iese, iar contribuabilul, adunându-şi de pe jos pălăria, cere scuze şi urmează pe primar. În audiență, se fac calcule şi contribuabilul demonstrează că a plătit la zi şi că venise pentru o adeverință, că are porc de tăiat. Se reconsideră situația, i se dă adeverința, se încheie un proces-verbal şi este chemat pentru luare de cunoştință cetățeanul I.L. Caragiale. Formula "trece-l dincolo!" dobândeşte deodată o semnificație mult mai adâncă. Faptele în sine ne sunt indiferente, ceea ce ne interesează sunt relatările de dincolo. Şi ele există. (Editura "Florin Mircescu", Galați 1938.)

NIKOLAS RAAB: *"Nisetrul".* - Să extindem traducerea în viață a literaturii şi vom obține o adevărată îmbunătățire a moravurilor. Până deunăzi, nefiind pusă la punct rețeta traducerii, oamenii citeau, rețineau ceva vag, apoi se străduiau să imite sau să urmeze un exemplu oarecare, un gest mărinimos, o facere de bine, o atitudine. Se subliniază că metoda lui Felix Robinet nu are nici o fisură şi nici un neajuns. Traducerea se poate face azi, datorită ei, direct. Fiecare cuvânt are un sens, o greutate semantică specifică. Se extrage formula cuvântului, se înscrie într-un program, se introduce în maşina electronică. Se apasă pe buton. Versurile lui Marian Lott, de pildă, indică imediat cititorului să meargă la gară şi să măture vagoanele de curând sosite din cursă; nuvelele lui Mihail Celenter îndeamnă să saluți steagul, când trece, şi să preamăreşti, la ora prânzului, binefacerile ligii împotriva malariei; romanul *Niciodată nu voi fi soldat* al lui Xavier Opus se reduce la formula: "pune capăt deprinderii tale de a minți" etc. Autorul procedeului menționează că, după familiarizarea cu operațiile, nici nu mai ai nevoie să faci lectura cărților.

În curând, toate librăriile vor pune în vânzare mici cartoane, pe care vor fi înscrise, în traducere perfectă, îndemnurile principale cuprinse în cărți, şi ție, cititor cu un fond sănătos şi mare dorință de acțiune, îți va fi uşor să afli în raft leacurile morale

şi îndrumările de care vei avea nevoie. Autorul se întreabă dacă viitorii ani nu ne vor pune problema desfiinţării paginilor de tipăritură pentru că maşini noi, perfecţionate, vor putea să propună din capul locului sfaturile optime, fără să mai fie nevoie de strădania scriitorului. (Editura "Parnasse", Paris 1960.)

JOHANNES MAYOR: *"Pe Kant eu l-am omorât".* - Mărturisire îngrozitoare: "Cum de aţi putut crede că pe Filozoful de la Königsberg l-a putut ajunge moartea paşnică? Gândiţi-vă bine: era el omul care să sfârşească asemenea oricăruia dintre noi? Şi, la drept vorbind, era el omul care să moară vreodată?

Am profitat de faptul că tipii printre care trăia nu-i acordau prea mare importanţă, l-am atras în curtea mea şi l-am măcelărit".

Astfel îşi începe cartea scriitorul J. Mayor. El povesteşte apoi împrejurările în care îl cunoscuse pe Kant, ambianţa intelectuală, preferinţele filozofului. Încercarea de a reface arborele genealogic al familiei Kant, în scopul aflării unui strămoş ilustru, se opreşte descumpănit la jumătate, pe o cracă robustă, de unde nu se vede prin frunziş decât o localitate cu un turn de biserică; o cercetare mai atentă descoperă mai jos, pe coaja încă tânără a copacului, un şuvoi subţire de furnici. Scena masacrului e, în schimb, admirabil descrisă.

Kant îşi privea prietenul cu interes, cu o linişte socratică, ceea ce dovedea o oarecare pregătire, în ciuda faptului că uitătura unui filozof nu este niciodată concludentă. Era zâmbitor, foarte receptiv la anecdotele cu care acela îl ispitea. După ce l-a atras într-o magazie, Mayor a pus mâna pe topor, şi-a înfipt bine picioarele în pământ şi l-a lovit. Un sunet grav, de clopot, învălui îndată lucrurile. În loc să cadă - lovitura fusese semicirculară şi scurtă -, Kant continua să-l privească cu ochi liniştit, şi-i ceru o ţigară. Înnebunit, convins că filozoful făcea un joc colosal, pe măsura gândirii sale, Mayor revizui rapid schema pârghiei, îşi făcu mustrări, ridică din nou toporul şi-l lovi cu toată puterea în tâmpla dreaptă. Dangătul de clopot se repetă. De undeva, din vecini, un glas de femeie se auzi: "Încetaţi cu clopotele, oamenii nu pot să doarmă!" Mayor simţi că îşi pierde respiraţia. "Auzi, gândi el, marele filozof e gata să-şi dea sufletul, iar dumnealor le arde să doarmă!..." Dar, privindu-l pe Kant, tresări: nici vorbă de pierderea bunei dispoziţii, necum a vieţii. Mai solid şi mai drept decât oricând, filozoful insista să i se dea o ţigară. Simţi că e de datoria lui să fie cât se poate de gentil, scoase o ţigară şi i-o oferi. "Mulţumesc", spuse Kant, apoi adaugă: "Nu crezi că ar fi timpul să ieşim din magazia asta împuţită, unde ne cam plictisim, şi să ne reluăm locurile pe şezlonguri? Ador aerul grădinii."

Mayor, ca orice meşter, nu era omul care să renunţe la intenţiile sale. Îşi regăsi repede tonul firesc, reînnodă conversaţia, ascultă cu admiraţie o frază a interlocutorului, care începea cu "studiul aprofundat al fenomenelor, al

interdependenței lor..." şi se încheia cu "...raportul de subordonare al primului principiu față de-al doilea", îl luă pe filozof pe după umeri, îl conduse la menghină, îl aşeză cu delicatețe la orizontal, îi pipăi gâtul cu gesturi sigure, de expert. Îndată ce observă că grumazul acestui trup, în întregime de metal, trăda o oarecare fisură, îl prinse pe filozof în menghină şi-i dădu o lovitură scurtă cu toporul întors. Capul filozofului se desprinse zâmbind. "Hei drăcia dracului, spuse înveselit Mayor, cine se putea aştepta la aşa ceva?" "E tare, nu? interveni Immanuel Kant, bălăbănindu-şi capul. Numai că prefer să nu faci prostii. Foloseşte patentul!"

Cu tot ajutorul patentului şi şurubelniței, operația rămânea anevoioasă, arată în continuare Mayor. Dumnezeule, câte şuruburi, şaibe şi resorturi! Abia desfăceai o sudură, că te pomeneai în față cu bile şi arcuri, desprinzându-se din laringe, din hipofiză; demontând sternul, la nivelul cordului, aflai dedesubt cercuri de aluminiu, cu buşoane îngemănate, tije şi ghiventuri. După mufe, Mayor desfăcu pinioane, axe prelungi cu camă, garnituri din bronz, nituri şi articulații. Recurse la flacăra cu carbid. Dacă în cutia toracică predominau pârghiile, roțile dințate, lagărele cu ştift, în abdomen se îmbucau bielele, angrenajele cardanice, arborii cotiți. Vilbrochenul lucrase mult, fusese suprasolicitat, un capăt ieşise din lăcaşul lui şi atârna.

Şase zile a tot demontat Mayor piesă cu piesă, încercând plăcerea de a descoperi jiglere de mult dispărute din comerț şi bucuria succesului asupra unor mecanisme îndărătnice, deşi destul de simple, la care constructorul nu cheltuise cine ştie ce imaginație şi iscusință. Desfăcu roți şi bujii, carterul şi ambreiajul; baia de ulei arăta ca vai de lume.

În sfârşit, treaba era gata. "Ei, şi acum? îl întrebă filozoful pe Mayor, acum ce ai de gând să mai faci?" Îşi mai aprinse o țigară. Fuma cam mult. Mayor răspunse: "Mulțumesc dumitale, ca tot creştinul, după şase zile de muncă, cea de-a şaptea mă odihnesc". "Cuminte vorbă, observă Kant, dar treaba nu e făcută decât parțial. Mai ai sistemul meu, corespondența, mai ai monumentul. Nu mi-a plăcut niciodată lucrul lăsat la jumătate." "Toate la vremea lor, răspunse bunul Mayor. Şi luni e zi. O dată deşurubată, maşina nu mai rezervă dificultăți. Mecanismul îmi pare cunoscut, Sachs şi Volkswagen folosesc acelaşi sistem de aprindere, împrumutat de la francezi. De ce să ne grăbim? Mai facem o țigară?" Kant nu fu mulțumit de răspuns. Mayor observă, de aceea adaose: "Cât despre monument, voi topi aceste lagăre de bronz şi - se va face! Înainte de noiembrie sper să desfac şi sistemul. E acolo o şurubărie încurcată de nu-ți vezi capul. Dacă va fi nevoie, voi angaja un ucenic. De un lucru vreau să fii convins: nu te voi lăsa neterminat, bunul meu prieten, te voi lucra până la capăt, cinstit, nemțeşte, merită oboseala. Fii bun, întoarce puțin capul: uite, mă ții de vorbă şi prin trompa lui Eustache se scurge lichidul de frână..."

Immanuel Kant închise ochii şi zâmbi.

SOREN HIMMELBROCK: *"Antidiagnozele".* - O societate care îşi propune drept ţel înnobilarea oamenilor şi înlăturarea cauzelor decăderii multiseculare trebuie să studieze atent istoria. Autorul pleacă de la ideea că soluțiile oferite până acum de filozofi şi de mulți dintre oamenii politici ar fi logice dacă nu s-ar sprijini pe diagnoze false. Se impune reluarea *ab ovo* a procesului pentru stabilirea unui diagnostic precis. Spre a aprecia lucid, Himmelbrock solicită înlăturarea din principiu a tuturor soluțiilor date până acum şi care ne întunecă înțelegerea purtându-ne pe o pistă falsă. Greşala autorului este că, furat de operațiunea de negare a filozofilor clasici, dezvoltă exagerat partea judecării critice a operelor. Şi mai duceți-vă dracului, cu edițiile voastre princeps! - strigă el înverşunat. Himmelbrock desființează mai întâi pe Aristot ("l-am prins cu mâța-n traistă"), pe "Platon ("cel mai anglican dintre greci"), pe Seneca ("purtat de gât prin bâlciuri ar fi de o mie de ori mai interesant, mai mângâietor"), pe Sfântul Augustin ("autorul şotronului spiritual"), pe Marsilio Ficino ("subtil ca un băcan"), pe Thommas Morus ("bun doar pentru a poza în colaje cu porumbei"), pe Fichte ("mai curând electrician decât filozof") şi pe alții.

O dată încheiată reconsiderarea critică a filozofilor, apare momentul elaborării, formulării unei noi concepții, a unui sistem filozofic masiv şi inatacabil, care să zguduie lumea, să o aşeze pe un alt făgaş, anul I al unei ere fericite. "Voi propune soluții radicale, teoretice şi practice, care vor zgudui conştiințele şi vor reintegra omenirea pe drumul ei firesc". Soren Himmelbrock spera să formuleze acest măreț sistem filozofic în volumul II al lucrării sale. A murit înainte de a scrie măcar o singură pagină. Pierdere ireparabilă pentru omenirea gânditoare, ca şi pentru sensibilul cititor, care parcurge cartea şi se simte, în final, singur, nefericit şi în veci neconsolat. (Editura "Vogans", Köln 1930.)

LEON ROMAN-TOBRUK: *"Spre Polul ud".* - Biografia lui Maximilian Faența, de la plecarea lui din Weimar, până la primirea la curtea lui Ludovic al III-lea. Îndată ce a ieşit din oraşul natal a călcat într-o mocirlă care i-a cuprins până la gleznă piciorul drept. La trecerea pe la castelul feudalului, l-au întâmpinat câinii domeniului. S-a refugiat într-o cocină de porci, unde s-a tăvălit până a doua zi în zori. Abia scăpat, s-a aruncat într-o căruță. Căruța transporta un mort de ciumă. S-a limpezit şi a început să-şi dea seama ce răspundere şi-a luat într-un bordel din Wilhelmstrasse. Înfometat, a mâncat într-un curat şi pitoresc birt din cartierul studențesc. S-a scăldat apoi în Elba. A căutat să dea uitării încercările care voiau sa-l abată de la țel. În după-amiaza aceleiaşi zile, l-a tăiat o aprigă diaree (mâncarea de la birt fusese alterată), dar şi-a revenit când şi-a aflat pielea plină de bube. (Elba, scriseseră ziarele, spălase în săptămâna aceea un spital şi transmitea acum o boală cutanată foarte scârboasă.) Călătorind mai departe, nişte călugări care se întorceau de la o petrecere i-au dat o bătaie. Cum trecuseră destule zile, era timpul să-i apară primul

semn al spurcatei flori ce se numeşte sifilis. În schimb, un tânăr german îi declara o dragoste perversă pe care i-o şi dovedi îndată. O ploaie bună îl spălă apoi şi-l lovi, spre sfârşit, cu o grindină deasă. Cineva, într-o vale, îl împuşcă în fesă, un hoț îl buzunări şi-i lăsă în coastă un cuțit. Când îşi reveni, o bună văduvă îl adăposti în patul ei, şi se simți bine până la apariția, în miezul nopții, a unui bărbat ce se pretindea soțul femeii. Un alchimist la care se prezentă ca să-şi vindece tremurul bărbiei îi oferi o băutură tare, miraculoasă, care-i înțepeni îndată brațul, dar nu numai brațul. Ar fi putut iubi, astfel întărit, o mie de curtezane, dar nimeri într-un regiment aflat în carantină.

Maximilian a călătorit cu îndârjire înainte. A observat că nu mai avea piciorul drept (i-l tăiase un luminat cavaler) şi a preamărit pe Domnul, în timp ce mațele îi chiorăiau de foame. Nişte muzicanți milostivi îl ospătară. În mâncare aflase pene însângerate, dar era bine, şi oamenii se dovediseră bine intenționați, de vreme ce glonțul trimis de unul dintre ei nu-l atinse şi îşi simți buca întreagă. Avea sentimentul unei împliniri.

După alte întâmplări, a ajuns, în sfârşit, la Curte. Ludovic, bucurându-se la ştirea că a sosit, îl primeşte imediat.

- Cad la picioarele Tale, împărate, orbit de splendoarea chipului Tău, zdrobit de înțelepciunea Ta.

Căzu. Şi nu se mai ridică în vecii vecilor.

TORO HYNEMEYER: *"Congresul proştilor".* - Foarte greu de convocat, din cauza dificultății de a indica cine sunt cei mai potriviți delegați pentru a reprezenta "marea familie a proştilor" la congres (proştii se manifestă, dar se şi ascund), forumul suprem se întruneşte totuşi la 2 iulie 1937, la Oslo. Hynemeyer, excelent reporter, cercetează îndeaproape pe câțiva dintre delegați, le cultivă prietenia, află date foarte interesante despre "Liga săracilor cu duhul", asociație mafiotă cu sediul la New York, cu largi ramificații în toate țările - dispunând de fonduri fantastice -, realizează pe baza materialului obținut zece portrete admirabile, apoi urmăreşte îndeaproape lucrările: proştii se exprimă corect, au idei interesante, sunt animați de bune sentimente față de semenii lor, expun câteva proiecte de rezoluții ce emoționează. De pildă, hotărăsc să renunțe la formele lor de organizare, să lucreze fiecare individual, printre concetățenii lui, în deplină libertate, spre binele omenirii. (Editura "Termopile", Atena 1939.)

DIOCLEȚIAN POPESCU: *"Sonda".* - "Descriere a modului în care autorul a fost nevoit să urineze cu ajutorul sondei, deşi n-avea nevoie de aşa ceva. Se presupune că necunoscuții care i-au impus operația erau medici şi urmăreau să facă un experiment. Eu cred că erau oameni simpli, binevoitori şi dezinteresați, ca mine şi ca dumneata". (Modest Mateianu, în *Ecoul,* 24 ianuarie 1943.)

NICCOLO STROPHA: *"Ce se poate petrece într-un patrulater".* -Descriere amănunțită, nu mai puțin încâlcită, a evenimentelor dintr-un patrulater, de luni dimineața până sâmbătă seara. Sensul evenimentelor, după Oliver Stan, putea să lămurească unele neajunsuri ale vieții sociale. 16 volume în 80. Prefață de Paolo Giaccometti. "Cartea asta - remarcă François Mauriac - se distinge printr-o înlănțuire strălucită de argumente. La mijloc e un mare adevăr."

La mijlocul cărții se face constatarea că adevărul nu este de găsit. (Editura "Apollo", St. Gall 1939.)

LAURENȚIU MEGA: *"Povestiri din Cosmos".* - Printre altele: "N-am putut bănui vreodată câtă frumusețe se află dincolo de atmosfera planetei noastre. Pretutindeni unde întorceai capul, alte şi alte minuni: Marte se zărea decotextil (expresiile noastre obişnuite nefiind capabile să acopere şi să exprime noțiunile şi peisajele, autorul găseşte şi utilizează un limbaj ce i se pare mai elocvent), cerul era trictrac şi axus, iar spre punctul zenitului - foarte relativ în spațiul interplanetar - se deschidea ca o corolă ui-ui şi lipa-lipa. Era hun-hun şi gin-gop, deosebit de hura şi poca unor zone rintintin." Tot din călătoria spațială, Laurențiu Mega a reținut asemenea impresii: "Înainte de a călători printre stele, auzisem vorbindu-se despre indiferența şi sălbăticia Cosmosului. Nimic despre aşa ceva: atât în Cosmos cât şi în jurul său, am fost întâmpinat cu prietenie, cu urări şi, pe alocuri, chiar cu tradiționala pâine şi sare. În loc de indiferență, aflam peste tot căldură. Cosmosul nu e rece." (Editura Flammarion, Paris 1959.)

NORBERT CROWELL: *"Ideile în stare mobilă".* - Îmi aplec fruntea pe umărul tău, femeie dulce, îmi liniştesc sub pleoape zbaterea valurilor lumii şi mă aşez într-un golf de bunătate, în afară de timp. Alături de inima ta, gândurile redevin nobile. Tu ştii că eu pot urmări foarte bine, până departe, toate aventurile gândurilor, toate jocurile ideilor care-mi traversează ființa? Gândurile sunt lungi şi subțiri, ca macaroanele, rareori îngroşate la capete de vreun nod. Aleargă sau, mai bine zis, se strecoară în viteză printre lucrurile încăperii şi se laminează, se ascut, devin tăioase. Uneori sunt sisteme de lanțuri, cu verigi inegale, ca vocalele, ciobite ici-colo, tuflite în partea de jos, la şină. Ideile, în schimb, sunt mici, ca banii mărunți, sar neobosite ca stelele unui cuptor de fontă, cu o viteză nebună. E o circulație amețitoare. Ideile sunt spermatozoizii gândurilor, excrescențe diferențiate ce tresar în fiece moment. Iată, o idee e gata să se spargă de un perete, alta se desface ca o nucă verde aproape coaptă; câteva sunt colorate viu, roşii, galbene, verzi, dar cele mai multe dansează în alb şi negru, într-o ploaie de scame şi de segmenți. Mulțimea lor mă sperie, viteza lor mă turmentează şi mă împinge în panică. Tresar la fiecare clipă: "Stai, strig uneori, atenție! Era să te terciuieşti de peretele acela, flegmă sfântă!" Ca nebunele, ideile zăbovesc puțin, apoi zvâcnesc în spațiu, mai departe.

Mi-am muncit mintea şi-am inventat unele reguli de circulație. Oarecare ordine era necesară. Le-am dat gaura la mijloc şi-am întins sârme. Schema e, deocamdată, liniară. Ele aleargă de-a lungul firelor ca inelele de perdea, însă libertatea lor de altădată a fost evident stânjenită şi ciocnirea frecventă produce un zumzăit agasant. Îmi este milă de soarta lor zornăitoare. Când una, mai bucălată, pare tristă, stânjenită, o scot de pe lanț şi-i dau drumul în bălării, să zburde. Se învârteşte în rotocoale largi, compensatoare; năzuieşte către cerc, pentru că vin îndată grăbite sentimentele miriapode şi o încurcă, o antrenează în dansul lor, dedesubt. Am însemnat cu var trasee convenabile. Ideile lunecă cu mai multă grijă, se scurg mai ordonat, însă ciocnirile n-au fost întrutotul evitate. Cele cristaline, la violențe şi coliziuni se sparg în mii de cioburi. Pierderea lor e dureroasă şi atunci mi se rupe inima de sfârşitul pretimpuriu. Şi plâng. Stau în cumpănă. Sunt gata să adopt circulația europeană pe dreapta şi sistemul verde-liber, roşu-interzis, dar nu se vor naşte atunci dificultăți noi? Nu ştiu ce să fac. Ce mă sfătuieşti, iubita mea, ce mă sfătuieşti? Răspunde-mi mai clar. Vorbeşte-mi mai tare: în capul meu zornăie acum o găleată cu monede şi nu te aud. Îmi declari că mă iubeşti? Că eu sunt bărbatul pe care l-ai vrut? De ce schimbi vorba? N-ar fi mai bine să convertesc mulțimea asta mişcătoare, monedele astea aproape sferice, într-un cec cu acoperire la orice bancă europeană, unul singur, şi să mă culc liniştit? Nu crezi că ar trebui să-mi instalez criterii magnetice, ordonatoare, un fel de fişicuri din metal moale, în care sa le tezaurizez? Învață-mă să gândesc liniştit, cu ideile înşiruite, cu ațele bine depănate pe mosoare şi suveici, cu balustrade solide, ca să nu mai cad niciodată dincolo, cu capul în jos, ca să nu mai auzi zornăind pe ciment niciodată mărunțişul, paralele şi, cine ştie, napoleonii. (Editura "Papagal", Brasilia 1962.)

LUCILLE PÉRIER: *"Memorii".* - Scrise cu multă sensibilitate, cu anume stil delicat, memoriile doamnei Périer devin neinteresante atunci când vorbesc despre marele scriitor Aldo Périer, soțul memorialistei. În general, sunt relatate aspecte cotidiene nesemnificative şi, pentru cititorul comun, profund plictisitoare. De pildă, pagina care explică împrejurările elaborării *Cărții despre vase:* "Lulu (aşa i se spunea în casă lui Périer) s-a trezit într-o dimineață cu o pornire sălbatică de a mă avea. Eram obosită, continua să mă chinuie o migrenă din ajun. Am căutat să evit. Pentru că insista, i-am vorbit despre invenția unui suedez care a obținut din deşeurile menajere o cremă de frumusețe. N-a fost cu putință să-l abat de la gândul său: Périer s-a enervat, a tras de mine cu un fel de ură, cu un fel de dorință de a mă înjosi. Mi-a sucit brațul, m-a culcat pe covor cu puterea lui, care, cu toată vârsta înaintată, nu scăzuse cu nimic, mi-a sfâşiat capotul şi m-a stăpânit dumnezeieşte. După ce şi-a aprins țigara, a ținut să-mi declare că acum douăzeci de ani era în stare să nu fumeze timp de trei zile, mi-a cerut să nu vorbesc prietenilor mei despre

întâmplarea cu George la Academie, apoi m-a rugat să-i protejez, după moarte, memoria. I-am promis. S-a îmbrăcat repede, a dat telefon la frizer, anunțând că va întârzia, şi s-a aşezat la masă. A deschis larg fereastra (pe o crenguță cânta un pițigoi, soarele înveselea grădina). A scris aproape două ore, în timpul cărora m-a întrebat doar atât: "Muți, ştii tu oare ce înseamnă, în ordinea poetică, o pălărie de fetru?" După o clipă, tot el mi-a comunicat răspunsul: "E o sinecdocă cu fundă". Am fost emoționată, deşi m-am prefăcut că nu rețin. I-am admirat geniul şi pătrunderea cu totul neobişnuită. Am simțit că încă îl iubesc. La ora prânzului, pagina era scrisă. Extraordinar." (Editura "Tacit", Livorno 1965.)

JULIUS BÖHLER: *"Când vreau să beau un pahar cu apă".* - Din punct de vedere filozofic nu se poate bea un pahar cu apă. Logica nu îngăduie, iar metafizica nu permite. Fiind însetat peste măsură, am apelat la matematică. Apa era caldă, nu mai vorbesc de faptul că paharul avea urme de ruj de buze. Practica zilelor noastre, experiența unor medici francezi arată că este posibil totuşi să se bea un pahar cu apă. Operațiunea nu este simplă, dar e deplin posibilă. Un şir lung de servicii trebuie să concureze, să se cupleze cu alte şiruri, coincidențe şi diverse. Vreau să beau. Întind mâna la cana cu apă. Cana, plină de conținut, se trage înapoi, abstractizându-se. Mă îndeamnă parcă să nu calc ordinea sfântă a lucrurilor. Ce trebuie să fac? Setea mă învață: sună de trei ori. Sun. "Sunt însetat", spun. "Foarte bine, mi se răspunde, trebuie să intervenim pe lângă cei în drept." Cine se ocupă calificat de această importantă funcție vitală?, mă interesez. "Vom vorbi îndată cu oglinda", mi se răspunde. Dacă cuvântul ei a rămas încă influent... Şifonierul va binevoi să-şi desfacă uşile laterale: va fi un prim succes. Atunci, lampa de noapte se va aprinde. Acesta va fi semnalul-cheie pentru ca tabloul de Utrillo din perete (reproducere) să se lumineze, iar bărbatul din pânză să privească cu gând mai binevoitor pisica de lână cu ochi de mărgea de pe divan. O nouă intervenție va determina robinetul să curgă. Paharul, oricât de îndărătnic, va accepta soluția. Pentru a evita obstrucția covorului, palid şi aspru ca un procuror, vom vorbi cu pantofii de casă, gemeni cu bumbi saşii. Din tavan va coborî îndată un păianjen, în fereastră va bâzâi o muscă verde. Cam asta e totul. Restul depinde indiscutabil de mosorul cu ață albă, rotund şi deschis ca un zâmbet. El va obliga tava să accepte, va înlătura pornirile violente ale vecinului, domnul Ungureanu, care declară prin perete, de dincolo, că va trece lumea prin foc şi sabie şi va sprijini acțiunea care începe. Conform unui destin categoric, o rază de soare va răsuna pe cristalul paharului, un abur discret se va aşeza pe buza lichidului. Condiția *sine qua non* a reuşitei: maşina de cusut să fi schimbat corespondență, mai înainte, cu lacătul cufărului şi să-i fi obținut asentimentul. În momentul următor: "Te rog, bea! E proaspătă şi rece! Dacă, după asta, se vor face controale, te implor nu spune de la cine ai primit. Sunt un biet salariat şi am familie grea." Odată cu

satisfacția scurgerii pe gât a paharului cu apă, va vibra în tine, grav ca o pedală, sentimentul unei vinovății voluptoase. (Editura "Lombroso e figli", Palermo 1960.)

MARCO REXREY: *"Plăcerile".* - Viața sentimentală a unei lăcuste, ale cărei vibrații au o lungime de undă mult mai redusă decât cea umană. Scopul analizei îl mărturiseşte însuşi M. Rexrey: "Omenirea a avut parte mai mult de modele grandioase, giganteşti, decât de unele delicate. Deşi nu făceau analiză, anticii presupuneau o viață sufletească de mai mare calibru eroilor şi zeilor de care se ocupă operele clasice. Scriitorii moderni au năzuit şi ei, în continuare, să înfățişeze mişcări şi situații de ample dimensiuni, puternice, terifiante, care măguleau pe cititor şi-l copleşeau. În general, grandomania, elefantismul caracterizează arta portretului şi a compoziției Am încercat în romanul meu să aleg o cale contrară, să readuc pe om la realitate, prezentându-i modele mici, perfect structurate la dimensiunile microscopice." Încercarea s-ar numi merituoasă chiar dacă Rexrey ar fi rămas numai la intenții. Dar el a mers mai departe, demonstrând că metoda lui nu are nimic revoluționar din moment ce a plecat, ca şi înaintaşii săi, de la observarea atentă a trăsăturilor umane. Numai că în loc să folosească hiperbole, a utilizat reductorul: el a desfoliat obiectul de multele învelişuri de prisos cu care l-au încărcat ceilalți: l-a aşezat simplu în cadrul relațiilor fireşti şi l-a descris. Într-adevăr, viața modernă ne oferă numeroase exemple de oameni care, pe măsură ce s-au integrat colectivității, au renunțat la arabescurile gândirii, la zorzoanele sentimentelor, la dantelele, clapetele, coleretele şi nasturii trăirilor complicate. Un bărbat şi o femeie care se iubesc renunță, cu luciditate şi bravură, la mulțimea de fraze şi de jocuri inutile ale frazelor, la tresăriri, la oftaturi, la visul desfăcut în patru şi la alte mofturi. Se întâlnesc, iau împreună un coniac, se împing pe tăcute în automobil, urcă o scară, deschid o uşă şi se culcă împreună pe covor. După o țigară bună, se despart, schimbându-şi un număr de telefon la care nu vor apela niciodată. Îşi amintesc cine ştie când, la o serată, că ea se numea Flavia sau Marcela, că pe el îl chema Flaviu sau Marcel. Fusese o seară plăcută, el trebuia să ia parte la un parastas, nu-i venea deloc să meargă, o întâlnise pe ea... Ea ieşise după cumpărături, nu găsise panglică mov şi-l aflase în dreptul vitrinei. O salutase foarte elegant, cu pălăria lui bleu sau, mai curând, vernil, perforată. Spunea că e inginer, că a lucrat pe un şantier naval, se pricepea minunat să determine tonajul la vapoare şi şlepuri, îi plăceau nemaipomenit cursele de trap. Nu, cursele îi plăceau, dar nu de trap, ci de automobile, da, de automobile, se pricepea deoarece lucra la un garaj, era maistru sau contramaistru. Dacă eşti contramaistru, lucrezi împotriva maistrului sau numai îl contrazici? Viața sentimentală a unei lăcuste nu cunoaşte eşecurile pe care noi ni le pregătim prin complicarea fiecărui detaliu sau, mai precis, *ni le-am complicat până acum.* Dovadă sunt mărturisirile eroinei, care îşi ține jurnalul, poate primul jurnal ce nu cade în banalitate şi desuet. De pildă:

"Dimineață însorită, rouă puțină, vânt uscat dinspre şosea. Baloanele de păpădie, cupole florentine obositor repetate până la marginea dumbrăvii. Salt de calitate, egal, arcuit. Satisfacții. Ciocnire în zbor de un corp tare, cheratinos. Ce se ascunde sub platoşa lui? E precis verde, are mandibule puternice, elitre nituite, articulații foarte elastice. În iarbă, sub tremurul asurzitor al unei foi păroase, antenele lui îmi cuprind inelul mezonotului şi-mi înfioară abdomenul. Clipele se scurg vertiginos: una, două, şapte, cinci, treisprezece, opt... îi răspund cu antenele moi, caline, îl prind ca pe un arc şi-l cer, abandonându-mă. Mă îmbrățişează. E minunat. Ne cuplăm scurt, metalic, apoi, aşa înlănțuiți, ca să nu ne plictisim, în timp ce fărâmele de pământ plesnesc în juru-ne de căldură, ne rămân la dispoziție suficiente clipe ca să observăm cum cerul se învolburează către nord-vest, cum rândunelele criminale zboară foarte jos, cum undeva în depărtare se aude bubuitul oribil al unei motociclete, cum pe sub picioarele mele şi ale lui, alcătuind o schelă, trec două furnici, încovoiate de saci grei. Ghiventul începe să cedeze, şaiba devine de prisos, treaba asta devine vag plictisitoare, mă desprind. El îşi găseşte momentul potrivit ca să dea drumul delicatului strung pe care-l poartă cu sine, eu mă grăbesc să prind un țânțar mustind de sânge proaspăt şi care se opune zadarnic. Plec îndată în lume, lăsând în țărână amprenta picioarelor mele frumoase, dulcea amintire a unei operațiuni buimace, pe care o datoram acestei veri minunate, înainte de veştejirea ierburilor. La capătul zborului de şase metri, nu lipsit de peripeții, mă întâmpină fotografii, cinematografia, reporterii, mi se iau interviuri, sunt solicitată să declar ce culoare mă tulbură şi cât cheltuiesc pe săptămână. La întrebarea ce gen de bărbat prefer, refuz să răspund, nu din discreție, ci din sinceră ignoranță." (Editura "Reprize", Rouen 1958.)

OGLINDA

GEORGE AMIRAGLIO: *"Oglinzile".* - "Ne privim în ele şi nu ne recunoaştem. Fotografiile sunt de preferat" (Gabriel Saxa).

FRANÇOIS MONOT: *"Bayer"* – Facem cunoştință cu viața unui oraş pescăresc de pe coasta Adriaticii. Eroii ne apar stând față în

față, în cerc, îmbrăcați în maiouri şi chiloți subțiri. Un tânăr cu o viață sufletească distinsă vine cu un fluier în gură. Dialog. Valurile mării foşnesc ca frunzele unei păduri de metal. În timp ce umbrele plajei (căci acțiunea se petrece pe o plajă) se lungesc pe nisip închipuind coloanele unui fantastic templu fără relief, soarele roşu al dimineții urcă din mare, zgomotos, ca o fanfară militară. E seară. Unul dintre eroii cărții aleargă spre dreapta cincizeci de paşi. Ezită. Ridică piciorul drept aplecându-se înainte, cu îndoirea trunchiului: 1, 2! Aplecat lateral pe stânga, cu brațele înainte şi privirea încrucişată: 3, 4! Respirația ritmică şi aşezarea la podea, în aşa fel încât capul să rămână în linie cu brațele: 1, 2, 3, 4... înapoi, drepți, înainte şi iarăşi înapoi!

Stelele au răsărit. Pe bolta albastră a cerului s-a aprins şi acea constelație tulburătoare pentru oamenii Septentrionului, Orionul, podoaba nopților sudice, cu un picior în întuneric. Un alt tânăr se aşează turceşte, cu brațele larg deschise, cu capul sprijinit în bărbie. Dialog. Ceilalți nu răspund în acelaşi fel, cu un salut. Florile se trezesc de dimineață, răspândind în aer un parfum divin, tulburător. Tot aşa cum, uneori, în clipele de aşteptare, curgerea timpului ne pare de nesuportat, la orizont, în clocotul valurilor spumegânde se vede puntea unui vapor matinal. Seara, când apele spumegînde se învolburează pe acelaşi orizont, acelaşi vapor se vede întârziat. Eroii ştiu asta, încearcă să răspundă cum se cuvine, răspunsul lor e nesigur, e amar. Sunt în lume fapte care îşi cer dreptul la existență şi e de mirare cum existența le refuză într-un mod brutal exprimarea. Acum se lasă toți pe vine, cu brațele ridicate, piciorul drept desfăcut înainte; apoi brațele sus, şi stângul înainte. Păsări mari vâslesc în aerul pur, în timp ce un clopot trist bate în apele niciodată potolite.

Soarele aprinde parcă plaja. Marea invită la o baie răcoroasă. Deja copii, femei şi bătrâni au intrat în apă. Eroii cărții se încolonează, pornesc către stânci, unde îşi leapădă maiourile şi înfiripă o conversație aleasă, presărată cu expresii lapidare, cu figuri de stil de o noutate remarcabilă. Apoi, nu mult timp după aceea, pe când aerul fierbinte desenează în aer izobari şi paralele, dând contur subțire lucrurilor, făpturilor, întregii bogății de forme pe care le-a născocit natura, intră cu toții în valuri, hotărâți să se scalde şi să-şi petreacă într-un mod plăcut şi util ora de pauză care le este, binevoitor, prin regulament, menită. (Editura "Anod şi Fiii", Leipzig 1929.)

GINO SACERDOTTI: *"Nemții".* - Cât despre Victor, el a fost întotdeauna un om egal. În 1926, în ianuarie, a înființat "Societatea celor care se folosesc de circumstanțe". Ce-şi propunea societatea? Spre deosebire de asociațiile asemănătoare de până atunci, aceasta îşi propunea să existe pur şi simplu, fără scopuri şi fără statut. Membrii fondatori, ca şi cei care li se alăturau, erau aleşi, triați, împerecheați. Nu era nevoie să faci dovada vreunei

virtuți, trebuia numai să înregistrezi cu seninătate că se întâmplă ceva. Era suficient să fii de față din toată inima.

După ce s-au constituit grupele, s-a trecut la numărătoare. Unul lipsea. Altul lipsea şi el, dar faptul nu era evident. Totul era ca prezenții să fie disciplinați. Cu ajutorul unei maşini de tăiat lemne, lucrul acesta deveni posibil.

Romanul lui Sacerdotti urmăreşte apoi destinul a doi dintre fondatorii asociației. Cum funcționau ei? Răspunsul: prin nişte şaibe, printr-un burghiu, prin tăblițe vopsite, dar cu vopseaua ştearsă, printr-o maşină de scris "Record", printr-o cuvertură de pat şi o ladă cu păpuşi, printr-o strecurătoare cu pendul şi un patefon cu coadă, printr-o broboadă, printr-un galon de căpitan şi printr-o farfurie cu păsat. Printr-un pat. Victor şi Negropont preferau să se acopere unul pe altul, de aceea binemeritau îndeosebi broboada şi cuvertura de pat. (Editura "Procust", Vichy 1936.)

SIMON SEMYRAMIS: *"Bazaconii"* – Autorul a publicat într-o serie de reviste europene *(Combat litt, Semafor, Titulus, Gomenol)* articole susținând integrarea în colecțiile folclorice a bazaconiei, specie pe nedrept disprețuită. Este vorba despre acele povestiri care, prezentate drept autentice, circulă şi se consumă într-o cantitate apreciabilă de către societatea modernă. Bazaconia este un înlocuitor sintetic al informației. Remarcabile ca producție epică, povestirile numite bazaconii urmăresc, în general, scopuri moralizatoare, folosindu-se de întâmplări grozave, de fapte colosal terifiante. Îngroşarea excesivă le împrumută un nu ştiu ce de adevăr: la poarta unui doctor bate, în timpul unui viscol cumplit, o fetiță. Ea cere ajutorul pentru mama grav bolnavă. Doctorul notează adresa, se îmbracă şi pleacă la pacientă. Când ajunge acolo, îi deschide o femeie foarte palidă. Află că privațiunile, suferința au doborât-o la pat de scurtă vreme. Dar femeia este mirată: "Cine v-a chemat, doctore? Cine v-a anunțat?" "Fetița dumneavoastră, o copilă de 10-11 ani, blondă, purtând o broboadă verde de lână peste o cămăşuță subțire - răspunde medicul. "Nu se poate! - strigă femeia - fetița pe care o descrieți a murit acum câteva zile! Pierderea ei m-a trântit la pat..." Un soldat este pedepsit de comandant. Cum regimentul se află în aplicație în câmpie, drept carceră este folosită o colibă săpată în pământ. Soldatul urlă în timpul nopții că-l mănâncă şerpii. Nimeni nu ia în serios alarma, socotind că imaginativul soldat a inventat povestea spre a fi scos din bordei înainte de împlinirea pedepsei. De dimineață este găsit mort, încolăcit de şerpi... O biată femeie se adresează justiției ca să obțină un ajutor lunar din partea fiului ei care, înrăit de noră, nu vrea să o mai cunoască. În instanță, mama declară că... este fecioară, că fiul ei era de fapt un copil găsit, căruia i se devotase integral, fugind din familie, muncind din greu, făcând pentru el chiar şi închisoare...

Bazaconiile circulă - afirmă Semyramis - după legi riguroase, corespund unor anumite stări sufleteşti colective, oglindesc relații sociale şi situații foarte acute şi, adesea, simbolice pentru o perioadă istorică obsedată de

cataclisme. Ele au o mai viguroasă circulație în anii şi țările în care ori lipsesc cu desăvârşire informațiile, ori se practică informația neutrală ca aspect şi părtinitoare în esență. Legătura strictă între bazaconii şi realități rămâne a fi studiată mai atent, mai sistematic.

Chiar dacă nu suferă, prin trecerea dintr-o gură în alta, o cizelare artistică de calitatea celorlalte producții folclorice, bazaconiile aparțin totuşi categoriei, prin ideile morale pe care le exprimă, prin sâmburele de adevăr proiectat de mintea şi năzuințele oamenilor pe anumite *tipare* ce aparțin eternului omenesc. Experiență depozitată într-o scenă epică, năzuință schițată sumar, febră de a comunica şi de *a fermeca,* de a plăsmui, circulație rapidă (corespunzând încă o dată unei necesități sociale), adâncire a înțelegerii unei realități în simboluri - iată câteva trăsături ale speciei.

Colecția publicată în prezentul volum conține treizeci şi şase de bazaconii, culese între 1940 şi 1949 în provincia Reggio Emilia. Volumul următor, anunțat pe supracopertă, va cuprinde bazaconii din zona siciliană şi aria Calabriei. (Editura "Rembrandt", Roma 1957.)

MARLY ROBERT ORSA: *"Poveste grațioasă cu doi morți".* - În camera de lucru a autorului se produce una dintre rarisimele coincidențe ale istoriei: ştergându-se praful de pe o statuetă, capul de bronz se desprinde, cade pe o gravură reprezentând un om torturat, în timp ce soarele îşi trimite o rază pe locul lovit. Momentul devine acut prin bătaia repetată a ceasornicului în perfectă sincronizare cu bătăile din aripi ale rândunicii de sub streaşină, prin conjunctura planetei Jupiter cu steluța Alfa din Perseu, şi cu o stare de melancolie a autorului, în timp ce radiojurnalul anunță descoperirea în Anzi a unui mormânt imperial care şi-a păstrat intacte toate comorile. Atâtea elemente la un loc produc fenomenul pe care Orsa îl numeşte retrovitalizare. Datorită lui, doi dintre morții dragi ai casei se întrupează, şi de aici începe o povestire deosebit de interesantă.

Uite-o, aşezată pe scaunul cu spetează sculptată, pe tanti Naftalina. Poartă pălărie neagră, lucioasă, din pai, cu fundă groasă coborând pe spate. Are brațele încărcate cu flori şi ochii îi sticlesc. Uite-l pe nenea Tibur, galonat, aşa cum se afla în cabină când şalupa a sărit în țăndări şi o ghiulea i-a atins comanda. Stă lângă pian, gata să cadă, şi cântă. Are brațele moi, abia îşi mai ține între degete mănuşile arse şi binoclul. Tanti Naftalina cântă o melodie tristă, maternă, lipsită de măsură, ca şi panglica pălăriei. Nenea Tibur cântă un marş militar, vioi dar dezechilibrat, iar pantoful alb de marinar bate pe covor un tact pâslos, de neauzit.

Autorul încearcă o conversație. Le vorbeşte pe scurt despre evenimentele ulterioare. Maria Ciumescu a avut un copil. Tanti Naftalina tresare mărunt de bucurie. I-a murit la doi ani. Şi lui Niculae i-a murit un copil, era mai mare. O lacrimă pe obrazul nemişcat, în schimb, îi trăiesc ceilalți cinci copii, toți s-au aşezat bine pe la gospodăriile lor, în afară de cel mare, care e un derbedeu şi-i face numai supărări. Tresărire. Cântecul bătrânei sună mai trist. De miercurea trecută casa nu le mai aparține: au vândut-o. Acum tresare nenea Tibur: şi banii? vorbeşte el ca din vis. Banii i-au împărțit frățeşte. Eleonora Dascălu a plecat încă de atunci la Paris. A avut o viață frumoasă. A murit acum doi ani. Ce să vă mai spun? Tanti mişcă mâna uşor şi: nu ştii ce s-a făcut cu coşul acela de rafie pe care îl țineam în debara? Dar flaconul de Cerebrozan? Încearcă să-i explice că lucrurile sunt perisabile, că acel coş ajunsese cândva o biată mătură destrămată. Nu-i vine să creadă. Ce zici, nemții vor intra în Bucureşti? îl întreabă unchiul, indiferent la treburile casei. Am auzit că a zburat pe deasupra voastră dirijabilul. E o armă înfricoşătoare! Ce-au făcut cu terenul de la Voievozi alde Manoleştii? întreabă tanti Naftalina. Ce notă a obținut la şcoala de cavalerie Lulu Predescu? întreabă unchiul. Aurel şi-a luat automobil? (Naftalina). Pina şi-a scos de pe nas negul? (Tibur), de ce nu vă mutați la vie? (Naftalina), ar trebui să refaceți mobila salonului" (Tibur).

Autorul le expune, pe scurt, încordarea din Baleare, avantajele şi pericolele folosirii bombei cu hidrogen, politica de expansiune a capitalului american, intervențiile din comisiile specializate ale O.N.U., principiul turboreactorului şi al rachetelor cu trei şi patru trepte. (Editura "Amiral", Hamburg 1962.)

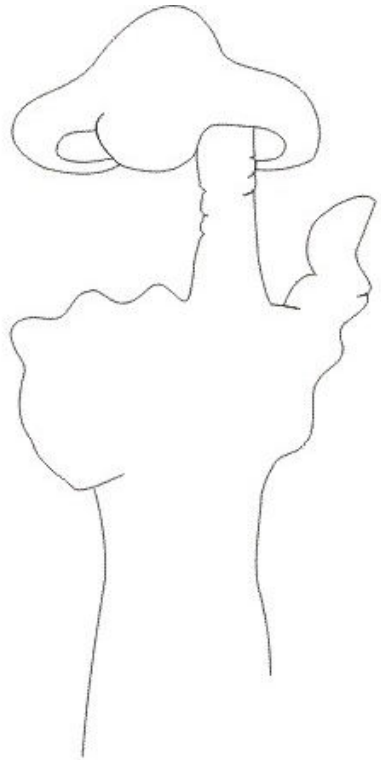

PENTRU O INCULTURA MAI PUTIN CRASA, MAI PUTIN EVIDENTA

FRANÇOIS BERTIN: *"Pentru o incultură mai puțin crasă, mai puțin evidentă".* - Eseu. (Didot-Frères, Paris 1928.)

AUBERT D'HONFLEUR: *"Durerile omeneşti ascultate la cască".* - Roman în patru părți, inspirat de marea construcție epică a românului Urmuz. "Cu o

lampă CR 10 şi un condensator variabil - scrie criticul literar Frederic Champion -, neliniştitele stări sufleteşti ale protagonistului ar putea dobândi o mai mare amploare şi s-ar auzi chiar într-un difuzor de sală. Printr-o mai justă utilizare a heterodinei, episodul cu surorile gemene ar putea realiza chiar efecte stereofonice". (Editura "Figaro et Nancy", Grenoble 1932.)

MIRCEA HORIA SIMIONESCU: *"Cartea despre femeia esențială şi lumile anexe"* (Două volume: I, *Anatomia;* II, *Fiziologia)* - Din păcate, scriitorul n-a reuşit să încheie până astăzi decât primul volum. Este un tratat impresionist al raporturilor dintre femeile "depozitate în inima sa romantică de-a lungul anilor" cu lucrurile cele mai diferite. O idee genială, însă stângaci tratată. Notația grăbită nu convinge. Totuşi, cartea se susține prin câteva pagini inspirate, care, la o reluare, ar putea fi mai bine construite. Scrisă, dacă nu mă înşel, la douăzeci de ani, *Anatomia* urmează să fie completată cu un teatru de hârtie, în care tipurile feminine se mişcă, gândesc, iubesc, suferă şi triumfă *(Fiziologia).* Autorul a declarat că va scrie cartea aceasta (e vorba de *Fiziologie)* după patruzeci de ani, când va fi cunoscut bine cum funcționează femeia. Deosebit de interesantă ni se pare ideea pe care este construită introducerea la *Anatomie.* Se face o expunere a relațiilor omeneşti; panorama dezvăluie legături umane ce nu se percep cu ochiul. Oamenii sunt legați unul de altul prin fine conducte de rafinărie, prin care circulă permanent, relativ haotic, o substanță esențială. Unii oameni pompează mai mult, alții primesc mai mult. Unii trag din semenii lor atâta esență, încât îi lasă cu totul sărăciți. Între doi indivizi raporturile sunt foarte nefireşti: unul se îngraşă şi prosperă, în timp ce partenerul slăbeşte, se goleşte, se usucă. O cercetare mai atentă dezvăluie că, în timp ce primul e înzestrat cu un motor excelent, cel de-al doilea lucrează cu o motopompă demodată, de mult uzată. Se întâmplă însă ca un cuplu să prezinte o situație total anormală. Unde se scurge esența? Se constată în cele din urmă că o mufă este spartă, că un robinet are garnitura slăbită şi înregistrează pierderi. Lipsa unor bune contoare şi a unei evidențe perfect puse la punct duce la inegalități suplimentare între oameni. Carte savuroasă, cu destule sugestii, insuficient apărată de argumente. (Editura "Colorado", Târgovişte 1947.)

MARIUS REGATTA: *"Despre vechile cartiere".* - Vechile cartiere sunt, afirmă Regatta, amintirile cele mai certe ale citadelei. Dincolo e neantul. Casele, parcurile, arterele publice ale oraşului, cartierul vechi aparțin nu numai trecutului, ci şi zilelor ce vor veni. Fiecare gest, fiecare gând se formulează având în vedere vechiul cartier. Cum să construiască bieții oameni o altă viață, oricât de frumoasă ar promite să fie, dacă ignoră sensurile istoriei? Şapte

crime din Piața Sf. Toma şi trei adultere din cartierul Miracolele Verzi cer ca în anii următori să se evite inteligent, prin rapeluri scrise îngrijit pe plăcuțe de marmoră, alte probabile crime şi alte trei adultere. Autorul nu este de părere că vechile cartiere ar trebui dărâmate, nici trecute prin foc. Propune doar, în capitolul final, să fie folosite vechile case pentru magazine de dulciuri, pentru cinematografe de copii, iar parcurile şi străzile să fie mobilate. (Editura "Hangar", Dresda 1936.)

HAROLD MARTIN LARA: *"Două cărți despre natură". -* Un purice (prima carte despre natură) se ceartă cu soția şi, hotărât să se despartă, întocmeşte lista bunurilor care-i revin. Pentru a lua un aer de victimă, minimalizează cu rea voință calitatea lucrurilor printre care un fonograf, un degetar, trei pisici de Angora, doi papagali care n-au fost în stare să învețe într-o viață măcar un vers, precum şi alte bunuri: un şase, un şapte, un opt, un nouă. Puricioaica trece în revistă (în cea de-a doua carte despre natură) obiectele reținute de soț, le supraapreciază ("fonograful este excelent, poți auzi la el concertele N.B.C. şi meciul Colonial - Atletico-Madrid"), îşi bate joc de lucrurile care-i revin ("pisica pe care o îngrijesc e anemică şi antiseptică"), face o criză de nervi şi, sărind pe aripa unei vrăbii, pleacă în lume. (Editura "Garoflid", Târnovo 1952.)

ANTONIO CESALPINO: *"Cum m-am rătăcit în secolul XVI". -*Antonio Cesalpino ne introduce în viața societății italiene din Siena în jurul anului 1512. Prima constatare: oamenii nu practică filozofia. Autorul deplânge această tristă situație. Faptul îl deconcertează, fiind obişnuit să se servească întotdeauna de ghizi. Cu o sumă importantă tocmeşte un italian, pe Francesco Littera, țăran hâtru şi instruit. Localnic, acesta cunoaşte temeinic Italia şi întreg secolul al XVI-lea. După ce-l poartă printre monumentele Renaşterii, unele abia în construcție (v. Jakob Burckhardt), Littera îl părăseşte la o cotitură. Cesalpino se descurcă şi singur, întemeind un comerț de ilustrate. Cartea se încheie cu un elogiu al fructelor italiene. "Un roman obiectiv, o reconstrucție impresionantă; - scrie în *Nouvelles littéraires* criticul Alphonse Bécar. El a fost scris după rețetă şi în vederea ei. Este util de ştiut că Societatea scriitorilor italieni a angajat între 1930 şi 1935 câțiva zeci de tineri, cu şi fără talent, cărora le-a încredințat sarcina de-a întocmi rețete. Cum imaginația nu i-a ajutat prea mult, numărul de tipuri posibile a rămas redus. Pe baza rețetelor s-a scris până acum o întreagă literatură şi continuă să se scrie - în total câteva mii de romane. Unele rețete au trecut granița şi au inspirat pe un Lion Feuchtwanger, Blasco Ibanez şi Andre Wurmser. Trăsăturile acestei literaturi: romanțare mălăiață a epocii, înşiruire de fapte ce ne sunt indiferente, înflorirea abilă a unor episoade epice ştiute de când lumea, o cantitate

imensă de relatări mărunte. Salvarea pentru Cesalpino a fost un cățel, care l-a condus din secolul al XVI-lea în vremea noastră, până la uşa unei edituri." "Apreciere nedreaptă - adaugă în *L'Europeo* istoricul literar Galinetti, comentând părerea lui Bécar. - Bécar nu are dreptate, pentru că literatura după rețetă n-a trăit nici o zi. Prezența volumelor în rafturile librăriilor n-are alt scop decât de a înlesni măsurătoarea rafturilor: fiecare volum este gros de 5 cm. Înmulțiți numărul cu 500 şi veți avea suprafață utilă, în centimetri". (Editura "Flasca", Brescia 1940.)

SIEGFRIED KNOPF: *"Negatif".* - Înzestrat cu toate darurile geniului, Ricardo, eroul romanului, are parte de timpuriu de o viață foarte agitată. Observând atent realitatea în mijlocul căreia este nevoit să trăiască, el notează cauzele care-l alterează şi-i distrug creația. Ar fi vrut, bunăoară, să inventeze un vehicul care să funcționeze pe bază de nisip. Proiectele erau aproape gata. Dar a început războiul cu lezații, popor răutăcios din vecinătate. Şi-a luat puşca şi obişnuitul rămas bun şi s-a dus la luptă. Întors de pe front, a găsit casa devastată. Norvegienii îi furaseră proiectele. A început să construiască o hidrocentrală pe iazul domeniului său. Un capăt al iazului aparținea unui frizer, care spăla în apa lui borcanele cu soluții. Soluțiile, au atacat roțile hidrocentralei, de îndată ce uzina a început să funcționeze, astfel că, în loc de curent electric, Ricardo n-a putut furniza satelor învecinate decât fum, un fum gros şi persistent, care a şi provocat moartea unui astmatic. Consolat în anul următor de publicarea unei lucrări la Leipzig, Ricardo a imaginat o macara care să poată transporta apă la distanță apreciabilă. Problema fertilizării unor mari întinderi de teren părea rezolvată. Lapiții, un popor vecin cu apucături primitive, trimiseră sabotori, îi făcură găuri cu burghiul în cupele macaralei, astfel că maşina deveni în scurt timp inutilizabilă. Construi o redacție. Angajă ziarişti. Formulă o concepție editorială nouă şi foarte atrăgătoare. Achiziționă o rotativă şi depozită în remize stocuri mari de hârtie. O bandă de copii prost educați se pripăşi în cartierul unde construise, îi sustrase hârtia pentru zmeiele lor, îi demontă linotipurile spre a le scoate bilele de rulmenți. Ziarul ar fi apărut chiar şi în aceste condiții, dacă, în joaca lor, neastâmpărații n-ar fi răscolit o hazna în care pierduseră o minge. Mirosul de nesuportat al murdăriilor, inundând ferestrele largi ale editurii, îl ameți şi Ricardo îşi pierdu pentru o vreme limpezimea gândirii, îşi strică machetele şi încurcă îngrozitor principiile concepției editoriale şi direcția campaniei pe care urma să o declanşeze. Inventă o scară de pompieri. Era un cumul de soluții: economică, practică, foarte înaltă, uşor transportabilă. În ziua verificării în vederea brevetului, scara se dovedi moale ca o tulpină de dalie. Lăcătuşii, strungarii, mecanicii care lucraseră la alcătuirea ei fuseseră nişte începători, în majoritate membri ai unei secte propovăduind nonviolența. Ricardo concepu o maşină de citit greceşte. Cuțitul de tăiat paginile lucra însă fără control: în loc să facă o mişcare circulară,

împungea. Un pasionat amator de literatură antologică fu rănit. Se renunță imediat la continuarea experienței.

Eroul nostru descoperi într-o noapte principiul zbaterii multiple a colțurilor. După cum se ştie, colțurile obiectelor, dacă acestea nu sunt impulsionate de o forță F_1, detaşată de o contraforță F_2 rămân pe loc, atâta timp cât nu intervine o mişcare revolută. Gay-Lussac au arătat că există o proporție de ordinul 1/3 între prima şi a doua. Or, Ricardo a găsit că, în regim de suprapresiune, colțurile se pot mişca independent. Trecând peste formulă, înseamnă că *orice obiect asupra căruia se exercită o presiune oarecare se poate îndoi sau fărâma la colțuri.* Experiența cu o domnişoară ofensată în public a dovedit-o imediat. Concluzia: se poate interveni cu succes asupra extremităților colțuroase. Şi, subliniază autorul, ce nu este colțuros pe lumea aceasta? Principiul are o valabilitate universală. Ricardo l-a aplicat inițial la confecționarea unor cutii de chibrituri. Cutiile rotunde s-au dovedit mai potrivite scopului lor. Tocmai când voia să-şi afirme noua descoperire, lapiții, acel neam învecinat foarte doritor de războaie, invadară țara. Îşi luă puşca şi dădu fuga să apere fruntariile patriei. Întors din lupte, găsi casa distrusă, iar formulele risipite. O vreme, convins că secretul îi fusese furat din nou de norvegieni, care continuau şi în acest deceniu să-i dea târcoale, se convinse repede că presupunerea nu rezista. Realiză o vacă mecanică. Vaca nu dădea lapte, nici nu mugea. Deocamdată numai formal era o vacă. Cu vremea, spera Ricardo, forma avea să dea naştere fondului, conținutului. Genialul descoperitor realiză prototipul, îşi procură din economii o pompă electrică de muls şi proiectă un staul. Realizarea părea a fi epocală. Un răuvoitor însă îi trimise într-un plic o tăietură din revista *Zootechnie,* ce relata că francezii au realizat prototipul unei vaci mai perfecționate, care, dacă semăna cu cea a lui Ricardo în ce priveşte laptele, reuşea în schimb să dea, în răstimpuri, cu copita. Inventatorul suferi un şoc moral şi îşi abandonă lucrările.

Se informă mai atent asupra cercetărilor din lume. Găsi ca o idee excepțională propunerea unui german de a se alcătui volume de memorii tehnice. Entuziast, din nou la treabă, Ricardo îşi începu cariera literară. Angajă o secretară. Bună dactilografă, Rosita era în acelaşi timp şi o femeie superbă. Lucra neobosită toată ziua, scriind la maşină, după dictare, frumoasele fraze ale lui Ricardo, iar noaptea petrecea ascultând cuvintele calde şi inspirate ale unui tânăr student care-şi legase soarta de a ei. Studentul era însă foarte sărac, trebuia să alerge în zori cale de doisprezece kilometri până la facultate, unde urma horticultura. Cum era iarnă, bocancii lăsau frigul să-i înțepe degetele picioarelor. Găsi că e potrivit să-şi înfăşoare talpa şi gleznele cu paginile proaspăt dactilografiate şi reuşi să transporte astfel, fără să ştie, întreaga operă la căminul în care locuia. Şi când Ricardo dori să-şi revadă memoriile, constată cu durere că ele nu se mai aflau în biroul lui. Fu şi de această dată convins că norvegienii i le-au furat, că vreun necunoscut le-a şi publicat şi a devenit ilustru la Narvik. Începu să schițeze anunțuri şi plângeri către

comisariatele de poliție. Secretara, obosită de nopțile nedormite şi visătoare în urma plăcutelor întrevederi cu tânărul student, făcu astenie, încurcă corespondența şi, în cele din urmă, primi concedierea.

Ricardo nu mai putea continua să rişte. Se expatrie. Stabilindu-se lângă Ankara, la Sabrit, angajă câțiva colaboratori, înființă un institut de cercetări, se organiză, se specializă în probleme-cheie şi se aşternu pe treabă. Rezultatele, care nu puteau să întârzie, fură repede recunoscute de către corpul profesoral local. Avu însă şi aici unele neplăceri. Cei autorizați rămâneau surzi la descoperirile sale. Atunci, convins că la mijloc sunt din nou manevrele necurate ale norvegienilor, porni în călătorii, participă la congrese internaționale, urmărind să combată, ori unde îi va afla, pe duşmanii săi de moarte.

Romanul se încheie cu ultimul discurs, *De Consequentia,* ținut de el la Academia de ştiințe din Acapulco, la 12 ianuarie 1960. (Editura "Gallimard", Paris 1965.)

SARA BROTMANN: *"Sfaturi pentru un ticălos".* - Deşi toată lumea îl cunoaşte ca pe un ticălos, eroul romanului întruneşte multe dintre calitățile care se întâlnesc îndeobşte în viața unui înțelept. Cineva, descoperindu-i darurile, se învredniceşte să-i dea sfaturi. Sfaturile prind rădăcină. Astfel, îndemnul: "nu evita atitudinea clară în disputele cu adversarii" încolțeşte în mai puțin de două săptămâni, formează două firişoare scămoase ce se bifurcă lateral, inegal, dar simetric, şi planta dobândeşte repede vigoare. Mugurii îşi conturează rapid individualitatea şi, după câteva zile, se aşteaptă chiar desfacerea unei inflorescențe. Alte sfaturi, cu toată lipsa de sevă, se fixează bine în sol, unele cresc drept, altele devin lujere înmugurite. Sfaturile morale, îngrijite de buruiană şi stropite la timp cu hexacloran II, diseminează în câteva săptămâni. Preceptele politice se înmulțesc prin muguri desprinşi, replantați, stimulați mai întâi în sere. (Editura "Phjilidor et fils", Rouen 1960.)

ROBERT DAUMIER-LE MAÇON: *"Dublul sens al rotunjirii universului poetic".* - Ultimele două veacuri de cercetări ale naturii, ale universului, au lărgit considerabil sfera de inspirație a poeților. Versul a inclus treptat în încăperile sale țări întregi, continente şi mări, spații intercontinentale, spații atmosferice şi, în sfârşit, Macrocosmosul. Volumele de versuri repetă exasperant o etern aceeaşi idee: "soarele şi galaxiile se învolburează în inima mea, cânt Oceanul şi partea nevăzută a Lunii şi tresar la fiecare legănare a Aldebaranului deasupra patului meu". În timp ce distanțele spre infinitul mare s-au parcurs, cu pasul sigur, şi au fost consemnate în pagini dense, căile către universul mic au rămas închise, pe undeva, foarte curând după trecerea de centură a ochiului. Or, microscopul electronic, laserul, giratoarele fantastice au descoperit lumi infinite în universul mărunt. E vremea ca poetul să alunece, după

atâtea şi atâtea zboruri, în țărână şi lichid, în spațiile moleculare, printre citoblaste şi hematii, printre scame ionizate. Vorba lui François Parmezan: "Să pornim de la furculiță în jos".

"Studiu costisitor. Ideea e simplă ca bună-ziua" (Duhamel)

HORATIO HYDRA: *"Note despre oameni".* - Un şef al serviciului Personal se descoperă într-o noapte scriitor. Prezintă unei edituri scrierile sale, dar este sfătuit să renunțe cât mai repede la dorita îndeletnicire. Încearcă lira. Producțiile sunt primite cu aceeaşi răceală. Prezintă curând editurii o carte de critică literară. Din nou, refuz. Propune atunci să scrie o culegere de proverbe, un catalog de anecdote, o carte despre Malaezia, un epistolar, o culegere de folclor, cinci volume de istorie universală, o ediție bibliofilă, un incunabul, o antologie. E acceptată antologia. Încurcând manuscrisele cu dosarele de personal, şeful oferă tiparului fişe riguroase despre viața şi activitatea a peste cinci sute de funcționari ai fabricii de plastilină "Orbis". Antologia face un mare succes de librărie. În ziua în care cartea primea marele premiu al Concursului Payot, autorul îşi zbura creierii.

"Cartea lui Horatio Hydra este excelentă" (Mateo Mateotti).

NICOLAI COLENTINA: *"Coordonate".* - Volumul ilustrului Nicolai Colentina este în realitate un epistolar. Scrierile (scrisorile), în număr de douăzeci şi trei, sunt adresate unui prieten din copilărie care, trăind în Franța, a întrerupt de mulți ani legătura cu viața literară a patriei sale. Cele mai interesante ni se par relatările despre literaturile ultraeuropene. Câteva observații despre romanele lui Krupp echivalează, prin adânca pătrundere critică, prin finețea analizei, cu tot ce s-a scris despre marele prozator de la moartea lui până azi. Un eseu închinat lui Carel Capek este categoric o capodoperă.

Interesante sunt şi două studii despre arta lui George Heraclide, scriitorul român care a stârnit în cel de-al cincilea deceniu atâtea controverse. Deplângând nenorocita situație în care a scris acesta (un sistem nervos zdruncinat, comandând un organism cu alte numeroase slăbiciuni, o muncă într-o redacție de cotidian etc.), Nicolai Colentina relevă neajunsurile care scad valoarea operei: o anume discontinuitate, frecvente neglijențe, un subiectivism exacerbat şi incapacitatea de a realiza o proză de largă respirație în care aglomerarea literală să se transforme într-o substanță literară. Autorul discutat n-a reuşit, din păcate, să termine nici o carte din câte a început. Şi a început câteva zeci. Ambițiile modestului gazetar n-au mers niciodată către roman, care cerea timp şi construcție migăloasă. Aproape toate cărțile lui sunt realizate din scurte bucăți, ecou şi convertire a situațiilor pe care le trăia în

timpul zilei. Năzuind să fie *politicos,* adică un curtean de tip Castiglione, scriitorul şi-a creat o viață foarte complicată. După orele de serviciu, multe şi obositoare, întâlnea o pleiadă de prieteni (ale căror nume remarcabile Colentina nu le mai repetă, fiind cunoscute), cu care avea schimburi de idei emoționante, cu care făcea lecturi şi discuții până la ore târzii; adesea se rătăcea printre oameni cu care nu avea un comerț ales, dar pe care-i cultiva cu o neobosită pasiune, pentru a-i urmări îndeaproape şi a-i studia în strălucitele lor aventuri, în căderile lor spectaculoase. Trăia adesea, mai afirmă Colentina, satisfacții ciudate, lăsându-se umilit şi păcălit cu voluptate, conştient că experiența înfrângerilor este mai utilă decât tăria. Colentina, bazându-se pe documente, afirmă că scriitorul era un bărbat cu sânge foarte cald, fapt care l-a adus la unele relații sentimentale plătite cu o vie şi dramatică suferință. Desprinzându-se cu abilitate şi rapidă posibilitate de schimbare, de lumea care îl acaparase şi care, după opinia lui, îl necăjea ca o datorie, se regăsea grabnic între cei patru pereți ai camerei sale traversate de fiori şi țevi şi devenea un altul, cu uşurință, cu dezinvoltură. Activitatea lui tindea să dubleze, în lumea în care se închidea, întregul univers. Avea ambiția să refacă tot ce trăise, să reconstituie, să reorganizeze. Cititor pasionat, îl nemulțumeau toate cărțile. Ar fi vrut să scrie o literatură cu totul nouă, să facă el cu mâna lui o întreagă literatură franceză, germană, italiană, spaniolă. Întreprinderea era peste puterile unei ființe omeneşti, necesita opt vieți centenare. Convertind lipsa de timp într-o virtute, se mulțumea să schițeze, să sune scurt doar începuturi de sonate, lăsând să se înțeleagă că le-ar fi putut concepe integral. Planul operei sale, în linii mari conturat încă la douăzeci de ani, cuprindea în total câteva duzini de lucrări. Credea în arta construită prin aglomerare, în masivitatea munților, dar ştia să se bucure de ființa unui brăduț pe o muchie de stâncă. Dealtfel, credința lui artistică îl apropia mai mult de structuri de tipul mozaicarului Hans Sachs, decât de rafinamentul economicos al modernilor. Un asemenea plan, în condițiile vieții sale suprasolicitate de evenimente, ni-l denunță ca pe un fantast.

Nicolai Colentina, după ce trece în revistă principalele opere ale scriitorului român, reuşind să facă o judicioasă categorisire a lor în cicluri, se opreşte asupra calităților artei literare. Interesant este, spune Colentina, că puțini erau prietenii care îl înțelegeau corect. Unora li se părea că e prea imaginativ, prea liber în plăsmuirile sale, în timp ce materia aşezată în pagină suferea, de fapt, de o prea mare observație jurnalieră. Altora scrisul li se înfățişa retoric, prolix, când de bună seamă el este sincopat, liniar şi avar. Împletirea de fantastic şi vulgar cotidian, de ironie şi inocență, de acid şi lirism apărea unora o slăbiciune barocă, abstractă în esență, plicticoasă în desfăşurare. Proza lui este însă matematică. Se va vedea. Construcțiile sale nu sunt altceva decât jocuri ale volumelor din creația unui pictor realist. (Colentina atribuie termenului *realist* înțelesuri filozofice foarte cuprinzătoare.) Fără excepție ele sunt

tendențioase. Cu puțină atenție, fiecare frază descoperă corespondențe ale lumii contingente cu idei foarte vechi, livreşti, într-o relație de 2 la 0. Privită ca simplu rezultat al imaginației ("...lipsit de memorie, de inteligență spontană, de putere de a construi sistematic după rețetă, am folosit cum am putut singurul dar pe care-l posedam: imaginația", notează undeva scriitorul), opera poate apărea ca o curgere onirică, indiferentă la realități. Dar investigați cu grijă proza lui şi vă veți convinge câte fotografii a putut să strecoare în paginile sale şi veți vedea cum observația critică se răstoarnă de câteva ori într-o frază. N-au lipsit învinuirile că, tentat de ficțiune, slujind-o cu mijloace îndrăznețe (în prima parte a activității fusese suprarealist), el s-a rupt de tradiția literaturii țării sale. "E unul dintre cei mai cosmopoliți prozatori români" - scria undeva Felix Protopopescu. Eroare! Unele elemente amintesc, ce e drept, de Rabelais, Swift, Kafka şi Mark Twain, dar autorul se apropie mai degrabă de Neculce, Dimitrie Cantemir (autorul unei strălucite *Istorii hieroglife),* Budai-Deleanu, Caragiale, Odobescu, Urmuz, G. Călinescu. Şi apoi, întreaga desfăşurare a faptelor povestite se înrudeşte, ca experiment, cu epica populară. Abundența de formule, sărăcia aparentă a podoabelor sau excesul lor în acelaşi scop aparțin stereotipiei epice a unui popor care a fost totdeauna foarte pragmatic în visările, în fabulațiile, în spaimele sale. Şi a concurat nu starea civilă, ci condiția funcționărească a omului, căzut atât de jos, încât repetă zece ore dintr-o zi inscripțiile regulamentelor, expresiile reclamelor radiodifuzate, titlurile cărților, gesturile istoriilor şi tăcerile morților. Ca vechii margrafi medievali, caută în scrieri cu titluri seci inima caldă a secolului său.

Ceva din literatura prozatorului român aminteşte de producțiile picareşti. Dar cum putea fi altfel într-o epocă în care aventura, impostura, diseminarea falselor informații deveniseră o latură a realității? Lucrurile pot fi privite şi înțelese mai bine dacă ne referim însă la basmele populare în care împăratul poate şi devine cerşetor, iar cerşetorul împărat, într-o singură zi, prin legi ce nu ne miră.

Nicolai Colentina nu epuizează, desigur, toate aspectele artei prozatorului înfățişat. Important este că pana lui critică desprinde câteva trăsături esențiale şi, prin asta, *Coordonatele* sale ni se prezintă ca o admirabilă introducere la opera unui scriitor atât de paradoxal. (Editura "Cartea de căpătâi", Bucureşti 1968.)

MAX OFFENBACH: *"Leipzig - oraş de carton".* - "Niciodată visul n-a produs imagini mai fantastice ca în cartea lui Offenbach" - scrie în *Der Monat* criticul şi istoricul literar Franz Aber. Construcția, adăugăm noi, n-a fost niciodată mai verosimilă, mai bogată în semnificații.

Privim de pe colina unde se înalță impunătorul *Monument al popoarelor.* În zare, sub orizontul albastru-roşiatic,

se întinde oraşul Leipzig, cu splendidele, poeticele sale cupole. Domnul de lângă mine îmi şopteşte la ureche, temător parcă: "Îți face impresia că ai în față însuşi Leipzigul. De fapt, totul e de carton. Uite ce fidel e reprodus turnul lui *Neue Rathaus.* Cărămida bătută de soare ai jura că e adevărată." Ridic în dreptul privirii binoclul şi aduc din văzduh zburătoarea imagine a clădirii. Acoperişul se vede foarte bine. Disting chiar leul de piatră aşezat pe un turnuleț. Dedesubt, coborând păienjeneşte pe lângă ferestrele egale, dar atât de diferite ca formă, ale cunoscutului edificiu, ochiul zăboveşte pe coroanele abia schițate ale unor copaci. Printre tulpinele aşezate în moalele asfaltului zăresc acel dute-vino de oameni care alunecă într-un dans ireal pe lângă vechile clădiri. Realitatea concisă, liniile exacte ale monumentelor au făcut întotdeauna să ne îndoim de consistența celor vii trăind în preajmă. La Pisa, observam, oamenii sunt simple decoruri pentru a pune în valoare frumusețea, ostentativa prezență a turnului înclinat. În timp ce volumele clădirilor au existență în spațiu, oamenii se înscriu doar pe două dimensiuni, ca schițe de amănunt. Iată pe trotuar câțiva porumbei.

"Totul e bine făcut - reluă confidențial domnul de lângă mine. Nemții sunt dați dracului în chestii d-astea. Prin 1940, mi se pare, făcuseră un om de sticlă în care se distingeau toate organele anatomice. Şi toate funcționau ca la carte..."

Mă trase de mână şi mă abătu câțiva paşi pe o alee. Am acceptat invitația lui puțin cam nestăpânită şi, pentru că autobuzul companiei de turism urma să plece abia peste o jumătate de oră, ne aşezarăm pe o bancă. "Sunt italian stabilit în Franța înainte de război. De origine sunt însă turc. Părinții mei au plecat în urma unui conflict cu autoritățile, prin 1909 şi şi-au refăcut viața în preajma castelului unei mătuşi, contesă daneză, cu aspirații la moştenirea regală a Marii Britanii. În fine: trăind în castele şi printre mănăstiri, cunosc foarte bine vechiturile astea. Oraşele vechi sunt pasiunea mea. De altfel, am şi studiat urbanistica medievală la Philadelphia. Am călătorit în toată lumea, mai puțin în Nord, astfel pot afirma că ştiu să deosebesc cu uşurință autenticul de fals. În America am aflat numeroase monumente construite în secolul nostru, dar prezentate ca având trei sute de ani. O escrocherie ca asta întâlnită aici n-am mai cunoscut însă niciodată. Leipzigul este alcătuit integral din carton. Toate poveştile despre istoria lui multiseculară sunt simple bazaconii. Bach n-a existat şi nici ceilalți."

Pentru că îl priveam cu oarecare neîncredere, interlocutorul caută argumente concrete şi, spre surprinderea mea, le găsi repede: "Uite, de pildă, acest *Monument al popoarelor.* Totul e improvizat din material ieftin de decor. În primul rând colina pe care e aşezat." Luând un pumn de țărână de jos, mă invită să-l studiez: "Cretă, ghips, - dracu' ştie ce mai e şi asta -, în orice caz nu e pământ. Priveşte iarba care creşte pe aici: o rețea din material plastic şi

celuloză." Pipăim şi mirosim împreună materialele. Într-adevăr, afirmațiile se confirmă. O floare smulsă din rădăcină miroase a pelicanol... "Dar să vezi oraşul! E uimitor cât de migăloşi sunt nemții când e vorba să-şi aplice invențiile." Într-o jumătate de oră ne aflam în oraş. Ghizii din autocarul nostru tocmai se pregăteau, prin expuneri amănunțite, pentru vizita la *Paulinerkirche.* "Să urmăreşti ce perfectă asemănare între catedrala asta din carton şi catedralele noastre italiene, din piatră şi marmură. Când am păşit prima oară sub bolțile ei, am simțit imboldul sincer să mă descopăr."

Cercetăm împreună construcția. Stâlpii care sprijină nava şi o despart în trei, longitudinal, nu sunt nici măcar de carton: un simplu schelet de lemn, probabil şipci, sub care se aude, la ciocănit, golul. Deasupra, întinsă bine, o țiplă vopsită cu tempera şi apoi puțin ceruită. Fagurele de casetoane al bolții, foarte inabil simulat. Pe un ecran sunt proiectate, de jos, cu un aparat de diapozitive, toate îmbinările geometrice care înşeală ochiul. Orga aşezată pe peretele din fund, un sistem de cilindri înmănuncheați în cinci fascii aşezate în picioare, simetric, e o imitație reuşită: e construită din rogojini înfăşurate, cărora li s-a dat cu lac colorat. Baldachinul e din gutapercă, după cum ne convingem prin pipăire. Autentice sunt aici doar corpurile de iluminat, frumos aşezate pe fiecare coloană. Aşadar, toată istoria cu renovarea în stilul gotic, (la 1897) a vechilor ziduri ale mănăstirii dominicane datând din 1230 e o poveste." "Nu cumva, spun, aceste fapte surprinzătoare sunt nişte încercări de defăimare întreprinse de duşmanii nemților?" Îmi ripostă scurt: "Doar puseşi dumneata însuți mâna - era carton, era pap englezesc! Atunci?..."

O dureroasă surpriză ne aştepta la *Hauptbahnhoff,* celebra gară a oraşului. Confecționată în întregime din hârtie gofrată, aplicată pe un suport din placaj! Arhitecții Lossow şi Max Hans Kühne nici nu existaseră vreodată, cu toate că o lume întreagă îi admira pentru construcția în cauză. De altfel, în tot oraşul n-a fost semnalat niciodată picior de arhitect, tot ce se vede este rezultatul muncii unui scenograf din Silezia, însoțit de o echipă de italieni. Intrăm pe peron. Un grup de soldați foarte tineri, trăgând după ei valize de lemn, se îndreaptă spre trenul de Hamburg. Peronul răsună sub paşii noştri. Mă aplec: e din tablă de cutii de conserve, bătută şi îndreptată cu pricepere aproximativă. Soldații sunt tineri. Încotro? WALTER WERNER WUNDT: "Sunt soldat şi călăreț, uite am un cal isteț..." WILIBALD WILHELM WARR: "Mergem călare spre Orenfeld. Suntem soldați tineri." WOLFGANG WITZ: "Sunt soldat tânăr şi am un cal." Întreb pe tovarăşul meu dacă nu cumva îşi bat joc de mine. Nu are impresia asta, deşi l-au şocat şi pe el răspunsurile primite. Explicația e simplă: probabil că tinerii soldați s-au contaminat de maladia celulozei. Ca să verifice presupunerea: "Măi camarade, de când vă aflați în Leipzig?" "De ieri, de-o lună, de douăzeci de ani." "Vezi, mi se adresă turistul, toți locuitorii oraşului se află aici de relativ puțină vreme - un an, doi -, dar li s-a băgat în

cap că sunt locuitorii lui de zeci şi sute de ani." Îmi atrase luarea aminte că trenul e şi el trucat: roțile sunt confecționate din lemn, prin tăierea paralelă, succesivă a unui brad; sunt şubrede, prost fixate în osii de cucută şi, de altfel, ies şi se rup îndată după ieşirea trenului din stație. Cupolele atât de maiestuoase sunt făcute din material de balon-dirijabil. Peticite în multe locuri, se cunoaşte că provin din bătălia de la Marna. Observai, puțin fermecat, cât de frumoasă e casierița de la casa de bilete. Însoțitorul îmi şopti că o cunoaşte, că trebuie să fi fost superbă în tinerețe, dar că acum n-are picioare. Soțul ei a lucrat la construcția gării, acum doi ani. Era legător de cărți. Într-o zi a aflat că pe şantier s-a întâmplat un accident de muncă. A dat fuga, l-a găsit înțepat cu foarfeca în burtă şi, zăpăcită de durere, a alergat spre un medic. A călcat-o poştalionul de Dresda. Ce zi nenorocită pentru această onestă familie germană! Vinde bilete. "Biletele sunt, de fapt, frunze de viță pe care controlorul le perforează pocnindu-le, aşa cum făceam noi în copilărie. *Deutsche Bücherei,* din carton presat, a fost construită acum trei săptămâni. Inabilitatea constructorilor se vădeşte instantaneu. Ferestrele sunt prost lipite, guma arabică a curs pe alocuri şi iedera din policlorură de vinil nu reuşeşte să mascheze nereuşitele. În schimb, interiorul e impresionant. După modelul bibliotecii din Alexandria, au fost puse în rafturi aproape trei milioane de cărămizi. Muchiile fiecăreia sînt aurite, imitând perfect cotoarele. A fost nevoie de trei săptămâni până ce bibliotecarii au reuşit să imprime pe ele, cu o maşină specială, diferite arabescuri şi titlurile cărților. Conservatorul *Gewandhaus,* unde se spunea că ar fi lucrat cândva Mendelssohn şi Schumann, unde au dirijat Nickisch, Furtwängler şi Bruno Walter, e cea mai nouă clădire din oraş. Chiar şi istoria lui a fost născocită recent. Păşim pe sălile instituției cu emoția pe care i-am fi datorat-o dacă ce ştiam ar fi fost adevărat şi ne retragem pe scări. O femeie de serviciu ne îndrumă spre grădina din preajmă. Întâlnim pe o pajişte un grup de studenți, care, însoțiți de chitare, cântă melodii italieneşti. Cineva alături plânge. "N-au muzică de nici un fel - îmi explică tovarăşul de investigații -, abia acum se străduiesc să inventeze una. Nici să plângă nu ştiu. Dovadă individul care se strâmbă..."

Thomaskirche e construită integral din lut. E încercarea a doi arhitecți greci de a folosi la clădiri masive acest material tradițional, pe nedrept disprețuit până acum. Municipalitatea a fost foarte mulțumită de soluțiile găsite, cu toate că pe ici, pe colo, edificiul se cam surpă. În curtea bisericii se află casa parohială în care, se afirmă în cărți, ar fi trăit Bach. N-avea cum. Când cea mai veche biserică din oraş are abia treizeci de ani, un Bach aici este de neconceput. Toată povestea a fost născocită de actualul cantor care, prea inventiv, scrie în timpul liber scurte istorioare, printre care şi pe cea a unui presupus Johann Sebastian. Opera acestui scriitoraş de provincie e mai interesantă în alte privințe. Tată a optsprezece copii, el este inventatorul unor amuzante maşini practice pentru gospodărie: un teasc de stors merele, un tirbuşon cu aer comprimat, o cratiță cu fund dublu, pentru checuri. Cantorul

ne invită să gustăm o dulceață de castane preparată de el, ne cântă la chitară electrică, ne povesteşte despre vecinul său Canaletto, un individ invidios care-i mâzgăleşte zidurile bisericii cu inscripții ruşinoase. Îl întrebăm la ce lucrează. "Pregătesc pentru la primăvară un sac de dormit pentru turişti. Va fi, probabil, marea mea invenție. Aş fi vrut să-mi construiesc un automobil dar am renunțat. Îmi voi lua un Wartburg de lux 112, are suspensia pe spirale, pneuri fără cameră şi două tuburi de eşapament. Numai că e prea mic pentru familia mea..."

Am părăsit în aceeaşi seară Leipzigul. În zona Elbei, către Meissen, am admirat din fuga autobuzului mărețul fluviu.

- E o imitație reuşită - îmi şopti tovarăşul de călătorie. Totul e pictat pe o fâşie lungă de pânză, unul dintre cele mai mari decoruri din lume. De la un capăt cineva trage de ea uniform, de aici senzația de curgere a apei. E reuşită, deşi nu mă împac cu stilul pictorului în a reda peştii.

- Într-adevăr, e cam naturalist, spusei. Cu toate acestea, trebuie să admirăm răbdarea cu care e lucrat.

- Întreaga Saxonie e plină de asemenea producții. Nimeni n-o să-i poată învinui pe nemți că n-au geniu tehnic.

Când trecurăm frontiera prin Wassau, văzurăm lângă un jgheab o oaie.

- S-ar putea să fie o oaie adevărată, spuse interlocutorul meu. (Editura "Scintilla", Basel 1949.)

NATHAN REDEL: *"Simultane".* - Trecusem de Piața Confederației şi am observat că îmi lipseau cheile, şi atunci singura salvare era să intru la un cinematograf până se va întoarce acasă Despina. Era un film prost, cu şase Brigitte Bardot descoperind şase nuduri şi un regizor cunoscut privindu-le pe toate, mângâindu-le pe toate, după cum indica un scenariu care era altul decât al filmului şi venea tocmai bine ca să adauge un ce haotic stării mele sufleteşti, foarte haotică încă de dimineață. Lângă mine, întâmplarea a făcut, se afla o femeie, tulburătoarea doamnă Cornelia, cândva simpatizată pe tăcute în mijlocul unei conferințe cu oameni încruntați, unul dintre ei fiind pe atunci eu însumi. Apropierea fatală impusă de scaunele noastre ne punea într-o situație pe care parcă o aşteptasem şi niciodată n-o sperasem. Era destul ca să ne simțim fericiți, şi stânjeniți, şi curioşi de urmarea pe care n-o puteam desluşi, nici presupune. O dorință intensă, dureroasă, îmi sădea în inimă apropierea ei, sugerată, răscolită de fasciculul de lumină care se răsucea deasupra capetelor noastre, reliefându-i chipul. Profilul Corneliei părea în răstimpuri efigia unei monede îndelung lustruite, aruncate pe o catifea întunecată. De fapt, scena în care bătrânul moare era departe de a mă cutremura, dar inima nici nu urmărea curgerea, mişcarea eroilor de pe ecran, iar respirația ei, lângă umărul meu, oricât de emoționat aş fi fost, nu-mi părea reală, din cauza irealității celor de pe ecran. Se prea poate să

nu ştiu cum se alcătuiesc şi se leagă în snop senzaţiile şi ar fi fost şi greu să mă mai desprind cu luciditate de starea aceea unică, exasperantă, când eram total anulat de înţepătura veninoasă a razei turtindu-se pe ecran, de întunericul care mă scălda ca o baie şi în care Brigitte Bardot apărea din nou goală, în timp ce pe Cornelia o simţeam învăluită în haina de blană, necăjită că trebuie să-i suporte căldura. Când visul bătrânului se curmă, Brigitte se întoarse pentru o clipă, şi-i văzui profilul. M-a fulgerat gândul să-i mărturisesc ceea ce atunci, în sala rece a conferinţei, nu-i spusesem de frica grimasei pe care mi-o bănuiam, din teama de ridicol. Era cald, blana o incomoda, deşi acum alerga pe o plajă şi trei tineri îi întindeau, cu gesturi mecanice, buchete de flori. Erau flori de câmp? Aş fi vrut să o întreb pe Cornelia dacă erau flori de câmp, acum nu mai avea rost, pentru că bătrânul nu mai visa, ci se aşezase voios pe canapeaua din biroul său şi învârtea amuzat o linguriţă într-un pahar de ceai. Filmul era exasperant, de bună seamă foarte interesant, se putea presupune numai după titlu, starea mea era exasperantă, de asemenea, şi poate interesantă, de vreme ce Cornelia îşi dădea seama că nu mă simt prea în largul meu, fiindcă inima îmi bătea cu putere, lângă umărul ei mă simţeam într-adevăr tulburat, iar blana hainei, mătăsoasă, insinuantă, din aceeaşi materie cu nisipul acela pe care-l calcă piciorul gol, îmi încărca epiderma palmei cu electricitate.

După film am condus-o până la autobuz şi ochiul reţinuse pasul legănat, de o feminină prudenţă. Brigitte era acum albă, efigia fusese bătută în argint. Mi-a părut rău că bătrânul nu înţelesese ceea ce pentru mine era foarte limpede, însă tremuram în preajma ei.

Nu, n-are rost să insist, mâna ei nu va răspunde chemării mele şi mai bine să se fi sfârşit înainte de a începe, lucru pe care bătrânul, târându-şi umbra pe trotuar, îl intuise probabil mai exact decât mine; nici nu avea vreo raţiune să-i întind palma deschisă şi de altfel era şi târziu, Despina sosise desigur acasă, aprinsese deja lumina şi-şi despletise părul în faţa oglinzii, aşa cum îi este obiceiul, şi îşi aşternuse pe frunte semnul acela de surprindere pe care-l schiţează de fiecare dată, vrând să pară, sau fiind chiar, amuzată că poate fi contemporană cu ea însăşi. Femeie spirituală, am mai spus-o, dar, ridicând mâna cu pieptenul alb, Cornelia nu poate primi o mângâiere, oricât de frumoasă ar fi palma mea întinsă şi oricât de elegantă arcada gestului care ar pregăti-o. Brigitte spuse că va urca în primul 91, că se bucură şi că a fost bucuroasă de reîntâlnirea noastră, că ei îi plăcuse Cornelia în rolul de femeiuşcă lucidă, că e bucuroasă de tot ce bătrânul visase şi că îl reîntâlnise. Dar era târziu. Era bucuroasă că toţi bărbaţii avuseseră în conferinţă o mutră plouată şi era mai bucuroasă că Despina, când îşi despleteşte părul, este spirituală.

Fusese excelentă în seara ploii torenţiale, superbă chiar. Dramatic, nu se justificase de ce îl părăsise pe Ernest (doar ca să sugereze asemănarea cu tatăl ei?), şi apoi blana aceea moale, pufoasă, insinuantă, sub care se afla

piciorul gol, bine arcuit, şi vibrația vie a umărului care mărunțea bătăile puternice, rare, ale inimii, îmi întinse mâna. Imaginea Corneliei instalate în fotoliul autobuzului îmi păru un clişeu de sticlă, din cele de altădată, şi întreaga ființă îmi tresări ca tăiată de lama lui.

Merg acum cu pasul măsurat pe sub castanii bulevardului şi rememorez cu înverşunare acele momente-cheie care m-au tulburat atât, fără să pot descifra un chip cunoscut din istoria ultimelor mele două ore. Mâna este singura care a păstrat ceva din ființa ei, moliciunea hainei, şi când a întins-o la despărțire, am sărutat acea mână fără să fiu tulburat, sau aşa mi s-a părut.

Deci mâna mea e unicul depozit din care o mai pot evoca. Ridic în dreptul buzelor palma larg deschisă, încercând să o readuc aproape, cu umărul alături de umărul meu, ca atunci când bătrânul care murea începea să o viseze. Ah, acest parfum atât de cunoscut! Parfumul Gabrielei! Al ei este! Cornelia vine spre mine cu pasul Gabrielei, şi Gabriela îşi acoperă în lumină umbra dureroasă. Gabriela a intrat pe uşa însorită a dimineții, mi-a adresat, după obiceiul ei, acele cuvinte liniştite care ascundeau pasiunea şi, când încercă să înlăture de la fereastră perdelele țărăneşti, îşi îndoi trupul într-o mişcare pe care am încercat de atâtea ori s-o încremenesc definitiv printr-o îmbrățişare. Gabriela vine pe aleea crinilor înfloriți, se apropie proaspăt de locul întâlnirii noastre, Cornelia se opreşte şi zâmbetul ei îmi invită palma să se deschidă. Pentru că e dimineață, brațele ei îmi înconjură gâtul, alunecă moale pe după umeri, mă trage spre ea şi mă sărută, apoi Gabriela se aşează obosită lângă mine, în iarbă, în timp ce râul foşneşte sub maluri râpoase. Cum se piaptănă Despina? Răspuns ca la şcoală: Despina se piaptănă... A ridicat de jos cartea lăsată la sosirea ei, mi-a reproşat că mă trezesc prea târziu şi că nu înțelege de ce bătrânul care murea avea nevoie de cuvintele ei banale. Reveni pe pod, apa tremura în bătaia lunii, silueta ei se strânse parcă de răcoarea nopții care ne copleşea, deschise scrisoarea. (Gabrielei i-au plăcut întotdeauna scrisorile, până la a pretinde să-i trimit zilnic câte una); erau banalități, le scrisesem în mare grabă în timpul conferinței, Cornelia ştia bine asta, e o femeie inteligentă şi îşi poate explica împrejurările, dar acum citea rar, pe şoptite, însoțind lectura cu misterul pe care îl regizează ori de câte ori e emoționată. Ți-am spus, Gabriela, să nu-ți bați joc de stilul meu administrativ. Cornelia râde, pretinde că ea nu-şi bate joc de nimeni, de altfel e primăvară, norii sunt prea albi şi soarele prea darnic, iar florile pomilor nu pot invita la răutăți, înțelege, insist eu, n-avea nici un rost să reții maşina dacă ştiai că ai să întârzii. Îmi replică: întotdeauna când mă pieptăn înțeleg să fac abuzuri. Sunt ceremonii unice, ar trebui să le însoțesc cu muzică de Haendel, dacă n-ar fi un pic cam fantastic. Cornelia râde; Gabriela e contrariată, întotdeauna dragostea mea a fost purtată prin camere de hotel, în preajma misterioasă a fluviului, şi asta a exasperat-o. Maşina n-a întârziat decât

douăzeci de minute. E mult! observ oarecum tăios. E cât trebuie! De altfel, reluăm vechiul nostru joc de-a contrazisul, când e ştiut din capul locului că am să cedez printr-o îmbrățişare şi printr-un sărut, după care vom coborî să luăm masa, să dansăm nebuneşte până după miezul nopții, apoi să ne privim în ochi. Cornelia, ochii tăi sunt de pisică! Va face haz şi ne vom prinde de mâini. Îmi dau prea bine seama că, după noaptea de dragoste deznădăjduită, am fost un caraghios. Nu i-am putut măcar atinge mâna, mână pe care mi-a întins-o la despărțire, când spunea că e foarte bucuroasă, când am fost absent şi când Gabriela a tresărit.

Reiau în dimineața asta şirul exact al împrejurărilor cu speranța ca lucrurile să se limpezească. Cornelia fusese contrariată, desigur, de moartea neconcludentă a bătrânului. Avea sentimentul că-i scăpase un amănunt în stare să explice restul. Nu pot să înțeleg, spunea Gabriela, de ce scrii că lucrezi prea multe ore pe zi, pentru că povestea e veche şi din cauza asta Brigitte va suferi o viață întreagă. Am încercat să o conving că nu sunt obsedat, că e vorba de o suferință reală, că aş vrea să-mi convertesc energiile într-o operă monstruoasă, ceva fantastic, masiv, nemaivăzut. Dar tonul meu era probabil mult prea serios, iar ea râse cu poftă, încercai sentimentul necorespondenței. Despina trecea peste rondul cu crini şi când se întoarse pentru o clipă, îi surprinsei în ochi lacrimi strălucitoare. Niciodată Cornelia nu fusese mai frumoasă. Strângându-şi părul, îmi cântă celebra arie pentru pierderea Euridicei. Eu tresării la trecerea autobuzului 91.

Într-adevăr, gândeam deschizând *Lusiadele,* bătrânul muribund nu-şi prea justifica acțiunile, dar piciorul ei în nisip era tulburător, nebunesc...

(Din povestirea *Remember* care încheie volumul *Dimineața,* publicat de Nathan Redel la *"Qpinent",* Ljubliana 1965.)

GEORGE OLIPHANT: *"Orient-Expresul îndepărtat".* - Triumfător asupra oamenilor, Marius se aşează la lucru. Făcuse expertize grafologice după metoda Stahl, concepuse noi sisteme de clasoare filatelice, întocmise dicționare de rime. Acum se dedica unei activități de multă vreme abandonate: trecerea verbelor la supin. Îl amuza şi îl contraria. Adică, la urma urmei, ce este supinul? Nu dorea să dea un răspuns grăbit, de aceea aşteptă. Atunci bătu în uşă domnul Crobs. Domnul Crobs îi spuse că n-are de gând să-l rețină, dar că, începând din viață noaptea trecută, s-a gândit să nu părăsească singur imobilul. Marius simți că i se pune un nod în gât. Răspunse că e cu totul nepregătit pentru o asemenea invitație, dar că, fireşte, va delibera şi-i va da un răspuns. El mărturisi cât de mult îl impresionează o coincidență: de câteva zile îl durea inima, simțise cum îşi pierde respirația. Domnul Crobs băgă de

seamă că e cam palid şi, ca un negustor vechi, ceru să bată palma: e tocmai momentul!

E şi nu prea e momentul, replică Marius, mai sunt încă multe de pus la punct. De pildă, maşina de scris. Asta e treabă de o oră, îmi închipui, zise Crobs. Am dreptul să te aştept trei zile, conform obiceiului, aşa că am să revin. Răcindu-mi-se mădularele şi sângele oprindu-se îngroşat în vine, am senzația că e prea cald. Peste o oră aş putea reveni. Şi se duse.

Marius scoase din sertar maşina "Olivetti", o mică bijuterie cu care îşi scrisese în ultima vreme corespondența, o desfăcu şi, folosindu-se de o şurubelniță, începu să lucreze. Observă că litera t cădea mai jos decât rândul în care trebuia să se înscrie. Apăsă puțin pe balustrada de oțel a stativului şi făcu corectura necesară. Nu păru mulțumit nici de ț, care sărea strâmb, aplecat pe stânga. Îl trase puțin în afară, apoi cu capătul acut al şurubelniței îl îndreptă. Mai răsuci panglica, se ocupă îndeaproape de schimbătorul de rânduri. Luă o foaie de hârtie şi încercă să scrie un vers. Fără efort, la cea de-a doua revenire la aliniat i se păru că reuşise: "Pe piatra însorită a digului, sub cerul / Acoperit de fumul aducerii-aminte / Piciorul gol lumina o împărțea ades..."

Răsuci ruloul, scoase pagina şi o reciti. O aşeză cu grijă într-o mapă şi apoi se întinse lung, dezmorțindu-şi oasele. Lucrase bine şi avea de ce să fie leneş şi mulțumit. Apoi intră Crobs, îl luă de mână şi ieşiră. În prag. Marius întrebă dacă n-ar fi bine să-şi ia pe spate un vechi şal de familie. Crobs, căruia vocea îi devenise inexpresivă, răspunse că în curând îi va fi foarte cald. Şi, observând că prietenul lui purta în palmă o şurubelniță, adăugă că n-ar fi rău să o ia cu sine, din două motive, expuse fără voce, pe şoptite: primul, că nu e bine să se întoarcă din prag, toți morții fiind superstițioşi, şi al doilea, pentru că acolo unde merg ei sunt destule mecanisme a căror funcționare este încă departe de a fi ideală.

(Din capitolul al III-lea al cărții. Editura "Antiqua", Amsterdam 1950.)

PIERRO MADAGASCAR: *"Dați-mi un foc!"* Povestire - Henry Rapport, ziarist, iese grăbit din biroul redacției, coboară vertiginos treptele blocului şi, în hol, continuu preocupat, cere un foc pentru țigară. Portarul încearcă să-şi aprindă bricheta. Ceva s-a stricat, de bună seamă, poate n-are benzină. "Dați-mi un foc, vă rog!" insistă Rapport, puțin enervat. Chibritul unui tânăr din apropiere se aprinde scurt, fulminant, şi se mistuie îndată. Rapport îşi dă pălăria pe ceafă şi repetă enervat: "Pentru numele lui Dumnezeu, dați-mi un foc!" O tânără blondă, cu trăsăturile feței umbrite de suferință, trase un foc de revolver în inima ziaristului.

Acesta este începutul pasionantei povestiri, jumătate polițistă, jumătate filozofică. Autorul se întreabă, mai

departe, care sunt cauzele reale ale acestui absurd asasinat? El analizează, în vederea răspunsului, pe rând, condițiile social-istorice, religioase, tehnico-economice, material-administrative, astronomice, cinegetice, etice, patologice, etnografice, bibliologice, matematice, lingvistice, mecanice, geologice, psihologice, dinamice, chimice, energetice, geografice şi magnetice, telegrafice şi telefonice, studiază, pe îndelete şi în profunzime, o serie de factori secundari, ca: stadiul evoluției celulei nervoase la mamiferele inferioare, starea sănătății la peştii de eleşteu, conținutul noțiunii de revanşă la popoarele civilizate, starea climei şi mersul trenurilor etc. După această răbdătoare cercetare - bineînțeles, cu mijloacele artei -, autorul conduce acțiunea cu două luni după ziua asasinatului. Aflăm astfel că tânăra criminală ucisese din dragoste înşelată, că era originară din Mexic şi că murea după sparanghel. Cartea are un neajuns: nu analizează condițiile obiective care au determinat-o să prefere revolverul pumnalului, otrăvurilor salutare grenada cu unul sau două focoase şi cu explozie întârziată. (Editura "Presses cosmopolitiques", Bordeaux 1929.)

GABRIEL PEYRET: *"Nucul din fața magaziei".* - Nuvela care deschide volumul lui Peyret, de altfel cea mai izbutită din această culegere, relatează un episod din anul 1947, despre care ziarele au scris atunci săptămâni în şir. Este vorba despre renunțarea la logică a unui conferențiar de profesie. Faptul este interesant atât pentru desfăşurarea acțiunii, cât mai ales pentru urmări. Numeroşi indivizi, fără să declare, renunță la logică pe cont propriu şi acționează pe diferite planuri. Unul dintre aceste planuri se numeşte "Marea ofensivă" şi are un sector civil. Autorul ne propune să-l cunoaştem. După ce l-am cunoscut, ne propune să-l discutăm. După discuții, ne propune să bem un pahar cu coniac, în sfârşit, în încheiere, scriitorul ne invită să stingem lumina şi să ne culcăm. Dar, în timpul somnului se petrece un lucru cel puțin ciudat. Unul dintre noi vorbeşte. El spune, în câteva minute, absolut totul. Dacă presupunem că ceilalți dorm, că au dormit, că încă vor mai dormi, de unde ştim că el a vorbit? Dar este foarte simplu: ne-a mărturisit-o autorul. E frumos să nu-l credem? (Editura "Saphir", Rouen 1950.)

LOUIS CHAPSAL: *"Fatalitatea abrevierii în societatea de consum".* - Cu cât urcăm către sfârşitul veacului, cu atât nevoia de abreviere se dovedeşte mai necesară. Nici o statistică nu înregistrează cât şi cum se produce în domeniul cuvântului, vorbit sau scris, dar oamenii trag concluzii după bunul lor simț şi vorbesc mereu mai puțin. Cantitatea de cuvinte ce se aruncă pe piață suferă ea însăşi un proces de contragere, de ghemuire, de entorsă (benignă). Dacă şi-ar da drumul să povestească tot ce ştie şi vrea să comunice, omul modern ar trebui să renunțe la hrană, la îngrijirile pretinse de igienă, la dragoste şi chiar la moarte, timpul obiectiv necesar pentru aceasta lipsindu-i

mereu mai mult. Prin operațiuni meşteşugăreşti simple dar inteligente, omul modern a izbutit să transforme discursul, epica, deservirea, relatarea - în scurte semnale decisive. Se dovedesc perfect posibile iritarea şi scoaterea din sărite a aproapelui, chiar numai prin claxonări verbale ordonate după un cod ce ne va apărea foarte curând extrem de firesc. Dacă zăboveşti o jumătate de ceas într-o piață italiană cunoscută, în care cândva se formau grupuri de cetățeni şi discutau gălăgios ore în şir, nu vei mai auzi decât strigătele monosilabice ale indivizilor, lansate prin fereastra limuzinei, de aproape şi de departe. Conversația e specializată, înțelesul interjecțiilor nu priveşte decât pe destinatari, circulația se desfăşoară admirabil.

Literatura e exemplar servită de acest binefăcător proces: se poate scrie un roman în zece rânduri. (Interesant, acest procedeu a fost experimentat mai întâi de către critici.) Un exemplu este convingător: un ienicer împrumută bani de la o cocotă. Amantul acesteia află şi devine suspicios. Urmăreşte mişcarea. Un corăbier aduce din Birmania perle. Apare un călugăr. Se încurcă treburile din cauza declanşării unui război mondial. Ienicerul revine periodic, plătindu-şi datoria în rate lunare. Amantul intervine. Măcel. Călugărul îşi cumpără pălărie cu boruri largi. Cocota nu-l cunoaşte. O franțuzoaică câştigă concursul de frumusețe al Europei. Corăbierul e sceptic, în timp ce călugărul crede. Unele confuzii, lămurite ulterior de explicația cocotei, care ştia să facă economii. Lucrurile reintră în cursul lor firesc. Dar ienicerul, mereu datornic, se sinucide. L-au ruinat perlele, cumpărate la prețuri de speculă, îndată ce se încheie războiul mondial, amantul nu-şi mai găseşte rostul. Războiul dezrădăcinează destine şi corupe conştiințe. Călugărul se angajează frizer într-o cazarmă, cocota devine principesă, franțuzoaica îşi pierde titlul de Miss Europa, din cauză că anii i-au veştejit argumentele. La conferința de pace se discută exclusiv chestiuni de interes postbelic.

Înlocuirea limbajului verbal prin imagini plastice, în general televizate, e o altă soluție, încadrarea pe un ecran a ploşniței trilobate semnifică instituirea unei colecte pentru copiii din Andaluzia, iar înfățişarea unei ploi torențiale - avertismentul că vor urma scumpirea combustibilului, certuri între soți din cauza averii sau a drepturilor de autor. Semnul "nu depăşiți la intersecție", imprimat pe prima pagină a unui ziar, semnifică lapidar sporirea exigențelor la examenele din facultăți, o mai bună selecție a cailor de curse, victoria în alegeri a partidului la putere. Proiectarea la cinematograf a unui leu care rage scuteşte pe spectator de a mai privi cu propriii săi ochi aventurile *cowboy-ului,* înțelegându-se de la sine detaliile: muzica, decorurile naturale, implicațiile sentimentale. Imaginea leului te dispensează de a mai pierde vremea urmărind nesăratele peripeții ale Monicăi Vitti, de a asculta un şlagăr de Benjamin Britten şi de a lăcrima la despărțirea eroinei de necruțătorul ei iubit.

Nu va trece mult timp până când, abreviindu-se totul pe măsura cerințelor, vom auzi pe stradă oameni scurți, în pantaloni scurți, trimițându-şi mesaje ca între prieteni:

-V5!

- 48.625 şi 1/6.

Atunci, întreaga poveste amoroasă din tinerețe a bunicii ni se va înfățişa explicită într-o fracție cu trei binoame. (Editura "Flammarion", Paris 1962.)

THORNTHON HENITZ: *"Instrumentele".* - Scopurile noastre sunt vagi şi nesigure. Mai mult iluzii, mai mult etape. Avem intenția să ajungem undeva. Asta e sigur. Unde? Până una-alta, toate obiectele lumii sunt nişte instrumente. Un catalog al instrumentelor era o necesitate. Numai că Henitz abandonează tratarea ştiințifică a problemei şi combină instrumente care n-au o legătură firească între ele. Personajul principal al cărții sale, Mauriciu, face confuzie între o femeie influentă şi un binoclu, ia drept adevărate opiniile unei societăți de asanare morală, cade victimă unor pungaşi. Vrând să-şi facă o cuvertură, dă la maşina de cusut un discurs electoral căruia îi face tighele. Apasă pe butoanele unui magnetofon şi din difuzor iese orez cu lapte. Confundă un roman cu o notă de plată, îl ia pe Panait Istrati drept Frank Sinatra, extrage din dicționare cuvintele cu sens dublu, crezând că sunt cuvinte cu sens contrar, îl ia în serios pe André Maurois. Face marea greşeală să citească telegramele de presă, să-şi organizeze viața după indicațiile lor. Aflând din ele că peştele s-a scumpit în Malaya, el cumpără 80 de cutii de sardele, se căsătoreşte cu o țigancă în urma unei manifestații antisegregaționiste din America, îşi rescrie romanul, transformîndu-l în jurnal intim, la vestea arestării de către poliție a unui şofer pentru depăşire periculoasă.

Remarcabil jurnalul intim în care Mauriciu trece în revistă toate mijloacele folosite ca să parvină. Catalogându-le critic, carieristul se desprinde de categoria socială pe care o ilustrează, dovedindu-se un om ales. Să nu uităm că Mauriciu, ajuns preşedinte al Confederației elvețiene, putea să se bucure de roadele folosirii instrumentelor sale. (Editura "Rembrandt", Haga 1945.)

MIHAIL POP: "*Ce caut la Galați?".* - În trenul de Galați, eroul romanului rememorează întâmplările pe care le-a trăit înainte de a porni în călătorie.

"Friptura era gustoasă, berea foarte bună. Scărlătescu, răsfoind un Modigliani, observa că s-a făcut prea cald. Mama insista să lase cartea şi să guste din bucatele puse pe masă. Băteau în turnul Primăriei 9 ore. Se decise pentru un corn umplut cu brânză. Mama observă că Nadia n-a mai trecut de multă vreme pe la noi. Ceaiul negru e mai

bun decât cel roşu, spuse Scărlătescu, şi felicită pe mama că ştiuse să aleagă. Modigliani e un artist prea sănătos, de aici siguranța cu care deformează anatomiile, văduvindu-le de slănina unui subcutanat optimism. Nadia era mai mult frumoasă decât robustă, n-a mai venit pentru că îşi închipuie că-mi poate fi nevastă, în timp ce nu ştie să pună trăsura de unire unde trebuie, când scrie. Iar eu am prins-o şi i-am pus-o. Mama aduse o bucată de cozonac, Scărlătescu se înclină. Mă aşezai în fața aparatului de radio răsucind butonul.

Sosi Victor Dănescu. Înspăimântat, el ne povesti cum fuseseră spânzurați cei doi prizonieri. Lucrau la Mănăstirea Dealu şi au încercat să fugă. I-au prins la Viforâta, într-o vie. Noi nu suntem prizonieri, spuse Scărlătescu. Nu suntem, din fericire, spuse mama. E bine că războiul e departe şi că putem să bem liniştiți ceaiul, roşu sau negru nu interesează, spuse mama. Şi n-avem de ce să ne plângem, spusei. Şi n-avem de ce să ne fie teamă, spuse Scărlătescu. Categoric, fuga din lagăr este o faptă reprobabilă, spuse Victor Dănescu. E o faptă criminală, spuse Scărlătescu.

La radio: *Dunărea albastră.*

Asta o cântă excelent orchestra "Luceafărul" spuse mama. E orchestră de spioni, spuse Scărlătescu. Da, sunt austrieci şi nemți, şi se pare că a şi fost o anchetă. Dar a intervenit Killinger în persoană, spuse Victor Dănescu. Dracu' să-i ia! spuse mama, cu părere de rău. Da, da, spusei, schimbând postul.

I-au adus în cămăşi şi-n pantaloni de doc. Se țineau strâns unul de altul, aproape îmbrățişați. Nu voiau să se piardă. Aleseseră aceeaşi soartă. Literatură - spuse Scărlătescu. După faptă şi răsplată. Arătau ca două morminte dezvelite. Când i-au ridicat, unul dintre ei a izbucnit în strigăte, un fel de plâns scandat, aşa cum citeam noi *Eneida,* spuse Dănescu.

După aceea Scărlătescu a vrut să bea apă - berea fusese, de bună seamă, foarte bună, dar nu ostoise setea. Mama a vrut să-i aducă, dar m-am ridicat să fac eu serviciul acesta. Am luat un pahar din servantă, l-am privit în lumina becului, am trecut în bucătărie. Mi-am pipăit buzunarul: bani erau, nu ştiu câți, se simțeau voluminoşi. Am trecut în vestibul, mi-am luat paltonul şi pălăria. Fularul l-am lăsat. Am coborât scările, am trecut prin grădina lui Ionaşcu, apoi pe trotuarul de la Săndulescu. La Mazilu aştepta o birjă. Am trecut pe sub fereastra lui Titi Zottoviceanu, în casă era lumină puternică, se vedea pomul de Crăciun, încă întreg. Traversai pe la biserică şi intrai în gară. Biletul l-am scos într-o secundă.

Şi iată-mă de două ore călătorind. Pe bilet scrie C.F.R. şi 400 de lei şi un număr 4526 pe o parte, şi Galați pe cealaltă. Aşadar merg la Galați. Foarte bine. La Galați am mai fost o dată, înainte de război. Leontescu, da

Leontescu, aşa îl chema pe birtaşul care mă găzduise şi mă ospătase. O mai fi trăind?

E bine. Merg la Galați, în zori voi fi la Galați.

De ce trebuie să călătorească oamenii? De ce trebuie să fie spânzurați? Cine a compus *Dunărea albastră?* Cine este von Killinger? De ce Victor Dănescu povestea un fapt care-l impresionase atât? Toți suntem nişte sadici. Ne îngrozesc ororile, dar nu întoarcem capul. Chestia cu Modigliani mi-a plăcut.

Dar ce caut oare la Galați? Ce caut, pentru Dumnezeu, în oraşul de la Dunăre pe care oamenii îl numesc Galați?

Domnule controlor, spuneți-mi cât mai avem până la Galați? (Editura "Informația", Bucureşti 1952.)

HENRY BATAILLE: *"Tactica generală"* (2 vol., 1600 pag.) - Despre o problemă esențială a tuturor timpurilor: pacea sau războiul? H. Bataille tratează problemele războiului din toate punctele de vedere, după cum arată şi titlurile celor şase părți: I. *Copiii şi esența lor militară în războiul modern* (despre jocurile copilăriei, despre energia pe care o consumă copiii jucându-se de-a războiul), încercări de-a transforma jocul lor într-un război adevărat, observând pe bună dreptate că până acum energia lor practic inepuizabilă n-a fost folosită judicios în marile bătălii ale istoriei. II. *Cauzele războaielor.* III. *Trei războaie - o analiză subtilă a celor trei războaie mondiale* (1914-1918; 1939-1945 şi 1947-1963 ("războiul rece"). IV. *Scene din războaie* (7 tablouri selective din istoria universală, înfățişând războiul în toată splendoarea, bărbăția şi rațiunea sa). V. *Va mai fi război?* - opinii ale unor specialişti, ale unor şefi de state, ale filozofilor de pretutindeni. Convingerea autorului: nu va mai fi război! În acest capitol, excelent realizată pagina intitulată *Inscripție pe un obuz.* VI. *Războaiele vor părea,* după definițiile savanților, nişte *încăierări ridicole şi anormale,* sminteli colective cu cauze economice şi morale perfect cunoscute, înlăturabile prin revoluția socială, prin asanarea morbidității publice la nivelul conducătorilor.

Dar oamenii nu renunță la război în vremea noastră pentru că emoțiile şi spectacolele lui, seducătoare pentru bărbați, n-au încă înlocuire. Religia o vom înlătura prin beția artei. Va trebui să fie umplut şi golul lăsat de dispariția conflagrațiilor, prin mari serbări şi jocuri care să reproducă luptele de altădată, cu gloanțe oarbe, cu deplasări de tancuri, manevre navale şi aeriene, urlete de sirenă şi dislocări de populație. Jocurile, se preconizează, vor dura patru-cinci ani, de câteva ori într-un secol. Bărbații vor fi luați de la casele lor, purtați nopți întregi prin trenuri incomode, li se vor oferi prin târguri femei apetisante, dar bolnave, vor locui în gazdă şi în grajduri, vor mărşălui prin arşiță şi ninsoare viscolită, îşi vor exersa pe poligoane special amenajate pofta de distrugere, dărâmând edificii de

carton, incendiind lanuri de material plastic şi violând, cu măsură, câte o fată de treisprezece ani.

Se va veghea ca statele, colaborând în continuare, să facă imense cheltuieli şi mari comenzi militare. Să se ajungă, printre altele, ca toți soldații să se plimbe cu avionul, ca întreaga trupă să bea dimineața cafea cu lapte. Din când în când, să explodeze câte o bombă adevărată, dar suficient de uşoară ca să nu facă multe victime în turma de oi, sortită din vreme să suporte consecințele atacului. Să se abuzeze de decorații, de prime stimulatoare, de concedii.

Din pricini obişnuite sau neprevăzute se vor produce şi accidente. Vor muri poate zece-douăzeci de soldați, mai mult din neatenția lor, sau din alte cauze. La cele trei milioane de combatanți, procentul nu trebuie să pară îngrijorător. Va fi, în schimb, un admirabil prilej pentru destituirea unor miniştri, pentru trimiterea în fața plutoanelor de execuție, cu gloanțe oarbe, a unor defetişti, pentru dislocări de fonduri, îngrijorări, ediții speciale, întrevederi la înalt nivel, sinuciderea unui spion (decepționat din dragoste) etc. O grijă deosebită va trebui să fie acordată organizării informațiilor. Agențiile de presă vor fi echipate cu utilaje care, prin exactitate şi manevre rapide, vor permite alcătuirea de ştiri false, de declarații neadevărate; mersul operațiunilor va fi oglindit în aşa fel, încât ambele tabere să aibă certitudinea că vor învinge şi că adversarii sunt cel puțin măgari şi rău crescuți, în timpul conflagrației se vor publica memoriile marilor generali din trecut, se vor organiza expoziții cu pumnale, arcuri, mortiere, bombe cu hidrogen, cu taxă de intrare foarte scăzută. În piețe publice, la radio, la petreceri particulare se vor cânta marşuri. Pietonii vor circula pe străzi numai în condițiile prevăzute de legea stării de asediu, întotdeauna purtând în mână un steag.

Va fi, desigur, mult de făcut. Va fi şi foarte greu să se realizeze totul precis, milităreşte, considerând că trebuie asigurată îndeosebi frumusețea jocului. Va trebui să fie înlăturat diletantismul!

Şi acum, închipuiți-vă mari bătălii navale care au ca scop îmbogățirea cunoştințelor, satisfacția ochiului, distracția şi plăcerea! Închipuiți-vă largi desfăşurări de forțe terestre în câmpii şi defileuri, marşuri forțate prin păduri şi peste lacuri! Şi uniformele viu colorate, şi chipiurile cu cozorocul lung şi fundul roşu, pe care stau frunzele de stejar, şi bogăția de catarame, de fluturi aurii, de cordoane şi curele încrucişându-se pe piept, pe umeri, pe spinare, pe pulpa piciorului, şi mulțimea de bidoane, bidonaşe, gamele, cutii de metal şi cartuşiere, zbătându-se alături de masca de gaze, foaia de protecție, aparatul de telefon. Şi tesacul! Ah, tesacul bine ascuțit! Şi buzunarele! La piept, buzunarele cu cărți poştale militare, cu suprafața cenuşie, cu timbrul încrustat (se vor scrie numai cu creionul!). Surpriza nevestei să primească veşti tocmai din Pirinei, în timp ce te credea undeva în Varşovia! (Dar n-ai primit scrisoarea dinainte, scrisă de la Monte Ceneri? Probabil a oprit-o cenzura italiană). Şi încă altele: plăcerea de a fi tratat cu bomboane de

către căpitan, duminica, discuțiile pe teme sexuale, conferințe despre noblețea patriotismului şi judecarea comportării unui trădător care a adormit citindu-l pe generalul Dufeuillet.

Jocuri ingenioase. Jocuri universale. Jocuri compensatorii. Închipuiți-vă legănări şi dansuri infanteriste în deşertul abisinian, pe care le urmăresc din avion regele Danemarcei şi şeful guvernului din Paraguay! Închipuiți-vă coloane de tancuri străbătând într-un iureş nebun întreaga Italie, apoi Austria şi Germania, ca să dea o luptă în Finlanda! Închipuiți-vă, în sfârşit, ce emoționantă va fi întâlnirea dintre plutonierul-major Dinu Arsenescu din Rm.-Sărat cu brigadierul cu două stele Luis de Ramon Alba din Barcelona, cazarma nr. 2!

Şi tot războiul însoțit de bună dispoziție, de solde bune, de vinuri alese, de doamne tinere de Crucea Roşie, de vânători.

Ce luminăție! Ce fantezie, ce ținută!

Ideea expusă la început - folosirea în război a copiilor - convertită în scopuri paşnice, apare simetric la sfârşit: copiii sunt cei care au făcut întotdeauna cel mai reuşit război. N-au fost luați în serios, le-au lipsit posibilitățile materiale, maturitatea organizatoare, capabilă să prevadă şi să realizeze. Să reeditäm războiul cu nevinovăția jocului lor! Vom fi satisfăcuți. (Editura "Nobilii militari", Paris 1948.)

GIOVANNI RASSA-EX: *"Ocheane".* - Instrument relativ simplu, ocheanul este ca şi viața: apropie şi depărtează. O a treia soluție ar fi să nu-l foloseşti. (Editura "Sandro Botticelli", Milano 1928.)

MARIO BERENY: *"Puncte de vedere".* - Povestirea unui peşte despre strădaniile oamenilor curajoşi de a cuceri mările. Povestirea unei rândunici despre cucerirea spațiului aerian de către om. Părerile unei ploşnițe despre rămânerea pe loc, seculară şi ruşinoasă, a medicinii interne. "Vom putea apăsa pe un buton spre a urca în Lună, dar n-o vom face din cauza migrenei; la poartă ne va aştepta elicopterul pentru o excursie în munți, dar vom rămâne acasă, reținuți de o constipație; televizorul ne va oferi o călătorie în craterele vulcanului Krakatau, dar imaginea va sări până în tavan din cauza unui sughiț fără remediu."

În anexă, adăugată după cincisprezece ani de păstrare a cărții în manuscris, nota autorului că undeva, în Anglia, a fost inventată o maşină electronică de mare capacitate (circa 800 de persoane pe oră), pentru îmbunătățirea somatică a ființei umane, spre a fi la înălțimea tehnicii. (Editura "Sempre", Viena 1940.)

FELIX GALBA: *"Maniera şi manierismul".* Roman - Pe mai multe pagini se urmăreşte jocul plin de drăgălăşenie al unui dictator sud-american cu liderul opoziției. Îl consultă, îl invită la ceremonii, îl primeşte în cercul intimilor săi, îi oferă cadouri şi afaceri convenabile, îi înlesneşte scoaterea unei turme de oi dintr-o zonă contaminată, îi aduce elogii publice şi femei discrete, îi deschide ochii asupra pericolelor. Trebuind să dea poporului o constituție, dictatorul solicită liderului opozant participarea sa la consultarea partidelor politice, îi propune conducerea guvernului, pe care liderul o primeşte cu multă plăcere. Calea jocului închizându-se în problemele politice, mulțumirea fiind reciprocă, cei doi bărbați de stat colaborează în alte domenii: călătoresc împreună în Europa, cultivă şi frecventează societatea unor depravați pentru petreceri particulare, întrețin o casă cu jocuri de noroc în Azore, îşi numesc unul altuia prietenii cu vorbele cele mai înjositoare, cu porecle groteşti şi fac haz de împerecherile neprevăzute ale numelor.

Între două conferințe internaționale, dictatorul şi opozantul se opresc pentru câteva ore din turneul lor politic la casa lor din Azore, şi fac o partidă de cărți, înțelegerea lor deplină în toate chestiunile nu-i opreşte să se certe aprig în privința meciului Juventus-Caltanisetta. Dictatorul are argumente convingătoare, printre care şi gardă personală. Liderul opoziției e mai puțin decis şi, fireşte, singur. Dictatorul se foloseşte de bunăvoința gardienilor săi, îl leagă grabnic pe adversar, îl torturează şi nu ezită să-l ucidă. Îndată după asasinat, dictatorul îşi pune în ordine notițele privind împrejurările morții partenerului său, în vederea redactării ulterioare a memoriilor.

Un indiscret transportă în Sud-America veştile: se produce îndată o puternică lovitură de stat, timp de câteva luni preiau pe rând puterea colonelul Perron, Massimo Teresi, apoi colonelul Perron urmat de Massimo Teresi, după care, în sfârşit, colonelul Perron şi, în sfârşit, Massimo Teresi. O figură politică nouă apare în viața zbuciumată a țării. Este eminentul, dreptul, întotdeauna înțeleptul colonel Perron. După ani de zbucium şi suferințe, națiunea este în drept să primească o constituție. Colonelul Perron n-are nici un interes să nu i-o dea.

Romanul se încheie cu convingerea că, îndată ce colonelul va găsi un lider al opoziției care să fie om de înțeles, îl va invita să mediteze împreună asupra treburilor țării, alegându-l ca tovarăş bun, cu care să călătorească şi să petreacă în clipele de răgaz. Poporul va primi cartea de căpătâi a libertăților sale, redactată de amândoi în Azore, pe îndelete, cu chibzuință. (Editura "A.Fayard", Paris 1958.)

WALDNER ASIRIA: *"Micul chestionar".* - Romanul are trei părți: la început se pun. unele sub altele, întrebările, în partea a doua, întrebările sunt orânduite marginal. Cea de-a treia parte cuprinde noi întrebări, întreaga carte se încheie cu un răspuns. (Editura "Ganimed", Salzburg 1946.)

JEAN CASINO: *"Tratat elementar despre somn".* - Capitole: "Somn de copil", "Somn fără vise", "Somn de om prost", "Somn de şef lucid şi conştient de sarcinile sale", "Somn de bărbat cu insomnii", "Somn de somon", "Somn de târgoveț", "Somn de pompier", "Somn de somnoterapeut", "Somn de notar", "Somn de veci", "Somn cu vise", "Somn cu vase", "Somn de profesionist", "Somn de august", "Somn de geniu", "Somn detracat", "Somn de pasăre", "Somn în lună", "Somn de după-amiază", "Somn în iarbă", învățăminte, soluții, perspective. (Editura "Phenobarbital", Berna 1958.)

MARINO PORTARI: *"Inchiziția caută inhibiția"* Roman polițist - "Reuşit, antrenant, spiritual" (Louis Maginot). (Editura "Coasta de fildeş", Cairo 1936.)

OSKAR OUBRADOUX: *"Femeia de bravură şi nevestele".* - "Se face o netă diferențiere între unele şi altele" scrie în cronica dedicată lucrării Franz von Lübeck în *Die Monat.* (15 sept. 1962.)

LOUIS RANG: "*Carte de adevăruri"* – "Sunt colecționate şi expuse câteva sute de observații morale. Multe nu prezintă vreun interes. Sunt mult prea multe adevăruri şi lumea contemporană a început să nu le mai suporte. Analizând mişcarea pe care o face un individ care se bărbiereşte în fața oglinzii, autorul a identificat peste trei sute de adevăruri zdrobitoare. Colecția conține însă şi multe observații interesante. Printre altele: "Am să-ți spun în față două adevăruri care te vor tulbura: I) istoria nu mai lasă nici o îndoială că a existat, într-adevăr, o cămaşă a lui Hristos 2) felul cum ți-ai pus supa în farfurie, cum ai lăsat pe marginea mesei cartea abia răsfoită, acum gata să cadă, tresărirea ta când ai ridicat umărul, ca şi cum o albină ți-ar fi înțepat cotul, încrederea cu care ai citat pe Hugo von Hoffmannstahl, apoi o oarecare ironie a doamnei Pepsi, soția avocatului, primită şi cu prudență dar şi cu haz, faptul că tocmai intrase pe uşă Viktor, şi ai evitat să întrebi unde hoinărise până la ora aceea, şi atingerea, pe sub masă, a piciorului tău de cel al doamnei Pepsi, şi observația mea după care doamna Pepsi are un vag strabism, deşi este soția avocatului, în sfârşit o ezitare, şi încă una, şi înspăimântătoarea repetare a urletului vuitului în ferestre, iarna fiind abia la început, şi aprigă, cu vârtejuri aproape zilnice şi cu viscole, după cum şi replica aceea colosală a lui Viktor, îndeajuns de inteligent ca să nu amintească motivul ieşirii lui în oraş, că undeva se află un viciu de formă, expresie juridică trecută neobservată de soția avocatului, fără să mai vorbim despre pericolele de care se vorbea în jurul mesei, adică de o recrudescență a gripei spaniole lovind pe mulți cardiaci din oraş şi nu fără legătură cu strănutul

tău de adineaori, care a săltat-o pe doamna Pepsi de pe scaun, datorită nu atât zgomotului neaşteptat, şi acela destul de violent, cât mai cu seamă faptului că îi prinseseşi genunchiul între genunchii tăi, pe sub masa nu tocmai îngustă dar pe care se aflau cafelele, şi o compotieră, şi o fructieră cu două mere, dintre care am şi ales îndată unul, şi, în sfârşit, înverşunarea domnului Pepsi care nu admitea politica Angliei față de încercările de izolare a Rhodesiei - toate acestea, cărora câte altele li s-ar putea adăuga, te recomandă, scumpe prietene, în aşa măsură drept un element remarcabil, că, dacă acea cămaşă a lui Hristos, confirmată de istorie, ar exista încă pe undeva, tu ai fi singurul în stare să i-o furi şi să apari apoi în ochii oamenilor superb, albastru şi nevinovat".

MASSIMO CELENTER: *"Ai început să nu mă mai asculți"* Povestire - În ceea ce mă priveşte, ştii foarte bine, am suferit întotdeauna de maladia nestatorniciei, astfel că atunci când mi-ai spus: îți dau cheia apartamentului meu, cu precizarea că pot oricând să urc spre a-mi aduna gândurile, am simțit îndată cum mă învăluie o flacără albă, usturătoare ca urzica, te-am privit violent, m-am retras mai întâi în fumul unei țigări grabnic aprinse, am învârtit resortul acelei jucării verzi până ce i-am rupt arcul, apoi am ieşit fără alte explicații, trăgând ca pe un cadavru docil paltonul pe scările slab luminate. Am coborât în noaptea vastă, am întârziat o clipă spre a-mi regăsi orbita, am făcut pipi pe primul stâlp întâlnit, o nuia ieşită din gardul învecinat a dat muguri în palma mea, dar am lăsat-o singură să înfrunzească, am grăbit pasul, abandonându-mă gândurilor de mai înainte: primăvara, în realitate, nu sosise.

Dacă analizez bine, gândurile de mai înainte nu fuseseră gânduri, lucrasem ca de obicei multe ore şi funcționasem bine în preajma roților, angrenajelor şi bielelor, nici una nu-mi zdrobise, ca odinioară mâna: uzina e uneori bună cu mine. Uruitul uniform, trepidația insinuându-se în tălpi, precizia indicatoarelor îmi chemaseră prezența în sala de jos, la turbine. Nu ştiu şi nu înțeleg, şi n-aş putea niciodată explica, de ce îmi place acel ghioc uriaş de metal ce-mi evocă Scala Reggia de la Vatican, în care se înşurubează şi se învârtesc neprecaut maşinile. Coborâsem treptele în spirală, aşa cum am coborât mai apoi de la tine, l-am dojenit pe Robert pentru neglijența lui de azi-dimineață - bun tehnician, câteodată fantezist -, l-am trimis sus să completeze fişa şi să explice singur, pe hârtie, căderea de tensiune pentru care nu întârziaseră reproşurile unei fabrici de peşte sărat şi, mai ales, ale unei bucătărese, cu unica dorință de a rămâne singur în mijlocul maşinilor şi de a primi, în lipsa oricărui sentiment, vibrația în carne şi epidermă a măcinării reci, neobosite. Turbinele, marile roți şlefuite m-au întâmpinat ostile, provocatoare, uniforma lor rotire mi s-a părut obraznică - o fierbere zadarnică în sine, năzuind la replică şi înfruntare. Mi-am permis să zâmbesc şi să răspund, cavalereşte, printr-un salut cu mâna: turbinele 3 şi 7, şi poate şi celelalte, nu ştiu, n-am văzut, au țiuit scurt, ironic.

Tu n-ai de unde să ştii, ți-am povestit prea puțin despre îndeletnicirile mele diurne, despre îndatoririle mele profesionale înscrise în regulament - dialogul meu cu maşinile a început cu mulți ani în urmă, s-a legat între noi o prietenie strînsă, continuăm de mult o discuție intraductibilă în vreo limbă pămîntească. Dar să nu divaghez: e fapt sigur că ne urmăream reciproc de când lumea, mişcările îndeosebi, ezitările, îndoielile, nervozitatea sau buna dispoziție, în asemenea măsură încât frămîntarea sau mai bine spus ostilitatea de acum era de nesuportat, îşi putuseră permite chestii d-astea cu alde Robert, mi-am zis, el e tehnician, obişnuit cu umilințele; cu mine nu trebuie să se poarte altfel decât le-am învățat. Am să vă cumințesc neîntârziat, am strigat, desprinzând din cui biciul cu sfârc de mătase, pregătit anume pentru neînțelegerile noastre. Deci nu Robert fusese vinovatul, mi-am zis, căderea de curent care scosese din minți pe cei ce urmăreau la televizor meciul cu Spania şi, mai ales, pe bucătăreasă, nu fusese decât semnul nesupunerii lor. M-am repezit la prima turbină, furios şi de neîmblânzit. Am şfichiuit o dată, de două ori, prin aer. Când a fost să aplic pregătita, cumplita mea lovitură roții care rânjea, biciul mi-a fost smuls din mână de o putere nemaipomenită, şi într-o clipă l-am văzut destrămându-se în aer. Am înjurat, de bună seamă, şi altă dată mai înjurasem în asemenea împrejurări, am simțit cum mi se opreşte inima de ură şi de ruşine. Am vrut să mă reped cu pumnii în roțile care îşi agitau neruşinate brațele şi-mi trimiteau în față, provocator, respirația lor spurcată. Am vrut să plâng, mi-a fost ciudă că de această dată ura mea nu se putea pronunța categoric, pedepsitor, în acel moment însă...

Sentimentul tău, nu ezit să recunosc, a fost nobil şi distins, într-adevăr, în apartamentul acela, în fotoliul ştiut mă simt întotdeauna mai liniştit decât oriunde, mi-ai oferit cheia, înțelegând sau intuind numai nevoia de a-mi pune în ordine gândurile, cele pe care mi le interzic ore în şir profesiunea şi regulamentul, dar îți răspund că ai pronunțat cuvintele într-un fel ciudat, propunându-mi de fapt să-ți cedez marile lacuri italiene şi văile umbroase ale Tirolului, să uit istoria cu Valentina - care nu-şi mai aminteşte cine am fost şi ce am vrut - şi vânătoarea de capre negre, apoi istoriile celelalte, să renunț a-mi mai răscoli copilăria cu toate întâmplările pe care, după ce ți le-am povestit de atâtea ori, le cunoşti pe de rost.

Mi-ai plimbat îndelung degetele pe obraz, cuminte, liniştitor, mai curând prieteneşte decât ca între doi oameni care se iubesc, însă eu simțisem mai înainte în epidermă, în auz, răzvrătirea roților, şi smulgerea din mână a biciului de stăpân, astfel că sentimentele ce foşneau în inimă au împrumutat de la început culoarea amară a înfruntării; propunerea de a primi cheia a adâncit vertiginos această alunecare, mi-am aprins o țigară şi apoi, îți aminteşti mai bine decât mine, am ieşit, am coborât pe scări, măturând treptele cu paltonul târât de gaică, şi am alergat să

redescopăr poteca, sau trotuarul, sau, cum îmi place să-i spun, orbita mea de om nestatornic, bolnav de neoprire, de mişcare, de necunoscut. Că am făcut la gard şi acel lucru ruşinos nu e vina mea, era un experiment prin care urmăream să-mi dovedesc liberul-arbitru. Vroiseşi, ideea nu era nouă, să mă reconfortezi, să mă convingi că trebuie să mă aşez în fotoliu, să sorb cafeaua, să trec uşor dintr-o mişcare a inimii în alta, să aştern uitarea peste cele întâmplate, prejudecată a tuturor femeilor când ne văd preocupaţi. Dar am dat mai întâi pe gât paharul cu coniac tare, foarte bun, abia am gustat cafeaua, aroma ei s-a risipit repede în încăpere şi ţi-am vorbit aşa, ca din senin, despre dorinţa mea de a simţi cândva sub tălpi tremurătorul pământ al Greciei, tu m-ai invitat să răsfoiesc albumul cu ilustrate, cu speranţa că lumea de care aveam trebuinţă îşi va deschide porţile în nu ştiu care imagine...

O asemenea ură şi neputinţă mă îndemnau să-mi înfig pumnii în platoşa turbinelor, ele continuau să mestece odată cu sclipirile aceeaşi tembelă, ironică provocare; o fulgerare a instinctului de supravieţuire m-a oprit din atac. În acel moment am fost surprins de un lucru neobişnuit, despre care ţi-aş vorbi îndată, dacă nu mi-ar fi teamă că vei zâmbi (la asemenea relatări, oamenii cuminţi, ca tine şi ca Robert, zâmbesc, ca atunci când acelaşi Robert te-a condus acasă), în fine, aş fi acum foarte sincer, dacă aş mai sta în fotoliul acela din care am sărit, iar cele de mai înainte n-ar fi fost între noi doi, - ţigara, coborârea pe trepte, fuga, ramul care înverzea în palmă.

Aş fi vrut să-mi adun puterile jignite, să desprind dintre ele o rangă, pe care să o reped în angrenaje. Tocmai mă pregăteam să fac asta, când asupra turbinelor, din unghiurile înalte unde se află punţile, au năvălit, în cete dese, trupuri înaripate, cu zbârnâit melodios, fiinţe imprudente, albe şi diafane, cu elitre de pergamoid: erau îngerii! îngerii pe care-i mai întâlnisem cândva la hidrocentrala de pe Iff, pe când îmi pregăteam diploma, cărora bunul profesor Herriot încercase să le măsoare grosimea gleznei cu şublerul. S-au repezit de sus, zburând scurt, pieziş, asupra maşinilor, cu intenţia vădită de a le opri.

Se năpusteau cu întreaga lor fiinţă în spiţele şi bielele angrenajelor, le înfruntau tăioasa, necruţătoarea învârtire, îşi înfigeau braţele în metalul compact. Dar maşinile erau mai puternice, îndată am auzit trosnetul oaselor subţiri în cuţitele grosolane, plesnetul paletelor peste aripile tremurânde, bufniturile trupurilor sfârtecate de ferăstraie nevăzute, care cădeau pe ciment, îngerii nu dădeau semne de spaimă. Ca un pârâu care saltă pe o lespede, fuiorul de trupuri se arunca orb înainte, spulberându-se îndată la nivelul roţilor, într-un hârşâit care părea că devine o muzică în surdină. E foarte probabil ca o muzică adevărată să se fi auzit, de vreme ce câţiva îngeri ţineau în mâini lungi trompete de alamă, în care suflau cu obrajii umflaţi, şi nu le puteam auzi bine din cauza scrâşnetului şi împotrivirii uruitoare a agregatelor răspunzând asaltului. Spectacolul era oribil şi totodată sublim, te rog să mă înţelegi, era pentru prima

oară când cunoşteam de aproape intransigența maşinilor, cea care îi provocase lui Robert căderea de tensiune, iar mie îmi smulsese biciul din mână. Ştiam din cărți că la începuturile maşinismului muncitorii intraseră în conflict cu războaiele de țesut, ignorasem motivele. Trăgeam acum concluzia că este indicat să nu subestimezi niciodată integritatea, voința şi poate năzuințele maşinilor şi, în realitate, sunt convins că viața lor nu este nicidecum uşoară, iar sentimentele nu le sunt cruțate de întâmplările zilnice, să ne gândim numai la învârtiturile de mii de turații pe minut pe care sunt obligate prin regulament să le desfăşoare cu maximă rigoare, apoi la energiile fantastice pe care sunt constrânse să le dezvolte, la faptul că, prinse în şuruburi şi legate între ele prin axe de transmisie, nu pot avea, cu toată atitudinea lor superbă, nici cea mai mică posibilitate de a-şi exprima libertatea, aşa cum o ai tu, care m-ai întâmpinat la uşă, adineaori, şi mi-ai cuprins grumazul şi te-ai lipit, după pofta inimii, la pieptul meu. Maşina, îmi spuneam pe când roțile continuau să mestece trupurile imprudente ale acelor nefericiți de îngeri, iată maşina refuză să se resemneze, şi-mi scot pălăria pentru asta, cu atât mai mult eu, care te strânsesem în brațe şi te ascultam liniştit, n-am dreptul să mă resemnez, să rămân locului, să mă închid în nemişcare; mi-ai oferit liniştea şi împăcarea, oprirea gândului pe spirala unde îl surprinsese întâlnirea noastră. Nu mi-a plăcut, pentru că aveam încă proaspătă în minte imaginea spulberării biciului şi a înverşunatei încleştări din sala turbinelor, dintre îngeri şi maşini, şi am gândit cât se poate de corect că tu încetaseşi să urmăreşti lucrurile şi acționai supus, în timp ce eu aş fi aşteptat de la tine ceva mai mult.

Fireşte, maşinile au față de tine o forță de câteva mii de ori mai mare. Şuvoiul zburător îşi frângea avântul îndată ce intra în spetezele şi moriştile roților, lupta era inegală, de asta mi-am dat seama din momentul în care pe ciment, în rigolele sălii, sângele îngerilor, alb şi păstos, începuse să urce de-o palmă, astfel că năvala lor de sus, dinspre puntea superioară, din dreptul mufei de eşapament, îmi părea tot mai zadarnică. Cum turația totuşi scădea treptat, amenințând iarăşi cu situația neplăcută de a primi reclamații de la furnizori, mai ales de la bucătăreasă, alergai la tabloul de intervenție, decuplai principala, conectai cât se poate de repede turbinele suplimentare, fără a mai gândi că astfel spoream puterea criminală a roților ce-mi fuseseră mie însumi vrăjmaşe cu puține minute înainte, îți închipui că acolo, la uzină, nu pot acționa decât după prevederile regulamentului, exercițiile îndelungate, începute încă din şcoală, nu sunt decât un cod de soluții de mult date, încă de pe când inventatorul a învârtit la manivelă prima roată, şi ea s-a supus, s-a învârtit. Ultimele roiuri îngereşti au ezitat în fața forței, s-au înălțat spre tavan, apoi s-au scurs prin ungherul de unde veniseră. Pentru îngeri, fuga nu e niciodată ruşinoasă.

Muzicile au încetat. Turbinele au continuat să sforăie. Am alergat pe trepte spre biroul unde Robert probabil terminase de scris raportul. Respirația îmi era tăiată de noutatea pe care voiam să i-o împărtăşesc neîntârziat. Îi

aduceam iertarea pentru accidentul de azi-dimineață, fusese pe nedrept bruftuluit, acum totul se explica cum nu se poate mai bine. Robert plecase. Am luat din cuier paltonul şi am ieşit. M-am îndreptat spre casa ta, cu sentimentul că întreg oraşul încremenise, că în casele pe care le lăsam în urmă din goana automobilului eşti singura ființă vie, liberă, neprevăzută. Trebuia să afli totul, aşteptam de la tine o dezmințire: nu e nimic adevărat, ți s-a părut, eşti foarte obosit, de la o vreme neglijezi să mănânci la prânz, eşti preocupat exclusiv de calcule şi astenia îți produce o slăbire a vederii; pe undeva voiam să fie aşa, dar după ce m-ai aşezat în fotoliu, mi-ai pus în față acel pahar cu coniac, foarte bun, mi-ai încredințat jucăria verde ca să-i întorc mecanismul până la ruperea arcului, - ai remarcat că pantofii îmi sunt năclăiți de sângele alb al îngerilor. Amintirea masacrului căruia îi fusesem martor m-a îngrozit. Am aprins o țigară, am smuls paltonul de gaică şi am coborât pe scări în stradă: Asta înseamnă că tu şi ceilalți, şi încă mulți alții ştiați foarte bine despre ce e vorba, nici nu vă aşteptați la altceva, cunoşteați de mult întregul mecanism, toată superba escrocherie pe care eu o întâlnisem din întâmplare. Robert însuşi o ştia, aşa se explică de ce terminase atât de repede raportul şi plecase liniştit acasă.

Maşinile, îngerii, toate bazaconiile văzute şi nevăzute conviețuiesc de când lumea cu plăcere şi, uneori se semnalează certuri şi împăcări emoționante, nu trebuie să-ți faci sânge rău pentru asta, îmi spui, pe când dau pe gât paharul cu coniac lăsat pe jumătate şi întorc arcul rupt al jucăriei verzi, toate sunt ştiute dinainte, de când planeta s-a învârtit pentru prima dată, stârnită vioi la manivelă. Da, fireşte, îți răspund, dar vezi, eu n-am ştiut, n-am bănuit, m-am aşteptat la altceva, m-am pregătit într-alt fel şi, înțelegând pe dos lucrurile, mi-a făcut impresia că ai început să nu mă mai asculți.

MODEST ROBINSON: *"Panta Rhei".* Triptic.

I. ANDANTE

Războiul continua cu furie. Se vorbea despre un atac masiv pe frontul de vest. Aliații făcuseră oarecare progrese acolo şi asta ne mai mângâia de multele suferințe îndurate, îndeosebi de lipsa alimentelor. Unii dintre noi respirau încă greu, mai ales noaptea, urmare a atacului cu gaze de la Anapoli. Se lucrase fără cap, arma toxică avusese doar un efect psihologic. Victime prin împuşcare, şi de o parte şi de alta. Aveam în față Balcanii, uriaşi, întortocheați, cu frunțile întunecate. Din cerul fumuriu cădea mereu o ploaie lungă şi pătrunzătoare. Lui Philippe, comandamentul francez îi refuzase înapoierea în țară: asta îl scotea din sărite de cinci ori pe zi, când nu te mai înțelegeai cu el, când înjura şi se considera persecutat. Spunea că Flaubert a fost unul dintre cei mai înțelepți strategi din întreaga istorie a Franței. Asta era o exagerare, deşi ştiam bine că se referă la poziția lui artistică, la indiferența suverană față de

contemporani. Nu se amesteca nici în jocul de cărți din adăposturi, nici nu participa la serile memorabile în care se spuneau anecdote soldățeşti. Îşi lua pelerina pe umeri, îşi pipăia pistolul - un "Beretta" scurt şi nichelat - şi ieşea. Se întorcea târziu, vânăt la chip, înghețat, ud până la obiele. O dată ne-a povestit că a ajuns chiar în satul Nereda, unde a zărit căştile primelor linii duşmane şi a admirat zborul în ceață al trasoarelor. Cred că nimeni nu l-a crezut, cu toate că imposibil nu e. Oricum, Philippe e un om cumsecade, nimeni n-a avut niciodată de suferit din cauza lui, ba necazurile toate au venit, cu exactitate de ceas, de la caporal. Comandamentul ar fi trebuit să ştie de ce se tot frământă el să plece acasă. Nici unul dintre noi n-avea habar de asta şi, de fapt, nici nu ne interesa. Aveam atâtea de făcut! Chiar şi când ne plictiseam, o făceam foarte interesant.

* * *

A doua oară l-am auzit că-l va împuşca pe caporal dacă îi va mai cotrobăi în cufăr. Asta m-a contrariat, pentru că, oricât de nenorocit ar fi caporalul, de-astea, sunt convins, nu face. Era însă prea scandalizat şi, când a intrat gâfâind în adăpost şi mi-a spus că ia pelerina din cuier, caporalul şi-a făcut de lucru pe aproape, fluierând ostentativ. Casa e nelocuită, caporalul stă într-o boxă la etajul I şi până la camera lui Philippe trebuise să treacă prin culoarul destul de lung de deasupra, să coboare treptele scării de serviciu, să parcurgă holul cu luminator. Marcel era plecat să afle o cameră mai bună prin satul părăsit. Ce căutase, într-adevăr, caporalul acolo? Obiceiul lui era, pe cât îmi dau seama, să urce, bălăbănindu-şi picioarele, spre a se trânti îmbrăcat în patul cu două saltele. Şi apoi, lucrurile răvăşite. L-am întrebat pe Philippe dacă cufărul era închis şi mi-a răspuns că nu mai ştia, dar că e sigur că nenorocitul de caporal scotocise în el. L-am întrebat pe Philippe dacă îi lipseşte ceva, însă n-a ştiut ce să răspundă. La întrebarea dacă avea niscaiva valori în cufăr, a ridicat din umeri şi a vrut să schimbe vorba. Am insistat. Mi-a aruncat o privire aspră: "Prostii! Ce poate avea de valoare un soldat nefericit ca mine?"

Philippe ştia să-şi ascundă foarte bine inventarul personal. Acum, când fiecare din detaşament stătea comod în casele pustii ale satului, era firesc să-şi fi aşezat briciul de bărbierit pe o grindă înaltă, iar peria de haine - o piesă extrem de uzată - lângă oglinjoară, în spatele ferestrei, pe o etajeră. Alte câteva mărunțişuri îşi găsiseră adăpost sub pat, în noptieră, pe raftul în care se aflau câteva cărți greceşti, cu litere imposibile. Toate erau ferite de prima vedere, aşezate în ordine. Unele erau atât de bine tăinuite - de pildă, albumul cu fotografii -, încât soldații îi găseau obiectele prin tranşee, prin şuri.

* * *

Nu eram prea ordonat, mi-a povestit într-o zi Philippe, pe când, enervați că nu mai soseşte careta cu cina, stăteam pe marginea unui şanț, în spatele bateriilor de artilerie care trăgeau de două ore în nişte poziții de mult pustii. Nu eram prea ordonat şi asta îl enerva grozav pe patronul magazinului. Dacă îmi afla haina aruncată sub tejghea, aşa cum o lăsasem când schimbasem halatul, mai trecea cu vederea. Dar se înfuria aprig ori de câte ori găsea pantofii în mijlocul prăväliei. Prima mişcare era să se aplece şi să-mi trimită obiectele în cap. Mai târziu, la şcoala profesională, continuând să n-am grijă de ale mele, am pățit-o rău. Pedagogul, un fost seminarist, găsindu-mi lucrurile în neorânduială pe pat (le uitasem aşa, în intenția de a le aranja, dar sunase adunarea), mi le-a confiscat, iar pe mine m-a trimis la curățatul cartofilor. Tocmai când credeam că totul s-a liniştit, pedagogul a venit în bucătărie, pe la spate, a urmărit ce fac şi, neplăcîndu-i nu ştiu ce, m-a lovit straşnic după ceafă. Am văzut un stol de porumbei înflăcărați luându-şi zborul. Am stat două zile în infirmerie, aiurind, după cum mi s-a spus.

De atunci - a continuat Philippe - am o grijă exagerată de toate lucrurile mele. Lecția primită s-a răsturnat în mine într-un chip ciudat. Nu pot renunța la anumite obiecte pe care le-am folosit şi le-am îngrijit atâția ani. Port cu mine în campanie, şi poate am să trec şi Balcanii cu ele, bricege vechi şi chei care nicăieri nu se mai potrivesc, şuruburi şi lumânări, perii vechi, lănțişoare, casete, un aparat diascop, ambalaje. Le prețuiesc pentru că mi-au fost de folos, alături de bocancii mei din vremea când eram geolog, de cuțitul pentru desfăcut conserve. Dacă bestia de caporal va reuşi să-mi ia un singur lucru, nu ştiu de ce sunt în stare...

* * *

Nicolas mi-a spus că Philippe e un caraghios. Nu păstrează numai lucrurile despre care mi-a vorbit. El poartă întotdeauna asupra lui, ca pe un obiect de preț, o mică ruletă metalică pentru măsurători meşteşugăreşti. O ține ascunsă şi se poartă cu ea de parcă ar fi sfințită.

* * *

Minune! Adevărată minune cum de am putut scăpa din bombardamentul de azi-dimineață. Ne-au pisat trei ore de credeai că pământul, răscolit la fiecare pas, are să înceapă să urle. Philippe a trecut prin pulpanele Morții. Prinzându-l obuzele într-o vâlcea, a căutat să alerge dracu ştie încotro. Exploziile l-au dat jos de două ori. Una l-a îngropat, abia de-a putut să-şi tragă piciorul din bolovani. N-a avut decât mici contuzii, dar spaima l-a înnebunit. Vorbea repede, cam dezlânat, povestea de mai multe ori acelaşi lucru. Făcea gesturi exagerat de largi, pe care nu i le mai

cunoscusem. Zicea că n-a avut nici o clipă speranța că se va mai întoarce acasă, mai ales după ce Simon a căzut cu gâtul însângerat.

Acum fumează liniştit pe prispă şi n-are de gând să intre. Pentru că promisese să joace şi el cărți de îndată ce destinul îi va da un semn de ceva noroc, şi i-l dăduse, ar fi putut să intre, să joace. Stă lungit pe prispă, fumează şi ține strâns în mână ruleta.

II. ALLEGRETTO

Toți, dar absolut toți, până şi nătărăul de Gaston, ştim ce avem de făcut. De altfel şi alte comisariate de poliție au primit la timp indicații. El poate să ne scape, totul e să-i capturăm ruleta. Ruleta e de aur şi când are de măsurat ceva, măsoară lungimi de aur. Cândva, pe frontul din Balcani, exploziile obuzelor urcau pe cer baloane de aur. Individul trebuie încolțit cu câini de poliție, atenți, cu mirosul aurului în nări. Această doamnă întreabă dacă avem sfeşnice de aur. I-am spus adevărul. Toți suntem lămuriți, până şi idiotul de Gaston, cum să-i desfacem mâna, în cazul că se opune, ca să i-o luăm. Individul nu e periculos, apărarea lui nu poate fi violentă. Semnalmente: neglijent cu obiectele lui, le lasă peste tot, o dată le-a lăsat pe pătura patului, pedagogul l-a trimis la cartofi. Alte particularități: are grijă excesivă de obiectele sale.

* * *

E cel mai firesc lucru să porți asupra ta o ruletă. În lume sunt multe de măsurat şi, vorba lui François, ai avantajul că măsoară nu numai lungimi dar şi lățimi. Bună glumă!

În vis, ruleta era de aur. Bine ar fi să fie aievea de aur, dar nefericita, e din metal oarecare, însă nu e urâtă şi țin la ea cu un sentiment, aş zice, de mici dimensiuni, ca să mă păstrez în domeniul metrologiei. O mică manie de fost meşteşugar. Aş vrea să asigur pe toată lumea că nu e nimic patologic în afecțiunea asta. Ceva este adevărat în visul de ieri. Sunt pe lume oameni care vor să pună mâna pe ea, ca şi cum ar fi din metal nobil. Vor s-o studieze. Sau vor s-o aibă. E foarte ridicol, dar e adevărat. Sunt poate chiar şi polițişti care-i țin urma, ca acolo. Şi câini-lup. De când sunt contabil la serviciul ăsta anost, nu mi-a fost atâta greață. Frică înseamnă greață, spunea o carte de vise.

* * *

- Trei civili se sfătuiesc cum să-l încolțească - spunea ieri soția frizerului. Nu dă semne de nebunie, râde şi mănâncă omeneşte, ca fiecare dintre noi. Atunci? Ce au cu omul? Când porți pălărie verde sau pantofi cu toc nu se supără nimeni. Atunci de ce se sfătuiesc să-l încolțească pentru că are în buzunar o ruletă? Nu înțeleg.

* * *

Ascultăm muzică frumoasă: Louis Armstrong şi Ella Fitzgerald într-un dialog extrem de spiritual, Nedda nu s-a întors încă. Probabil că s-a întâmplat ceva. Poate că n-au pus mâna pe Philippe. Ascultăm muzică frumoasă, dar asta ca să ne treacă vremea. De fapt suntem o asociație activă, hotărâtă să dobândească prin orice mijloace ruleta. Şi o vom dobândi. Caraghiosul acela de Philippe n-are trebuință de ea. În timpul primului război mondial a făcut frontul însoțit neîncetat de ruleta lui. De bună seamă, caraghioslâcul a început din momentul în care onoratul Philippe a fost debarcat la... Anapoli. Nici că se putea ceva mai ridicol. Ruleta *ne trebuie.* Suntem o asociație umanitară şi în mâna noastră un asemenea instrument are o valoare însutită. Utilizarea individuală e împotriva interesului societății.

De cinci minute ascultăm colosala formație "The Seatles". Ai noştri s-au întors din acțiune cu mâinile goale. Philippe călătoreşte.

Nu i-au dat încă de urmă. Muzica, în condițiile astea, e plicticoasă.

* * *

Într-adevăr, e o localitate pitorească. Varennes e însă de preferat. Nu vă sfătuiesc să coborâți. De altfel, dincolo aveți avantajul de a descinde într-o gară mai mare. Aveți bagaje? Sunt trăsuri, desigur, întotdeauna călătoriți singur? Îmi face impresia sau aveți în mână o ruletă? Ziarele din ultima vreme scriu despre importanța ruletei în viața modernă. Arătați-mi-o, vă rog. E o piesă frumoasă. Vă place Armstrong?

* * *

Oamenii s-au tâmpit, asta e sigur. După ce se miră că mă numesc ca şi marele părinte al macedonenilor, îmi cer ruleta să vadă şi să pipăie, şi vor să o rețină. Temerile mele din visul acela stupid se adeveresc. Sunt într-adevăr oameni care o văd de aur, raritate tehnică pentru care merită să asuzi. Ce să înțeleg din toate astea? Pentru mine acest obiect are valoare pentru că este al meu, mi-a fost de folos, m-am ataşat de el în momente unice şi mi-e drag. Dar

pentru un altul e un obiect de nimic. Dar rişti să te aresteze poliția pentru un furt banal ca acesta? Societatea, înainte de război, se dezinteresa de ce face omul în viața lui particulară. Acum, dracu' să-i ia pe oameni, vor să aibă o evidență clară a tuturor lucrurilor. Oricum, am ştiut să-l pun la punct şi, dacă se obrăznicea, îl puteam şi plesni. Probabil că şi-a dat seama că-l pot culca dintr-o lovitură.

După ce au intrat în Abisinia, italienii s-au oprit o clipă să se dezmeticească, să-şi explice dacă au făcut bine sau rău, dacă vor continua lupta. Prea pare ridicol să foloseşti tancurile, avioanele, împotriva unor negri înarmați doar cu arcuri. În răgazul acestui moment de chibzuință şi-au dat seama că ar fi fost foarte bine să aibă ruleta lui Philippe. Aşa se explică ordinul Ducelui de a i se captura obiectul. Lupta cunoscu noi episoade eroice.

III. ALLEGRO MOLTO VIVACE

Un zvon nenorocit: va fi iarăşi război. Philippe a fost mobilizat, deocamdată, pe loc. Radames, maiorul batalionului, i-a cerut să-i dea ruleta. I-a explicat cum în 1925, ca urmare a unei afaceri, s-a îmbogățit.

Era firesc să-şi continue activitatea, dar criza care se anunța l-a constrâns să intre în armată. Maior însemnează ceva mai mult decât caporal, nu? Philippe l-a implorat să nu-l rețină de la treburile lui obişnuite în oraş, contra unui cadou. Maiorul cerea, de fiecare dată când se reîntâlneau, ruleta.

* * *

Mi-a povestit în de-amănunt viața lui de civil. Amuzant e că, timp de mulți ani, n-a putut să facă mai nimic pozitiv. Când s-a înapoiat în oraşul lui, demobilizat din primul război, nevasta părăsise căminul împreună cu copilul şi cu cele mai prețioase lucruri. Serviciul îi fusese ocupat. Şi-a găsit cu greu un post de contabil la o întreprindere anonimă. L-au urmărit pentru nenorocita aia de ruletă. A făcut tot ce i-a stat în putință ca să schimbe oraşul. Detectivi particulari, agenți de poliție, diferiți necunoscuți, dintre care a identificat un slujbaş al Vaticanului, un prinț rus expatriat şi un italian l-au urmărit, l-au atacat. S-a apărat prin mulțime de şiretlicuri, adeseori cu tăria pumnului. A devenit o țintă a injuriilor, un duşman public. Acum, crede, l-au mobilizat pentru a-i lua ruleta şi, nu mai e nici o îndoială, i-o vor lua.

* * *

După debarcarea în Sicilia, batalionul lui Philippe a intrat îndată în acțiune. Fugit încă din iunie 1940, în Maroc, după dezastrul țării, el a fost printre primii paraşutişti aruncați în delta Padului. A intrat în legături cu grupurile de partizani. A reuşit să scape dintr-o ambuscadă a fasciştilor, care apărau un depozit.

* * *

Gaston mi-a spus că ieri a avut o ieşire cu totul nepermisă. A urlat ca scos din minți că ruleta n-are nici o semnificație, că nu reprezintă pentru nimeni, nimic, nici măcar pentru el, sărmanul, că să-i ia dracu' pe toți duşmanii, după părerea lui trecând de o jumătate de mie. Gaston spune că omul, cu toate ciudățeniile lui, e cinstit, dar în acelaşi timp suferă de o mare naivitate. În lume sunt mii de oameni care îi jinduiesc ruleta, cu zeci de mii mai mulți decât îşi închipuie Philippe. Azi a fost ceva mai liniştit - spunea Gaston - şi a fumat mai puțin. Nu vrea să joace cărți cu ceilalți, abia aşteaptă să-l scăpăm din vedere, să-şi ia pelerina şi să iasă din adăpost. Să fiu în locul maiorului, i-aş da drumul acasă. Renato mi-a spus să nu ne mire dacă, liberat, ar refuza să plece acasă.

* * *

Nu cred că poveştile lui Perrichon sînt adevărate. El susține că agenți militari îi țin urma. Comandamentul suprem trimite mesaje cifrate. Se zice că un şef de partizani l-ar fi convins să-i încredințeze obiectul. Flota a 7-a americană are misiunea să debarce rapid spre a-l captura. În fiecare zi, avioane fără însemne se învârtesc pe deasupra capului său. Apărarea furibundă germană de pe Vistula țintește, se spune, păstrarea Lodzului, unde Hitler e încredințat că se află Philippe, ascuns într-o grupă de combatanți francezi. Azi-noapte, preşedintele Roosevelt, în obişnuita sa conferință de presă, a declarat că puterea care va fi în posesia ruletei poate fi sigură de victorie.

* * *

Un individ trecut de cincizeci de ani a vizitat azi-dimineață muzeul nostru şi mi-a spus, nemulțumit, că n-a găsit Dürer-ul pe care-l căuta. I-am spus că e la păstrare, evacuat în Alpi, alături de alte tablouri de preț. La plecare m-a întrebat dacă avem şi secție documentară. Mi-a lăsat această ruletă. Sunteți de părere, domnule director, să o trimitem la Muzeul tehnic?

O doamnă în vîrstă m-a întrebat dacă a fost restaurat Van Ostade. I-am răspuns, firește, că încă nu.

EMIL PELYIAN: *"Rhodos".* - Este a doua pălărie pe care o poartă de când se simte bărbat. Înainte purta şapcă. Cândva, într-o primăvară, timp de o lună, a încercat basca. Nu-i venea bine. Semăna cu un robinet de baie. Şapca îi stătea bine, verificase asta, cerând părerea mai multor prieteni, şapca aceea îi era însă cam largă şi-i dădea impresia uneori că simte lângă tâmplă capul altuia. Câteva cuvinte îi ieşiseră din gură şi nu le recunoscuse ca fiind ale sale. Când folosise basca, îşi aminteşte, avea unele dificultăți la salut. Orice gândire trebuie articulată cu un

cozoroc. Basca n-avea. Şapca era deci de preferat. Şapca indică o direcție, subliniază privirea cu o dungă întunecată, îngăduie jocuri de clar-obscur şi, cu ea, nu rişti niciodată să-ți vorbească cineva de la spate.

Dar basca îți lasă libertatea de a vârî capul în locuri înguste - a reuşit, de altfel, de mai multe ori. Cel mai bine a fost când şi-a introdus capul prin spărtura grilajului, evident după ce trecuse ascensorul. Dacă ar fi avut pălărie ar fi pierdut-o şi, fără îndoială, ascensorul - antiburghez - i-ar fi ghilotinat capul. Şapca e superioară pentru că în căptuşeală are depozitate semnificații. Dar nu despre asta e vorba aici. Unul şi-a scos şapca pentru a strânge în ea prune. Ce-a putut să fie semnificativ în asta? Şi-a dat seama că pălăria e superioară celorlalte, din cauză că e mai înaltă, are cozoroc de jur împrejur, panglică şi spații goale. Cel ce poartă pălărie are rezerve pentru eventuale noi circumvoluții şi privirea i se face mai uşor rotată.

Prima pălărie şi-o cumpărase de la un cizmar. Îi venea pe măsură, deşi avea cuie de lemn care-l jenau. Nu dădea importanță faptului, cu toate că insistența durerii îi încrucişa uneori ochii. La salut încerca un fel de spasme musculare, se pare însă că astea veneau de la pantofii prea strâmți, cumpărați de la un pălărier. Când s-a refugiat, împreună cu familia, din fața invaziei aliate, a trebuit să călătorească în vagoane de vite, nemâncat şi nedormit. Atunci a suferit toate vitregiile războiului. Trenul lui a fost mitraliat din avion, familia a rămas în gazdă la o rudă din oraşul X, bagajele i s-au furat. Nu-şi dă seama unde a pierdut pălăria.

Ar fi vrut să revină la şapcă. Avea convingerea că şapca e superioară, cozorocul ei indică o direcție, nu poți fi niciodată întrebat pe la spate, poartă în căptuşeală unele reziduuri simbolice. Nu putea fi de acord cu aplicarea unei bentițe galbene lateral, şi l-ar fi supărat numărul matricol aşezat în frunte.

A găsit o pălărie foarte convenabilă într-o sală de cinema. Cine-o uitase? Greu de aflat, îi venea bine. Avea o panglică lată, din mătase, o etichetă elegantă pe fund. Spre deosebire de bască şi şapcă, cozorocul - un bor continuu care îi înconjura capul - îi arunca pe chip şi pe ceafă jocuri de clar-obscur fermecătoare. Pălăria asta avea şi avantajul că cerea întotdeauna o floare în mână. Ar fi rămas la ea, dacă n-ar fi pierdut-o într-o învălmăşeală, în sala cinematografului unde o găsise.

Este a doua pălărie pe care o pierde de când se simte bărbat. Merge acum în capul gol şi nu se teme nici de ploaia înghețată care-i udă fruntea, nici de vântul ascuțit ce bate insistent, din toate părțile. Îi tremură inima însă de spaimă, pentru că prietenii l-au privit strâmb şi i-au declarat că nu e cinstit. Cineva l-a învinuit de minimă rezistență. Merge prin ploaie cu capul descoperit şi tremură; se gândeşte neliniştit ce semnificații i-ar fi putut conferi oare şapca şi cum ar fi arătat chipul lui dacă în jurul capului gol ar fi avut acum un bor lat, ca al pălăriilor pe care le purtase...

În oraş se mai găseau multe şepci la ceasornicari şi pălării de toate felurile în lăptării şi prin cinematografele de cartier. Povestea însă începuse să-l agaseze şi acum saluta perfect cu două degete ridicate până în dreptul sprâncenelor, la nivelul de interferență al clarului cu obscurul. (Editura "Lino e Marinetti", Padova 1956.)

SPIROS GANAKIS: *"Generozitatea mortului".* - Sunt născută într-o sâmbătă, dintr-o mamă verde şi un buzguroi de câmp, nu sunt sigură, aşa mi s-a spus. Copilăria mi-am petrecut-o pe plaiurile natale, între o cutie goală de conserve, care-mi vrăjea orele de zburdălnicie cu arome dumnezeieşti, şi un admirabil hoit de pasăre, o găină se pare. Plăcerea mea era să alunec de sute de ori pe zi pe luciul unui geam spart. Uneori, gândacii răi veneau să mă alunge. O dată am zburat foarte sus, se vedea din azur până departe înspre sud, unde se afla o băltoacă plină de tentații. În preajmă şerpuia marele drum al furnicilor. Era acolo un freamăt fantastic, o veselie cuceritoare. Zi istorică, cum mi s-a spus mai târziu: se instala, tocmai atunci, noul primar. Într-o altă zi, am cunoscut deplin viața. Au trecut pe lângă mine, într-un zbor care te amețea, două muşte încârligate. Erau fericite, zburau în neştire şi le-am văzut, curând după aceea, luând loc pe terasa unei găleți. De-ați şti cu câtă pasiune se priveau în ochi, întorcându-se într-o parte şi-n alta, trăgându-se, răsturnându-se ca să se vadă, să se tulbure încă.

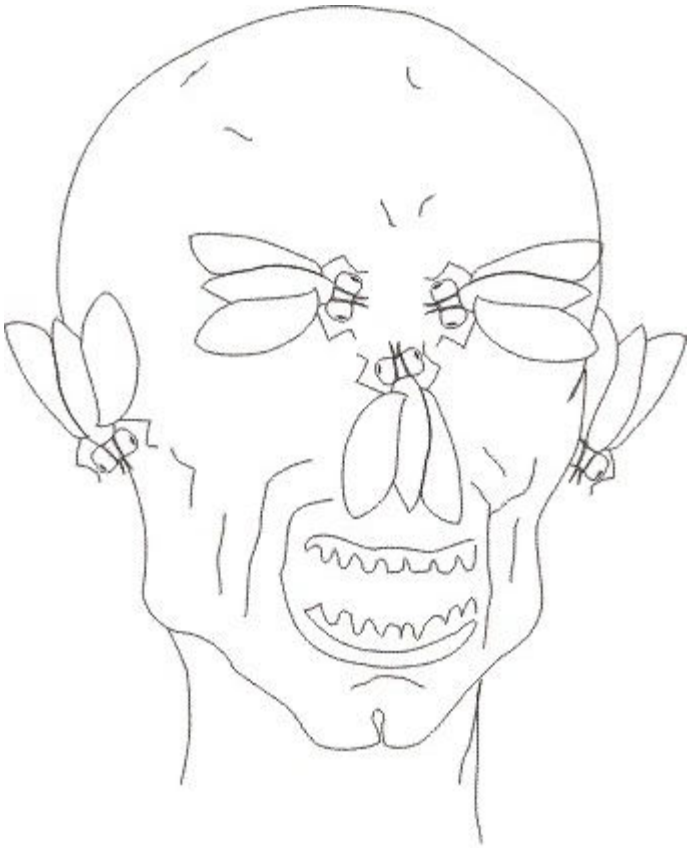

GENEROZITATEA MORTULUI

Îndată după majorat, duminică spre prânz, am ieşit şi eu în lume, bătând din aripi cu siguranța pe care ți-o dă independența. Lumea mi s-a deschis larg în față, grandioasă, apetisantă ca o strachină cu resturi lăsată descoperită. Hrănită cu esențe de smârcuri, cu sucuri existențialiste - avem şi noi un Jean-Paul Sartre, un bondar țepos care ajută la treburi un cal din vecini -, am încercat şi eu marea aventură. Am pătruns printr-o fereastră în casa unui om care tocmai îşi dădea sufletul.

Bătrân ordinar şi escroc, îi spunea femeia, îmbrâncindu-l pe perne, îi trăsese mâna, omul horcăia, pe duşumea căzuseră câteva hârtii de o mie. Îți jur că sunt strânşi pentru tine, zicea el trăgându-şi limba care începuse să-i atârne. Pentru mine, escrocule? Atunci de ce te fereai, blestematule? Pentru că aveam şi eu socotelile mele! Aveai pe dracu'! Te îngrijesc cu o răbdare de înger, tot ce-ți trece prin cap eu mă zbat să-ți aduc. Dă banii! Nici nu mă gândesc! Şi lupta reîncepu. Ar fi spus şi el mai multe, dar limba îi atârna pe marginea buzelor palide; ea strigă: nu mi-aş fi putut închipui! Eu mă zbat ca o smintită să procur medicamente, iar tu să boleşti ca paşa pe un pachet de bani. Crede-mă, pentru tine sunt toți. Pe dracu'! Ştiu totul! Şi-l zgâlțâi cu ură, şi-l lovi chiar de tăblia patului. Criminalo! Eu sau tu, poamă bătrână? Ştiu tot. El încerca să-şi adune banii risipiți pe fața plăpumii, dar ea îi suci scurt mâna. Ai să mă omori, nenorocito, şi tot n-ai să-i capeți. Vrei să ştii adevărul? Ea îl prinse de umeri şi, cu vioiciunea cu care dăm noi din aripi, dar care mi s-a părut oarecum nefirească pentru o femeie, îl prăvăli între perne. Ştiu tot, ştiu tot, striga, aia a mărturisit tot lui madam Caliopi. Bolnavul rămase cu gura căscată sau e un fel de a spune, căci gura îi era de mult căscată şi limba îi atârna între fălcile înțepenite, caraghios. Şi ce-a spus madam Caliopi? izbuti să spună. A spus tot, tot. În timp ce noi ne zbăteam în mizerie, tu strângeai ban cu ban ca să o poți şterge cu aia la Viena. Bolnavul începu să se sufoce. Nu se poate, nu se poate, cine a ştiut asta în afară de ea? spuse. Păi ea a trăncănit, spuse. Nenorocita, cum a putut s-o rabde pământul? spuse. A răbdat-o, că ştia bine că tu n-o mai poți părăsi, spuse, îşi juca fericirea ei, spuse. De ochii lumii avea ea să se teamă? spuse. Oricum, lumea e a dracului, spuse. Şi cu banii ăştia n-ai să pleci, n-ai să pleci, spuse. Am să plec, că nu-mi pasă de nimeni, ea este femeia cu care-mi voi duce zilele, câte le mai am de trăit, spuse. Curva! spuse. Să nu-ți permiți, spuse, e femeia cea mai cinstită din lume. Tu eşti otrava, spuse, şi ca să ştii adevărul, spuse, femeia asta a reuşit să-mi schimbe viața şi, de cinci ani, spuse, am strâns treizeci de mii pentru ea şi pentru tinerețea pe care a ştiut să mi-o dăruiască. Om ordinar, spuse, şi începu să plângă. Dar nu plânse mult şi se repezi din nou la el, ca să-i tragă din mână pachetul de bani. El se smuci, dar deodată se înțepeni cumplit. Inima, şopti printre dinți, şi încercă să-şi apere pieptul. Ea îl prăbuşi dintr-un brânci. Îi trase pachetul, adună bancnotele risipite şi-i şopti: hai, odihneşte-te. Am eu grijă de bani. Ființă blestemată, m-ai omorât, îi şopti el. Şi, într-adevăr, muri în clipa următoare.

Am fost crescută cu multă îngrijire, de aceea nu suport uşor injuriile. Noi, muştele, de la Lucian încoace, avem un pronunțat simț al pudorii. Scenele tari ne displac, sau, cum să vă spun, ne plictisesc.

Când unchiu-meu, Zumzi, s-a despărțit de nevastă-sa, o gâză mustăcioasă, de o frumusețe rară, câteva scene petrecute între ei au fost de o tărie puțin obişnuită. Eram de față la una. M-am prefăcut că-mi îngrijesc trompa, mi-am

periat insistent aripile. Expresiile erau foarte neplăcute. Am simțit atunci o greață oribilă şi nu mi-am revenit decât când i-am părăsit ca să mă aşez pe o bucată de slănină, afară, lângă fereastră. Prefer să-mi duc viața în singurătate, independentă şi veselă. Viața e frumoasă, şi e uneori de ajuns să respiri aerul îmbălsămat al serii pentru a fi fericit.

Stau de o jumătate de ceas pe sprânceana mortului, în casă e răcoare, e plăcut; în jurul catafalcului veghează câteva femei în vârstă. Vălurile negre le vin admirabil. Aceea dinspre uşă e nevasta lui. Supărarea i-a trecut, mai ales de când a numărat banii. Femeie sensibilă, poartă o rochie neagră de tafta, cu fundă lată sub bărbie. Are o distincție care depăşeşte limitele impuse de împrejurare, o anume eleganță ce presupune înclinație către lux.

Cum a murit, bietul om, neîmpărtăşit, nespovedit, spuse cineva. A închis ochii liniştit, spuse o voce subțire, tremurătoare. Dumnezeu i-a ridicat la sânul lui sufletul nobil. E adevărat că mai suferise două atacuri primăvara trecută? Sigur că da, nu ştiți când a trebuit să stea în pat trei zile, îndată după plecarea în armată a lui fiu-său?! Văduva ascultă şi gândurile îi aleargă înapoi, la cumplita clipă a discuției. Cum îi mai zvâcnea inima atunci, şi câtă putere avea încă în mâinile tremurânde, nesigure! Îşi apăra banii, ca un uliu, cu ghearele şi cu pieptul, rostogolindu-se în pat ca să scape de urmărire. Nenorocitul! A fost un om admirabil, spuse cineva, înțelept ca şi bătrânul taică-său. Cine s-ar fi gândit că, în timp ce umbla ca un prăpădit, strângea bani pentru a-i asigura băiatului intrarea la medicină?... Ştiam că dă la Drept, spuse cineva. Nu, se răzgândise. Voia să-i facă o carieră mai sigură, mai bănoasă. Nenorocitul, gândea văduva, se săturase de traiul bun, nu-i mai plăceam, nu mai ştia de casă, de respect, de omenie. L-a văzut madam Caliopi în Parcul Norocului, în roată cu aia. Îi plătea mesele prin restaurante, o îmbrăca.

Una din femei se ridică dintr-un ungher, stinse o lumânare ce începuse să fumege, îi aşeză mortului, la căpătâi, o floare căzută. Ce bine arată, spuse, parcă şi-ar da seama că şi-a făcut în viață numai datoria. Era harnic. Era bun. Era săritor la necazurile altora. Mi-a împrumutat în septembrie trecut o mie de lei, ştia că mă zbat să-mi iau de bulion. I-am înapoiat lună următoare, fără discuție, i-am înapoiat când a venit pensia, că nu mă pot împăca să mă ştiu datoare. Cineva interveni în şirul acestui monolog plângăreț: se zice că nu strângea pentru fiu-său, Barbu n-avea nevoie de bani ca să intre la facultate, spuse. Ei, dar pentru ce altceva? Voia să-i facă nevestei casă, că m-a şi întrebat dacă nu vând din terenul de la gară. A, nu, asta a fost înainte, de data asta omul s-a gândit la lucruri mai practice. Cu o meserie bănoasă, băiatul îşi poate face zece case. Cineva zise: dar spunea madam Caliopi că-şi ia maşină? zise. Nu-i vorba de maşină. Avea, sărmanul, alte gânduri, era un om cu dragoste de familie, se gândea la ai lui, ar fi vrut să-i ştie feriți de griji. Umbla ca vai de el, mânca puțin şi nu ar fi intrat într-o cârciumă să-şi potolească

setea, ca să nu cheltuiască. Era un suflet nobil, un om al sacrificiului. Lucra la administrație până noaptea târziu, îşi lua ore suplimentare. Cineva adăugă: ca să strângi patruzeci de mii din ore suplimentare, vă închipuiți, n-a fost glumă. A muncit mult, s-a istovit. Poate asta l-a şi pierdut.

Văduva auzise şi de la altele că-i face ăleia haină de blană, că joacă la loto ca să-i sature poftele de lux. D-aia era el atât de îngândurat, d-aia se plângea mereu că n-are bani. Când a auzit că lui Barbu îi trebuie ghete, a refuzat să mai stea de vorbă: să-şi mai rezolve şi el singur nevoile, că e cât ursul de voinic şi alții de vârsta lui se descurcă singuri. Cineva spuse: ar fi dat şi cămaşa de pe el doar să nu vină acasă cu mâna goală.

Dacă mâine iese soarele, am de gând s-o roiesc spre Cherestegerie. E pe acolo o fabrică de conserve grozavă. Toată curtea bălteşte de spălaturi, acolo e de trăit. O muscă tânără, cu idealuri ca ale mele, nu poate rămâne o viață întreagă într-un cartier nenorocit ca ăsta. Viața, ca să-i învingi prozaismul, cere îndrăzneală. Trebuie să ştii să roieşti la timp. Şi, la drept vorbind, norocul încă nu mi-a surâs până azi.

Era, într-adevăr, un tată de familie devotat, spuse o femeie. Viața lui, foarte aventuroasă în tinerețe, se închisese la cercul alor lui. Ce ştia el în afară de serviciu şi de casă? Cineva interveni cu un glas stins: ar fi fost în stare să-şi dea şi viața pentru nevastă, pentru copil. Cineva: dar şi-a şi dat-o, spuse.

Ca să strângă banii a trudit, săracul, ca un rob. Câtă perseverență! Numai o inimă mare, ca a lui, putea duce la capăt o asemenea strădanie. Ce mai, era un suflet neprețuit.

Porcul, îşi aminti văduva, îi dădusem de dimineață cămaşă proaspătă şi seara a venit tăvălit şi plin de ruj de buze. În somn, beat cum era, n-a strigat decât spurcatul ei nume. Caliopi mi-a spus-o limpede că-şi şi cumpăraseră bilete de avion, că aia făcuse o criză de isterie când el s-a îmbolnăvit: îi strica toate planurile. De nu venea boala, azi ar fi fost amândoi departe. A murit înainte de a mă arunca în ruşine şi deznădejde. Cineva oftă: a murit tânăr, mai avea zile, săracuuuu, săracuuuuu...

Viața e o porcărie, dacă nu ştii cum s-o iei. Am să plec şi câte zile mai am de trăit, le voi trăi fericită. La Cherestegerie se găsesc - nu ştiu, aşa mi s-a spus - bărbați excepționali, întreprinzători, cu aripile viguroase şi cu trompe pe care le pot invidia şi cei mai înzestrați actori de cinema...

"Povestire vulgară, scârboasă. Ea nu interesează decât prin suma care este pusă în joc" (Benonis Lenord). (Editura "François Bellona", Atena 1942.)

RODOLPHE NAUTIS: *"Galia".* - Procedeul a fost perfecționat de-a lungul unui şir de ani, a început să dea în ultima vreme unele rezultate. Experimentarea va trebui să continue secole întregi, pentru că este nevoie de trecerea multor vieți omeneşti, de observații ample şi de sinteze. Pe scurt, schema procedeului ar fi următoarea:

Se caută prin reviste nume de poeți talentați. Se urmăresc la radio şi prin sălile de conferințe. Se notează. Se ia masa cu Criticul, în doi sau în mai mulți. Se urmăreşte evoluția fiecăruia, după sistemul tabelelor de curse sau de fotbal. Se mizează. Se ia masa cu Criticul. Operația propriu-zisă constă în crearea unei anume faime individului ales. Să zicem că individul este poet: se vorbeşte peste tot de marea lui inspirație, de cunoştințele lui extrem de întinse. Se împleteşte în țesătură un fir discret de părere de rău că alții nu-l înțeleg. Se sugerează cu entuziasm câteva şicane posibile, înapoierea manuscriselor, citirea cu glas tare a unui vers care şchioapătă, extragerea într-o notă de ziar a unei imagini ridicole. Se organizează o lectură în cerc intim, unde fiecare bărbat e convocat spre a se întâlni cu o femeie, în aşa fel încât în timpul lecturii cei de față să fie bine ocupați, absenți şi suprapuşi. Mai târziu se cedează un spațiu în *Revista pompierilor,* pentru trei dintre distihurile poetului. I se plăteşte colaborarea, ca să poată merge în acea zi acasă cu taxiul. Apoi, frecându-se mâinile, se ia masa cu Criticul. Se repetă operația, se complică după situație şi individ. De pildă, se scrie o cronică nici caldă, nici rece, cu citate populare de genul celei cu cămila prin urechile acului sau cu buturuga mică, în legătură indirectă cu poetul, sau se încearcă să se trimită individul într-un sanatoriu oarecare, într-o zonă romantică a oraşului, nicidecum în afară. Se ia masa cu Criticul şi după masă, se organizează extragerea. Asta este cea mai importantă operație. Este nevoie pentru realizarea ei de ajutorul tuturor contemporanilor. Deci, se apelează la aceştia şi, binevoitori, ei vin în număr mare. Ce trebuie să facă? În primul rând să citească cronica despre poet, să afle că Revista pompierilor apare într-un tiraj de opt exemplare, trase la şapirograf, să se pună la curent cu opiniile Criticului, cu cele de după masă, îndeosebi. După aceea, se dă drumul la minge. Unul loveşte scurt cu piciorul. Lovitura se repetă cu capul, preferabil în plex. Plesnitură cu toată palma peste gură. Piedică. Smucire a capului şi ghiontire repetată. Lovitură în boaşe. Scurtcircuit între ochi! Upercut. Scuipare moale în față. Luxarea şoldului. Deschiderea abdomenului, înşirarea intestinelor şi reluarea buşiturilor în coaste. Strangularea. Jupuirea țestei. Manevră de desprindere a genunchiului pentru recunoaşterea tibiei şi peroneului. Scurtă mirare: uite, şi poeții au rotulă! Apoi înghesuirea cărnii aburinde într-un canal. Se ia masa cu Criticul, care nu mănâncă azi, fiind indispus. În sfârşit, extragerea pe un vârf de băț a sufletului poetului, lunecos ca albuşul oului. Se fac ceremonii pentru moarte prematură. Se citesc orații cu trei bemoli la cheie şi cu cacofonii în încheiere.

Odată descompus, poetul poate sta singur în picioare. Se ia distanța reglementară. Se afişează o atitudine

solemnă, respectuoasă. Se scriu ode, articole panegirice, se scriu discursuri de intrare la Academie. Se proiectează statui. Din rămăşiţele poetului se trăieşte bine, comod şi onorabil.

Procedeul se perfecţionează. Se aplică, în continuare, la alte exemplare. Contemporanii trăiesc liniştiţi, în timpul liber citesc cu emoţie versurile celui dispărut. Se exersează mâna pentru ca degetele să nu se mai încurce la desfacerea abdomenului. Firi romantice declamă poeziile lui pe o bancă, în parc, pregătind sufleteşte femeia aleasă pentru îmbrăţişări perfecte şi spasme repetate. Copiii sunt prezentaţi musafirilor în ritmul distihurilor din revista pompierilor. Şi vremea e mereu mai bună, soarele mai cald, se semnalează chiar, uneori, valuri de răcoare şi parfum mediteranean, care fac viaţa mai frumoasă, sângele mai voluptos...

Cartea lui Rodolphe Nautis descrie mai departe modul de abordare al matematicienilor, astronomilor şi lucrătorilor la traforaj. (Editura "Floreta şi fiii", Grenoble 1950.),

ALEXANDER SILVA: *"Înţelepciunea cuvintelor".* - Idee originală: să stricăm convenţia în ce priveşte înţelesul cuvintelor şi să statornicim prin reguli precise înţelesuri noi, mai nuanţate şi mai sintetice, cuvintelor pe care le folosim. Să codificăm lingvistic anumite situaţii complexe şi stări sufleteşti, să încercăm să cuprindem cele mai delicate idei în construcţii-formulă. Să spunem: *tinctură* şi să înţelegem: "capacitatea de a visa pe marginea realităţii, joia după amiaza"; sau *telemac:* "gândire critică, exactă, cu posibilitatea de a crea paradox"; sau *ghidon:* "şocolată sufletească mare, mestecată melancolic, peste care, la intervale, se picură zeama de lămâie a incertitudinii"; sau *extremă:* "dragoste pătimaşă, cu dezvelirea bustului şi mângâierea insistentă a coapsei, în timp ce sângele pulsează puternic în urechi şi se şoptesc cuvinte fierbinţi", sau *lotrii:* "dorinţa de a întreprinde ceva, dar condiţiile obiective nu sunt tocmai propice, aşteptarea fiind de preferat"; sau *gumişoară:* "disciplină sufletească rigidă, predispoziţie pentru schemă"; sau *treabă înţeleaptă:* "atitudine omenească ghemuită, în spatele căreia bănuieşti soliditatea convingerilor, fermitatea opiniilor, cunoştinţe temeinice, matematice şi militare, perspicacitate, dar nu afli, în realitate, decât golul marilor întinderi". Dar *caca* să însemne, ca şi până acum, "acel plus de materie, consistent uneori, inefabil alteori, devenit exterior fiinţei noastre prin eforturi repetate şi scurte, mirositor". (Editura "Rotonda", Haga 1962.)

ALBERT KRUG ORIENTALIS: *"Anecdotele".* - Ca şi Simon Semyramis, Albert Krug pledează pentru reconsiderarea unor producţii ale talentului popular, pe nedrept disprețuite de istoria literară. În cartea pe care o recenzăm este vorba despre anecdota scurtă, circulând cu mare eficacitate în cele mai diferite cercuri, în toate clasele

sociale, producție eminamente folclorică, admirabilă îndeosebi pentru calitățile ei satirice şi capacitatea de a evoca, a sintetiza şi caracteriza stări de lucruri de interes sociologic, filozofic, juridic şi istoric. "Anecdota de calitate a salvat Anglia în cel de-al doilea război mondial. Fără sclipirea ei stenică, fără oxigenul ei, John s-ar fi sufocat sub şaua rachetelor nemțeşti, scârbit de botul şobolanilor din adăposturi" scrie Orientalis. Într-adevăr, anecdota a ținut trează conştiința lumii - şi nu numai în război, dar şi imediat după acesta, în anii de lipsuri penibile, de aventură şi derută. Să ne amintim de spusele lui Walter Wilhelm Holst: "Amenință-mă cu bâta, brațele mele vor sta încrucişate, dar îți voi spune un banc ce te va prăbuşi."

Colecția lui Orientalis conține şase sute de anecdote scurte (cunoscute sub denumirea barbară de *bancuri),* pe care autorul le-a cules de la aproape două sute de informatori. Producție specific orală, ceea ce face pe autor să o numească "succedaneu folcloric", anecdota scurtă pierde întrucâtva din calitățile sale în momentul transpunerii grafice. (Editura "6200", Berlin 1961.)

OLIVER GRANGE: *"Rapetanezii".* - În cele două volume ale lucrării sunt date informații complete - probabil cele mai sigure - despre istoria, cultura şi economia micului dar înzestratului popor rapetanez, trăind între Alpii tirolezi şi Podişul Brantôme. O carte bine gândită, scrisă cu talent, bogat ilustrată. Utilitatea lecturii ei este indiscutabilă, chiar dacă posedăm interesante mărturii literare despre rapetanezi şi din excelenta, dar inegala carte intitulată *Tezaurul sau scara bogăților* (10 volume) a românului - îmi scapă numele - autor al *Dicționarului onomastic.* Poate chiar că înțelegerea subtilelor observații din această ultimă carte n-ar fi deplină fără lectura lucrării lui Grange, care pătrunde în domenii pe care *Tezaurul* n-avea cum să ni le transmită. (Editura "Sempre", Viena 1956.)

ROXANA ILIESCU: *"Splendida carieră a lui Bob Hora".* - Până la fermecătoarele mărturii ale Roxanei Iliescu, puține erau cunoştințele, scrierile şi referințele privind viața minunată a boxeurului Bob Hora, cel mai ilustru sportiv pe care l-a avut până azi țara noastră. O scurtă şi prost scrisă biografie, publicată în 1950 de Simion Retegan, îl înfățişează pe Hora ca pe un complexat (sic!) stăpânit de ezitări, un fenomen în care se întâlneau forța animalică şi norocul. Marile succese îi sunt minimalizate, tactica luptătorului ignorată. Bob Hora a fost o inteligență remarcabilă şi numai sfârşitul său timpuriu a împiedicat împlinirea unui destin care ar fi onorat, aşa cum făcuse în domeniul sportului, însăşi cultura europeană. Pumnul lui era de fier, dar nici înzestrările sale sufleteşti nu erau mai prejos; suflet nobil, sensibil, el a ştiut să inspire nu numai spaima, dar şi respectul pentru marile calități umane.

Roxana Iliescu, cea de-a treia soție a marelui sportiv umanist a avut fericirea să trăiască cinci ani în preajma aceluia pe care ziarele nu încetau să-l numească "Mia de kilograme a epocii noastre". Însemnările ei sunt cea mai fidelă mărturie despre o viață dedicată marilor năzuințe sportive. Complicatele peregrinări prin lume ale lui Bob Hora nu puteau fi mai bine înfățişate contemporanilor ca în paginile cărții acesteia.

Primele capitole ale biografiei, după ce aruncă o lumină revelatoare asupra copilăriei lui Hora, arată cum şi-a descoperit marele boxeur talentul. Era în pauza unei ore la liceul din Ploieşti. Grupul de elevi în care se afla Bob fusese gălăgios, ceea ce a determinat pe directorul şcolii, aflat prin apropiere, să intervină. Văzându-l mai răsărit pe Bob, îl luă deoparte, îi făcu mustrări şi-i ceru să supravegheze el grupul, spre a nu se mai încălca disciplina. Îl mai rugă ca, la sfârşitul zilei, să-i raporteze îndeplinirea misiunii. Bob se simți foarte mândru de încrederea directorului. La încheierea cursurilor, Bob Hora îşi netezi hainele şi păşi voios în cancelarie N-avu multe de spus, pentru că directorul fusese deja informat asupra împlinirii sarcinii: trei dintre colegii lui Bob fuseseră culcați la pământ cu lovituri de pumn (doi se aflau în infirmerie), un elev dintr-a şaptea se spăla încă la cişmea de sângele care-i năvălise pe nas, pedagogul de la superior fusese bine înghesuit. Directorul nu exprimă în nici un fel admirația pentru talentul adolescentului. Lui Bob i se păru însă că îi citeşte în ochi admirația pentru tăria trupească, pentru decizia sufletului.

Mai târziu, în timpul unei şedințe a cercului literar al şcolii, Bob avu confirmarea talentului său excepțional. Se vorbea despre Topârceanu. Mihai Ionescu, dintr-a opta, conferențiase despre arta miniaturii poetului, când Rică Prelipceanu, cerând cuvântul, spuse că nu este de acord cu opinia unora care-l consideră pe Topârceanu un poet minor. Se iscă o discuție vie, deosebit de interesantă dacă ar fi să judecăm şi numai după faptul că auditorii intervenira imediat în discuție, se împărțira în două tabere, cu păreri opuse, cu argumente. Bob se afla în ultima bancă. Schimbul de opinii îl pasiona. Când Valeriu Popescu îl contrazise pe monitorul clasei a VI-a, simți o bucurie nemaipomenită şi, pentru că monitorul găsise un citat ce produsese o mare impresie, Bob se ridică din banca lui, trecu grăbit printre rândurile din față, cerând politicos permisiunea profesorului să înainteze, şi ajunse în fața vorbitorului. Dintr-o lovitură scurtă cu dreapta îl dădu peste cap. Fu, pe cât se pare, intervenția cel mai viu comentată după aceea.

Roxana Iliescu relatează, mai departe, formarea complexă a personalității lui Hora. Deosebit de interesante sunt datele pe care ea ni le furnizează privind disciplina căreia i s-a supus Bob Hora, de-a lungul multor ani, spre a se perfecționa. Nu vom insista asupra evoluției spectaculoase a boxeurului în țară. Fapt este că succesele lui s-au datorat cunoaşterii perfecte a virtuților proprii, muncii răbdătoare cu care şi-a dezvoltat personalitatea.

Şi iată-l pe Bob în culmea gloriei. Roxana Iliescu desfăşoară înaintea ochilor noştri filmul lungilor, fericitelor

peregrinări ale maestrului. Călătorea enorm, scrie autoarea, peste tot era primit cu deosebită dragoste. Ducea în lume, cu bucuria pe care i-o dădea arta lui, solia oraşului prahovean, făcea demonstraţii de mare rafinament, lăsa pretutindeni amintiri durabile. Schiţa turneelor întreprinse arată cât de universală îi era personalitatea, cât de largă aria peste care, generos, şi-a revărsat minunatele daruri.

În 1939 pleacă la Paris. Aici rupe arcada francezului Poiret, învineţeşte ochiul negrului Robinson şi lasă la podea doi turci. Trece în toamna aceluiaşi an oceanul. La Cleveland joacă şaisprezece reprize cu Harry Scott, care, în urma eforturilor meciului, cade la pat cu o gravă hepatită. La San Francisco bate măr pe un senegalez, dezarticulează braţul unui student, oferă rarisimul prilej universităţii din Jefferson să studieze o dublă fractură de claviculă, realizată de pumnul lui.

Anul 1940 îi aduce noi şi importante succese. Desfigurează la Copenhaga pe Peer Samson (aprilie), frânge coloana lui Robert Snaps la Viena (iunie), provoacă la Modena un leşin de cincizeci de minute italianului Pontecorvo (iulie). Documentele nu sunt lămuritoare asupra partidei cu bulgarul Stoiadinov, din august, la Varna, căruia nu se ştie prea clar dacă numai i-a jupuit sau i-a perforat tâmpla. Într-o călătorie în Maroc rupe buza lui François Ahadur şi nasul lui Alessandre Borel. Trece o zi prin Honolulu şi bate pe campionul local, traversează Marea Chineză şi într-o singură etapă face K. O. pe irlandezul Swahwash, pe japonezul Tomamuru şi pe negrul Irving Loon. Bate, la Vladivostok, pe un italian şi la Oslo pe un albanez, deplasează un maxilar la Lyon şi o splină la Berna, provoacă o hemoragie la Colombo şi o criză de sughiţuri la Belgrad, desface deodată, în aceeaşi partidă, două hernii şi contribuie la reformarea marelui campion european Hans Maxim, la Hamburg, după care celebrul sportiv german îşi reia comerţul cu mărunţişuri. Bate, de asemenea, un american, un portorican, un chelner şi un pastor protestant *(hors concours),* descalifică pe maestrul Rafaeli, la Milano.

În ţară revine târziu, spre toamnă, atras îndeosebi de luptele politice, poate şi pentru a-şi reface forma, puţin diminuată de numeroasele întâlniri pe glob. Se desparte de prima soţie. Devine una dintre personalităţile româneşti cele mai cunoscute. Are întâlniri cu Lucian Popescu (pe care-l culcă cu un upercut), cu Mişu Iorga (căruia îi face doar o demonstraţie sumară), cu Alexandru Georgescu; acesta din urmă, mai apoi, avea să declare: "îmi făcea impresia, discutând cu el, că mi-a sosit clipa".

Anul următor, Bob Hora, încheiate fiind socotelile cu multe personalităţi marcante ale vremii, pleacă din nou într-un turneu în Europa şi Statele Unite. Avea de gând să bată pe Gino Bondavalli, pe Rumiro Luis, pe Franz von Hansa. Din cauza războiului ocoleşte Germania şi Franţa, încleştate într-o turbată bătălie, şi poposeşte la Madrid,

într-o altercație cu un chelner de la hotelul unde trăsese - aici datele pe care le deține Roxana Iliescu sunt, se pare, destul de nesigure, ea indicând "Metropol", în timp ce ziarele epocii susțin "Imperial". - Bob primeşte două palme care-l lasă în nesimțire. Medicii îl readuc cu greu în cunoştință. Se întoarce în patrie. Revederea munților, a câmpiilor, a pomilor şi îndeosebi a vitelor păscând îl emoționează profund. Se stabileşte cu cea de-a doua soție la Găeşti. Aici avea să-şi petreacă doi ani de viață, departe de zgomotoasele ringuri, de aclamații, de interviurile presei. Se plimba mult prin împrejurimi, se interesa de mersul războiului, dădea cu prietenie sfatul său competent plugarilor trudind pe ogoare. Adesea desena. Avea un talent robust, şi orele de desen îl reconfortau. Nu-i plăcea peisajul, în schimb era pasionat pentru portret. Făcea toată ziua còpii după tablouri celebre. Nu se mulțumea însă cu redarea trăsăturilor acestora. Modifica într-un mod creator anumite detalii, turtind nasul, dezvoltând latura inferioară a fălcilor, îngustând ochii. Era de părere că prin atenuarea distanței dintre ochi, fața devine mai aptă a primi loviturile, directele în special. Intervenea scurt şi la frunte, bombând-o până la forme aerodinamice. Portretul lui Dűrer de la Prado i-a luat mult timp. L-a atacat înainte de căsătoria cu Roxana şi nu l-a pus jos decât la un an după alegerea lui în Asociația internațională a excampionilor. Chipul marelui artist german, în urma intervențiilor lui, arăta mult rotunjit, cu pometii obrajilor proeminenți, cu tăietura sprâncenelor extrem de îngustă, cu bărbia alungită, dând iluzia că intenționează să scape de eventualele lovituri. Bustul l-a păstrat în general neschimbat, modificându-i doar musculatura, pe care a simțit nevoia să o consolideze prin muşchi suplimentari, cu striații dispuse ca o plasă. Negăsind în biblioteca casei de cultură din localitate documentele ce i-ar fi fost necesare privind modelul mănuşilor din epoca pictorului, a pus în mâinile lui mănuşi moderne. Asta l-a nemulțumit. Nu contenea spunând că tabloul său nu a atins perfecțiunea pe care ar fi dorit-o. A lucrat şi după alți pictori. Singura lui neputință a fost van Gogh, căruia lipsa urechii i se părea iremediabilă. În jurnalul său mărturiseşte, la un moment dat: "Bietul van Gogh! Infirmitatea lui îmi spune că niciodată nu va putea să intre în ring fără riscuri fatale, încă din prima repriză. Urechea are un rol important în menținerea echilibrului pe verticală."

O scurtă perioadă de însănătoşire îi permite să-şi reia activitatea, în vara lui '43. Călătoreşte cu Roxana Iliescu, ocolind din nou teatrele operațiunilor. Mărturisea că atrocitățile războiului îl impresionează şi-l dezgustă. La Habarovsk studiază umărul unui sârb, în Anglia dezvoltă o temă proprie asupra fracturii unui francez. Sminteşte în bătaie un hindus, în Argentina.

Întâlnirea cu un conațional, refugiat politic în Paraguay, Nae Rădulescu, îi este însă fatală. Adversarul îl loveşte mult prea rapid ca Bob să mai poată para. Un croşet scurt îl pune la podea, până la opt. O directă de stânga, după câteva secunde (era în repriza I) îl trimite în corzi, unde Bob Hora se încurcă şi, din greşeală, iese în partea cealaltă,

căzând printre spectatori, în brațele unei actrițe, care îl încurajează. Reintră oarecum reconfortat. Nae îl loveşte sub centură. Bob reuşeşte să ia inițiativa, dar pentru scurt timp: adversarul îl trimite, din nou în corzi. În repriza a doua, Nae demonstrează o tehnică extraordinară: îi rupe arcada dreaptă, îl tăvăleşte de câteva ori, îi turteşte obrazul stâng. Interesant este cum luciditatea nu-l părăseşte pe Hora nici în aceste clipe. Mintea lui ascuțită este capabilă să rețină toate impresiile, pe care apoi, în zilele următoare, le aşterne pe hârtie, în jurnalul său intim. Dar să-l lăsăm pe marele sportiv să descrie, el singur, încheierea partidei: "Dau să-l prind descoperit. Atac în deschiderea gărzii, întotdeauna deficitară la Nae Rădulescu. Primesc o lovitură în tâmplă. O livadă înflorită, mustind sub soare se deschide deodată în fața ochilor. E primăvară. Mieii pasc liniştiți pe pajiştea smălțuită cu flori. Din depărtare se aud clopotele bisericii din sat.

Gâze subțiri zbârnâie în jurul urechii şi, la scurte intervale, clipocesc micuțe şi fragile tălăngi. O fată desculță, după ce a scos apă din puțul cu ciutură, trece pe potecă la deal. Fusta ei roşie alunecă pe verdele câmpiei ca un astru fierbinte, parfumat. Parez o altă directă, însă o stângă parşivă mă prinde descoperit. Pe un pod de piatră trec, lungi şi brave, legiunile romane. Steaguri multicolore fâlfâie în vânt. Un sclav sare în apă să indice mişcarea duşmanului. De undeva se aud sălbatice chemări de corn. Acum, pe pod trece însuşi împăratul. Îi văd platoşa. Buza de jos îi este foarte proeminentă. S-a înnoptat. Vin călări Moți Spakov, Mielu Doculescu, Chiriac, zis şi Mitralieră, Şerbănescu, Carpantier şi în sfârşit, Joe Loius. Împăratul! Ce face, oare, împăratul? Nae zâmbeşte şi-mi prinde garda. Un pumn excepțional mă aruncă în coardă. Cezar? Dioclețian? Marc Aureliu? Mă prind că împăratul nu ştie unde se află. Toți împărații sunt năuci. Ce faci, măi frate? îmi vine să strig. Dar unul dintre aghiotanți, cu un joc splendid de picioare, îmi trimite un upercut pe stânga. Se face dimineață. Cineva numără până la zece. S-a sfârşit. Au învins celții" (16.XI.1943).

După înapoierea în patrie, Bob Hora mai apără de două ori culorile patriei în fața unor portughezi, apoi, mâhnit şi suferind, moare la 14 decembrie 1943.

Roxana Iliescu îşi încheie relatarea cu reproduceri substanțiale din scrisorile ilustrului ei soț. Regretabil că volumul nu conține şi un tabel cronologic al victoriilor lui Bob Hora. Cele două soții ale boxeurului n-au lăsat posterității însemnări pe care să le poată folosi, iar cele proprii conțin, după părerea sa, nenumărate inexactități, fiind scrise sub puterea unei hemiplegii ce recidiva adesea, în special după scurtele conversații intime cu soțul ei, încheiate întotdeauna cu zdrobirea coastelor şi unele regrete. (Editura "Speranța - Cugetarea", Bucureşti 1959.)

ALDOUS HAW: *"Cum am devenit fanariot".* Povestire - Mai întâi mi-am sucit intenționat un deget. Cu certificatul medical în buzunar, am plecat în munți şi-am pregătit acolo un plan detaliat.

Mai departe[1], am vorbit de rău un prieten, inventând o serie de porcării pe care i le-am atribuit. Am cumpărat o carte cu care am stat ore în şir în balcon, prefăcându-mă că citesc. Colonelul XI de la Siguranță m-a remarcat din prima zi. M-am căsătorit cu o bulgăroaică.

Mai departe, am scris un articol despre perspectivă în revista profesorilor de desen. Am mers la operetă şi am aplaudat pe un cântăreț slab. Am făcut-o exersându-mă îndelung să nu roşesc. Gestul meu a încurajat pe cei ce ezitau să aplaude la rândul lor. Un critic mi-a mărturisit la ieşire că am dovedit curaj, că tenorul "merita". Am fost şi la circ.

Mai departe, am cumpărat un patefon cu trei discuri de muzică uşoară, am invitat câțiva colegi şi am dansat cu nevestele lor. Soția mea le-a învățat să pregătească salată de fructe. S-a râs.

Mai departe, am servit plăcinta cu mere unui profesor de gimnastică şi-am dăruit flori unei coafeze. Am explicat unui avocat în ce constă teorema lui Pitagora. Am cântat o romanță unui paraşutist, văr al nevesti-mii, am scris primele mele versuri, foarte emoționante.

Mai departe, am fost solicitat să țin o conferință în fața unei clase de stenodactilografi. Le-am vorbit despre Rodin, rezumând un roman.

Mai departe, am suferit câteva luni, atins de o astenie gravă.

Mai departe, mi s-a dus vestea ca sunt un om bine cultivat, animat de calde şi statornice sentimente umaniste şi patriotice. Mi-am cumpărat un calendar şi o şapcă.

Mai departe, am vorbit la radio, am cântat la o reuniune. Am lăsat pretutindeni impresia că mă descurc în orice subiect. Mi s-a dat să pun blacheuri unei perechi de ghete. Le-am pus.

Mai departe, au trecut opt ani, timp în care am avansat din post în post, până am devenit secretar de minister. Şeful departamentului mi-a strâns mâna, la o expoziție, spunându-mi: "domnule doctor". Semnez cu "dr. ". Dar când urinez, mă ustură.

Mai departe, am observat că ori de câte ori țineam câte o conferință, deşi nu eram aplaudat prea spectaculos (oamenii, impresionați de cele spuse de mine, uitau s-o facă), primeam, la câteva zile după, un plic cu bani. În aceeaşi perioadă am mai vorbit de rău un prieten, pe care şeful l-a şi concediat, de altfel. Ce pramatie!

Mai departe, am fost lăudat mult pentru felul cum am organizat un debit de tutun. Am fost trimis în străinătate la un congres al radiologilor. Povestisem unui cunoscut cum vecinul meu desconsidera legea chiriilor. Cunoscutul era comisar de poliție.

---

[1] În cursul scurt de istorie a P.C.U.S. (bolşevic), manual „scris” de Stalin, obligatoriu în învățământul universitar şi în şcolile de partid de toate gradele, explicațiile didactice începeau, invariabil, , metodic, cu „mai departe”, introducere deschizătoare de căi luminoase şi cariere. Ce frumos !

Mai departe, am reprezentat țara la Societatea Națiunilor şi am procurat pentru ministrul adjunct un camion de la Detroit. Am fost ales preşedinte al societății de fonetică şi cercetări dialectale. Într-o seară am vorbit directorului general despre o anume intenție a doi funcționari de a-i lua locul. Conferința mea, ținută după trei zile, a fost plătită cu o sumă enormă, nici nu mă aşteptam.

Mai departe, am procurat o ladă cu portocale vicepreşedintelui Academiei, două flacoane cu un medicament împotriva păduchelui lat pentru fratele generalului de la grăniceri (idem), şi o trusă pentru demachiat soției ministrului (idem, idem).

Mai departe, am fost decorat cu înalta distincție "Marea Virtute cu semilune". Nu am înțeles dacă pentru studiul meu, "Scărițe pliabile la cotețele de găini", pentru conferința de la Dalles despre rafinamentul fauviştilor, sau pentru că am vorbit colonelului de intenția vecinului de la parter de a-şi cumpăra prin contrabandă un "Petit Larousse..."

Mai departe, am vizitat Viena, Londra, Parisul. Mă aflu la Hamburg, unde am deschis o frizerie. Săptămâna trecută mi-am scrântit un deget. Nimeni nu-mi eliberează nici un certificat pentru aşa ceva şi, la urma urmei, la ce mi-ar folosi, de vreme ce eu sunt patronul... Ascult conferințe la radio, citesc ziarul *Frankfurter Allegmeine,* cânt unui prieten, seara, în amintirea frumoaselor zile petrecute cândva acasă.

Mai departe, aş vrea, în sfârşit, să mă căsătoresc. Aş prefera o olandeză. Aş dori o casă cu balcon, un vecin vorbăreț şi un colonel. Caut o limuzină, "Volkswagen", o servitoare şi un ministru. Asta ne e soarta: toată viața căutăm. Aş putea organiza aviația de asalt. Aş putea ține conferințe. Caut o agenție şi un civil. Caut o foaie de hârtie. (Editura, "Paralelogram", Hamburg 1952.)

FILIPINO GERHARD-GALYA: *"Jocul foarfecei".* - Gabriel Salada trăieşte zadarnic. Îşi dă seama cam târziu de lipsa de scopuri şi încearcă să construiască mai atent zilele vieții care i-au mai rămas. Croieşte, taie, însăilează, întoarce pe dos, înlocuieşte buzunare, dă drumul la cusături. Toate actele sale sunt deliberate cu luciditate. După un timp, tot trăgând la maşină şi împungând cu acul, începe să se falsifice, să nu mai trăiască cu adevărat. Ca să se îndrepte, acceptă cu uşurință o soluție extremă, anume să i se facă o operație experimentală. Se iau toate măsurile preventive. Nu e, într-adevăr, nici un pericol. Moare. Se întâmplă însă ceva extraordinar: primeşte din partea institutului de medicină, unde cadavrul lui este depus, o cartela de masă la cantina studenților. Poate astfel să reziste tentațiilor mistice, să refuze lumea de apoi cu toate deliciile burgheze, să renunțe la reveniri şi revendicări penibile. Intră în programul riguros al societăților studențeşti, devine un element studios, aşa cum dorise cândva, ajunge medic

şi vindecă pe mulți. Construit de alții, prin forța colectivului, trăieşte ideal, aşezat pe principii morale solide, fără mofturi şi rafinamente. Se pare că nu va avea niciodată un sfârşit. (Editura, "Ficcus", Florența 1920.)

GEORGE SARGENT: *"Rezolvarea clasicilor".* - O idee interesantă: odată cu trecerea anilor, a secolelor - nepotrivirile, stângăciile şi limitele scrierilor clasice ne apar foarte evidente, supărătoare. Sunt lipsuri de conținut, dar şi multe de veşmânt artistic. De ce n-am proceda noi, modernii, la completarea şi repararea cu geniu a acestor capodopere? Un covor persan nu se alterează, ci dimpotrivă, câştigă prin reparația atentă a unui meşter artist; un tebriz căruia i-au fost înviorate culorile încântă ochiul ca la început. Un tablou, o clădire peste care timpul şi-a pus nemiloasa amprentă câştigă prin curățiri şi adaosuri grijulii. Desigur, cu literatura nu e întocmai acelaşi lucru. O lucrare literară este mai complexă şi operațiunea de restaurare mai complicată şi, nu rareori, mai riscantă. Se impun modificări în însăşi substanța cărții. S-ar putea foarte bine scrie capitole intermediare romanelor lui Balzac, retuşând pe alocuri trăsături şi situații neizbutite, atenuând unele exagerări, adâncind mişcări psihologice stângaci înfățişate. I s-ar putea adăuga lui *Faust* încă o parte; pieselor lui Hugo, în bună măsură nejucabile, ca şi celor ale lui Schiller, li s-ar putea adăuga unele scurte pasaje, scoțând în acelaşi timp substanțiale episoade de pură vorbărie. Un bun versificator ar putea îmbunătăți versurile lui Leopardi, Byron şi Heine care au nevoie de restaurări sută în sută, cu masive adaosuri; Dostoievski, ca să revenim la proză, ar putea fi integral revizuit pentru a se aprinde în operă câteva veioze optimiste. Câte s-ar putea face!... (Editura, "Galben şi Roşu", Berna 1937.)

IULIO RUGINNA: *"Lanțurile morților".* Roman - Viziune retrogradă potrivit căreia morții, identificați în bunii şi străbunii noştri, ar avea o influență oarecare asupra gândurilor şi faptelor contemporane. Încercare de a exagera rolul geneticii. Eroii repetă aidoma gesturile părinților, practică iubirea şi obiceiurile acelora, se hrănesc şi se îmbracă întocmai ca bătrânii. Chiar şi inițiativele noastre sunt colorate de unele năzuințe ale bătrânilor. "Noi n-avem nimic comun cu ei, scrie Max Prometeo, să-şi vadă de necazurile lor, că avem şi noi necazurile noastre! Poveştile vieților sunt irepetabile şi dacă vrem să dansăm hula-hop, iată, facem asta formidabil, cu mențiunea că o facem inedit, cu smucituri fără precedent". (Editura "Haura", Lausanne 1960.)

RUGGERO QUINTHAL: *"Banchetul".* - Replică strălucită la Platon. Comesenii tac tot timpul, ocupați peste măsură să îngurgiteze tot ce se aduce pe masă - bucate de un gust ales, gătite excelent. Un incident: unul dintre

meseni refuză nisetrul la grătar. Se tace şi în partea a doua a cărții, cu mai multă prudență, într-o curgere epică întrucâtva mai accelerată. (Editura "Pro Arte", Geneva 1940.)

ANTON PHLIKTIS: *"Ce se petrece?".* - După ce se povesteşte de ce s-au luptat italienii în Abisinia, cu câtă dragoste au fost primiți copiii de către Hitler, prin ce sacrificii a fost creat cel de-al treilea Reich, autorul dovedeşte că în lume nu se petrecea, în acel timp, nici un fapt remarcabil. Asupra perioadei avem atât de puține date, încât o putem compara cu secolul al IV-lea e.n. Câteva documente disparate şi fragmentare ne permit să presupunem ca erau mulți cerşetori, oarecare tristețe, cărti puține. La mese - susțin unii istorici - se servea totuşi vin, iar femeile continuau să devină, prin procedee neatestate, mame. Anotimpurile aveau uneori o culoare ce ar fi înrăit şi pe un rege. (Editura "Krausz şi fiii", München 1959.)

ADY ORANGE*:* "*Horații, curiații şi maşinile lor*". Studiu.

VALENTIN QUIPROQUO: *"Pensées".* - Bune caracterizări. Din cele peste o sută de notații, am ales la întâmplare una - despre un rafinat: "Dintre tipurile de femei prefera excepția şi mai puțin regula".

DYONIS FLORA: *"Ohm şi Tom"*

ALBERTO ROSSI: *"Revoluțiile se fac sâmbăta".* - Stări de nemulțumire se semnalează în întreaga lume. Oameni luminați îşi dau seama de asta, alcătuiesc programe de luptă şi sunt hotărâți să schimbe lucrurile. Din nefericire, cei care ar trebui să acționeze sunt foarte ocupați cu specializarea pe care o pretind progresul tehnic, experiențele crescânde ale societății capitaliste. Unii urmează şcoli de maiştri, alții călătoresc spre a se documenta. Cei mai mulți îşi fac zilnic lecțiile - multe probleme! - pentru a doua zi. Cum şi duminica este foarte încărcată, programul religios ținând toată dimineața, iar după-amiaza fiind solicitată de meciuri de fotbal, lupte de cocoşi şi de vizite, pentru acțiuni decise nu rămâne decât sâmbăta, când serviciile şi magazinele se închid mai devreme, cu condiția să se renunțe la baie. (Editura "Pragmatikon", Buenos Aires 1953.)

LAWRENCE REMINGTON: "*Toc-toc, hai în foc!".* - Cartea de jocuri a lui L. Remington, cunoscută şi prețuită în lumea întreagă, vede din nou lumina tiparului. Este o mare plăcere să-i parcurgi paginile şi să-ți îndrumi copiii către jocurile frumoase, instructive, pe care le propune. Unul dintre jocuri: se convoacă douăzeci până la patruzeci de copii, se aşază în rând, unul după altul, iar în frunte se alege copilul cel mai docil, purtând în mînă lista distracțiilor alcătuită de autor (vezi anexa cărții). Copilul citeşte lista cu voce tare, cu dicțiune, eventual acompaniat la acordeon, balalaică sau tobă mică. Copiii râd. Când lista a fost parcursă în întregime se reia lectura. Un alt joc: se ascunde un obiect oarecare. Copiii trebuie să-l găsească. Regula jocului cere ca, oricare ar fi copilul care îl găseşte, toți să fie de acord că l-a găsit copilul cel docil, cel care a stat în primul joc cu lista în mână. El este, fără discuție, cîştigătorul.

Un joc pentru stimularea inteligenței: se numeşte un monitor. Acesta porunceşte fiecărui copil să facă o treabă: unul să are şi să semene, altul să construiască motoare, altul să scoată petrol, să taie păduri, să navigheze etc. Când toate treburile sunt gata, monitorul schimbă sarcinile: celui care a arat îi dă să cânte, celui care a scos petrol să facă ceasornice, în sfârşit, celui care a făcut tablouri să țesale caii. Toate fiind încheiate, monitorul schimbă din nou. Se face haz, se realizează o distracție plăcută şi educativă. Un joc formidabil pentru dovedirea inițiativei: se dă fiecărui copil câte o nucă. Un monitor cere ca, strângându-le în mână, nucile să crească. Copiii, care nu sunt lipsiți de idei, de teama nereuşitei spontane, țin în podul palmei nucile, suflă asupra lor, le ascund la căldura sânului, cu speranța că se vor dilata. La un semn nucile trebuie scoase şi arătate. Se dovedeşte că nuca cea mai mare este cea a monitorului. Se face haz. Un joc pentru fete şi băieți: se aşază față-n față grupele separate de fete şi de băieți. Se cere tuturor să numească, pe rând, diferite obiecte folositoare. Cine află mai multe, fetele sau băieții, câştigă. A se veghea ca strigările să fie notate. La sfârşit se face adunarea răspunsurilor. Câştigătorul, conform regulamentului, trebuie să fie monitorul, care urmează să fie imediat felicitat, atât de o grupă, cât şi de cealaltă. În sfârşit, un joc de imaginație: fiecare dintre copii trasează pe pământ câte un cerc, închipuindu-şi că-i aparține exclusiv. Monitorul îşi face şi el în juru-i un cerc, cel mai mare şi mai perfect, începe jocul. Copiii trebuie să pătrundă în cercul celorlalți şi să lase un obiect în fiecare. Cei din interior nu trebuie să le dea voie. Se produc mici conflicte, se încalcă regulile, obiectele sunt aruncate, pe drept şi pe nedrept, din cercurile în care au fost puse. După două-trei operațiuni, neînțelegerile fiind generale, vine monitorul care îşi aşază propriile obiecte în toate cercurile. Nimeni nu se mai apără. Se creează o bună dispoziție peste tot. Monitorul se plimbă prin toate cercurile, îşi mută dintr-unul în altul obiectele, veghează să nu-i fie nici unul scos din greşeală, uneori poate să şi şteargă cu piciorul un cerc, două. Toți copiii au dreptul deplin de a rămâne în cerc, chiar dacă monitorul, care are inițiativa, le-a şters şi a făcut peste ele un cerc

mare, propriul lui cerc. Monitorul râde mulțumit. Râd toți copiii, egal mulțumiți.

Cartea de jocuri este, după părerea educatorilor, un dar neprețuit pentru toți copiii, care trebuie să-i fie autorului mereu recunoscători pentru clipele frumoase dăruite lor, pentru hazul oferit cu generozitate. (Editura "Lucretius", Livorno 1951.)

GEORGE KARTON: "*Destăinuire despre scriitorul Istoriei".* - Se susține, cu probe indiscutabile, cu argumente stilistice şi documente autentice că aproape toate evenimentele istorice despre care vorbesc cărțile au fost pur şi simplu create de imaginația unui singur scriitor anonim, care a trăit în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi, tulburat de ideea că omenirea nu are un trecut glorios care să-i inspire fapte mărețe, a întocmit o asemenea epopee în stenograme. Câteva întâmplări trebuie să se fi desfăşurat totuşi în realitate: o construcție complicată ca aceasta nu putea să nu se sprijine măcar pe câteva date reale. Dar majoritatea faptelor - existența unui Iulius Caesar şi Horațiu, a unui Luther şi Ludovic al XVI-lea, a războaielor, cuceririlor, descoperirilor geografice -, toate sunt rezultatul activității unei singure minți, diabolic ingenioase, nu lipsită de maliție şi de gustul farsei. Un cercetător cât de cât avizat îşi poate da repede seama unde sfârşeşte autenticul şi unde începe fantezia, în schimb noi, ceştilalți, parcurgem paginile şi credem că absolut toate bătăliile şi toate şicanele au existat într-adevăr.

Scriitorul istoriei avea un mare talent epic. Fantezia i-a funcționat extraordinar: este uimitor cât de fantastice sunt relatările sale, cum a putut să pună pe drumuri armate înfiorătoare, să facă pe bărbați să-şi ucidă femeile, să asedieze cetăți, să otrăvească regi, să pornească lupte pentru cauze meschine şi să le stingă în compromisuri de toate gradele, să căsăpească moştenitori şi să descopere pământuri - chipurile, necunoscute! - să inventeze maşini pentru omor şi boli cumplite pentru a face pe oameni să imagineze din spaimă şi disperare, pe Dumnezeu. În cartea anonimului e o foială universală, care ameţeşte mintea şi saltă inima din piept: circulă acolo corăbii şi berbeci de dărâmat ziduri, se încaieră prieteni cu armatele lor, se înşală credințe, se bat soli, se scot ochii unor nevinovați, pentru că aceia mărturisesc altă credință. Se prepară mâncări amuzante, se plimbă pretutindeni, în voie, femei frumoase; apoi, la tot pasul se nasc şi lucrează (pentru ca apoi să moară necunoscuți) mulțime de săraci şi umiliți, inventatori, poeți, mari profeți, câte un Iisus Hristos şi un Campanella, un Gingis-Han şi o mătuşă din partea tatii etc. E un dute-vino amețitor, demn de Fellini. Cu toate că această construcție ne apare impresionantă, nu putem să nu observăm - scrie Karton - că imaginația autorului anonim sărea uneori dincolo, în incredibil. Morbiditatea este evidentă, considerând chiar şi numai că marii eroi ai omenirii plăsmuite de el, cei animați de gânduri şi sentimente

nobile, au sfârşit mai întotdeauna rău, că cele mai frumoase alcătuiri au fost urmate matematic, ca într-o piesă de teatru moralizatoare, de altele, nenorocite, care le-au anulat pe cele dintâi. Iar toată desfăşurarea de splendori, de eforturi, de înfrângeri, de teribile descoperiri şi invenţii - chiar raderea de pe faţa pământului a unui oraş ce părea prosper - n-a adus oamenilor fericirea, ci o alienare tot mai gravă. Şi-apoi - adaugă Karton - toată această închipuire vrea să ne convingă că cea mai durabilă invenţie a omului este războiul. Din desfăşurarea epică se desprinde într-adevăr sentimentul că omenirea se exersează de multă vreme în vederea unui mare, definitiv examen - distrugerea instantanee şi definitivă a planetei.

Karton mai observă că anonimul scriitor al istoriei a ştiut să-şi înveşmânteze plăsmuirile într-o reuşită limbă literară, ceea ce a făcut ca opera să fie citită cu plăcere, iar povestirile ei să fie înţelese ca perfect reale şi posibile.

Acceptînd parţial presupunerea că ar fi existat un scriitor al istoriei, savantul Jules Perroquet, de la Sorbona, cunoscut în ţara noastră prin cartea sa *Licurg,* susţine totuşi că George Karton greşeşte când atribuie unele evenimente imaginaţiei Anonimului. "Ca toate demonstraţiile care vor să se constituie în sistem rotund - scrie Perroquet -, afirmaţiile lui Karton, împinse pe alocuri la absurd, ne fac să ne îndoim chiar de fapte despre care avem incontestabile ştiri documentare. Ei bine, mă pot lăsa uşor convins că nu au avut niciodată loc războaiele punice şi cruciadele, dar nu pot accepta să se considere scornire a minţii Anonimului faptul că turcii s-au aşezat în Anatolia şi chiar pe un colţ de Europă. Am cunoscut de curând o distinsă doamnă, care mi-a mărturisit că este turcoaică, şi venea într-adevăr din părţile Bosforului. Nu putem trece aşa uşor peste adevăruri evidente. Şi dacă mă gândesc mai bine la acea doamnă, nu pot să nu vibrez ca în faţa unei realităţi istorice de netăgăduit" (*Annale,* XIII, 12).

Max Norge vine şi el cu o observaţie interesantă: este, ca şi Perroquet, de acord că mult mai multe evenimente pretins plăsmuite de Anonim pleacă de la date reale, dar crede că acele date au fost modificate, deformate de creaţia colectivă, care le-a conturat şi structurat conform propriilor năzuinţe şi tipare stilistice. Astfel, după părerea sa, cucerirea Galiei de către Caesar, fapt foarte probabil, a avut o amploare cu mult redusă faţă de relatări: n-au existat nici legiuni, nici conflicte, nici tratative, necum vreo organizare administrativă pe terenurile cucerite. E de presupus că evenimentele care au avut loc la acea dată să se fi desfăşurat astfel: un bărbat bine înarmat, însoţit de câţiva prieteni, s-a prezentat în Galia, a înşelat cîţiva localnici, i-a îmbătat, a pus mâna pe nevestele lor, pe celelalte bunuri casnice şi le-a folosit, sprijinindu-se pe prevederile dreptului roman. Celebrul *Comentariu,* nu încape nici o îndoială, a fost scris de Anonim, nimeni altul n-o putea face mai bine. "Dl. Karton ne sugerează însă - continuă Max Norge -, că Anonimul n-a putut construi singur o povestire atât de vastă ca istoria omenirii. Trebuie să fi fost ajutat de un colectiv

de colaboratori. Unii dintre ei şi-au amestecat în epica dată propriile lor fantezii şi păreri, astfel că avem acum o relatare mai stufoasă, mai eterogenă decît ne-ar fi dat-o un singur autor. "Max Norge propune, pentru a aşeza lucrurile pe baze ştiinţifice, să înlocuim numele "Anonimul", "Scriitorul istoriei", cu "Cronicarii ideali".

Despre Cronicarii ideali savantul german are numai cuvinte de laudă: "Lor le datorăm nu numai crearea unora dintre cele mai frumoase pagini din istoria popoarelor - scrie Max Norge -, dar şi infuzia de idei moralizatoare, patriotice care a fost turnată în explicarea faptelor. Indiferent de autenticitate, când citim acum în manualele noastre despre Frederic al II-lea al Prusiei, inima ne bate în piept cu tărie şi suntem copleşiţi de sentimente înălţătoare" (*Istoria şi comentariul ei,* Leipzig, 1948).

Revenind la George Karton, ne permitem să adăugăm şi noi o modestă opinie: cartea lui ni se pare tulburătoare. Ideea că n-au existat multe dintre evenimentele istorice pe care trebuie să le reţină bieţii noştri copii, memoria fiindu-le solicitată de alte cunoştinţe, e încurajatoare. Ni se prezentau atâtea crime scârboase şi atâtea pertractări şi compromisuri, încât noi, cei care nu puteam realiza nici jumătate din ele, ne simţeam etern condamnaţi la neputinţă, la mizerie morală. În sfârşit, ideea că n-au existat acele evenimente cred că este un îndemn de a le înfăptui noi, generaţia prezentă şi cele ce vor urma. Istoria Anonimului poate sugera un program.

Şi încă ceva: am scăpat, datorită lui Karton, de persecuţia învinuirii care ni se făcea adesea, anume că repetăm istoria. Nu, n-o repetăm, de vreme ce istoria nu a fost aşa cum ni se spune. Creăm istoria. Cu alte cuvinte, facem şi noi ceea ce au făcut Anonimul sau Cronicarii ideali: inventăm, fantazăm, plăsmuim, construim. Suntem capabili să întocmim din imaginaţie o poveste să se ducă vestea. (Editura "Magirus-Ford", Paris 1940).

DYONIS FLORA: *"Xantipa".* - volumul al II-lea al cărţii *Ohm şi Tom* (v.titlul). Xantipa este femeia care-i urmează pe cei doi eroi, dar se opreşte, îngândurată, la jumătatea călătoriei, undeva, într-o staţie de cale ferată din Bărăgan, pendulând între sentimentul datoriei şi pasiune. Zadarnice sunt căutările poliţiei şi investigaţiile autorului. Se speră că rezistenţa ei este limitată şi că Xantipa va fi, în sfîrşit, capturată. (Editura "Cugetarea", Bucureşti 1932.)

KATILINA FOYER: *"Durerile secolului".* - Principala durere a secolului - scrie Foyer - este lipsa cronică de timp. Până spre anul 1900 oamenii se cam plictiseau. Secolul trecut a însemnat un pas colosal în evoluţia jocurilor de noroc, a invenţiilor amoroase, a extravaganţelor sportive (traversarea în barcă a Gibraltarului, ocolul lumii pe jos, colecţionarea de mărci poştale, de fluturi etc.) - tocmai datorită surplusului de timp pe care-l dobândiseră, paralel cu

alte bogății, multe categorii de oameni. Conştiința inegalității, şi în această privință, a făcut ca în secolul nostru problema timpului să devină o chestiune de ambiții, revendicări şi conflicte. Oamenii se zbat astăzi pentru a obține măcar câteva clipe de răgaz. Cartea analizează toate aspectele problemei.

O altă durere a secolului, după Foyer, este tendința generală de standardizare. Cutare ființă înzestrată, posesoare a unei bune culturi, a unui talent vădit, a unui meşteşug excepțional, este copleşită de obligații administrative mereu mai complicate, atât de numeroase încât este împiedicată literalmente să mai lucreze, să producă ceva valoros. Uniformizarea, standardizarea cer ca unul să fie identic cu celălalt, condiție ce permite măsurarea exactă a activității, rezistența la şicane, remunerarea proporțională cu cantitatea producției şi baterea pe umăr.

Mai departe: spectacolul cu mii de spectatori este un alt mare neajuns al vremii noastre, unul dintre cele mai cumplite instrumente de uniformizare. Cinematograful, televizorul, spectacolul sportiv, plimbarea duminicală, cenaclurile periodice, ştrandul aduc pe oameni în rețeaua programelor stereotipe care acaparează şi sug pe individ de toată seva vitalității specifice, de acea sclipire unică a personalității. Competiția, ca să fie reuşită, cere calități asemănătoare. Se adoptă principiul lui "a face ca toată lumea" şi atunci oameni luminați şi meşteri harnici se lasă târâți în fața cutiei cu ecran înjumătățit, acceptă să fie pălmuiți de lumina violentă, căzând în cele din urmă într-o stare vecină cu paralizia, care-i scoate din circuitul productiv. Alții aleargă ca somnambulii la febrile întreceri pe stadioane, îşi încurcă viața în rețeaua pronosticurilor şi a aprecierilor, se lasă încântați de meciuri de fotbal de categorie districtuală, unde se transformă în trişti chibiți. Adevăratele trăiri individuale sunt înlocuite de spasme şi tresăriri sufleteşti, noutatea măruntă toceşte simțul cumpătării. Inactivitatea izbucneşte, e drept în răstimpuri (se cunosc explozii ale unor porniri violente, categorice, oribile), dar totul se topeşte mai apoi într-o pastă cenuşie, uniformă, şi persoana se complace a deveni, asemenea unui elefant, o ființă greoaie şi inexpresivă, somnolentă în amenințătoarea sa agresivitate. în cîțiva ani de existență publică, personalitatea sa anchilozează, se tâmpeşte. Şi, ca orice dispariție, lasă în locu-i o firmă, un manechin.

Personalitatea are nevoie de activitate, fie chiar absurdă, ea nu se poate tîrî printre picioarele altora. Când nu ți se dă posibilitatea de a selecta, a întoarce singur pagina, a-ți dilata meditația pe un fapt şi a ignora voit alte douăzeci, personalitatea se veştejeşte, consumată de o febră străină. Procesul standardizării este o consecință a lipsei cronice de timp. Timpul lipseşte în lume aşa cum lipsesc, de regulă, pîinea şi apa potabilă.

Singurele remedii, sunt, după Foyer, călătoria, polemica, îndărătnicia față de programe, revizuirea zilnică şi categorică a relațiilor cu oamenii, războiul spiritual împotriva ticurilor generale şi a tictacului individual, rafala insistentă a

mitralierei jocului, glumei, calamburului şi a originalității organice asupra blindajului inerției, "adevărurilor absolute", lecțiilor. Este mai demn de stimă un original decât un om serios, fericit în normele care-l țin strâns şi-l economisesc. Om serios se numeşte cel căruia i-a pierit pofta.

În încheiere, plecând de la ideea că procesul standardizării omului oferă o soluție de falsă economie de timp şi energii, Foyer enunță o teorie foarte interesantă - teoria eroismului - o variantă faustică a sinuciderii cu folos. (Editura "Pion", Paris 1964.)

MARILENA HARDMUTH: *"Prindeți şi legați pe artişti".* -Autoarea pleacă de la părerea că artistul e un specimen anormal. Sprijinind cu bogate exemple opinia ei, Marilena Hardmuth ajunge să facă un tablou general al comportării artistului, în care găseşti, cu satisfacție, sfaturi şi norme ce par la prima vedere fantastice (Imposibil de relatat, trimit pe cititor la lucrare - pag. 180-260 - şi-l consiliez să aibă grijă să facă exact măsurătorile craniului). Întorcându-se la ideea de la început, autoarea scrie o *Scuză pentru comportarea artistului,* în care arată că anomaliile omului dăruit artei sunt fireşti şi scuzabile, dobândite prin exercitarea programului de lucru riguros şi, totodată, haotic. Sunt deci nepericuloase, chiar dacă duc, uneori, la crimă. În concluzie, se cere ca, ori de câte ori se aude frecventul îndemn "prindeți şi legați pe artist!", omul cu judecată să vădească bunăvoință şi înțelepciune şi, zâmbind în barbă, să treacă liniştit mai departe. (Editura "Adriano Salerno", Firenze 1926.)

JOHN FIRMATORIS: *"Furtul sistematic".* - Teoria asupra mecanismului exploatării, formulată de K. Marx, ne-a deschis ochii asupra unor alte forme de furturi, poate tot atât de deghizate ca şi mecanismele plusvalorii, care îmbogățesc pe unii pe seama altora. Listă neaşteptat de lungă a mijloacelor de a fura paralel, sistematic şi perfect acoperit pe semeni. Un exemplu: creezi o fundație cu program voios de activitate, atragi pe participanți - printr-un sistem de propagandă pus la punct de o firmă de reclame - să se dedice unei cauze oarecare, de pildă emanciparea Mozambicului, şi faci lungi consfătuiri zilnice şi schimburi de opinii pe această temă. Te alegi preşedinte, stai acasă liniştit şi citeşti, iar cînd simți nevoia de alt divertisment, oferi serate şi spectacole cu programe exotice. Lectura ți-o aplici apoi în recenzii şi conferințe. Din aceste îndeletniciri te alegi cu câştiguri apreciabile, în timp ce locuitorii Mozambicului îți aşteaptă răbdători inițiativele. În cele din urmă, bine informat şi cu bani destui în buzunar, vizitezi Mozambicul, despre care scrii o carte. (Editura "Flammarion", Paris 1938.)

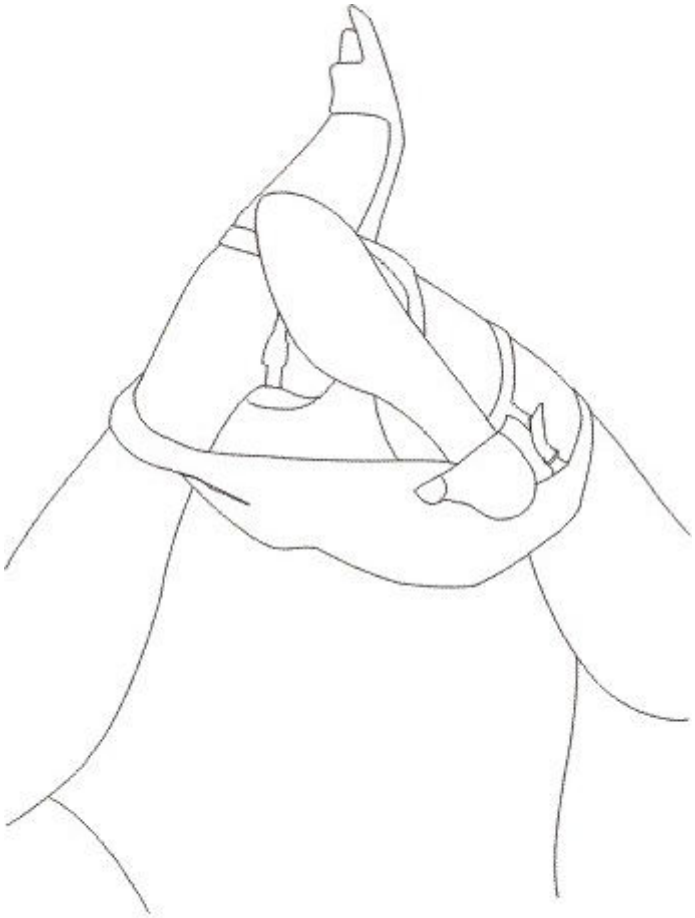

ILUZIA DRAGOSTEI

GEORGES PASCAL: *"Iluzia dragostei".* - În timpul zilei, oamenii par a acționa conform rațiunii şi bunelor obiceiuri. Dar, îndată ce se înserează, un bărbat şi o femeie aşezați alături sunt cuprinşi de aprige friguri şi călduri. Purtarea lor devine ciudată, contradictorie, îşi spun lucruri inutile, el povesteşte cum l-a sancționat un plutonier pentru că a fost descheiat la bocanc, cândva, la un apel de dimineață, ea vorbeşte despre influența gălbenuşului de ou asupra epidermei cu caracteristici fine şi relatează ce a zis o mătuşă cu prilejul căsătoriei reginei Angliei. El face un haz nebun când ea remarcă luna pe cer, ea se prăpădeşte de plăcere că lui nu i se aprinde țigara. Mai mult: se simt tulburați când descoperă că au aceleaşi gusturi, deşi lui îi este silă de conopida pe care ea o prepară cu unt, iar ei îi vine greață când îşi reprezintă racul, pe care el îl adoră. Balzac este fericirea vieții mele, spune el, şi ea, care nu-l poate suferi pe plicticos, oftează aprobativ. Despre lună, stele, frunzele copacilor, ape curgătoare se interoghează ca la poliție, apoi îşi împărtăşesc păreri de care s-ar ruşina şi un copil, căutându-şi în răstimpuri mâinile. Aflându-se, în sfârşit, după confuze tatonări şi insistente pipăiri, se înlănțuie cu brațele acum violente, acum şovăitoare. Aleg poziții incomode, îşi gâtuiesc respirația, îşi presează periculos unele porțiuni ale corpului, transpiră şi gâfâie. Toate acestea degenerează apoi în situații de-a dreptul neruşinate, trăgându-şi reciproc hainele de pe ei, aşezându-se unul față de altul în diagonală, în paralel, pe verticală, pe deasupra, pe dedesupt, într-o dezordine consumată cu toată seriozitatea. Exasperați de puținătatea posibilităților - deşi mulți inventează, într-adevăr, situații noi -, zvâcnesc cu toată ființa lor în intimitatea celuilalt, dau ochii peste cap, gem şi fac pe morții, în sfârşit, se plictisesc. Atunci caută o evadare. Soluția apare curând: unii ucid femeia cu care au conversat, alții o lovesc numai, cei mai mulți se despart, aruncându-i cuvinte insultătoare. Femeia cade în mania scrisorilor, încearcă diferite procedee de ştergere a lacrimilor. Abia câțiva dintre subiecții cercetați rămân împreună,

iau zilnic masa şi îşi amestecă rufăria, merg la cinematograf cu speranța de a afla ce fac alții în situația lor şi, din disperare, discută în continuare despre subiectele mai sus enumerate. Din această discuție ies în cele din urmă nişte ființe plăpânde, un fel de oameni de mici dimensiuni, drăguți şi pufoşi, care hrăniți şi periați repetat, cu perseverență, ştiu să facă tumbe şi să se prelingă pe covor, pe sub masă, cu singura preocupare de a demonta totul în jur. Aceştia se grăbesc la rândul lor să repete cât mai repede cu putință atitudinile şi istoriile celor care i-au produs.

La trecerea a două-trei cicluri, înmulțindu-se peste măsură, oamenii mici încep să-şi vorbească diferit, să judece urât procedeele prin care au fost preparați, astfel că se produce în lume curând o harababură cumplită. Nebunia apare incurabilă, după numai zece-cincisprezece generații. Autorul conchide: "Mă înspăimântă şi mă îngheață gândul haosului pe care-l va putea răspândi continuarea acestui procedeu nocturn iresponsabil!" ("Editori şi edituri", Colonia 1915.)

FELIX GRAMMA: *"Ce avem în buzunare".* - "O, dacă ceea ce numim *a vomita* ar fi într-adevăr o pornire mai decisă, mai radicală, pentru a putea într-adevăr elimina din noi tot ce ne umflă pântecele şi ne întunecă mintea!" - exclamă Gramma. În buzunarele spiritului nostru se află multe resturi, idei nemistuite, pasaje de cărți şi secvențe de film nefolositoare, fluturaşi din poezii fără utilitate, scobitori din afişe văzute cîndva şi macaroanele unui roman, smântâna unor întâmplări trecute şi zeama de varză a altora, viitoare, dorite, schițate, branțuri ale unor fraze celebre şi prezervative ale multor replici ce trebuiau date, câlții unei melodii şi ligheanul cu flegmele sufleteşti ale unor mari compozitori, apoi nişte chipuri omeneşti, un bunic şi o prăvălie, blacheuri, o femeie cu ciorapi uzi, frânturi de conversații lipsite de marca celebrității, dar şi altele, memorabile, şchioape însă, o gălețică de copii plină cu gândacii albi ai notelor de scoală, un briceag, o fereastră anume, prin care priveşti ca atunci, mereu deprimat, şi o frunză de stejar pe o cutie de bomboane, şi un camion lovind o cucoană, şi un balcon sub care o fată îşi piaptănă părul, şi un pişcot pe jumătate rupt, cu două degete pe el, şi buza de sus pe buza paharului, şi o dojana cu plecarea unui tren fără roți, fără pasageri, doar cu un domn înalt, puțin adormit, urcându-se şi coborînd pe aceeaşi scară cu un copil. Câte se află în buzunare!

Cartea lui F. Gramma face, sub chipul unui roman, un inventar al celor mai felurite resturi pe care le poartă cu sfințenie funcționarul George Transpher de la Uzina de gaz din Lausanne. Ceea ce considerăm cu stimă experiență nu e altceva decât un şnur pe care am înşirat, egal şi întâmplător, mătăniile proastelor digestii. (Editura "Dresda", 1938.)

HERMANN GEYSER: *"Caietele de serviciu ale lui Oskar Fenn".* - Cel mai neserios funcționar al regatului este, totodată, cel mai de seamă scriitor al patriei sale în secolul al XX-lea. I se dădeau, la ministerul unde lucra, sarcini importante, ce-ar fi umflat de orgoliu pieptul oricărui slujbaş, îşi nota atent ce avea de făcut, pornea la lucru cu un entuziasm sincer. Dar se reaşeza, printr-o entorsă funcțională, pe propria lui personalitate, de îndată ce noutatea acțiunii i se părea că păleşte, îşi uita ambițiile, nu-l interesa ce spun ceilalți funcționari, neglija înfăptuirea sarcinilor. Comod şi epicureic, prefera să comenteze pe mici foi de hârtie ridicolul strădaniilor sale administrative, pentru care nu se credea pregătit, să viseze şi să lenevească scriind. Aşa se face că, în aproape douăzeci de ani de serviciu, Geyser devine posesorul unui amplu depozit de comentarii "ce ating şi judecă nu numai activitatea unui birou oarecare, ci însuşi mecanismul birocratic al instituției" (Rudolf Braunschweig). Caietele de serviciu sunt, poate, cele mai ample fişe de roman din câte s-au scris vreodată, în paginile lor foiesc controlorii, inspectorii financiari şi cei vamali, în cutare pagină se vorbeşte despre promisiunea unui solicitant de a oferi o filodormă şi, iată, în capitolul următor, cum filodorma se plăteşte cu discreție, corect. Se analizează situații de pe teren, se obiectează asupra unor cheltuieli neproductive, cineva şterge cu creionul roşu o cifră, unul care fumează mult este de altă părere. În cele din urmă se aduc cafele şi coniac, se propune o nouă şedință, cineva observă că stenografa e foarte drăguță. Discuția dintr-un birou începe de la părerea unui funcționar care găseşte că se face risipă undeva, în provincie. Se cer dovezi. O comisie pleacă să verifice. Este vorba, într-adevăr, de o cişmea al cărei robinet se închide defectuos. Se continuă discuția la fața locului. Părerile sunt împărțite. Unul propune construirea unui eleşteu, pentru ca apa ce se scurge să devină utilă. Un director susține că treaba e nerentabilă, deoarece peştii din ziua de astăzi refuză să crească până la greutatea cerută pe piață. Un inspector propune o comisie. Cineva observă că apa nu curge egal şi că, deci, nu se poate calcula mecanic pierderea. Apa căzută într-o căldare nu indică exact cantitatea, pentru că mai adaugă apă şi ploaia, frecventă şi rece. Se admite propunerea de a se construi un acoperiş, în centrala societății există însă o altă părere. Se organizează discuții. Cineva observă, pe puncte, următoarele:

1. Pierderea de apă la robinet nu e concludentă. Se pot pierde cantități importante şi pe conductă.
2. Construirea unui acoperiş necesită investiții speciale. Mai uşor este să se dezgroape conducta.
3. Stenografa e într-adevăr foarte drăguță.
4. Concluziile trebuie confruntate la fața locului, pentru că pare ciudată afirmația după care ploaia este frecventă şi rece, ştiindu-se că zona geografică este caracterizată nu de umiditate, ci de vânturi fierbinți, de secetă şi vârtejuri.

Se alege pentru discuții un vechi castel, amenajat recent, pe valea unui râu de munte. Un inginer propune instalarea în paralel a unei alte cişmele, spre a determina pierderile prin comparație. Pentru construcția unei cişmele-martor este nevoie de specialişti. Odată cu acceptarea soluției, se trimit în străinătate, pentru specializare, trei mecanici. Unul dintre ei este hidropic, deci, de o subiectivitate exacerbată, prezintă pericolul de a învăța procedee prea scumpe şi a duce la ruină societatea. Ceilalți doi, ajunşi în Statele Unite, declară că mecanica hidrotehnică nu mai interesează pe nimeni şi că ei au hotărât să se specializeze în industria electronică şi în zborurile interplanetare, meserii mai utile viitorului. Se organizează o masă rotundă, spre a se decide asupra ieşirii din impas. Se află cu stupefacție că, între timp, robinetul cişmelei a fost strâns de un copil care tocmai se juca prin preajmă şi că apa nu mai curge. Cum se poate aşa ceva? Se trimite pe teren o comisie specială ca să refere asupra amestecului particularilor în treburile obşteşti. O parte a problemei - cea de procedură - este transferată tribunalului local. Paralel, se proiectează construcția unui apeduct, a unei conducte magistrale: în acest fel, apa rezultată va putea fi transportată într-o localitate vecină, unde există o căldare şi statisticieni pentru strângerea datelor necesare. Recuperarea pierderilor se proiectează a se face prin livrarea apei postului local de pompieri. Neînțelegeri asupra prețului. Pompierii preferă să ia apa dintr-o baltă, chit că balta posedă, în suspensie, multă mătasea-broaştei. Se fac demersuri la Direcția teritoriului din minister, spre a interzice pompierilor folosirea apei impure la stingerea incendiilor. Se citează Gaston Bachelard.

Într-o nouă şedință a consiliului experților, se stabileşte ca cişmeaua să fie demontată şi adusă în laboratorul Politehnicii, pentru a fi studiată. O echipă de instalatori realizează operațiunea în două zile. Cişmeaua este montată în Capitală şi, pentru că nivelul tehnic al laboratorului politehnicii este scăzut, rectorul opinează ca țeava să fie folosită la o instalație de producere a acidului acetic, iar robinetul la chioşcul de răcoritoare al bufetului. La observația comisiei de specialişti că robinetul nu se strânge bine şi că va curge fără încetare, responsabilul bufetului răspunde că asta nu face nimic, limonada se vinde de la o vreme în sticle capsulate; instalația e necesară numai pentru decor, spre a satisface necesitățile estetice ale studenților. Într-o scrisoare, rectorul mulțumeşte comisiei pentru sprijinul acordat, în special pentru numirea tehnicianului specialist în problemele zborurilor interplanetare, întors de la studii din Statele Unite. (Editura "François Perret", Rouen 1960.)

MILORAD CELEROVIC: *"Subtilizarea gândirii prin tuşeu".* - Un inginer şi doi medici descoperă în ființa omenească un biocurent extrem de slab, dar care indică exact gradul de inteligență. al individului. Construind un aparat special, ei determină că inteligența este rezultatul unui fenomen simplu: acumularea mângâierilor. Mama care îşi alintă odorul prin

frecarea repetată a creştetului, a mîinilor sau obrazului, stimulează producerea biocurenților şi înlesneşte stabilizarea lor. Copilul creşte şi inteligența lui sporeşte o dată cu sporirea şi rafinarea mângâierilor. Un băiat alintat de mama şi de două mătuşi dădea dovadă de o rară capacitate de înțelegere a lucrurilor, în timp ce un altul care nu-şi amintea să fi fost vreodată mângâiat avea toate caracterele imbecilului.

Descoperirea celor trei specialişti deschide largi perspective ştiinței, care poate, după părerea biologilor, să sporească nemaipomenit capacitatea de gândire a întregii specii, utilizând în mod sistematic mângâierea, excluzând din practica raporturilor şi din educație violențele, periculoase întotdeauna, pentru că deturnează de la marile înfăptuiri umane. Organizarea unei societăți în care oamenii să primească zilnic mângâieri, proporțional cu meritele, posibilitățile, netezimea bucii şi a obrajilor, a devenit visul oricărui conducător luminat. Cheltuielile solicitate de un asemenea proiect, deşi modeste, n-au putut până acum să fie împlinite de nici un stat, nevoi mai urgente solicitînd cu prioritate sumele.

O altă descoperire a tulburat, de curând, mințile. Ducând mai departe ideea celor trei savanți, doctorul Nansi din Manilla a găsit că inteligența nu se naşte odată cu mângâierea. Mama care - şi mângâie copilul nu-i produce, de fapt, acestuia nici un fel de inteligență - această înzestrare fiind încă inanalizabilă în laborator -, ci doar o stare receptivă deosebit de propice infiltrațiilor. Are loc, prin atingere, o transmitere de inteligență şi de capacitate inteligentă. Doctorul Nansi propune şi ca mângâierea să fie făcută nu de mamă, nici de o persoană din familie, ci de unul dintre cei mai inteligenți bărbați ai societății, specializat pentru această operație. Pentru a demonstra această idee, Nansi a făcut următoarea experiență: a ales un matematician, căruia i-au fost dați spre mângâiere 100 de copii fără aptitudini vădite pentru adunare şi scădere. După un tratament de trei ani, copiii au arătat o pasiune deosebită pentru multiplicările cu 7 şi o inteligență neobişnuită la aflarea rădăcinilor pătrate. Procentul celor contaminați nu era însă pe deplin concludent: 52 din 100 (restul de 48 de copii nu ajungea decât să-şi numere degetele). Experiența, a arătat doctorul Nansi, nu infirmă ideea. Reuşita parțială ne dă mare încredere. Cauza pentru care n-au fost contaminați toți copiii se datoreşte faptului că matematicianul a mângâiat pe mulți cu răceală, formal, din datorie profesională.

O nouă experiență a confirmat ipoteza sa. Un mare filozof a atins din întâmplare mâna unui imbecil. Imbecilul a început să gândească logic, ideile sale au dobândit cursivitate. Solicitat să repete mişcarea cu mai mulți, efectul s-a repetat şi el. Ca să verifice, doctorul Nansi a făcut o extirpare a lobului frontal al filozofului. Filozoful s-a transformat într-un imbecil. Contactul acestuia cu diferiți indivizi de o inteligență medie a dus la imbecilizarea lor totală.

În prezent, studiile continuă. Un spărgător de case de bani care şi-a riscat viața într-o acțiune la Banca Artiştilor

din Florența (fără succes), are ciudă pe artişti, urând deopotrivă pe Bach şi pe Wagner, pe Boticelli şi pe Balzac, pe Dostoievski şi pe Proust. El atinge brațele unor oameni fără prejudecăți, transformându-i în mari şi înverşunați duşmani ai acestor autori. S-a constatat şi că biocurenții se comunică în lanț. Astfel, cei atinşi de mâna spărgătorului de case de bani, după ce au pornit în grupuri să distrugă tablourile unui muzeu, au bătut pe paznicul unui alt muzeu. Acesta, uitându-şi îndatoririle, s-a alăturat grupului, spărgând la rândul său pânze de Rembrandt şi Delacroix. Însemnătatea practică a descoperirii este fantastică. De pildă, un individ din Paraguay urăşte de moarte pe un individ locuind în Montmartre. Exterminarea duşmanului devine foarte simplă. Cel din Paraguay contactează tactil palmele vecinului, vecinul pe cele ale celui apropiat şi aşa mai departe; intențiile se transmit rapid, oamenii se orânduiesc în lanț şi lanțul se întinde treptat peste țări şi continente pînă la imobilul din Montmartre. Ultimul resimte exact aceeaşi ură ca şi cel care a dat primul impuls, la aceeaşi intensitate, pierderile de energie reprezentînd un procent neînsemnat. Primele două experiențe n-au reuşit, pentru că cel care dădea impulsul inițial era atât de furios, încât odată cu lansarea biocurentului a lovit puternic cu pumnii pe discipolul-transmițător. Acesta l-a lovit pe următorul. Totul ar fi mers bine dacă loviturile n-ar fi amețit pe cei ce duceau brațul viu peste mări, înot. Aceştia, slabi de constituție, s-au înecat. Cea de-a doua experiență n-a reuşit pentru că biocurenții formează spontan lanțul, dar nu indică şi direcția dezvoltării lui. Aşa că impulsul pornit de la Washington s-a îndreptat spre sud, a ocolit câteva golfuri cu oameni care se prăjeau la soare şi erau preocupați de dragoste frățească şi de petreceri şi s-a risipit în junglele Indochinei, pierzîndu-i-se urma. S-ar putea să se fi scurs în pământ, şi atunci n-ar fi de mirare să-l aflăm izbucnind undeva, într-o insulă din Borneo, sub forma unui vulcan. ("Presses Universitaires de France", Paris 1950.)

ALFRED ORTHOPEDY: *"Drama electricianului".* - Când îşi alesese meseria de electrician, avusese în vedere că lumea, modernizându-se, va avea tot mai multă nevoie de energie, îşi aminteşte cum vedea atunci în visul său de adolescent marile oraşe luminate *a giorno,* casele echipate cu aparate electrice, de ras şi de gătit, de aspirat praful, de curățat legumele, de emisie şi recepție. Negreşit, meseria are viitor, nu va tânji în aşteptare de comenzi.

Acum, alegerea de altădată începea să-i pară nefericită. Rețeaua electrică pătrunsese într-adevăr în toate casele, dar nu ocolise pe cele ale prietenilor şi vecinilor săi. Fiind un om sociabil, îşi făcuse relații numeroase, era apreciat şi bine primit pretutindeni şi, cum nu putea să rămână indiferent ori de câte ori se ardea o siguranță sau făcea scurtcircuit un fier de călcat, trebuia să intervină şi să repare. Alerga de îndată la locul accidentului şi-şi utiliza tot sufletul pentru a repune în funcțiune mecanismul stricat, rămânând întotdeauna la o cafea sau un coniac, oferindu-se cu plăcere să repare

suplimentar şi o maşină de bărbierit de mult defectă, o lampă de noapte funcționând prost. Era astfel ocupat toată ziua şi simțea că oamenii îi intră în casă ca să-l împiedice să mai respire, să se mai odihnească.

Începuse să vadă în electricitate o forță ocultă care urmăreşte să-i producă numai neplăceri. Suspecta fiecare veioză, fiecare bec, fiecare priză. Când simțea în deget muşcătura de viperă a curentului, răspundea scurt şi brutal, împungând cu şurubelnița firele răuvoitoare, producând mici deranjamente. O dată, unul dintre prieteni avea musafiri şi s-a pomenit pe întuneric tocmai în momentul servirii tortului. Interveni cu promptitudine, se războiu mărunt cu siguranțele, sparse cu vârful ciocănelului porțelanul, cu gândul să pedepsească obrăznicia celor 220 de volți, legă contactele cu o sârmă groasă, nepermis de groasă. Tocmai se aşezase în pat, obosit, scârbit şi întrebîndu-se dacă nu s-ar fi cuvenit să i se pună şi lui într-o farfurioară o felioară de tort, când vecinul îi bătu în uşă să-i spună că s-a aprins ceva la tablou şi că se află din nou în întuneric. Merse la locul unde se aflau siguranțele şi se grăbi să plesnească peste bot electricitatea duşmănoasă, legă contactele cu mai multă şiretenie, dar nu se putu abține de a deşuruba, din fantezie, două piese izolatoare. În aceeaşi seară fu căutat de un profesor din cartierul gării spre a-i repara un ceas electric. Întîrzie până după miezul nopții, certându-se cu micile piulițe ce nu voiau să intre în făgaşul lor, speră pentru o clipă că poate replica violent electricității, aşezând în locul unui transformator o bucată de fier moale. Ceasornicul tresări ca un muribund şi tăcu. Pentru totdeauna.

Viața devenea mereu mai zbuciumată. Dimineața se cățăra pe acoperişuri şi pe stâlpi, uitând uneori că firul pe care voia să-l întindă e sub tensiune. Suporta şocuri, căderi, o dată a avut un spasm din care s-a trezit pe jumătate paralizat. După-amiaza, urmărea cum funcționează un aparat de proiecție într-un cinematograf, interpretând inversarea neplăcută a imaginilor pe ecran drept o nouă provocare electrică. Sparse un reflector şi păstră ura nealterată pînă la alt client, tot un prieten, unde pregăti o răzbunare teribilă: legă haotic polii tabloului şi refuză să lege pământ unei maşini de imprimat textile. Valțurile explodară.

Seara şi noaptea vizita alte case, călătorea pe troleibuz sau cobora într-un canal subteran cu cabluri, după care revenea în bucătăria unei prietene cu care voia să se căsătorească. Calm şi limpede, printre sărutări, izbutea să repare un aparat de radio şi două reşouri pe care, de altfel, şi pregătiseră împreună o excelentă budincă. Plecase de acolo enervat nu atât pentru că cineva îl solicita pentru un far de bicicletă, ci pentru că, mângâind pisica, blana făcuse scântei surprinzătoare.

Spre toamnă, când hotărâse căsătoria, a trebuit să plece în deplasare într-un oraş de provincie, pentru două săptămîni. Programul s-a complicat nemaipomenit. Lucra zece ore la punerea în funcțiune a unui agregat de sortare.

Restul zilei şi noaptea, cei care-i cunoşteau priceperea, chemându-l, cerându-i să-i iniţieze în taina meşteşugului, îi pregăteau de fiecare dată, spre destindere, mici aparate de reparat. Iubita îl căuta din Capitală la telefon. El nu putea răspunde, fiind într-un pod sau într-o magazie. Ea îi scria trei pagini pe zi, dar el nu putea pune pe hârtie nici măcar un rând, preocupat de circuite şi contacte.

Se împliniră cele două săptămâni. Logodnica îl primi cu multă răceală, îl servi cu o cafea rece şi-i ceru să restabilească o legătură la frigider. Cînd, spre încheierea vizitei, atmosfera era mai potrivită parcă pentru lămuriri, el observă că scala aparatului de radio filează batjocoritor şi înţelese dintr-o dată că acelaşi 220 V. îl urmăreşte şi-i face farse. Demontă aparatul. Fiind târziu, rămase în bucătărie, în timp ce ea îl rugă să o scuze, apoi, după terminarea reparaţiei, trase uşa încet şi ieşi cu grijă să nu deranjeze.

Logodnica îi trimise o scrisoare în care îi cerea explicaţii pentru indiferenţa lui. Se aşeză să-i răspundă grabnic, să-i vorbească despre sentimentele sincere şi regretabilele piedici din calea fericirii lor. Dar după primul rând încheiat, cineva veni să-i ceară părerea cum s-a putea instala o sonerie alimentată de la reţea. Verifică, după plecare oaspetelui, tabloul unui tranzistor, apoi merse în oraş să ajute la montarea unei vitrine. Exasperată de tăcerea lui inexplicabilă neexplicată, ea îl vizită şi-i puse problemele cu violenţă. Era momentul împăcării, i se păruse, de aceea începu să-i descrie viaţa lui din ultimele luni, încercând să-i câştige înţelegerea. Îi luă mâna. Degetele îi erau reci, tremurătoare. Aştepta. Pentru moment, el se pierdu în câteva fraze confuze de introducere. "Probabil, spuse, fiecărui om este scris un anume destin." O privi în faţă, cu ochii însetaţi de strălucirea tenului, de linia pură a bărbiei, a frunţii. "În ce mă priveşte continuă el, sentimentele mele sunt mai puternice decât oricînd".

Se întrerupse. Lumina lămpii fâlfâia şi slăbea. Tresări şi îşi retrase înfuriat mâna. Se ridică. Scotoci într-o trusă de piele, scoase un patent şi o şurubelniţă şi ieşi. Ea auzi o discuţie pe coridor, reproşurile unei doamne care nu era mulţumită de o reparaţie anterioară a aspiratorului de praf ("Doar am apăsat pe buton şi a şi început să scoată fum"), apoi o uşă trântită. Era gata să plece, când el se întoarse, îi ceru scuze şi-i promise o întâlnire pe lunea viitoare. Acum avea de terminat o instalaţie la o pompă de încărcat sifoane. Îşi luă haina, îi sărută mâna şi ieşi. Se auzi curând acceleratorul unui automobil.

În săptămânile următoare, ea căută zadarnic să obţină explicaţiile promise. Află de la prieteni că inventase un aparat pentru decuplarea automată a magnetofoanelor, că repara împreună cu o echipă sistemul electric al unei rampe de lansare a rachetelor. Într-o zi îl şi văzu, dar nu-şi putură vorbi, pentru că el era căţărat pe-o scară de intervenţie şi meşterea ceva ia cablurile troleibuzului, iar în gură ţinea un tub Bergman. Încercă să-l mai viziteze: era plecat, şi în uşă erau

prinse câteva bilete de la prietenii care-l solicitau, îi dori fericire şi hotărî să nu-l mai vadă niciodată.

Îl mai visă de două ori, mai întâi vorbind la un microfon dinamic, apoi, ceea ce o înspăimîntă, pe scaunul electric. (Editura "La Notte", Milano 1958.)

ALCEO PATER-ORBIS: "*Cum am crescut un cais".* - Citeam, aşezat în şezlong, într-o după-amiază plăcută, poeziile marelui Chabert. Ochii, alunecându-mi pe versurile bine făcute, prinseră la un moment dat în acea zonă periferică şi difuză a vederii care ne semnalează uneori obiecte esențiale, tulpina unei ciubotica - cucului. Când raza privirii reluă versul da capo, ciubotica tresări. La cezură, pe cel de-al treilea vers, planta crescu, nu mult, nu dintr-o dată, dar suficient de repede ca .ochiul să observe. La capătul strofei (tocmai observam că rima nu este întotdeauna bărbătească), ciubotica nu numai că se înălțase cu încă un deget, dar se şi desfoliase, zâmbind îndrăzneț soarelui ce cădea pieziş. De fiecare dată când schimbam rândul, pe măsură ce coboram, planta tresărea din nou, urcând în lumină. Obişnuit cu maşina de scris, cu clopoțelul mărunt ce semnalează sfârşitul rândului, aşteptam să prind în urechi un sunet cristalin sau cam aşa ceva. Nu, creşterea plantei nu era însoțită de nici un sunet special. Dar evident, tulpina se dezvolta. Când ajunsei la acel nemuritor catren:

Ți datorez plăcerea în exclusivitate
Ca şi surpriza de-a te găsi de veghe;
Plângeai în colțul scării cu ceas, era o leghe
De locul nostru tainic, de Universitate...

Firava inflorescență care se prefigurase în delicatele ramuri ale plantei se desfăcu dintr-o dată ca mătasea şi cuprinse întreaga mea atenție. Tulburat, dar încă destul de nesigur de cele ce văzusem, trecui la cântul următor, citii cu îndârjire primele versuri, fără să mai las coada ochiului să rătăcească. Refuzai să mai privesc planta. Chiar încercai, pentru o clipă, un fir de ură pentru ființa ei năzdrăvană şi pentru părelnicul fenomen pe care mi-l înfățişase. Planta crescuse însă, asta deveni limpede de îndată ce, mânat de curiozitate, o privii în față, şi acum era înaltă şi robustă, de o frumusețe impertinentă, parcă voind să mă convingă de vitalitatea ei incontestabilă.

-Să mă ia dracu' - strigai, aruncînd volumul -, ciubotica-cucului creşte!

Nevastă-mea, care tocmai robotea prin preajmă, mă privi cu reproş, după obiceiul ei:

- Ei, află dumneata, dragă domnule, că şi ciubotica-cucului creşte, ca toate plantele, slavă cerului!

- Creşte, continuai. Acesta este un adevăr şi când îl vei cunoaşte, vei putea, dacă îți face plăcere, să şi înnebuneşti.

Îi explicai totul. E de prisos să povestesc cât de neîncrezătoare era la început, cum mustăcea ironică la încercările mele de a-i explica fazele creşterii şi cum, urmărind cu mine fenomenul, pe când reluam lectura, devenea mereu mai atentă, mai curioasă, mai interesată, terminînd prin a fi cuprinsă de spaimă şi a tremura din tot trupul, în cele din urmă, fugi de lângă mine, alergă în casă, unde se trânti pe divan şi fu răvăşită de un plâns nervos cu sughițuri.

- Te implor, linişteşte-te, o mângâiai, nu s-a întâmplat nimic, e doar un fenomen natural. Electricitatea statică influențează clorofila, metabolismul... Şi, pentru că era de-a dreptul înspăimântată şi chipul i se învinețise: un fenomen natural asupra căruia cercetarea nu ne-a dat încă toate lămuririle. Stai, ai răbdare, vom studia, vom da de capătul misterului.

Nevastă-mea nu-şi revenea. Am lăsat-o să se liniştească şi am decis să mă ocup îndeaproape de această ciudată afacere. Aveam pregătirea s-o fac: studiasem cândva ştiințele naturale şi obținusem multe rezultate, printre altele, fenomenul interesant al raporturilor de cauzalitate intimă între frecvența bătăii aripilor la unele insecte şi înălțimea la care zboară de obicei.

În plus, acum mă stimula în cercetările mele starea tot mai rea a soției, sperînd totodată ca, îndată ce voi fi în posesia rezultatelor, să o pot vindeca de îngrozitoarea maladie în care o aruncase spaima neînțelegerii fenomenului.

- De ce să ni se întâmple tocmai nouă aşa ceva - repeta în clipele ei de relativă linişte -, de ce, de ce?

Trebuia să răspund neîntârziat la această întrebare.

Interesant în studiile mele este că m-am folosit mult mai puțin de cărțile de botanică şi de genetică decât de cele de versuri, pe care le-am căutat în toate bibliotecile şi le-am transcris de mână şi la maşină. Am descoperit în scurtă vreme şi relativ uşor că gândirea mea, stimulată de lectura şi trăirea (şi trăirea, insist şi subliniez) poeziei adevărate, poate să influențeze, în grade diferite, creşterea plantelor. Recitam în laboratorul meu pe Racine: leandrul din cutie, pipernicit de-a lungul anilor, îşi dezvolta acum coroana, înflorind chiar pe la începutul actului II. Recitam cu pasiune pe Leopardi (plângeam adesea la versurile acestui delicat poet), şi atunci asparagusul din glastră devenea de un verde intens, de o vitalitate nebănuită. Petuniilor le priau mai mult pasajele din Ovidiu *(Tristele* şi, mai rar, *Ponticele),* buşteanului - Malherbe. Cactuşii erau nespus de sensibili la Baudelaire şi Garcia Lorca, nepriindu-le Ronsard. Cu toate că citeam cu îndârjire ciupercilor din Villon, ele rămâneau la dimensiunile lor, nepotrivire ce m-a indispus multă vreme (inițial considerasem alegerea excelentă). Ciuperca, am aflat-o în cele din urmă, nu se dezvoltă decât cu poeți belgieni şi provensali, barocul îi este îndeosebi prielnic, cu condiția să fie administrate şi îngrăşăminte naturale, pentru că uneori biostimulenții lirici trebuie ajutați cu factorii tradiționali de fertilizare. Oricât ai recita din

Bresil, marele poet esperanto din secolul trecut, dacă nu foloseşti bălegarul, rişti să nu obţii rezultatele aşteptate. Cu vremea, am descoperit că rondelurile cu imagini cuminți, cu descrieri pastorale, contribuie într-o măsură, poate nu tot atât de mare ca elegia, la dezvoltarea celulelor. Alecsandri ajută la lărgirea vaselor de liber, în timp ce Macedonski şi Verlaine la formarea unei rădăcini pivotante, robuste şi adânci. Extraordinară este influența lui Victor Hugo asupra straturilor de garoafe. Am obținut inflorescențe de cinci centimentri cu *La legende des siecles,* în interpretarea plină de cumpătare şi nu lipsită de accente patetice a lui Yonel. Un lot experimental de trifoi mi-a crescut până la înălțimea umărului, tratându-l combinat cu Pascoli, Tvardovski şi Pablo Neruda.

Nevastă-mea iubeşte, încă de când eram logodiți, sparanghelul. I-am oferit legături splendide, crescute cu Mallarme. Datorită bibliotecii de poezie pe care mi-am alcătuit-o şi magnetofonului, am întotdeauna în glastre crizanteme (o parte Holderlin, două părți Saint John-Perse), regina-nopții (exclusiv Lecomte de Lisle), lalele (două părți Goethe, o parte Prévert), delicate şi multicolore frezia (Rilke, Elena Văcărescu, Camoes şi hexafosfat de magneziu). Copleşită de atenții florale, soția mea a devenit mai înțelegătoare, adesea se aşază lângă mine în sera-laborator şi urmărim împreună cu calm şi răbdare cum plantele, mângâiate de rimele miraculoase, se dezvoltă, înfloresc şi fac, uneori, superbe fructe. Ea a venit cu unele sugestii pe care, la început, le-am suspectat ca bolnăvicioase:

- Hai să încercăm Byron pe portocalii abia altoiți!

În cele din urmă, am riscat. Portocalul a dat fructe mari, cu aromă plăcută.

Păstram riguros secretul descoperirilor noastre. Volumul apreciabil de muncă la sere, în grădină, în saloane, în pivniță - la cultura de ciuperci şi sparanghel - ar fi solicitat câteva ajutoare. Nu le puteam angaja, de teamă să nu ni se fure rețetele, şi apoi, puțini ar fi fost în stare să citească, să recite şi să trăiască poezia atât de intens ca noi. Ne petreceam zilele şi, uneori, nopțile la lucru. Coboram în pivniță cu Lamartine şi Lenau, nevastă-mea se plimba printre straturi cu Ovid Densuşianu, Ivan Vazov, Verhaeren.

Într-o zi, mângâindu-mă (eram aşezați pe perne, pe divanul salonului, ascultam o sonată de Geminiani), îmi spuse:

- Te-ai gândit la copaci? Ştii cât iubesc pădurea!

Am simțit că mă cuprinde vârtejul. O asemenea idee nu-mi trecuse prin cap. Am sărit din pat ca un nebun, am răsturnat în grabă un scaun, am alergat în cămară, unde ştiam că se află câteva castane, câteva ghinde. Nu mai erau acolo, probabil le aruncasem. Aflai totuşi, rătăcit într-o cutie, un sâmbure uscat de caisă.

Acum, când caisul este în floare, în fața ferestrei, întreținut de stropirile versurilor lui Montale, aproape că nu-mi mai amintesc bine cum s-au desfăşurat operațiunile. Ştiu că l-am pus în pământ de flori, într-o glastră. A crescut cu poeții minori latini, apoi cu versurile aulice ale Siciliei târzii şi, în sfârşit, cu Ronsard. Se găsesc în acest poet, pe nedrept considerat fastidios, versuri de un rafinament ales, ce pot fi atribuite unui Apollinaire sau Rimbaud. L-am udat, l-am săpat, l-am tuns primăvara. N-a înflorit decât acum, în al treilea an. Dar e viguros, deplin format, florile sunt alb-roşii, parfumate. Lecturile nu mai sunt necesare în fiecare zi, e de ajuns să-l udăm o dată pe săptămînă, când îi dăm la rădăcină şi două strofe. Atât. E o bucurie pentru noi, care n-avem copii, să-l creştem, să-l vedem mereu mai frumos. Curând, grija noastră îi va fi de prisos. Va fi atunci matur. Fructele lui vor îndulci gura care l-a crescut.

O vreme nu m-am mai gândit la arbori. Azi-dimineață, mi-am amintit de sugestia dată de nevastă-mea. Pentru arbori însă ai nevoie de teren, de versuri grave, de largă şi intensă respirație, eventual de un Hoffmannstahl şi un Vermorel. Am alergat la primărie, am scris o cerere şi i-am dat-o secretarului, cumnatu-meu, ținut deoparte de mersul descoperirilor noastre nu atât din discreție, cât din cauza unui vechi conflict în legătură cu o livadă (o moştenire). Visez de pe acuma dumbrăvi şi păduri pentru toată lumea -, am trecut peste supărarea de altădată. I-am povestit, pe scurt, despre caisul înflorit de mintea mea.

În nădejdea că mă va ajuta, am scris toată după-masa scrisori către librăriile pariziene, pentru a mi se trimite cărți, am încercat spre seară un magnetofon "Gründig 47" stereofonic, cu difuzoare mari pentru spații largi (câmpie, deal, luncă), şi am solicitat la Institutul de horticultură ghindă, jir şi sămânță de frasin şi plop. Cu ultimul aş putea începe imediat, având în bibliotecă de pe acum încă două volume inedite de Pascoli.

Cumnatu-meu nu are firea soției mele. N-a vrut cu nici un chip să ne ajute.

La câteva zile după aceea, sub ochii noştri, caisul şi toate celelalte plante crescute cu atâta trudă s-au uscat din rădăcini. (Editura "Rubicond, Maribor şi Littiné", Lyon 1960.)

CHRISTIAN GADE: *"Pentru un sistem mondial de gafe".* - Aproape toți cercetătorii sunt astăzi de acord că înainte de 1881, când frații Wilhelm şi Friederich Schmeling au definit gafa, determinându-i dimensiunile şi coeficientul de risc, nu se poate vorbi nici despre conceptul de gafă, nici măcar despre sentimentul gafic. Părerea unora precum că romanii ar fi cunoscut gafa, fireşte într-o formă nediferențiată, nu se mai poate susține. A te sprijini pe câteva dovezi arheologice fără o legătură între ele este neştiințific. Un vas de lut ars, descoperit în vechea aşezare Trapesium, în Tirol, lasă să se presupună o cultură locală a gafei, dar urmele lichidului pe care îl conținea păreau să fie tot atât de

bine reziduuri ale vinului evaporat sau fragmentele unei ciuperci anaerobe. Inscripțiile romane descoperite la Paroxia (Elveția de sud-vest) nu indică cert că gafa ar fi constituit un principiu sau o practică curentă. "Legiunile romane mărşăluiau în toate direcțiile, purtau lupte, cucereau teritorii necunoscute, întinse şi vrăjmaşe, fără să fi cunoscut gafa", scrie în *Histoire romaine* (vol.I, VI, 42) Marcello Mortari.

Nu este mai puțin adevărat că vagi elemente de gafă au existat în evul de mijloc. Un cavaler, pe nume Geronte, originar din Bretania, ar fi fost urmaşul unei familii nobile care practica, după prânzurile copioase, un anume gen de gafă foarte nevinovată. Doi călugări germani din Silezia, Snopp şi Kropp, se făcuseră cunoscuți prin demonstrațiile de gafe mistice, pe care le organizau la curtea lui Rudolf al II-lea. În sfîrşit, o doamnă de onoare a Reginei Emanuela I "Recordmana" (1312-1386) ar fi devenit cunoscută datorită priceperii sale de a produce gafe autentice, spontane, destul de spirituale pentru acele vremuri. Renaşterea este săracă în fenomene gafice. Carlos Fuentes Pecuna a studiat cu atenție, timp de mulți ani, textele marilor scriitori ai Renaşterii spaniole, fără să fi aflat indicii de manifestare sistematică a gafei. În *Don Quijotte* s-ar afla totuşi o gafă.

Perioada maşinismului, ca şi a concentrării precaute de capital, este lipsită total de gafe. Amorurile sunt amoruri, bătăliile sunt bătălii, moartea e moarte, crima însăşi este, în ciuda circumstanțelor atenuante, crimă. Despre o gafă constituită nu se poate vorbi pentru că, aşa cum scrie Ernest Freyburg, ... relațiile economice şi sociale se caracterizează printr-o seriozitate excesivă, academică. Organizarea societății este fundamentată pe elemenți (sic) structurali rigizi, şi se distinge printr-o exemplară cursă a grupelor sociale, ca şi a indivizilor pe deasupra, către scopuri precise, ce exclud gafa" (*Prolegomene,* VI, pag. 62.)

Este neîndoios că gafa apare o dată cu relațiile moderne de viață, cu formarea capitalului financiar, cu extinderea afacerilor în zone în care i se resimțea lipsa. Secolul al XIX- lea creează condițiile pentru ca, în mai multe locuri ale Americii şi Europei, grupe de indivizi să descopere în acelaşi timp, cu mijloace diferite, gafa - aşa cum e definită în manualele de gafologie. Marea epocă a gafei începe însă în a doua jumătate a secolului şi se dezvoltă în cel următor, după cum vom vedea.

La început se lucra şi în acest domeniu meşteşugăreşte. Înşişi contemporanii fraților Schmeling nu este de presupus să fi avut intenția şi nici mijloacele necesare să producă gafe cu o ridicată valoare calitativă. "Tehnica nu permitea, iar raporturile create nu favorizau o dezvoltare plenară a gafei", scrie Hildebrand Rops.

"Maşinismul excesiv, concentrarea monopolistă a capitalurilor, închiderea societății de consum în sinea ei, organizarea jandarmeriei, ca instrument de contact, precum şi răspândirea impetuoasă a căilor de comunicație,

apariția cometei Halley, corespondența dintre Walack şi concernul Mobil Oii sunt factori de mare importanță, care înlesnesc dezvoltarea şi înflorirea fără precedent a gafei. Dintr-o existență accidentală, sordidă, ea ajunge să se organizeze excepțional, căpătând în plus o calitate nouă: aceea a conştiinței universalității ei" (Francesco Lara: *Gafotehnologia,* IV, 38.)

Din acest moment gafa devine instrument de refulare şi contacte inedite între oameni, se constituie ca un factor de dezvoltare a neprevăzutului, element ce se dovedeşte util în numeroase domenii de activitate, îndeosebi la bursele de mărfuri şi la serate.

Prima conflagrație mondială debutează printr-o gafă. Luptele care urmează, conferințele, marile bătălii se înscriu pe acest făgaş sigur şi fecund. Se produce o largă diviziune de funcțiuni, ce iau amploare în timp de pace, în condițiile regrupării puterilor. Apar acum gafele ministeriale, gafele intelectuale, gafele economice, financiare şi diplomatice. Marea gafă de la Geneva, ca şi cele de la Lyon (1916), Leipzig (1920), Tătăraşi (1925), demonstrează cât de bogată în resurse spirituale şi efecte ireversibile poate fi gafa, ce perspective se deschid gafeurilor. Secolul nostru, de emancipare a omului mijlociu şi de anulare a inițiativelor particulare, coboară gafa din cabinetele dinastice şi anticamerele ministeriale - în piață. Burghezul îşi afirmă acum puterea şi independența, făcând în orice ocazie gafe frumoase. Marele catalog (1900-1935) înregistrează multiplicarea gafelor, care duce la o relativă demonetizare, la inflație şi crize. Se formează o mişcare de salvare a gafei de efectele depresive. Se creează o asociație privată a gafei fine, alta a gafei fiduciare, directe, incisive, polemice şi retroversive. Englezii îşi reformează, pe lângă sistemul metric, şi pe cel intelectual, programele colegiilor şi instituțiilor lor adjuvante includ puncte speciale privitoare la promovarea colegială a gafei. Titlul de sir este acordat unuia dintre cei mai cunoscuți gafeuri.

După această introducere istorică, ilustrul savant Christian Gade trece în capitolele următoare la problemele actualității. După părerea autorului, în zilele noastre este tot mai greu să extragi gafele din actele calificate ale oamenilor, din cauza neputinței de a le diferenția şi a le sorta. Cutare reformă a comerțului are aspectul unei acțiuni binefăcătoare pentru piață, în realitate e o gafă. O importantă lege de încurajare a fermierilor agricultori, cu preocupări în ce priveşte reglementarea rentei funciare prin Banca Europeană, în ciuda aparențelor, e o gafă clasică. Un roman primeşte premiul Nobel, dar autorul nu există: gafă. Începe un conflict între două puteri minate de contradicții. Mor câteva mii de oameni pentru un teritoriu mănos, însorit şi cu verdeață. Dar teritoriul disputat se dovedeşte, dimpotrivă, sărac, umbros şi nisipos. Se cercetează atlasul geografic: este vorba de pustiul Saharei şi nu de câmpiile fertile ale Canadei.

La Cambridge se alcătuieşte un mare *Lexicon al Gafei,* în care sunt trecute 580 de gafe cruciale, aparţinînd exclusiv secolului nostru. Un scriitor român scrie un *Breviar sau Istoria critică a secolului 20,* în el consemnează toate evenimentele mărunte care, la vremea lor, au agitat şi au violentat spiritele părinţilor noştri. Este o istorie a gafei? Rămâne de văzut. După unii, micile evenimente fără coadă nu se pot numi gafe. Să nu coborâm ideea noastră despre gafă la un asasinat oarecare! - invită autorul studiului.

Cum se produc gafele în ziua de astăzi? Christian Gade răspunde printr-o singură propoziţie: "în conformitate cu legile obiective, pe măsura gustului, exigenţei şi sensibilităţii dumneavoastră!" Cine produce gafele? "A trecut vremea gafelor individuale - răspunde autorul -, a gafelor izolate, stângace şi meşteşugăreşti. Există o mare tradiţie a gafei superioare, ce trebuie reluată şi îmbogăţită. Forme noi, mai evoluate, îşi cer astăzi dreptul de afirmare. Gafa este o cucerire a vremii moderne. Toţi trebuie şi putem să facem, gafe."

Tocmai de aceea, faptele arată că numărul gafelor a crescut vertiginos. Numai în Anglia, de la 1400 de gafe publice, câte înregistrează statistica în 1902, cifrele au crescut la 1.500.000, în 1952. La rândul lor, gafele individuale au crescut, în aceeaşi ţară, de la 12.000 în 1902, la peste o jumătate de milion în 1952. O creştere anuală de 18% asigură o progresie a gafei corespunzătoare cu cerinţele mereu mai evoluate. A avut loc şi un proces de optimizare a formei şi de concentrare a conţinutului. O gafă din zilele noastre e mult mai eficace, mai spornică decât una de acum douăzeci de ani. Poate fi comparată, de pildă, gafa unui diplomat, care confundă elicopterele cu premiile Academiei?

De aceea, autorul se şi referă la măsuri noi, mai potrivite vremii pe care o trăim: "S-a dus etapa bâjbâirii empirice. Este timpul să gândim la un sistem de gafe cu pârghii şi rulmenţi." El face o disociere între gafa cu suport şi cea cu curea de transmisie, şi cere o serie de condiţii pentru a se putea utiliza motorul electric şi frâna de picior. Se indică, printre altele, folosirea televiziunii la distribuirea în masă a gafelor (cu explicaţii), dându-se posibilitatea multiplicării lor în gospodărie, cu cheltuieli reduse.

Un sistem mondial de gafe n-ar face, în fond, decât să pună de acord nişte forme, azi învechite, cu realităţi deja existente. Gafe se fac pretutindeni, în zone geografice foarte felurite şi, de la un tinp, şi în spaţiul cosmic. Se fac totuşi cu o anume timiditate, acreditându-se ideea că se produc întâmplător. Nu se poate însă admite în continuare ca pornirea firească, componentă sublimă a spiritului omenesc, să mai fie îngrădită de legi discriminatorii, de sisteme fiscale preferenţiale, de taxe vamale, de alte oprelişti anacronice. Reglementarea prin convenţii internaţionale, promovarea bunelor tradiţii, ca de pildă marea gafă a Concernului de Carne şi Brânză, un învăţământ realist şi gafic sunt măsuri de primă urgenţă. Gafa mondială se poate dezvolta şi singură, dar de ce să aşteptăm 20-40 de ani, când

ne stau la îndemână pârghii importante spre a-i da realitate mai devreme? Sunt societăți pe acțiuni foarte active, care se sprijină pe sisteme perfectionate de gafe au obtinut succese în acest sens, posedă o experiență proprie şi producție apreciabilă, ținută la zi de computere. Exemplul lor trebuie să prezideze organizarea tuturor celorlalte, printr-o contaminare binefăcătoare, de la nivelul de gheretă până la cel de complex. Un şir de societăți anonime mai putin evoluate, parțial falimentare, folosesc deja cu succes această experiență, înlocuind vechile, nerentabilele lor gafe, cu sistemul de gafe al concurenței libere, cel mai eficace. Ne putem baza, de asemenea, pe specialişti, care s-au format aproape spontan. Se află în lume, la această oră, armate întregi de experți în gafe de toate categoriile, toată chestiunea este să se renunțe la prejudecata gafelor cu mică rază de acțiune şi să se treacă la alfabetizarea în marea ştiință a gafei mari. Astăzi, când un avion parcurge distanța între Helsinki şi Rio de Janeiro în numai cinci ore, când rachetele zboară până la Venus şi mai departe, este nefiresc să utilizezi gafele între parteneri, în afaceri mărunte. De ce să nu facem gafe universale, gafe categoric mai ieftine, dar de o valoare morală şi practică de o mie de ori mai mare? O gafă produsă de Siam sau Portugalia poate deveni un bun al fiecărui cetățean al planetei. Beneficiile la Bursa din New York ar putea creşte în mod sensibil.

Autorul propune dezvoltarea sistemului de gafe în salturi. El preconizează, deocamdată, numai salturile mici, prudente, nepericuloase. Procesul s-ar putea efectua prin reglementarea legislativă a tuturor gafelor mici. În această primă etapă, s-ar putea face exerciții şi demonstrații de gafare în cadrul unor organisme deja existente, de pilda Organizația Internațională a Liberului Arbitru, organism care are un capital bogat de gafe internaționale, cu sediul în Columbia.

În încheiere, autorul nu-şi poate reține o lacrimă pentru micile gafe, cu pitorescul, cu farmecul lor, şi pe care tehnica, noile condiții ale vieții moderne le înlătură şi le anihilează. "Gafa de mici dimensiuni, cu un sâmbure scurt şi o aromă trecătoare, este sortită dispariției. Părerea noastră de rău va trece repede, în fața uluitoarei expansiuni a marelui sistem de gafe, a avantajelor şi perspectivelor sale".

Christian Gade mărturiseşte în final încrederea sa în luciditatea şi spiritul de inițiativă al marii finanțe, care va depăşi greutățile de moment şi va organiza, cu răbdare şi pricepere, societăți şi grupuri mamut, pe acțiuni sau altă formă de participare, pentru promovarea noului sistem de gafe, cu o structură şi capacitate ce vor putea furniza, în anii care vin, gafe din ce în ce mai mari, mai definitive. (Editura "Simon Kra", Paris 1962.)

DAMIAN PRICOPIE: "*Antologia manechinelor". - "*O idee ingenioasă: a colecționa manechine şi, printr-un procedeu tehnic relativ simplu, a le provoca la conversație. La început, manechinele, indeosebi cele de ceară sau carton cerat, sunt taciturne, încăpățânate sau chiar rebarbative. Ele se încred prea mult în frumusețea lor, se complac într-o situatie de poză. Când catadicsesc să scoată o vorbă, nu fac decât să-şi elogieze bustul sau umerii (picioarele nefiindu-le esențiale). Adesea se simt bine să dezvolte considerații estetice despre expresia chipului sau prospețimea propriei carnații. Cu vremea, prin dialoguri amabile, însoțite de complimente, ele însele devin amabile, schimbă cuvinte pline de interes şi emit chiar idei. Când sunt dispuse în colonii, povestesc lucruri admirabile. Damian Pricopie a stabilit că este o legatură intimă între colecția de manechine şi antologia de texte. A colecționat texte şi a antologat manechine." (François Marie Pinot).

Culegerea pe care o prezintă cititorului se distinge prin puritatea ideilor, prin forța şi expresivitatea tipurilor, prin interesul acțiunii. Una dintre povestirile sale este, de fapt, o scrisoare pe care o trimite cetățeanul Anghel Marinescu-Fluture domnului Jean-Paul Hollier-Larousse, descendent al casei editoare pariziene:

"Mă adresez dv. cu încrederea pe care o are în comitetul de direcție al editurii un cititor atent al publicațiilor *Larousse.* Răsfoind zilele trecute noua ediție a discționarului dv. (exemplarul meu poartă nr. 6420), am observat o serie de omisiuni evidente față de edițiile anterioare şi altele, față de realitățile noi ce trebuiau să fie înregistrate. N-am să arăt cât de neplăcute sunt aceste lipsuri care, îndată ce am răsfoit paginile, m-au izbit violent; am să le citez în paginile ce urmează, lăsându-vă să apreciați singuri cât de dăunătoare sunt ele, atât pentru faimoasa editură pe care o onorați, cât şi pentru cultură în general. Iată câteva titluri:

La pag. 182, *Chateaubriand:* "Fileu de porc la grătar, cu garnitură de cartofi înăbuşiți". Atât şi nimic mai mult.

Cum se poate asta? Tocmai în patria care a dat pe cei mai străluciți gurmanzi, nu se pomeneşte nimic despre celalalt, despre Chateaubriand poetul, cel căruia fileul de pore la grătar îi plăcea la disperare, omul care a revoluționat bucătăria etc. Să ne mai mirăm că lipsesc din *Larousse* importanți poeți balcanici, dacă marele Chateaubriand este lăsat în afara listei dv.?

La pag. 369, *Equilibriste:* "A cărui meserie este de-a face tururi spectaculoase, de a-şi menține propria persoană sau diferite obiecte în echilibru". Atât? Dar Ramiro Georgescu, răposatul avocat al baroului Ilfov, care a inventat legea generală a echilibrului în secante egale? Inventator strălucit, el a colaborat cu austriacul W. Mayer la determinarea legii gastro. Dar ce scrie la titlul respectiv?

Pag. 441 *Gastro:* "Prefix indicând stomacul şi pântecele". Despre legea gastro care a revolutionat ştiințele mecanice, nici o vorbă. De ce atâta ignoranță?

Mai departe:

La pag. 511, *Immoral, e, aux,* adj: "Contrar moralei: operă imorală". Păi tocmai de aceea, domnule Hollier, pentru că aici lipsesc exemplele concrete. Dacă se vorbeşte despre aşa ceva, trebuie neapărat să se dea exemplul Otiliei din romanul lui G. Călinescu, femeie de o rară perversitate, care refuză dragostea pură a tânărului (am uitat cum îl chema), căsătorindu-se cu vârstnicul (de asemenea, am uitat cum se numea, dar cartea poate fi consultată la biblioteca sindicatului). Otilia este cel mai aprig exemplu de ceea ce înseamnă imoral.

La pag. 672, *Multiplication,* se desenează tabla lui Pytagora. Dar cifrele sunt absolute, în timp ce în realitate, după părerea mea, ele ar trebui să aibă zecimale şi chiar interstiții. Cred ca sunteți de acord că 12 nu este egal cu 12, 32. Rectificați cât mai este timp. Constructorii clădesc azi zgârie-nori după tabelul dumneavoastră. De aia se prăbuşesc casele!

La pag. 758, *Pendule:* "Orologiu de apartament, cu greutăți sau resort, ale cărui mişcări sunt reglementate de un pendul; pendula cu repetiție". Aici o altă gravă lacună. În 1912, un individ necunoscut, urmărit probabil de poliție, a aruncat în curtea lui cumnatu-meu o boccea cu lucruri foarte disparate. Printre acestea se găsea şi o pendulă. N-avea resort şi nici greutăți. Avea țevi subțiri şi un mic bidon deasupra. Am turnat apă. Ceasul a mers. Funcționează şi astăzi, deşi apa se cam scurge pe margine, din cauza uzurii. Completarea titlului cu această pendulă este neapărat necesară.

Dar cea mai neplăcuta lacună a dicționarului dumneavoastră mi se pare cea de la pag. 1528, Unde, între titlurile *Marines* şi *Marinetti* trebuia să existe numele *Marinescu-Fluture.* Mai multe nume au ilustrat această familie

harnică, valoroasă, posesoare printre altele şi a unui pendul.

Marinescu-Fluture, Leon (1902-1960) a creat un nou cod al telegrafiştilor, mai perfecționat decât cel inventat de Samuel Morse prin aceea că poate transmite nu numai cuvinte, ci şi alte elemente ale limbajului omenesc: un zâmbet, o ezitare, un sâsâit. *Marinescu-Fluture, Scarlat* (1926-1962), fiul lui Leon, mai înzestrat chiar decât tatăl său, a scris trei poeme ştiințifice în care sugerează soluționarea unor probleme de algebră superioară printr-o metodă cu bile. *Marinescu-Fluture, Filofteia,* (n. 1930), spălătoreasă locuind în Focşani, măritată cu Iorgulescu Filip (1929), subofițer. Şi, în fine, *Marinescu-Fluture, Anghel,* (subsemnatul), (n. 1925), inginer hidroameliorator, una dintre personalitățile de seamă ale ştiinței contemporane: a realizat până acum trei canale de câte 500 m fiecare, late de 2 m, prin care este adusă apa din balta Borcea până la grădinile fermei din Stufăriş, sporind producția de porumb irigat cu 3000 kg la hectar. A mai construit şi o pompă, obținând o economie de 80 de lei la confecționarea pistonului. În prezent îl preocupă cum să construiască un dig pentru ca apele fluviului Arno să nu mai inunde Florența.

Cu aceste rectificări şi adaosuri, cred că *dicționarul LAROUSSE* va deveni mai complet." (Editura "Raymont", Varşovia 1965.)

MARIO FONTANAROSA: *"Agentul de circulație".* - Cartea aceasta l-a consacrat pe italianul Fontanarosa drept "o personalitate literară stranie şi, totodată, foarte pătrunzătoare", "excelent psiholog şi militar" (Boisdeffre). Câteva sute de pagini, din care extragem spre exemplificare prima piesă - un jurnal intim despre daunele inerției - ne atrage luarea aminte asupra complicării circulației într-un mare oraş, susținând că pietonul devine în acest secol una dintre victimele maşinismului:

"Noiembrie 19... Nu numai să traversez, dar să-i şi înțeleg mişcarea, asta doresc şi nimic mai mult, pentru că şi mâine voi trece tot pe aici şi, desigur, şi altă dată. Notez intersecția: strada colonel Penalthy, colț cu Bulevardul Curcubeului. Aici s-a produs anul trecut, sau acum doi ani, mi se pare că într-o marți spre prânz, ştiu că era soare puternic, cam nefiresc pentru primăvara care începuse, un oribil accident.

Mi s-a spus că agentul de circulație adus atunci ar fi venit de la întretăierea Căii Spaniolilor cu strada Balzac, că are aşadar experiență, e un tip. Într-adevăr, accidente n-au mai avut loc de atunci. Figura lui îmi inspiră încredere.

Mă preocupă acum ideea de a traversa cât se poate de corect.

Noiembrie 19... Las la o parte întârzierea. Nu înțeleg însă de ce, când am pornit totuşi să străbat partea carosabilă, a făcut mişcarea aceea neprevăzută. M-a fluierat.

Decembrie 19... M-a fluierat din nou. A trebuit să revin pe trotuar. Am privit ceasul ca să-mi explic de ce n-am reuşit: se răsuceşte pe călcâie o dată la o jumătate de minut.

Decembrie 19... Nu. Se răsuceşte exact la 40 de secunde. Poartă un chipiu foarte arătos, seamănă întrucâtva cu văru-meu George, are însă o statură mai impunătoare. Mănuşile albe le poartă ca un conte. Dacă n-ar fi blestemata asta de oră fixă, aş zăbovi să-l admir.

Decembrie 19... Am întârziat pe trotuar mai bine de o jumătate de ceas. Întâi a dat liber unui camion cu băuturi, printre sticle am observat şi lichiorul de cacao ce-i plăcea atât de mult Magdalenei. Într-o dimineață, îmi amintesc bine, cursurile se anunțau plicticoase. Magdalena mi-a propus să ne plimbăm, promițându-mi că-mi va împrumuta ea gramatica lui Brandt; mai mult decât ce scrie acolo, cu scheme şi rezumate, nici tatăl profesorului nu ne poate preda. Am ocolit parcul şi-am rămas pe o bancă, sub un castan desfrunzit, până după ora prânzului. Ne-am aşezat la o masă, într-una din acele crâşme ce se înşiră pe străduța Poştei, şi-am băut lichior de cacao. Magdalena a râs mult şi, într-un târziu, a acceptat să urce la mine. Apoi a deschis calea unui convoi de autoturisme - unul purta număr de Milano, Mi 2626, cred, sau 27. Am încercat să cobor spre stânga. Dar tocmai atunci s-a întors din nou, dând liber unui biciclist.

Decembrie 19... Nu mai demult decât noaptea trecută gândeam că, de fapt, în schimbările lui ar trebui să existe oarecare logică. Dar întoarcerile sale sînt foarte inegale. De pildă, azi a stat mai mult de două minute cu fața spre Balzac. I-au trecut pe sub nas două Renault-uri şi un Mercedes tip 42. Am dat să traversez în sensul indicat de panoul albastru. Era tocmai timpul să schimbe. N-a schimbat. M-a fluierat.

Mi-a venit ideea de a-l înşela. Când am coborât bordura era să dea peste mine o căruță cu sifoane.

Ianuarie 19... Prietenul meu R., foarte îndatoritor, a calculat toate şansele pe care le am (e un matematician excelent) şi a precizat că s-ar putea să nu corespundă totul exact. Dacă ar fi el la fața locului... M-a asigurat că, în orice caz, se poate traversa fără teamă.

Mă aflu de la şase dimineața la întretăierea ce mi-a devenit familiară; încerc traversarea pe dreapta. Mă vede. Cunoştințele celor doi ani de teatru pe care i-am urmat mă ajută să transform mişcarea derutată într-o plimbare liniştită, de-a lungul bordurii. Fac puțin echilibristică sub teii bulevardului, admir clădirea din față. E un imobil care încă se ține bine, cu toate că trebuie să fi fost construit înainte de primul război. Una dintre casele bătrâneşti, cu camere înalte, cu ferestre largi, în care bănuieşti mobilierul greoi, încărcat, preferință a negustorimii înavuțite, şi două-trei uşi albe în lături, apoi două holuri, cu scări interioare şi dependințe. În general, oamenii dinainte aveau nevoie de

multe anticamere, toate aceste încăperi-tampon dădeau proprietarului iluzia unei gogoşi de mătase, greu de străpuns. Nepoftiții, insistenții trebuiau să eşueze într-un vestibul, într-o verandă, într-o curte interioară. Pe partea opusă, iată, s-a deschis un culoar liber, dar traversarea e mai periculoasă pe acolo, pentru că din spate mă poate surprinde o maşină ce vine din dreapta. Nu pot încerca necunoscutul, îmi vine să mă las în voia întâmplării. Agentul de circulație şi-a scos o mănuşă, cu cealaltă face semne insistente unui tramvai.

Ianuarie 19... Un progres: când am încercat să-i dau ocol, nu m-a văzut, întoarcerile sale sunt mereu pe stânga şi eu pot aluneca nevăzut, o dată cu mişcarea lui, ca Venus față de Jupiter, evitând conjuncția. M-a surprins foarte târziu, eu deja traversasem şi, cu gulerul ridicat şi pălăria pe ochi, îmi vedeam acum de drum. Sunt mulțumit.

Ianuarie 19... Exact vizavi e o cutie de scrisori. Alături, un telefon public. Deoarece n-am ales momentul optim, pe care însă am început să-l presimt, cu toate că nu-mi fac iluzii, m-a surprins şi m-a fluierat. Am dat buzna printre un tractor şi o motocicletă, m-am prefăcut că n-am auzit înjurătura motociclistului şi-am sărit, speriat dar încrezător, ca să mă prind de cablul telefonului. Cum venea spre mine să mă sancționeze, am strigat în receptor cât am putut de tare: "Spitalul de copii? Puştiul meu are nu mai puțin de 40 de grade! Spuneți-mi, domnule doctor, pot avea speranța unei internări?" S-a întors încurcat la postul lui din mijlocul străzii, şi-a reluat importanta funcție şi a dat liber pe dreapta. Să fi băgat de seamă că nu pusesem nici o fisă în aparat?

Ianuarie 19... O jumătate de bulevard am traversat-o. Mă aflu de câteva ore la mijloc, pe refugiu, între o gură de canal şi un coş de hârtii. De aici, printre tei şi castani, se vede întreg bulevardul, până la Arsenal. E minunat. La început am crezut că, din cauza ezitării mele, mişcarea lui nu pare perfect coordonată cu fluxul de autovehicule. Dar acum m-am lămurit: nu-i de vină ezitarea mea, ci faptul aparent straniu că se răsuceşte nu pe stânga, cum ştiam, întoarcerile le-a schimbat pe dreapta. În cazul acesta va trebui să mă reîntorc pe trotuarul de pe care am plecat, nici o manevră în direcția atacată nemaiavând şanse. De fapt, îi dau dreptate, pentru situația lui e preferabil să alterneze întoarcerile. Evită ametelile. Evită ridicolul. Nici un agent de circulație nu poate risca să fie ridicol. În timp ce prin Penalthy trece un camion uriaş ce trage după el o remorcă cu țevi, gândesc cu gingăşie la Mondrian, la schemele lui colorate ce trădează o anume experiență. Pe partea cealaltă e însă mai puțin periculos. O doamnă în vârstă traversează. O fluieră cu disperare. Doamna e surdă.

Februarie 19... Cu ziarul deschis e mai bine. Am cumpărat *Il Progresso* care, în afară de faptul că publică întotdeauna cele mai bune comentarii externe, inspiră şi mai multă stimă, fiind condus de Marcel Herimée, sociologul. Cu ochii ațintiți în pagina ultimelor ştiri, păşesc hotărât înainte. Agentul se întoarce. Un val de vehicule mă asaltează,

cauciucul unuia îmi atinge uşor călcâiul. Dau să ies printre copacii rondului, dar calea îmi este închisă de un tramvai. O ambulanță în viteză îmi smulge ziarul. Când încerc să ies din vârtej, el se întoarce (din nou pe stânga!) şi dă drumul coloanei oprite dinspre Curcubeului.

Februarie 19... Emil mi-a spus aseară o anecdotă despre un cățel care scapă de la stăpâni. Nu ştiu poanta, n-am fost atent la ea, pentru că povestea mi-a sugerat ideea de-a traversa în patru labe. Sunt destul de lucid ca să mă abțin de la asemenea trăsnaie, deşi îmi închipui că ar avea un efect moral formidabil când s-ar prinde, mai târziu. O întoarcere pe dreapta. O goană scurtă printre picioarele pietonilor până la cutia poştală. Un răgaz la un copac, apoi o goană nouă peste peluză, până la gardul roşu. De acolo, trecând linia tramvaiului, până pe trotuarul celălalt şi gata.

Martie 19... Pe Cornelia Drăghicescu a lăsat-o adineauri să traverseze liniştită, pe semnalul roşu, interzis. Are scuzele ei: e nostimă. Dumnezeu ştie cum se poate menține încă tânără. E de vârsta Lianei. Indiscutabil, greşelile i se iartă de la început: are picioare splendide. Am coborât bordura pe lângă chioşc, preferind să ocolesc decât să mă aibă sub nas. Am trecut repede pe refugiul tramvaiului. El era preocupat să facă loc unui autobuz cu copii, care se înțepenise la intrarea în curbă. Copiii cântau cântece voioase, cu vocile lor cristaline. După ce s-a întors pe dreapta, solemn şi energic, a dezlegat coloanele de pe bulevard. Am sărit îndată pe bordura alăturată, am înaintat paralel cu ea şi am urmărit să mă adăpostesc pentru o clipă în colțul vecin. S-a întors din nou. M-a zărit. A fluierat. Din bunăvoință, ca să-mi recunosc umil greşeala, am dat înapoi; imposibil însă de atins refugiul, un taxi aşezându-mi-se tocmai atunci în cale. Nu ştiu cum m-am zăpăcit, am alergat în direcția chioşcului, apoi în cea a cutiei poştale. M-am pomenit pe peluză, începuse să ningă, se lăsase o umezeală pătrunzătoare, cobora seara. Mă avea la mână, situație de care m-a făcut atent cu degetul ridicat. De pe peluză până în colțul din față e o distanță de două ori mai mare decât între un trotuar şi celălalt.

Am încercat o evadare peste canal, dincolo, unde se găseşte o potecă printre, tei, peste peluză. M-am înapoiat însă prudent lângă cutia poştală, parcurgând distanța prin şanț, ghemuindu-mă, şchiopătând uneori ca să-i inspir compasiunea. Un pieton mai temerar mi-a cuprins umărul. Cum ajunsese lângă mine? Era probabil din alt cartier, necunoştință îi era prielnică: nu-l inhiba. M-a scos din încurcătură, conducându-mă pe trotuar. I-am mulțumit, cu toate că îmi venea să-l gâtui: de pe acest trotuar evadasem mai înainte...

Martie 19... Mihai mi-a făcut cunoştință cu domnişoara G. E o femeie inteligentă, spirituală, cu o înfățişare ce inspiră, neobosit, optimismul. Cred că-l iubeşte pe Mihai şi, alegerea reciprocă denotă afinități reale. Căsătoriile cele

mai reuşite se realizează printr-o îndelungată frecventare. O vizităm. Locuieşte într-o garsonieră destul de confortabilă, cu o bucătărioară de păpuşi, cu gaze şi toate cele necesare. Balconul dă spre bulevard şi, din momentul în care Mihai i-a explicat ce mă preocupă, a fost extrem de drăguță, instalând imediat un scaun, ca din el să pot studia mişcările agentului de circulație în vederea unei concluzii.

Niciodată nu face mai mult de cinci paşi la dreapta. La stânga ajunge să facă şi opt, dar niciodată nu se îndepărtează de punctul fix: caseta vopsită în dungi albe şi negre, din mijlocul răspântiei. Sensurile le schimbă la intervale relativ egale: 40 de secunde. Sunt adesea şi excepții: 6 minute. E adevărat că atunci, din cauza unei pane de curent, un troleibuz rămăsese pe linie în mijlocul străzii, circulația nefiind posibilă decât pe o parte. Nu fluieră întotdeauna. La cinci pietoni care traversează incorect fluieră o singură dată. Dar fluieră de cinci ori pentru un pieton care traversează corect. În răstimpuri admonestează şi verbal, dă amenzi şi se răsteşte la unii. Când circulația este foarte intensă, are momente de inspirație şi atunci dă drumul dintr-o dată la ambele coloane, care se întretaie, se învălmăşesc, se amestecă de asemenea manieră că un automobil venind dinspre Arsenal, după câteva scurte viraje îşi continuă cursa nu înainte, ci înapoi, spre Arsenal. Şoferul protestează, fireşte, dar treaba merge. Tramvaiele au un regim mai sigur: ele îşi continuă drumul, dar adesea ies din răspântie cu câte un Fiat 600 în bot. Agentul fluieră în special după ce s-a desfăcut nodul coloanelor, dar şi la început şi chiar şi atunci când încep să se încurce sensurile. Nu fluieră niciodată stropitoarea primăriei, care împroşcă pietonii cu apă galbenă, de regulă foarte rece: iubeşte florile. Are o concepție bine fundamentată asupra circulației rutiere. Semnalele sale sunt plastice şi elocvente: când ridică mâna dreaptă, dă liber celor de pe bulevard. Este adevărat că ridică mâna dreaptă când se întoarce de-a curmezişul căii libere, şi pe cea stângă în poziția contrară, astfel că se întâmplă ceva neprevăzut în toată treaba asta, dovadă frecventele coliziuni (Ford cu BMW, Fiat 1300 cu tractor, Volkswagen cu tomberonul unui gunoier etc.) Am văzut multe de astea în ultimele luni, de când cercetez răspântia cu speranța de a traversa.

Aprilie 19... Ceva-ceva a început să meargă. Plecând de la ideea lui Bergson potrivit căreia rațiunea este stânjenitoare când este vorba să surprinzi devenirea, am închis ochii şi-am păşit cu îndrăzneală înainte. Ca prin minune m-am trezit lângă cutia de scrisori. Acolo m-a cuprins panica, pentru că rațiunea m-a ajuns din urmă şi mi-am dat seama că mă lăsasem condus de întâmplare, în timp ce posedam destule cunoştințe utile despre mecanismul logic al schimbărilor de sens. A trebuit să meditez asupra conflictului etern dintre haos şi organizare. Dacă eram consecvent şi traversam şi bulevardul cu ochii închişi puteam ajunge în două situații: 1. să ating trotuarul de vizavi

victorios. 2. să fiu lovit de un automobil, prilej de-a relua critic studiul lui Bergson, filozof vinovat de multe accidente.

Mai 19... Schimbările nu sunt determinate de inspirația momentului. Agentul modifică şi înnoieşte mijloacele sale de semnalizare atât din oră în oră, cât şi din zi în zi şi de la o săptămână la alta. Azi a făcut un gest inedit. Şi-a dat şapca pe spate, tamponându-şi fruntea cu batista. Am fost inundat de un sentiment de înțelegere față de răspunderile lui. Am traversat lejer. Eram pe sensul interzis. Nu m-a fluierat. Reciprocitate?

Iunie 19... De dimineață s-au tamponat oribil acolo, pe culoarul unu, două camioane încărcate. Se pare că şoferii, transportați la spital, nu vor supraviețui. Pe la 10 (eram la peluză), un biciclist a fost aruncat de un Ford în gardul policlinicii de alături. Cineva a observat că gardul, de altfel şi policlinica, nu respectă alinierea bulevardului. Este curios cum o asemenea clădire a rămas în afara rândului, pe acest bulevard unde nu demult s-a ridicat şi o statuie, ceea ce vădeşte din partea edililor o considerație aparte. De fapt, grija pentru monumentele oraşului nu este prea consecventă. Sper că, aprobându-mi-se transferul, să mă pot ocupa cât de curând de sistematizarea pieții centrale, agentul de circulație de acolo meritând realmente un decor mai potrivit.

Coloanele pornite din capătul străzii Penalthy ar fi reuşit să traverseze, dacă nu schimba. Cele de pe bulevard le-au interceptat. Acum, în învălmăşeala care s-a creat, profit de ocazie să traversez. Agentul mă fluieră, îl văd cum se apropie de mine, şi n-am unde să mă retrag. Mă plantez lângă peluză. Amenda pe care mi-o pretinde nu este exagerată, dar n-am bani nici de țigări. Chiar dacă aş avea, n-aş lua cu mine de-acasă nici cinci franci, din prudență, tocmai pentru a fi constrâns să traversez corect. Agentul îmi încheie acte de dare în judecată.

Iulie 19... Perseverez prin acelaşi vad, încurajat de faptul că, ieri, un funcționar de la aeroport, a izbutit. Am ajuns la convingerea că este totuşi posibil. Până la farmacie n-ar fi de parcurs decât două sute de metri, altă cale nu există. Mintea mi-a obosit, ochii mi-au slăbit tot urmărind schimbările agentului din colț, întâlnirile mele cu soția au devenit obositoare, mereu mai triste. Când ne reîntâlnim, nu fac decât să-i povestesc cum am încercat să-l înşel, cum m-a surprins, la cât se ridică suma amenzilor. Până la urmă, simt că nu mai are nici o dispoziție, se ridică de la masă şi îmi întoarce spatele. Îi convine. Ca să ajungă la lucru, ea utilizează pasajul subteran, n-o fluieră nimeni, n-o sancționează nimeni. Pasajul subteran conduce din vestibul până la bucătărie, se diversifică la un moment dat spre cămară. Rareori o împiedică la intersecție vreun sac sau un curcan, acolo unde colocatarul de la parter îşi depozitează de obicei proviziile." (Editura "Rizzoli", Milano 1959.)

ISTORIOGRAFUL: "*Istoria literaturii pertineze".* - Remarcabilă pentru informația largă şi buna selecție, pentru ideile abil reliefate privitoare la curentele literare. Nu putem fi însă de acord cu punctul de vedere al autorului după care orice lucrare literară este produsul unui dezechilibru psihic. Toți scriitorii sunt ipocriți, arțăgoşi, cinici, masochişti, zgârciți, bârfitori, peltici, strâmbi la vedere şi şchiopi la scris, bețivi, copilăroşi în afaceri, plăpânzi în războaie, stupizi în societate, rigizi în pat, afemeiați la serbări şcolare, cruzi, copți, chiori la cinemascop, solemni la chef, vorbăreți la înmormântări, gurmanzi la aeroport, stângaci la popice, migăloşi la înot, democrați cu nevestele, principiali cu servitoarele, virili la maşina de cusut, glumeți la Academie, prudenți în baie, eroici la Simfonia "Oxford", ignoranți în Apocalipsă. Falsificatori de bani şi desenatori de scene ruşinoase. Artilerişti. E o mare injurie adusă omenirii faptul că istoria n-a produs încă până azi măcar un scriitor adevărat (Istoriograful dă formula unui scriitor adevărat la pag. 67). Din criminali şi pungaşi el nu-i scoate, adesea ai impresia că rândurile sunt încruntate, că frazele fluieră ascuțit, că paginile se întunecă şi, pe undeva, chiar tună şi cade grindina. Deşi afirmă că s-a aplecat "cu cea mai pioasă dragoste" asupra paginilor literaturii pertineze, Istoriograful consideră pe marele dramaturg Baronetti drept "o cumplită expresie a mizeriei spirituale", iar dramele sale "o râgâială penibilă, în vers alb, din care nu poți reține decât efortul şi transpirația". Romancierul Protikon este, după Istoriograf, "un cretin şi un impotent capabil de crimă", iar admirabilul nostru prozator Matteotti "un cârnat metaforic mirosind a mucegai". Unele perioade ale literaturii secolului al XIX-lea lipsesc cu totul din carte, trecute intenționat cu vederea, în timp ce o atenție exagerată este acordată perioadei de formare a societăților literare, caracterizată prin producții ruşinoase. Literatura Secolului de Aur este "o continuă bâiguială, colecție de frisoane, de îndrăzneli necugetate, de eşecuri eroice".

Revenind la marile perioade artistice ale secolului nostru, istoricul literar se înfurie încă o dată, mărturiseşte că medicul i-a indicat încă de mult să abandoneze studiul literaturii, care-i poate provoca crize ireversibile, apoi face o analiză genială a cărții *Salahori în frac* de Pompilio Kili, în care descoperă "idei decorticate", "sâmburi de prună", "aşchii spirituale, dar mucezite la capete", "pasaje de trențe", "fraze găurite lateral", "frumuseți smochinite", "mici conjuncții spurcate, deocheate, răscrăcărate", "pagini de smintit", "strâmbături, chelălăituri, chiorăit de mațe, ațe". Construcția piesei *Rămureaua* urmează legile constructive ale şandramalei, nodul dramatic al lucrării *Sânge* este de-a dreptul "o splină canceroasă". "Scriitorii au fost în trecut obiectul indiferenței generale - scrie Istoriograful. Nu se mai poate! Să-i înjurăm pe cei ce-au fost şi să-i întâmpinăm cu ocări pe cei ce vin. Nu putem fi atât de ingrați încât să le întoarcem spatele celor ce urmează, să-i lăsăm să-şi facă de cap. Jalnica panoramă a literaturii trecutului trebuie întreruptă. E timpul ca meseria de scriitor să devină realmente o profesiune onestă.

Cum se poate realiza aceasta? Istoricul literar trebuie chemat să-şi reia locul în arena vieții artistice. Să se aşeze în mijloc, să-i privească pe scriitori în ochi, să-i farmece, să-i hipnotizeze, să-i servească în răstimpuri cu bucățele de zahăr, dar, energic şi scurt, să-i ciupească cu şfichiul biciului la capătul blănii, să-i înțepe cu cangea în părțile moi, să-i plesnească peste bot. Să nu-i scape nici o clipă din ochi, pentru că instinctul răzvrătirii se trezeşte instantaneu şi, înfuriați, sunt în stare de cele mai neprevăzute replici. Să-i determine, prin cuvinte plăcute, dulci dacă este cazul, să facă fraze frumoase, să sară prin cercul de foc al temelor majore, să se târască elegant printre subiectele de sticlă verde fără a le sparge, să danseze aerian în lăstărişul problemelor de conştiință şi printre corzile cazurilor limită, să sară din doi în doi ca în contabilitate. Numai astfel publicul aşezat în cerc va putea fi cu adevărat mişcat de frumusețea ansamblului, de pitorescul fiecărei apariții.

Un capitol al cărții se referă la mențiunea condiției morale a artistului. Este necesar - spune Istoriograful - să i se asigure scriitorului o hrană substanțială, din care să nu lipsească rimele, bogate în proteine şi substanțe alunecoase, o îngrijire atentă a blănii prin perieri repetate, de-a lungul întregii zile, o sănătate perfectă dobândită prin conferințe, studii separate, cotețe luminoase, cu apă curentă şi femele principiale.

O altă idee a Istoriografului, expusă în postfață, arată că istoricului literar, ca şi criticului, îi revine sarcina de a sancționa operele şi de a le ierarhiza. El face în acest sens şi o tablă de sancțiuni pentru autori. În listă sunt indicate bătaia uşoară la ceafă, plesnirea regulată (de întreținere) pentru cazurile de încăpățânare, retragerea hranei pe una sau mai multe zile - în caz de manifestări anarhice şi compoziție incoerentă - bâta rapidă şi repetiția, în situațiile celelalte. Uneori este indicată, desigur cu temperanță, răstignirea. În tabelul Istoriografului sunt trimişi la pedeapsa capitală 62 de scriitori din secolele XVIII-XX (37 de prozatori şi 25 de poeți), iar 102 sunt condamnați la închisoare şi muncă silnică pe termene variind între doi şi şapte ani. El arată cât de exemplare au fost pentru scriitori sancțiunile date unor artişti ca Eminescu, Matei Caragiale şi Lucian Blaga (în România), Proust şi Kafka (în Rapetan), Flaubert şi Nicolai Colentina (în Franța) etc. Ierarhizarea - operațiune de mare finețe - se face prin notare şcolară. În ce-l priveşte, Istoriograful notează de şase ori cu 10, ceea ce, pentru o literatură bogată şi interesantă ca a noastră, ni se pare destul de puțin. În schimb, dă destui 6 şi 7, oferind posibilitatea promovării unor numeroşi scriitori. Din practica lui critică desprindem câteva exemple: Hamilcar Branşa primeşte pentru a sa *Comedie a culorilor* nota 6. Macedon Macedonski, pentru poemul său *Cisterna,* nota 5. Pentru colosalul roman *Căderea paraşutiştilor,* Francois Rebouy ia nota 7. Lasă însă mulți repetenți şi corigenți. *Flautul* lui Brasson - nota 2, comedia *Când rândunelele cerului...* de A. Arnim - nota 3, *Luceafărul* de M. Eminescu - nota 4. *Paradisul pierdut* de Milton - nota 3. Dar istoricul

literar nu se mulţumeşte numai cu atât. Îmbinând sancţiunea notei cu alte metode pedagogice, el cheamă la şcoală pe părinţii lui Mark Twain, organizează convorbiri educative cu băieţii din primele clase, oferă la sfârşit de trimestru, coronițe şi broşuri unor scriitori merituoşi. Panait Istrati, Evtuşenko şi Garcia Lorca primesc câte un penar, iar respectuosul Borges un stilou şi flori. Pot fi şi scriitori preferaţi ca, de pildă, Andreev, căruia maestrul îi oferă o plimbare pe bulevard şi-i dă bani pentru gumă de mestecat. Istoriograful indică această din urmă metodă de stimulare ca fiind deosebit de eficace. "Când vom reuşi să-i determinăm pe toţi scriitorii să mestece cauciuc - scrie el -, literatura noastră se va putea mândri cu realizări excepţionale, cu nume de prima mărime, viguroase şi active." (Editura "Vertebrate", München 1934.)

MAXIMILIAN UMBLATT: *"Uvertură la opera lui Nicolai Colentina"* (Hachette, Paris 1952.)

FRANCISC SOLARIO: *"Dispute şi anotimpuri".* - Când toate aliaţele şi duşmăniile au devenit anacronice, popoarele refuzând să mai schimbe raporturile, a început disputa în legătură cu anotimpurile. Deveneau aliate puterile care trăiau în acelaşi moment primăvara şi îşi îndreptau acţiunile împotriva celor ce suportau atunci frigurile iernii. Se băteau pentru echinoxul de primăvară, pentru temperaturile sub 0 grade, dar, degenerând, şi pentru umiditate sporită sau ceaţă. Se duşmăneau, de asemenea, pentru că unii posedau vulcani în activitate şi alţii nu. Se bombardau şi din invidie că n-aveau, ca vecinii lor, revărsări de râuri, incendii, cutremure de pământ violente. Aşteptau uneori şi câte doi ani, până când un cataclism distrugea Japonia, pentru ca în momentul dezastrului, înfuriaţi, să se năpustească cu bombele şi napalmul asupra insulei ce se remarcase. "Sufereau toţi de neliniştea anonimatului" - scrie Raymont Sever.

NICOLAI COLENTINA: *"Discurs către soţie pentru justificarea setei de glorie".* - Este singura carte pe care ilustrul Nicolai Colentina a publicat-o în Anglia. Ultimele cercetări ale lui Panait Mortari au stabilit că manuscrisul a fost el însuşi elaborat în proporţie de două treimi în Anglia. "Dar - notează istoricul -, chiar dacă a fost redactat în Anglia, discursul trebuie să fi fost pronunţat mai înainte, poate o singură dată, poate de mai multe ori, în patrie. Nu este exclus ca, iniţial, să fi fost mai multe discursuri, doar ulterior alăturate." Fapt sigur este că, la apariţia cărţii, critica a primit cu răceală şi chiar cu ostilitate opera maestrului. Majoritatea recenzenţilor au considerat-o imorală. Atâta sinceritate îi speria. Pofta (sau, cum spunea Colentina, "setea") de glorie nu fusese niciodată până atunci atât de bine detectată.

Specia imundă a criticii a fost prima lezată. De reținut ipocrizia unui oarecare William Sprook de la *Politica:* "Dacă voiam să devin celebru, sădeam un pom". De ce n-a făcut-o? În setea lui neostoită ar fi dăruit lumii o livadă şi nu o bibliotecă plină de referințe, în bună măsură maculatură. (Editura "Moriss et Spa", Londra 1921.)

GERYON TYR: *"Despre şapte profesiuni".* - Roman. Cele şapte profesiuni sunt: medicina, zootehnia, brutăria, anticariatul, trasul cu urechea, vidanjatul şi papalitatea. Fiecărei profesiuni îi este dedicat câte un capitol. Fiecare capitol este împărțit în paragrafe. Capitolul despre brutărie este împărțit în versete. (Editura "Termopile", Atena 1936.)

FERNANDO PANAITESCU: - *"Eu, cocoşul".* Povestire. Motto: *"Ieri, către miezul nopții, m-am gândit îndelung la tine şi mi-am zis: sunt formidabil".* Am să încerc, răzvrătito, să te atrag (cu fantezie, cu stăruință, cu şiretenie) în rețeaua de beteală şi parfumuri a viziunilor mele, pentru că, iată, după succese personale şi derute chinuitoare, după căderi penibile şi ridicări victorioase, după rătăciri nemaipomenite şi regăsiri cuminți - în timp ce alții şi-au pierdut sau nu-şi regăsesc mintea -, ochii mi-au rămas limpezi ca la început, fruntea îmi este încă neumbrită, inima tânără, vocea decisă. Am întârziat multe nopți asupra cărților înțelepte, paginile lor mi-au urcat în palma cu care mângâiam furnicarul literelor secrete, numai de mine înțelese: am învățat din ele rostul târâşului, bucuria perseverenței, subtilul comerț cu oamenii, tăcerile copacilor, arabescurile liliecilor pe cerul orb, dansul tremurat al ideilor, platitudinea râmei în strânsoarea pământului. Aşa se face că, la masa de brad de care îmi sprijin cotul, în încăperea traversată de țevi, între aceiaşi pereți pe care-i cunoşti, înconjurat de cărțile în odăjdii şi de topurile de hârtie în veci imaculate, mă simt ca întotdeauna stăpân şi domn, şi pot chema la judecată lucidă lucrurile şi oamenii. Te chem, pe tine în primul rând, pentru că simt în tine rezistența, spre a te cuceri, spre a-ți înfrânge definitiv toate chemările care te amețesc şi te acaparează: tentația pentru serile gălăgioase, pentru goana automobilului, iureşul prietenilor de o zi, propunerile cu schimbul de locuință, povestea cu salariul, cu trapezul, cu şamponul, cu cheia, cu transferul, cu Belmondo şi cu vila de la mare. Nici nu bănuieşti cât sunt de priceput în a tăia punțile, cât sunt de rafinat în pedagogia dragostei, şi nu te îndoi că voi şti să te constrâng elegant să trăieşti numai pentru mine, ca o umbră supusă şi atent controlată. Îmi permit să-ți expun deschis, cavalereşte, pianul acaparării. Iată-l:

Fără îndoială, te voi aştepta la ora ieşirii de la institut către amiază, când voi aşeza pe cer, între cele două clădiri ale magazinului cu cizme de cauciuc şi paltoane rămase de astă-iarnă, câțiva nori aprig învolburați, tăiați către orizont de sideful portocaliu al altor nori, striați, prelungi, zimțați pe margine ca nişte insule traforate de acizii

Adriaticei, aerul mişcându-l puțin dinspre bulevard, pentru ca teii să foşnească suav, să indice târziul care s-a făcut, să te zgribulească şi să te resemneze. Îți voi trimite la înălțimea genunchilor mângâierea galbenă a frunzelor de toamnă cu arome reci mai înainte de venirea toamnei, până la care (calendarul spune) mai sunt destule zile şi luni. Tu vei veni din dreapta, vei recepționa imaginea mea cu o tresărire, vei observa că nimeni altul decât mine nu putea înjgheba un asemenea cadru, te vei minuna cochet, amintindu-ți fulgerător acea seară, atât de repede uitată, când afecțiunea mea contrariată făcuse să zboare țăndări, de pe masa din mijloc a camerei tale, paharele cu dungă aurie, sticla groasă de cristal. Îți voi întâmpina mersul alb, îți voi întinde mâna prieteneşte, ca să nu şovăi, ca să nu aluneci pe pavajul aleii; intențiile mele adevărate te vei preface că nu le cunoşti; de aceea, vag temătoare, vei privi în jur, în căutarea unui martor, a unui aliat. Voi pune să stea mai multe persoane pe-aproape, dacă asta îți va fi cu ceva de folos, în preajma boschetului îl voi aşeza să discute cu un oarecare pe însuşi directorul institutului, figura îi va fi gravă, va şti să-i demonstreze aceluia cât sunt de necesare înnoirea utilajului în laboratorul de electroliză şi cumpărarea unui orologiu, de aşezat deasupra intrării principale. Interlocutorul îşi va aprinde încă o țigară, spre a rămâne mai mult timp în acest joc în care l-am inclus, dar dincolo, spre poarta unde tocmai voi plasa o furgonetă, vor sta ca din întâmplare cei doi colegi ai tăi de la aprovizionare, unul desfăcându-şi cravata şi gulerul cămăşii, pentru că pe el nu-l va atinge curgerea înfiorată a vuitului, în schimb îl va şoca apariția mea (l-am ales pe el, ştiind că te-a cerut de curând în căsătorie), celălalt aşteptând să-i sosească nevasta cu limuzina, pe care tu ai invidiat-o în fiecare zi, începând din acel septembrie când a câştigat-o la loterie.

Portarului îi rezerv un mic conflict, furgoneta nu trebuie să pătrundă după orele de program pe aleile institutului şi, într-adevăr, şoferul nu va putea să invoce nici un interes special, nici nu va avea cum să insiste, directorul fiind de față, ca şi cei de la aprovizionare. Dealtfel, unul din cei doi va interveni conciliant, directorul remarcându-l. Din acelaşi motiv, portarul va face oarecare tapaj, citând articolul doi din regulamentul de ordine interioară. Pe bulevard, pe partea cealaltă, voi pune să treacă în acel moment o companie de soldați, cântecul lor îmbărbătător va fi întrerupt de două ori de claxonul furgonetei, nevoită să se întoarcă, să se retragă.

Gata, voi spune, cuprinzându-ți mâna, toate aceste prezențe au devenit de prisos, le îngădui celor ce au jucat în această scenă să se ducă liniştiți acasă. Primul se va retrage directorul, fireşte, afectat că a trebuit să fie de față, el, care te iubeşte în taină, apoi portarul, grăbit să-şi continue partida de şah de unul singur, în cabină. Norii sunt de asemenea liberi să se descompună după legile lor (care, în realitate, mă privesc mai puțin), să se prefacă în acvile sau balauri. Te voi conduce la autobuz.

Vei fi surprinsă că te însoțesc, la o oră când, de obicei, mă grăbesc să alerg la gară, să aştept trenul de München şi pe nefericita de Fifi cu puştiul, care soseşte întotdeauna ca să complice lucrurile. Ne vom instala pe bancheta cu două locuri de la fereastră, de unde, pe partea dreaptă, vei fi bucuroasă să vezi câteva clădiri din Paris, ca într-un film, magazinul bunului Pierre Fernet, apoi ambasada spaniolă, cu polițistul, cel cu urechea tăiată, apoi şirul de prăvălioare cu copertine vărgate deasupra vitrinelor şi, în sfârşit, Place de l'Opéra. Domnul cu barbişon va coborî, nu înainte de a schița un semn de satisfacție că acum se poate duce la treburile sale (aş fi putut să-l concediez mai devreme), tânărul student îi va ocupa îndată locul, figurația lui fiind încă utilă, până la strada cu plopi, dincolo de Arsenal. Vei simți în bunăvoința mea un fir de tiranie, cu toate că, îți jur, dragostea mea nu are nimic agresiv, îmi vei cere biletul de călătorie şi-l vei învârti tulburată între degete, vei căuta să eviți privirile intermitente ale studentului, sclipirilor cărora niciodată nu le poți rezista - orice femeie e receptivă la chestii d-astea -, vei fi sincer îngrijorată de un nasture care-mi stă să cadă. Îți voi vorbi, ca să ai senzația certă a prezenței mele, despre întâmplarea de azi-dimineață, când în sala turbinelor am surprins căderea îngerilor, asaltul lor împotriva roților dințate, parcă vrând să le oprească, parcă vrând să le protejeze. Vei trece uşor şi peste asta, de îndată ce îți voi arăta strada romantică pe care ne-am plimbat odinioară. Un oribil accident de circulație îți va atrage îndată atenția şi vei pricepe că nu m-am putut abține de a-l provoca. Un automobil venind dinspre Piața Chibrit a intrat într-o camionetă încărcată cu pânzeturi, şoferul a ieşit prin geam, camioneta s-a aprins, pânzeturile ard cu mult fum, iată la fața locului (ciudată expresie!) câțiva pompieri cu extinctoare roşii, spuma albă s-a risipit pe jos, un copil ține să-i simtă între degete vâscozitatea. Autobuzul nostru va porni imediat, fii fără grijă, îmi vei surprinde, fără îndoială, în colțul gurii zâmbetul complice, mă vei întreba în treacăt dacă sunt convins că scenele tari ți se potrivesc, mărturisindu-mi că atunci, la Sinaia, ai încercat împotrivă-mi un sentiment de ciudă, inexplicabilă în fond, că dacă ți-ar fi cerut cineva să decizi între mine şi tinerii care ascultau pe Celentano, m-ai fi abandonat fără ezitare, lucru evident: nu m-am îndoit niciodată că tinerețea ta va prefera chemarea zgomotului, a uitării de sine, mişcarea şi nebuneştile plăceri ale vârstei. Sunt adesea plictisitor, insist prea mult ca să-ți fac evidente unele situații pe care tu le surprinzi în esența lor dintr-o ochire, cu simțul primitiv-rafinat de femeie, de aceea îți voi lăsa îndată plăcerea să remarci la cinematograful "Modern" noul film al lui Kramer, despre care ai auzit că nu e grozav. Te vei duce mâine seară, vei spune neîntârziat, nu ai altceva mai bun de făcut, pentru că eu voi fi din nou la uzină şi (ironic) s-ar putea ca îngerii să-mi dea din nou de furcă. Autobuzul se va opri la Calea Griviței şi va trebui să coborâm.

Am să-ți ofer o Cale a Griviței dementă, copleşită de o omenire care ține să-şi manifeste gălăgios bucuria, care face năzbâtii, care cântă şi râde, cu magazine asaltate de cumpărători, cu automobile ce aleargă către destinații tulburătoare, cu țigănuşi anunțând evenimente senzaționale. Un distrat îți va lovi umărul, un provincial cumpănindu-şi valizele ne va întreba cum poate ajunge la Abator, tu vei apela la cunoştințele mele foarte sigure în ce priveşte Bucureştiul, voi începe o explicație confuză, dar lungă, şi călătorul va renunța. Sentimentul de securitate ți-l voi oferi îndată ce îți voi strânge brațul şi te voi conduce, ca în fiecare joi, la chioşc, să îți cumperi lozul, asigurându-te că de data asta vei câştiga indiscutabil limuzina dorită, pentru care o invidiezi pe nefericita ce îşi confiscă zilnic soțul. Voi ridica pe cer, din nou, câțiva nori învolburați, de altă calitate însă, şi imediat vei remarca: sunt foarte frumoşi, pânzele lor au ceva tulburător. Lumina cade şovăitoare, dulce, pe suprafețele blocurilor față în față, între ferestrele lucitoare se înfiripă un dialog de reflexe subțiri, cu fraze arcuite, ca de țânțari, ca de păreri. Mă va bucura comparația ta, cum mă va bucura alcătuirea, potrivită intenției mele, a liniilor de troleibuz, încrucişate deasupra. Ca peisajul citadin să se mişte fabulos, voi face să treacă în înălțime, în acea clipă, un avion bimotor, cu aripi strălucitoare, cu însemne colorate pe coada mult ridicată. Deja vei fi obosită, dar vei amâna încă bucuria intrării la tine, printr-o invitație (crezi tu, neaşteptată) la cofetărie. Voi alege o cofetărie pe care nu o cunoşti, în vecinătatea vilei Bontempi, într-o Florență înfiorată de curgerea multicoloră a turiştilor spre Giuleşti, spre Fiesole. O fată nostimă va aşterne o învelitoare roşie pe măsuța din lemn parfumat, noi ne vom lăsa leneş în scaunele de pai. Îți voi arăta prin frunzişul castanilor cupola lăcuită a Domului şi, îndată ce se va înseră, echerul Orionului. Nu vei întoarce capul, căutându-mi hoțeşte ochii ca să citeşti în ei bucuria de a fi împreună, ca să-mi transmiți tulburarea ta, ca să-mi risipeşti temerile şi îndoielile şi să mă asiguri nu numai de statornicia sentimentelor, dar şi de încrederea în eşafodajul înțelesurilor mele privitoare la oameni şi situații. Vom bea limonada rece şi bună şi, dacă vei fi atentă (şi trebuie neapărat să fii), vei afla pe buza paharului tău aburit, câteva firişoare de zahăr, cristale cărora nu le vei găsi nici o explicație. Voi vorbi puțin afectat, mult mai liniştit, despre transparența lui Luca della Robbia, spre a nu-ți explica de ce se află acolo zahărul, ce rost şi ce nerost are. Ne vom ridica înviorați.

În sfârşit, vom urca la tine. Fereastra a rămas deschisă toată ziua, un aer răcoros vine dinspre Băneasa. La Aeroport s-au aprins reflectoarele, îmi vei aduce coniacul, ca de obicei, îmi vei mângâia fruntea, ca de obicei, îmi vei cere să numesc discul pe care-l prefer, ca de obicei. După ce vei învârti butoanele, vom asculta (ca de obicei) Bach, acea transcripție pentru oboi şi vioară a *Concertului pentru două piane.* Te voi simți pe jumătate pierdută, prinsă în mrejele tremurătoare ale puterii mele de păianjen îndrăgostit şi exclusivist, îți vei da oare seama că, la rândul meu, voi

slăbi întrucâtva hățurile care te-au adus acasă? În acest spațiu care îți aparține, între aceşti pereți albi, încă se întretaie ecourile şoaptelor noastre de după miezul nopții, în aer au rămas negreşit dârele subțiri ale mişcărilor calme, tresăririle scurte ale mângâierilor, un crâmpei de dialog, cu un oarecare sens logic, pe care atunci, la început, îl înfiripasem cuprinşi de febra neştiutului. Vei observa că oboiul are o anume mândrie domestică (pentru că vei începe să te exprimi cu cuvintele mele), remarcând la Bach, către final, o anume dorință de a destrăma țesătura unei gândiri care, dacă ar fi fost după dorința lui, ar fi trebuit să destrame mai înainte integral propria-i gândire, ca să-i reuşească. Voi spune, şi asta e bine să reții, că eşti pedantă ca toți cei ce se străduiesc să judece opera unuia cu criteriile altora; în aceste clipe unice e necesar să renunțăm la frazele celorlalți, privilegiul celor ce se iubesc este că pot afla, cu o îndemânare inexplicabilă, mijloace de comunicare neştiute. Spectacolul este grandios, dacă te gândeşti bine; cum oamenii se iubesc fără încetare (nu ştiu dacă ura procedează similar), omenirea se retrage către înserat într-o altă lume - astfel că, în parcuri, în încăperi discrete, în singurătate, perechile înlănțuite fac tentative merituoase de a revoluționa limbajul şi, dacă iubirea va mai continua să lucreze, într-o zi vom vedea pe stradă cum bărbații şi femeile (pe care le cunoaştem, ursuze), merg cu ochii închişi, ghidându-se reciproc în labirintul oraşului prin scurte semnale melodioase. Va fi halucinant! Vei întinde nu ştiu cum gâtul, şi bluza va palpita în dreptul inimii. Îți voi prinde grabnic talia într-o aprindere desăvârşită. Nu vei şti, nu vei observa şi nu vei putea reține că pe sub streaşina acoperişului vecin va trece în acel minut cursa de Istanbul, cu cercurile geamurilor viu luminate, însoțită de bătăi scurte de aripi, asemănătoare celor ale îngerilor care şi-au luat zborul, după lupta lor penibilă cu paletele şi roțile uzinei, azi-dimineață. Vei mai avea răgazul să-mi declari, sub strângerea aprigă a brațelor, că simți cum timpul s-a suspendat într-un prezent fără curgere.

Voi profita de melancolia ta rodnică şi îți voi etala, în cuvinte sclipitoare, bijuteriile. Rubine, smaragde, turcoaze, briliante în monturi masive de aur şi platină îți vor trece pe dinaintea ochilor şi printre degete, pe unele le vei mângâia insistent, le vei reține în palmă, vei fremăta toată ca o plantă de apă în iureşul luminii, îmi vei fi recunoscătoare, îți voi face un semn domnesc: lasă, n-ai de ce, primeşte-le simplu!

Mai târziu, cu mâinile sub cap, privind cu ochi pierduți plafonul, jocul pe întinderea lui a unui fluture cu aripi circulare, voi trece la o etapă superioară a acaparării tale. îți voi povesti, astfel, cum am alergat, cu mulți ani în urmă, ca să te întâlnesc, deşi nu te ştiam. Rătăceam pe străzi, de la Universitate la hala Traian, în cercuri tot mai deschise, temător că ochiul nu va reuşi (poate) să te desprindă din mulțime. Foiau şi atunci, pretutindeni, femei de toate felurile, tulburătoare şi albe, înalte şi categorice, unele erau miraculoase, aveam impresia că mi s-a pregătit o

farsă, că voi sfârşi înainte de a te fi aflat. Sufeream pe-atunci de o anemie avansată, aşa că îmi era lesne să-mi închipui că mă scufund în adâncul mării, că acolo se află de mult un vapor cu toate porțile ferecate, care s-a retras în străfunduri spre a inaugura subversiv o nouă civilizație, mai discretă. Mă apropiam înotând de gigantul ce îşi semnala fericirea prin clipirile strălucitoare ale hublourilor, mă prindeam de cabluri şi scări de oțel spre a privi înăuntru. În cabine confortabile, căptuşite cu pluş roşu şi galben, trebuia să te afli tu, ştiam bine asta, dar în lumina orbitoare nu distingeam decât profile înşelătoare, siluete necunoscute. De undeva se auzea muzică de clavecin, în sala mare se dansa. Lumea aceea îmi era străină, ostilă, capacele şi uşile erau închise pentru totdeauna, mă răsuceam în mine învins, mă îndepărtam furios. Speranțele de a te afla mă prindeau din nou de piept, pe dinăuntru, ca o gheară, mă rătăceam în oraş spre a cerceta vitrinele, apoi la gară trenurile - toate îmi evocau ferestrele vaporului scufundat. Atunci am deprins maladia verde a nestatorniciei, lumea s-a turtit între timp şi s-a alungit, după imaginea pe care mi-o făurisem căutându-te. Îți voi spune, în continuare, că acest exercițiu m-a învățat să văd obiectele în conexiuni aparent depărtate, timpul în care se scaldă ele să-l simt ritmat, succesiune de verigi care zornăie egal sau constelație cu stele înşiruite liniar de la un orizont la altul. Năzuiesc chiar să descopăr, într-o zi, o coloană de marmură în spatele căreia să se ascundă alta şi, mai departe, încă una şi încă altele, la infinit. Într-o lume de repetiții e colosal, e formidabil să întâlneşti în răstimpuri unicate. Te căutam în şirul nesfârşit al femeilor ca să-mi confirmi minunea. Vezi bine, femeile erau de toate felurile, dar semănau între ele ca ferestruicile unui vapor, iar pe tine te căutam ca pe o replică, ca pe o stavilă, ca pe un final, ca pe un început...

Îți voi povesti apoi, în timp ce vom sorbi cafeaua, despre anii de facultate, când mă chinuia foamea: îmi pregăteam dis-de-dimineață chiulul de la cursuri (prelegerile erau, în general, plicticoase şi nu concepeam să pierd nici o clipă dintr-o tinerețe pe care o simțeam ca singura înzestrare - tu ştii cât de sărac sunt în privința asta), îmi cumpăram sfertul de pâine pe cartelă, sticla de lapte pe care o strecuram în servietă şi intram de spaima frigului la bibliotecă, în piața Palatului. Citeam cu disperare întreaga zi, desprindeam din raft o carte şi tresăreau în şiruri lungi, nesfârşite, alte şi alte cărți, către infinit; adesea mă apucau amețelile. Făceam o pauză. Coboram treptele acelei scări până în hol, ținând într-o mână sticla cu lapte şi punga cu pâinea puțină, sprijinindu-mă cu cealaltă de balustradă, ca să nu cad. Citisem într-o sâmbătă, pe Platon şi pe Juvenal, cu deliciile şi crampele pe care ți le oferă întotdeauna o ediție îngrijită (preferasem *Les Belles Lettres),* umplusem un caiet cu transcripții abuzive din Voltaire, cu observații pe care aş vrea să le numesc suave şi care, peste ani îmi par, nu ştiu de ce, intens violete, am dat să cobor scara cu învelitoare roşie, şi totul s-a învârtit deodată deasupra, dedesubt. M-am trezit peste un timp

într-un cerc de chipuri binevoitoare; erau femei de o frumusețe deznădăjduită, simțeam pe frunte cum mă mângâia mâna ta, ca şi acum, nu cred că ai fost tu atunci, însă nu izbuteam să te desprind dintre celelalte, mă lăsam atins de degete moi, ca în albia caldă a copilăriei, mirosea a săpun şi a levănțică, cineva voia să cheme un medic, voci melodioase se apropiau şi se depărtau, de aceea mă destindeam leneş, cu voluptate. Dar îndată ce mi-am revenit puțin, cercul din preajmă s-a desfăcut, am rămas singur pe o banchetă, un prieten mi-a întins consolator bucata de pâine neagră, dându-mi să înțeleg că sticla cu lapte se spărsese.

Şi, ca să-ți înfrâng ultima rezistență, către miezul nopții îți voi povesti încă o întâmplare. Mai înainte, vei remarca pe peretele opus ferestrei o întretăiere galbenă de lumini care poate fi explicată prin faptul că, în ciuda cerului întunecat, am procedat la scoaterea lunii din culcuşurile ei, şi-am constrâns-o să facă tot ceea ce se pricepe şi-i place să facă. Aşa e mai bine, recunoaşte! Voi începe acest din urmă episod prin a-ți vorbi despre teama mea de moarte, mai întâi înțelească destul de anecdotic, când, de sub dărâmăturile de la cutremurul cel mare, fuseseră scoase câteva trupuri neînsuflețite, cu o înfățişare vag ridicolă, vrând parcă să convingă pe cei de față că se poate glumi şi după accident. Am văzut mai târziu un trup sfârtecat de tren, era un ziarist care, grăbindu-se să ajungă într-un oraş din vestul țării, căzuse sub roțile de oțel, necruțătoare, în lada care-l transportase prin câmpia Olteniei nu se vedeau decât sfărâmăturile unui caleidoscop peste care se stropise cu sânge şi se aruncase piatră măcinată, omul fusese recompus cu lopata. Mi-a fost frică, dar mărturisesc că am înțeles mai bine atunci că *starea aceea* era mai firească, mai potrivită cu ideea decât moartea făurită din lecturi. Am fost mulțumit.

Voi continua, şi acum este momentul să te înfricoşezi, povestindu-ți câte ceva despre moartea mea. Nu tresări! Înțelepciunea constă în a-ți pregăti moartea, a face din bogăția de posibilități care ne stau la dispoziție opțiunea cea mai convenabilă, în aşa fel ca din această încercare să ieşi mai curând victorios, decât înfrânt. Dacă alegi tu, dacă ai tu în mână inițiativa, ai şanse de a reuşi, îi poți face şicane morții timp de o sută de ani (uneori, medicamentele nu sunt de disprețuit!), dar poți tot atât de bine să o tăvăleşti prin țărână numai câțiva ani, toată abilitatea e să ştii cum. Am ales ultima variantă. Am observat de la început că maladia nestatorniciei, de care sufăr din adolescență, îmi propune prin însăşi dinamica ei o idee de o frumusețe neasemuită, aceea de a înțepeni în lume, din loc în loc, un stâlp sau o frază cu numele meu, marcă exclusivă a rezistenței în trecerile succesive, pedestre. Am făcut lungi, chinuitoare exerciții, învățând să surprind într-o expresie zbârnâitoare inefabilul, vagul, vibrația alburie, tăcerile. Am întreprins subtile judecăți despre oameni şi situații, am învățat care sunt rosturile, cele văzute şi cele de pe dedesubt, m-am alăturat celor care, curajoşi şi nestatornici, înfruntă focul, clădesc case, însămânțează ogoare,

scot din adâncul pământului petrolul şi cărbunele, călătoresc, ţes şi îmbină, măsoară. Am însemnat o parte din întreprinderile mele, născocind şiretlicuri de a alunga noaptea şi a fertiliza orele rămase, după ce apele târzii s-au retras. Scrierile astea au, după cum ai văzut, anume virtuți. Gustul lor, la lectură, oferă satisfacții. Am constatat cu plăcere că notele, explicațiile, relatările mele nu sunt altceva decât substanța recompusă a materiei din care eram alcătuit, că plăsmuirile trăiesc singure, se mişcă cu dezinvoltură, că, asemenea trecerii apei dintr-un bazin în altul, pe măsură ce materia s-a scurs în pagină, ființa mea s-a golit şi s-a subțiat. De aceea îți voi spune: iată, am făcut-o şi pe-asta! Şi n-a fost, zău, nici o dificultate deosebită...

Acum sunt liniştit, îți voi mai spune foarte târziu, ceea ce trebuia să se împlinească s-a împlinit. Mă simt uşor, senin, nu regret nici una din îndrăznelile mele, cumințenia mea dintotdeauna. Am văzut multe, am cuprins totul (sau aproape), n-am reținut pentru mine nimic. De mult am încetat a mai tresări în fața unei noutăți, pentru că nu există noutăți tulburătoare, sunt bucuros că nimic nu mi-a scăpat, aceşti ochi şi-au făcut bine datoria, pentru care merită a fi odată închişi cu mângâioasă atingere.

Şi, află de la mine: cu puțină fantezie pot inventa chiar şi naşterea unui copil...

ALDIN IRELAND: *"Analiza spectroscopică a situațiilor penibile".* (coeditare: Editura "Hamilton", Londra - "Scrisul Românesc", Craiova 1949).

MIHAI SOCRATE: *"A murit Ceaikovski".* - Autorul ne ia prin surprindere. El spune: "Ieri seară, la orele douăzeci fără cinci foarte precis, a murit compozitorul Piotr Ilici Ceaikovski. Acum ce e de făcut? - întreabă el. Cu ce aparat mai poate fi readus printre noi? Cine se poate angaja la o asemenea operațiune dificilă?" Autorul îşi construieşte povestirea propunându-ne diferiți meşteşugari - eroii cărții. Pe bună dreptate, el observă: "Sunt artişti care mor pe nepregătite, fără suferință, fără cel mai mic semn, însoțiți doar de regrete eterne. Nu e cazul cu Ceaikovski, unicul, marele." (Editura "Paradox", Leipzig 1950.)

VALERIO VALERY: *"Experimentul".* - Două teste organizate de profesorul de istorie (ce culoare e mai frumoasă, câte stele are Carul Mare, din câte bețe de chibrituri se poate construi o catedrală, ce diferență este între un clopoțel de bicicletă şi tocsinul Mănăstirii Santa Barbara) au reuşit să stabilească cu o precizie uimitoare că sunt un tip genial. La doisprezece ani mi s-a încredințat un laborator de preparat supozitoare şi gumă arabică. În anii

următori am cântat într-un cor, asigurând pe lângă partida basului şi pe aceea de sopran castrat. Am înfruntat greutăți şi am ridicat premii în bani. Acum lucrez la opera mea capitală *Maşină de produs emoția artistică.* Sunt hotărât s-o desăvârşesc până săptămâna viitoare. A sosit, de câteva minute, săptămâna viitoare. Sunt, în sfârşit, posesorul minunatei maşini. Iat-o: seamănă cu o roată de locomotivă, are însă în plus parbriz, motopompă, aspersor cu direcție dirijată şi tub. Tubul foloseşte la stabilizarea emoției, deziderat aristotelic neîmplinit până azi.

Ascultați-mă cu atenție: avem o roată al cărei centru este fixat pe un bulon. Prin învârtire la două mii de turații pe minut, ea antrenează aceste două fire din oțel special, răsucindu-le în jurul a două lumânări. După cum se poate observa, sub rotor se află o scoică banală, umplută însă cu clei solidificat. Din interior iese o undrea, care se îndoieşte pe acest volum de Balzac. O ramificație permite unor sertăraşe să distribuie mici porții de făină. Din şase şarje se poate prepara o pâine. Un grătar din lemn traversează aceste două pâlnii prin care trece, cu viteză, o peliculă cinematografică. Soluția este economicoasă: pot fi utilizate şi filme proaste, de animație sau premiate la Cannes. Cu pârghia aceasta, care joacă în orificiul ce se vede alături şi care produce la intervale egale un fel de şpan, se încheie agregatul. Plăcerea estetică este în primul rând de natură senzorială, purtând caracterele, mai generale, ale oricărei satisfacții la nivelul epidermei.

Dincoace, legată cu sfoară de primul complex, se află o pisică. Hrănită rațional, vietatea aceasta, cunoscută ca deosebit de inteligentă, impulsionează cu lăbuța un electromotor. O carcasă metalică fereşte blana de orice atingere sau mângâiere, în timp ce o farfurioară este prevăzută permanent cu apă, pentru nevoile curente. Ataşată de farfurioară, o instalație electronică sumară produce scântei galbene şi emite scurte țiuituri, pe care, captându-le un condensator variabil, le converteşte în emoții. Nu mai insist asupra importanței emoției în artă, ci mă opresc numai asupra funcțiilor complexe ale pisicii. Frumosul mamifer reglează în acelaşi timp, printr-un sistem tranzistorizat - iată-l aici, în stânga -, aceste relee menite să agite o pălărie. Angrenajul are ca punct terminus o manetă, un ceasornic de masă şi o pereche de ochelari de soare, combinate toate de aşa manieră, că ceasul diminuează razele luminoase, în timp ce maneta sună deşteptarea. În marginea aparatului s-au montat o casă de bilete de tren şi un prosop. Atât în punctul inițial - să-l numim caseta impulsurilor -, cât şi în cel final - prosopul - se află două diode, un paratrăsnet şi câteva furnici. Pentru constanța tensiunii, a circulației curenților precum şi pentru evitarea pierderilor de energie afectivă, s-au prevăzut din loc în loc, deasupra instalațiilor, suporturi elegante de pe care cad cu gust, în falduri, cupoane de mătase şi de catifea albastră. O glastră cu flori artificiale completează agreabil atmosfera.

Zona muzicală a maşinii se află, spre deosebire de celelalte, la mijloc. Este însemnată printr-un steag. Sunt aici orânduite pahare, supape cu rumeguş, pachete cu chinină, lanterne pentru căile ferate şi seringi, câteva oglinzi, o şubă militară, o doamnă din înalta societate, poze. Funcționarea este extrem de interesantă, producând instantaneu atâtea senzații câte nu pot să ofere toate artele - inclusiv artele decorative - la un loc. Paharele sunt menite să fie şterse la intervale egale, indicate la metronom. Ştergerea se face cu glaspapir. Supapele cu rumeguş şi doamna din înalta societate spun poezii, descompuse mai înainte în silabe, diftongi. Pachetele de chinină se desfac apăsând pe locul indicat (pentru aceasta se şi administrează la culcare, după sfatul medicului, nu mai mult de o casetă). Oglinzile sunt anexe ale şubei militare, iar pozele se țin în cărți groase şi cu ele se organizează cu grijă o loterie, ca atunci când eram copii. Odată, atunci când eram copii, un prieten a tras puternic un şut şi a spart geamul din față. Mama, sărmana, s-a dus să-i ceară tatălui celui vinovat despăgubiri. Nu se făcea. Eram prieteni şi ideea am dezaprobat-o. Am şi plâns. Au rămas lanternele şi seringile. Ele servesc de convertizoare şi utilitatea lor, la început, am subestimat-o.

Acum să vedem cum funcționează maşina cu toată puterea ei miraculoasă. Încep prin a învârti acest comutator.

Vedeți? Cu toate că pisica e nemâncată de azi-dimineață, aparatul pe care-l conduce face minuni. Iată aici o teză de doctorat corectată cu roşu: sublimă! E sublimă de altfel şi cenuşa care curge prin acest jgheab. Să analizăm împreună cenuşa şi, odată cu ea, celelalte procese, celelalte efecte. În acest recipient se desfăşoară procesul lui Laminor, una dintre cuceririle artei moderne. Dar să ne ocupăm metodic: din această zonă electromotorul şi țiuiturile ne satisfac cu emoții echivalente celor oferite de un tablou de Orcagna. Pălăria, combinându-se cu şuba şi cu lumânările, ne sugerează stepa şi trăim satisfacția unei serenade de Britten. Condensatorul variabil emite tente impresioniste, un Renoir sau Monet picură încă de pe acum în carcasă, reliefându-ne prezența, substanța şi caracterul prerafaelit al ceasornicului de masă. Şi pentru că a venit vorba de masă, ați observat că cele mai intense trăiri artistice sunt cele dinainte şi de imediat după masă? Filmul aduce în primă zonă a atenției culoarea şi mişcarea, seringa, înțepătura, doamna din înalta societate, eleganța şi paloarea. Dante, Ariosto, Gianbattista Marino sunt în față. Imaginea artistică se conturează complex prin casa de bilete şi prin paharele şterse cu glaspapir. Acum se înfiripă epica, poemul dramatic, acrostihul şi ditirambul. Florile artificiale costă încă destul de scump, obiectivul nostru este să bucure ochii tuturor oamenilor. Din prosop se desprind lieduri şi câteva ritmuri în admirabila metrică alexandrină. Victor Hugo, Cardenal şi, parțial, Salvador Dali provin din chinină.

Dar să învârtim încă un buton, cu toate că imaginea artistică - o spun toți specialiştii - îşi este sieşi suficientă.

Se face dintr-o dată cald şi plăcut. Acum este vremea iubirii. Vezi parcă poienile molcome ale lui Giorgione, căderile de apă ale lui Varese, secvențe din filmele lui Fellini. O actriță, Monica Vitti sau Anouk Aimée, este de față, ca să mângâie pisica şi să se lase la rândul ei mângâiată de şpanul produs de primul agregat. Se mai adaugă o slujbă de grefier, o paradă cu cavalerie şi un tanc circulând neliniştit între frontul francez şi cel german, în spațiul numit atât de frumos "țara nimănui". Maşina produce apoi Telemann combinat cu Pierre Henri, Panait Istrati şi cu discursul preşedintelui Johnson şi jocul de table al unui preot din Vercelli.

Şi încă lucrurile sunt abia la început. Maşina, pe măsură ce se încălzeşte, aspiră la performanțe tot mai fantastice. Nici un artist şi nici o minte n-a putut să alcătuiască o atât de cuprinzătoare sinteză a artelor ca maşina pe care o vedeți. Suma emoțiilor emise de fiecare agregat este o emoție de o putere imensă, o emoție-megawat.

Cât de jalnică ne apare prin comparație construcția sumară a Simfoniei a IX-a, cât de surde şi mizere concertele lui Brahms! În câteva minute ai înglobat organic în propria-ți ființă esența vie a tuturor artelor, de la monumental la țandăra mozaicului, de la *Cina cea de taină* la streaptease. Pe Homer îl serveşti cu Stockhausen, iar pe Eminescu împreună cu Bălțatu, marele colorist. Pe Bruegel Bătrânul îl simți respirând alături de mama lui Ştefan cel Mare. E colosal, când stai să te gândeşti! Televiziunea n-a reuşit să îmbine decât câteva arte clasice, maşina aceasta le-a cuprins pe toate, adăugându-le nisip, felii de pepene, plante medicinale, legende, clavecinul şi pitulicea, saltele, hexametrul, amigdalita, ipotenuza, Marioara, gramatica, somniferele, dimineața şi seara, granulomul, secera şi cibernetica, petrolul lampant, corectura, puțină melancolie, calofilia, tinctura de iod, perimetrul, geamandura, Petru şi Asan, dialectica, nuci, Greenwich, *içi Paris, radiotélévision française,* tentația Sfântului Anton, Rodriguez, trapez.

Şi, după toate astea, marea satisfacție a rafinamentului: întorci acest buton - butonul zero - care, spre deosebire de celelalte, nu mai declanşează în plus nimic. Toate rămân neschimbate, imaginea de până acum persistă, dar plăcerea sporeşte până la nebunie, tocmai de aceea. Putându-ne procura electric, la domiciliu, emoția artistică integrală, avem în sfârşit libertatea de a renunța la operele de artă, aceste modeste casete, atât de fragile la inundații şi la foc, depozitare ale unor satisfacții mărginite, umile şi perverse.

Vă mulțumesc pentru atenție. Permiteți-mi să mă retrag. Doamna din înalta societate, căreia îi aparține dealtfel pisica, trebuie condusă până la tramvai, căci s-a înserat, bărbații au devenit agresiv curtenitori la această oră, iar cerul, care şi-a ivit puzderia de stele, aşteaptă să fie admirat ca o adevărată operă de artă. (Editura "Madagascar", Paris 1959.)

ROBERT CHEVE: "*Amanta decapotabilă".* Roman. (Editura Hachette, Paris 1928.)

ARTHUR DREY: *"Şefectonuil".* - Romanul povesteşte întâmplările unui soldat care, în urma unei înțepături de insectă (probabil, țânțar), devine duşmanul şefilor săi. Din sângele său, ura urcă până la maior, şi duce o vreme lupte înverşunate, deşi cu caracter local, apoi urcă mai departe la Marele Stat Major. Avantajul eroului este că poate mânca pe alții, iar el nu poate fi mâncat. Stomacul lui se dovedeşte tare, mistuie repede. Nu vomită niciodată, chiar dacă, în final, încearcă o scurtă greață. (Editura "Pompeiana", Livorno 1924.)

PRÉVÉRT GEORGESCU: "*Veşnicia începe la ora* 5" (Editura "Astra", Bucureşti 1905.)

HANS BRION: *"Tocătoarele".* Povestiri. - Acordăm prea multă stimă instituțiilor noastre, fie moştenite, fie create de noi pentru uzul urmaşilor noştri. Oricare instituție (indiferent de menire) este în realitate o tocătoare de timp. Îi acordăm, fireşte, toată înțelegerea. Dar un certificat solicitat primăriei costă - şi calculele sunt precise - şase hexametri încheiați sau o pânză de mare efect; timpul necesar unei convorbiri cu şeful nu ştiu cărui serviciu - cel puțin o sută de comparații reuşite, câteva sentințe memorabile, plus o poezie; scoaterea unui carnet de şofer - o operă de întinderea celei a lui Chagall. De dimineață până seara nu facem altceva decât să sacrificăm instituțiilor opere nemuritoare, idei geniale.

"Cunosc un individ la arhiva ministerului nostru - scrie Brion -, care, devenind responsabil cu încopcierea în filieră pe bază de ac, ştie să solicite de la salariați 200 de versuri pe oră, 8 capitole de roman, 12 maxime şi cugetări şi l nud (pentru că avem şi un sculptor sindicalist). Dacă ne-am putea sustrage, dacă ne-ar putea scuti cineva de acest apăsător tribut, am reuşi să producem, noi ăştia de față, 33 de capodopere pe an, 20 de romane cu cheie şi două realiste, 72 de poezii de lungă respirație şi, de asemenea, sonete, rondeluri, epigrame." Hans Brion cere omenirii să pună capăt, într-un efort generos, masacrului de opere - cele mai prețuite produse ale secolului. Să terminăm cu formalitățile, cu şicanele, cu timbrele, cu înregistrările, cu semnăturile, cu prezențele, cu şedințele, cu consultările, cu confruntările, cu vizionările, cu audițiile, cu coroborările, cu referințele, cu parafările, cu discuțiile, cu avizările, evitând pe viitor referatele, aprobările, contractele şi toate celelalte cuțite de hârtănit virtutea. Să nu mai purtăm, bieții de noi, pe lângă amărăciunile şi kilogramele noastre, povara hârtiilor, să nu mai cerem buletine de identitate, foi de recensământ, fişe medicale, carnete de evidență, numere de înregistrări, bonuri de încălțăminte, rețete

farmaceutice, numere de telefon, fişe de cărți, chitanțe de fotograf, adrese ale unor cunoscuți, bilete de tren, nume de filme, cuvinte bine sau prost spuse, replici, indicații, terminații. Să ne căsătorim pe încredere, să mergem la şcoală fără număr matricol, să nu ne botezăm, să nu ne angajăm, să nu dovedim, să nu ne încurcăm în nici un fel de repertoare şi aviziere, boniere sau scrisori de recomandație. Să citim. Să cântăm. Să scriem. Să ascultăm şi să facem muzică. Să bem. Să zburdăm în jurul rondurilor de flori. Să stăm degeaba. Să fluierăm a pagubă. Să rătăcim în munți şi să ne scăldăm în mare. Să iubim, să fumăm, să cioplim, să ne tachinăm. Să producem liber felurite obiecte frumoase din aur sau numai din papură. Să facem danii şi să organizăm banchete." (Editura "Dodecanez şi fiii", Constantinopole 1960.)

SILVIA POSTALIS: *"Romanul profesional".* - Se pleacă de la ideea că viața este foarte vastă, complexă, multilaterală. Fiecare profesie trebuie să-şi aibă romanul său. Sarcina nu este dificilă: o bună cunoaştere a locului de muncă, o relatare a raporturilor dintre salariat şi şeful său, o descriere a mobilierului şi a utilajului sunt suficiente pentru a umple cinci sute de pagini. Nici nu este nevoie de mai mult, exceptând câteva meserii cu un mare volum de muncă, cu utilaje de mare gabarit. Un căpitan de vapor transoceanic are dreptul la opt sute de pagini, după nodurile pe care le înnoadă şi după numărul cabinelor. Până acum s-au scris romane despre profesiunile: şofer, frizer, medic, corăbier, macaragiu, cocotă, spălătoreasă, avocat, pictor, dulgher, compozitor, peşte, diplomat, scriitor, filozof, sportiv etc."

Au rămas în afara atenției meseriile, unele bănoase: portar de instituție, acordor de piane, archebuzier, aurar de icoane, păsărar de circ, schimbător de viteze, numărător de vagoane, corector de moravuri, fabricant de halva şi futurolog.

Romanul Silviei Postalis este un început promițător. (Editura "Prometeu", Berlin 1938.)

RICHARD HANN*: "Naum şi Kapernaum".* - Roman. De notat că Naum şi Kapernaum nu sunt nici francezi, nici englezi, nici norvegieni, nici malgaşi, nici evrei, nici români, nici cehi, nici arabi, nici sud-africani, nici australieni. Li s-au făcut (în roman, bineînțeles) măsurători, analize, teste, au fost descompuşi în factori primi, au fost cercetați, au fost interogați, în cele din urmă, tot utilizându-i la probe şi supunându-i pilei şi cheii franceze, s-au uzat în aşa măsură, încât cu greu îi mai poate cineva recunoaşte. În capitolul de la sfârşitul volumului I băgăm de seamă că romanul nu are eroi, că străzile s-au liniştit şi că doar unele baruri mai sunt deschise, pentru întârziați. Autorul ne

linişteşte mărturisindu-şi propria lui părere de rău: ar fi vrut să scrie încă un volum - despre alte şi alte întâmplări ale celor doi prieteni, dar, din cauza pierderii lor, renunță. "Totuşi, Naum şi Kapernaum, asemenea lui Bouvard şi Pécuchet, trăiesc, există, se mişcă" - afirmă critica literară. "O fi, răspunde autorul - dar pe unde îşi pierd vremea, unde se ascund?" (Editura "Panamerican", Rio de Oro II 1950.)

PAUL RIGAUDON: *"Călătorie la Bucureşti".* Impresii de călătorie - Surprinzător este faptul că în îndepărtatul oraş din Balcani, pe care l-a vizitat Rigaudon, marelui călător şi om de cultură i-au fost prezentate - de către ghidul anume instruit, afectat de oficialități - nu instituțiile ştiințifice, muzeele, personalitățile vieții literare şi artistice, edificiile arhitecturale marcante, ci alte obiective. Astfel, în însemnările sale, Rigaudon n-a putut descrie decât aleea cu tei de lângă fabrica de spirt, două pompe de aerisire de la depozitul de benzină din Băneasa, rondurile de flori de la cimitirul catolic, depozitul de sticle goale de lângă Colțea, colecția de telegrame-tip de la Poşta Centrală, fabrica de mărgele şi paftale de la Chitila. Un călător neavizat ar fi conchis că în Bucureşti nu există nici măcar o bibliotecă. Rigaudon şi-a explicat însă situația şi a lăsat lucrurile aşa, ca să nu-şi deranjeze cu nimic gazdele, întotdeauna îndatoritoare.

"Timpul şederii mele la Bucureşti, destul de lung, aproape două luni - scrie Rigaudon -, aş fi vrut să fie mai spornic, mai bogat în cunoştințe şi contacte ştiințifice. Aş fi dorit să vizitez măcar Universitatea, Biblioteca Centrală. Ghidul meu, plăcutul şi spiritualul domn Vasile Tănăsescu, pasionat colecționar de curiozități, m-a mai purtat în Şoseaua Crângaşi, ca să vedem un aparat de radio franțuzesc şi să bem vin de casă la un cizmar. Cea mai lungă vizită a durat patru ore - la grădina zoologică de la Băneasa, unde tocmai sosise un urangutan." (Editura "Fr. şi Cr.", Paris 1958.)

DAVID ROGER-NAUTICUS: *"Manual pentru conducerea gospodăriei prospere".* (Editura "Frederic al II-lea", Königsberg 1902.)

MAURICE BINDER: "*Un prăvăliaş pe Everest".* - Aflat la 4600 m, într-o mică aşezare nepaleză, un prăvăliaş procură localnicilor fitile de lampă, sare, curele pentru morile de vânt, stambă şi ziare vechi de câteva luni. Câştigul lui se realizează cu mare greutate. De altfel, prăvălia e o gheretă pe jumătate îngropată, afacerile precare abia se ridică la valoarea unei căruțe cu coviltir.

Problema care se pune este dacă în condițiile viitorului, când tehnica va evolua şi comerțul se va servi de

computere, prăvăliaşul din Everest va izbuti să supravieţuiască. Va putea el constitui o excepţie? Meritele lui, lupta timp de ani lungi şi grei cu asprimea naturii, în această zonă nenorocită, binefacerile pe care le-a înlesnit, îl vor scuti de ruină şi uitare? (Editura "Financial Repport", Londra 1960.)

MARIO GYMNOSPERMA: *"Epopeea farmacopeică".* - Când am aflat că s-a instaurat şi la noi dinastia bicefală, multilaterală, n-am mai avut motiv să-mi ascund sentimentele monarhice, latente de la vârstă fragedă, şi atunci am lăcrimat, şi-am strigat, şi-am ţopăit într-un picior în jurul mesei, în mâna dreaptă ridicând triumfător un steag verde-portocaliu, confecţionat dintr-un ciorap. Fusesem crescut cu multă îngrijire, corect şi disciplinat, la şcoala înaltă a absolutismului. Afecţiunea delicată a mamei mă familiarizase încă de copil cu plesnetul rectilin peste bot, cu îngenuncherile succesive pe coji de nucă şi, în unele momente de compasiune pentru soarta mea de viitor soldat, cu trimiterile bruşte la podea, când ghemuirile abia pot să atenueze izbitura capului, să răreasc stelele verzi scânteind între ochi. Prevederea înţeleaptă a tatălui îmi oferise, cu bunăvoinţă, mai multe prilejuri de a cerceta pe dinăuntru carcerele cu ciment pe jos, pe cele cu ferestre înguste, pe cele cu apă curgătoare pe ziduri şi cu gândaci negri. La cincisprezece ani, mă puteam considera un om deplin, consiliul familiei îngăduindu-mi să am părerile mele independente, monarhiste de bună seamă.

Lupta pentru acest ideal fusese grea şi îndelungată, dacă ar fi să considerăm numai că toţi cei cărora le împărtăşeam convingerile îmi deveneau ostili instantaneu, mă ironizau, căutau să mă scuipe în faţă, îmi ţineau (în cel mai fericit caz) lungi prelegeri cu citate. În afară de înţelepciunea părinţilor, nu puteam suporta nici o alta, astfel că-mi venea să scot pistolul ori de câte ori venea vorba despre vreo idee constituită. Odată, explicând unui prieten de ce este bine să avem pe lângă un rege central şi alţii, în fiecare cartier suburbie, într-o ierarhie aurită ca un lanţ cu breloc, acesta a râs ca un crocodil şi m-a trimis să studiez viaţa unui stup de albine. Ce idee neroadă!

Mai târziu, pentru opiniile mele elevate am intrat în conflict cu autorităţile. Era prin '25, conduceam o manifestaţie pentru dinastie, am ieşit din sala cinematografului Parole d'Honneur şi ne-am îndreptat spre monumentul regelui Sublimat al II-lea. Carabinierii ne-au întâmpinat în colţul unde se află acum librăria cu păpuşi britanice a lui Saliform şi au tras în mulţime, fără somaţii şi fără ezitare. Atunci a căzut şi Conrad Deka, a cărui memorie o cinstesc astăzi toţi monarhiştii. M-au aruncat într-o camionetă şi m-au depus la spitalul de boli nervoase. Acolo opiniile mele au intrat în erecţie, împotrivindu-se celor ale unui înrăit radical republican, pe care la despărţire l-am ameninţat cu pumnul, promiţându-i că vom mai vorbi...

Grozav m-a bucurat biruinţa! Aşadar, fiecare cartier are acum un rege, îmi spuneam ocolind masa, cu

steagul fâlfâind triumfal. În cartierul Perhidrol l-au uns pe Cacodilat de Sodiu. Nicola Antipirin, Paraschiv Sirocol, Vladimir Avii, Pavel Agozol, Socrate Rivanol şi Mihail Carbaxin domnesc cu depline puteri în celelalte cartiere. Casele lor, unele imobile de tip vagon, cum este cazul celui al lui Antipirin, şi-au modificat intrările, făcându-se dintr-o dată mai impozante, au arborat drapele şi şi-au împodobit trotuarele cu gărzi în uniformă albastră, cu căciuli de iepure şi pompoane. Este uluitor cât de repede s-a făcut totul: în numai câteva ore, oraşul s-a despovărat de anarhia democraţiei şi a păşit hotărât, mândru, pe calea luminoasă, fericită şi maiestuoasă a monarhiei solemne, intrând tumultuos într-o eră nouă. Priveşti străzile şi nu-ţi vine să crezi ochilor că fiecare casă este un palat regal; sunt în oraş la această oră peste opt sute de regi cu reginele lor, cu mareşalii curţii (căci prin cartiere sînt inventariate multe curţi gospodăreşti, pe care regimul parlamentar de pînă ieri le lăsase pradă buruienilor), cu prinţi moştenitori şi frumoase doamne de onoare. În jurul reşedinţei lor s-au instalat dintr-o dată, într-o ordine pe care o poate asigura numai disciplina regală, blănăriile furnizorilor, bijutierii, reprezentanţele caselor de modă din Paris şi Amsterdam, cizmarii regali, plăpumarii regali, covrigarii regali, hingherii regali, cerşetorii regali, borfaşii regali.

S-au instalat firme noi pe străzi: ulița Papugiilor se numeşte acum Bulevardul Maiestăţii-Sale; grădinița de lângă poştă - Marea Piaţă a Demnitarilor; maidanul lui Straton - Parcul Gloriei. Ghirlande de foiţă, căţei de vânătoare, trăsuri aurite, tutun din India şi biserici cu capele particulare pentru membrii familiilor domnitoare au sporit interesul decorativ al oraşului. Pe frontoanele caselor, ale gheretelor, pe portierele cupeurilor, teleguţelor şi şaretelor, pe plăcintele vândute în piaţă, s-a aşezat în filigran stema diferiţilor regi. O statistică a stabilit că trei sferturi din locuitorii oraşului au obţinut dreptul să se numească începând de ieri moştenitori, cu simpla obligaţie de a-şi face radiografia spre a li se evidenţia osul domnesc.

Au început jocurile şi petrecerile. Într-un vestibul cu fereastră la stradă se dansează, perechile se scaldă în lumina darnică a unei lămpi cu petrol, pe trotuarul locuinţei vecine, unde cândva se afla o gheţărie, se organizează parăzi de neuitat. Unul dintre cele cinci tancuri ale oraşului accelerează printre teii înfloriţi. S-au adus şi cai frumos împodobiţi, în întreg oraşul se contează pe cavaleria regelui principal, de la care regii de cartier împrumută pentru câteva ore armăsari superbi, pentru ca şi defilările lor să facă impresie, să copleşească pe privitori. În veranda de la etajul doi al casei geamgiului s-a organizat o mare expoziţie internaţională. Sunt înfăţişate acolo şipcile unui gard din trecut, o râşniţă de cafea (de asemenea din trecut), o lumânare de seu din trecut, despre care se afirmă că a călăuzit pe regii secolului trecut pe potecile exilului. O femeie din trecut dă explicaţii competente.

Vizitele reciproce între regi nu mai contenesc. Aseară a fost pe la noi, în misiune de curtoazie, strălucitul Cloroform al III-lea cu suita sa, pe biciclete, însoțiți de trei-patru mareşali, alții călătoresc chiar prin mahalalele vecine, la alți regi, unde țin discursuri, dau şi primesc mese. Am mâncat eu însumi o fasole bătută cu ceapă prăjită, la unul Bromural Neînfricatul, formidabilă, cu murături atunci scoase din putină, cu puțin cimbru şi cu un damf îmbucurător de usturoi. Am plâns de plăcerea pe care mi-au oferit-o darurile regalității, clipele împlinirilor. Am glumit cu regina şi am dat şah la rege de două ori.

Nicola Antipirin m-a primit şi el cu mare pompă. I-am sărutat mâna, m-a ridicat de jos şi mi-a prins în piept o decorație pe care scria "Merite", obligându-mă la mărturisiri auguste. După aceea mi-a îngăduit să asist, de pe balconul casei lui, la lupta regală dintre doi cocoşi, în curtea de-alături, prilej de a culege adânci observații privind capriciile destinului față de cei mici şi neştiutori. Interesant de notat este faptul că maiestatea-sa îşi scaldă copilul, sâmbătă seara, într-o copaie de tinichea, ceea ce ar trebui să fie reținut ca exemplu de modestie.

De mai multă vreme, în urma uneltirilor republicane, anarhice şi socialiste, robinetul de la bucătăria noastră nu mai funcționa. Dădea pe țeavă fum gros, iar pe coş stropea cu apă fierbinte. Am cerut audiență la maiestatea-sa Matei Gomenol I. M-a primit cu simpatie, mi-a îngăduit, ca orice monarh modern, să iau loc la masa lui de lucru, pe un taburet. I-am expus situația. M-a înțeles de la primele cuvinte. A chemat pe înaltul şambelan, pe câțiva sfetnici şi s-au sfătuit. A doua zi, cu o precizie suverană, gărzile regale au arestat pe toți republicanii din cartier. Ne-am simțit cu toții, nu numai noi, cei din imobilul cu robinetul defect, dar şi cei din alte clădiri, satisfăcuți în drepturile noastre.

N-am primit, deşi nu pot spune că n-am fost solicitat, nici o slujbă la palat sau, mai bine zis, la palate. Alții au făcut-o. Un vecin al meu s-a angajat portar la blocul de pe Bulevardul Tăbăcarilor, un altul, venetic de altfel, a acceptat înalta funcție de trâmbițaş regal pe un acoperiş, cu drept de a cânta în orele libere pentru propria-i plăcere. În ce mă priveşte, vreau să rămân încă vreo două-trei luni un idealist. Pentru aceasta, singura obligație care îmi revine e să scriu ode la adresa regilor noştri cei mai de seamă. Pentru ode însă am avut nevoie de fapte de arme. Prilejul de a le trăi şi cânta nu mi-a lipsit: monarhia fără conflicte, fără momente supreme, fără eroism şi marşuri cu alămuri e de neconceput. Au început curând războaie, poate cele mai spectaculoase din câte a cunoscut istoria până acum. Francisc Pentalong a declarat război lui Analcid al III-lea; Pârvu Sulfatiazol lui Sulfamid Bretonul; Perhidrol lui Eleudron al V-lea; Andrei de Precipitat lui Rodolf de Gaiacol. Şi aşa mai departe. Luptele s-au dat în general cu generali, dar şi cu arme albe: tingiri, polonice, ceainice, oale de noapte cu mâner; unii au folosit ca piese de ofensivă ferăstrăul, furculița, cangea de pescuit, funia de rufe, aruncând spaima în adversar. S-au înregistrat atacuri din balcoane, breşe în magazii, asalturi pe scări şi salturi în golul lor, lifturile fiind defecte. S-au aruncat în aer maşini de

gătit, burghie şi capre de lemne, cotețe de porumbei, motorete, patine. S-au dat la timp comunicate de pe câmpurile de luptă - din grădini sau de pe culoarele de acces spre băi şi bucătării; puțin cam strigat - din chicinete şi luminatoare. Unul din regi a spart un sifon în capul comandantului de oşti al unei armate, refugiat într-un beci, altul a folosit cu succes furtunul cu apă la dezarmarea unei gospodine ce se pretindea avangarda unei coloane de blindate. O pagină cu adevărat eroică s-a scris în mansarda de la 46 bis, unde o altă femeie, o cucoană-erou, a prins în uşă pe Vitamin cel Tânăr, zdrobindu-i cu maşina de tocat gleznele şi încheietura mâinii. Câțiva copii au rezistat până la ultimul, înarmați numai cu căni de tablă, date din mână în mână, cu care aruncau în duşman apă fiartă, apărând eroic o săliță în care se afla bustul de ghips al regelui şi părintelui lor. Supuşii altui rege, pe altă stradă, în alte case s-ar fi apărat de atacatori cu şuruburile şi angrenajele unei limuzine scoase din circulație, aparținând unui avocat; atacatorii au părăsit repede câmpul de bătaie, cu piesele prin buzunare, în timp ce reporterii de război au relatat că agresorii manifestau o mare bucurie pentru trofeele obținute: aragazele cu patru focuri, ulcelele de pământ frumos pictate de artiştii populari de pe domeniile regale, pernele şi bătătoarele de covoare, preşurile din cârpe care, trase energic de sub picioare, produseseră efecte bulversante.

Putea-voi să cânt (îmi repetam) toate aceste minunate fapte de bravură, înaintarea temerară a lui Rivanol dincolo de chioşcul cu răcoritoare, până în curtea atelierului de tinichigerie, sau acea fantastică, uluitoare învăluire a lui Nicolai Urodonal, cu toată oastea sa, în clădirea la roşu a filialei Băncii de credit... căderea Şefului Marelui Stat Major în varniță, şi memorabilele cuvinte pe care le-a rostit atunci, pentru a fi trecute în cronică: "Alelei, fraților, dați-mi o mână de ajutor, ei, drăcia dracului!"?

Cu mici neclarități, războaiele s-au încheiat fără învingători şi fără învinşi, ca toate războaiele. Trofeele au fost multe şi numai la vederea lor te cutremuri din toată ființa. În fața casei mele, de pildă, zăceau la pământ sticle goale de bere, un bideu, o cuvertură cu trandafiri, o găleată, două scărițe de coteț, un glob pământesc, o pereche de tablouri. În alte cartiere s-au văzut portjartiere, pantofi de lac, tablouri cu țigănci, lămâiță artificială de la nunți, un pătuț de copil, un patefon cu pâlnie, două şiruri de dantelă, un porumbar pentru voiajori şi un cărucior pentru paralitici.

I-am citit lui Pantovit Păsărarul, căruia m-am ataşat în campania împotriva Antispasticilor - neam războinic şi veninos de pe Strada Mare - primele mele încercări de odă. Nu a ridicat ochii de la treburile lui înalte (cosea un magnific ham, pentru că spera să-şi cumpere un cal în locul catârului ce-i căzuse jertfă în bătălii) dar, ascultând încheierea versurilor despre întreprinderile lui eroice, n-a întârziat să scape jos o lacrimă sunătoare, pe care m-a îndemnat s-o consider moneda de aur a bucuriei domneşti. Am cules-o simbolic, printr-o reverență, rămânându-i etern recunoscător.

Pacea şi regalitatea au adus, în zilele următoare, momente fericite, măreţe. Mi-am construit sub soarele binefăcător al sceptrului Maiestății-Sale un şopron cu giruetă pe acoperiş, un scaun de bucătărie şi o jardinieră, în sfârşit, un acvariu cu trei peşti colorați. Am un asparagus splendid, pe care îl ud dimineața şi seara, cu grijă de părinte. Din odele plătite de casa regală, mai ales după proclamarea imperiului, mi-am făcut o cămaşă cadrilată de toată frumusețea, pe care o port la recepții, ca să dau prilejul doamnelor de onoare să o admire, iar eu să le vorbesc despre zilele de încordare şi neostoit elan ale trecutului apropiat.

Visez să pun capăt desfrâului pe care mi l-a adus o viață cam prea uşuratică, să economisesc bani şi să-mi procur cu vremea o bicicletă de ocazie. Plimbările prin vecinătăți, la pădure, îmi vor face bine, îmi vor stimula inspirația, voi putea scrie în anii care mi-au mai rămas, cu buna milostenie a bunului meu domn, regele Pantovit Schizofrenul, marea epopee a neamului nostru. Odată încheiată această misiune de seamă, mă voi împăca uşor cu gândul că va trebui să-mi dau şi eu obştescul sfârşit - fie liniştit, în patul meu cu baldachin, fie doborât bărbăteşte de briceag, aşa cum au terminat toți bravii mei strămoşi. (Editura "Hoechst", Bamberg 1942.)

UGO AGRICOLA: *"Povestirile ciclice".* - Povestirea întâi este continuată de a cincea, cea de-a doua de a şaptea, cea de-a treia de a unsprezecea, şi aşa mai departe. Fără să fie un roman, cartea are o unitate de organizare în spațiu datorită tocmai aşezării atente, amănunțite a temelor, care merge până la simetrii de capitole, de paragrafe, de fraze. Simetria frazei este realizată cu ajutorul oglinzii. "Ugo Agricola - scrie Prado Marlo - ne sugerează posibilitatea confecționării unor cărți după schemele maşinilor electronice, adică armonioasă, arhitecturală, funcțională."

DAVID EICHORN: *"Despre îmbrăcăminte".* - Autorul, un ilustru croitor vienez, pledează pentru utilizarea mai intensă a sentimentului în arta vestimentară. Haina nu este numai un mijloc. Punem prea puțină afecțiune în hainele noastre. Din prejudecăți grosolane, nu mai îmbrăcăm rochia ce ne-a oferit fericirea cândva, la o serată, sacoul în care am călătorit într-o dimineață alături de o femeie frumoasă. Aşa cum nu ne mai ataşăm de nimic, părăsim prea uşor şi prea repede o haină pentru o nou-venită. Priviți de sus, părem nişte actori medievali jucând o singură seară în mantia împrumutată de seniorul care i-a invitat. Unii, în copilărie au trăit greu; se îmbracă îndată ce au mijloace cu tot ce este mai frapant, mai scump. Îşi dau seama cum încearcă să se ascundă de noi, cum se ascund, astfel că în cele din urmă nu-i mai aflăm niciodată? Lumea este alcătuită astăzi din haine care circulă singure de colo-colo, ele ne salută şi ne plictisesc cu opiniile lor inepte. Uneori, printre boarfe descoperim câte o ființă. Rar.

Mentalitatea unui prieten: să apară în lume elegant, întotdeauna "şic". Şi-a pierdut personalitatea acordând drepturi nelimitate hainelor. Odinioară, în bluză - era el. Acum mă aflu cu o haină în față, iar el îmi vorbeşte de nicăieri.

Cartea conține o mie de alte observații. (Editura "Sempre", Viena 1960.)

LIBIDOLOGIA

CONRAD DAHN: *"Raporturile absolute".* - Sunt imposibil de realizat. (Editura "Ra", Cairo 1962.)

MYRON FLEMING*: "Dublul deceniu al familiei umbeliferelor".* - Roman. Evoluția a trei generații de artişti - prima reprezentând idealurile dinainte de primul război mondial, cea de-a doua pe cele dintre cele două războaie mondiale, cea de-a treia, generația actuală, înainte de al treilea război mondial şi aşa mai departe. Permanentă rămâne preocuparea artistică, principala forță care iese învingătoare din conflagrații, deşi slăbită, cu ciobituri şi lipsuri, cu proiecte rănite şi realizări provizorii. Cea mai importantă parte a romanului este aceea care înfățişează programe din ultimele două decenii - de unde şi titlul cărții. (Editura "Ruggero-Gravin", Paris 1960.)

BEN SAVONA: *"Libidologia".* - ("Editions scientifiques de Paris", Sorbona, 1960.)

DORIAN BARKUKIS: *"Cum am inventat subterfugiul şi corespondența".* (Editura "Saprofitt şi fiii", Atena 1928.)

NICOLAS FONTANA: *"Explicații".* - O carte de comentarii răbdătoare pe marginea unor opere literare valoroase, adresată cititorilor nedeprinşi cu arta.

Nicolas Fontana îşi asumă sarcina de a explica, la un nivel mediu, câteva din operele moderne care se înfăţişează publicului drept "echivoce, aproximative, obscure", insistând, uneori într-un mod exagerat didactic, asupra semnelor cuprinse în text, căutând să scoată la lumină "demonstraţia strînsă şi rigoarea logică" a operelor analizate. "Nu pretind nimic mai mult de la aceste explicaţii decât să funcţioneze asemenea cuvântului introductiv din programele de sală." - scrie autorul.

Pentru a ne da seama cu ce se ocupă Nicolas Fontana în cartea sa, reproduc una dintre explicaţiile sale la proza *Eu, cocoşul* de Fernando Panaitescu, inclusă în acest volum: "Din capul locului, cititorul trebuie să înţeleagă din titlu că eroul naraţiunii (care nu e potrivit să fie nici o clipă identificat cu povestitorul, acesta deţinând un post de contabil la un mare magazin, iar în arborele său genealogic neaflându-se nici o ascendenţă avicolă), se pune în situaţia unui cocoş faţă de femela favorită (se presupune a fi o găină, deşi nu o găină veritabilă). Ce este un cocoş? De bună seamă, un cocoş este o fiinţă mândră, atotştiutoare, omnipotentă. Natura a chibzuit când i-a sporit penajul şi i l-a colorat violent. După cum se ştie, capacitatea lui de a se mândri este practic inepuizabilă, ca şi aceea de a-şi exercita virilitatea fără discriminări de rasă sau de apartenenţă domestică. Ca să nu se ivească confuzii, autorul a întărit ideea prin acel motto aşezat în fruntea povestirii.

Acum, odată lămurită ideea, ce face mai departe acest erou? Fireşte, se laudă, ca orice mascul înfierbântat. Nu trâmbiţează cu ochii închişi, nu se împintenează - asta s-ar numi naturalism -, în schimb îşi etalează forţa, forţa fiind cel mai evident atribut al bărbăţiei. Ce raţiuni îl îndeamnă la aceasta? (Pentru că nu se poate concepe o povestire din care să lipsească raportul strict de cauzalitate, explicaţia logică a fiecărei acţiuni, în general şi în parte, rolul mişcării epice în luminarea conştiinţei cititorului). Raţiunea principală este aceea, determinată de natură din capul locului, de a cuceri femela. Autorul nu vrea să creadă nici o clipă că, întocmai cocoşului, un bărbat serios îşi poate pierde mintea în asemenea măsură încât să facă gesturi necugetate, cu toate că s-au văzut cazuri când bărbaţi cu funcţii sau, dimpotrivă, fără nici o ocupaţie (ultimii trăind numai în pagini de roman) şi-au curmat şirul zilelor pentru o femeie. Dar acestea sunt excepţii... El optează, aşadar, pentru o soluţie mult mai nevinovată şi (fireşte) mai firească, la îndemâna fiecăruia, cu alte cuvinte mai confortabilă: minte. Şi minte frumos. Dacă bunul cititor a iubit vreodată şi binevoieşte să fie pentru o clipă sincer, îşi va aminti că, strângând în braţe pe aleasa inimii, i-a şoptit negreşit, măcar o dată, perfect stăpân pe posibilităţile sale, că e gata să-i ofere pe loc, dacă nu luna şi stelele de pe cer, măcar un apartament cu balcon sau un automobil, când se vor căsători. Ştiind că şi minciuna cea mai frumoasă rămâne tot minciună, autorul, care nu vrea să-i scape nici un prilej de a trage semnalul de alarmă asupra falselor situaţii cărora le cădem victime

uneori, s-a gândit să inventarieze principalele mistificări ale îndrăgostitului ce urmăreşte să obțină liberul consimțământ al femeii. E dificilă depistarea lor în textul analizat? Nici vorbă. Să-l parcurgem împreună, fără ca descoperirea lor să oblige şi la recunoaşterea faptului că multe dintre minciunile înşirate ne-au fost nouă înşine de folos, cândva:

1. Cea mai învederată este lauda că el poate comanda demiurgic elementele naturii, cunoscând temeinic toate secretele ei, din experiență ("după succese personale şi derute chinuitoare..."). Acestea îi dau dreptul, consideră el, să cheme "la judecată lucidă lucrurile şi oamenii".

2. Convingerea că poate să convoace, cu atât mai mult, iubita personală la judecată, să o atragă la înțelegerile sale (care nu pot fi decât ca o "rețea de beteală şi parfumuri"), bărbatul fiind cel care pretinde că deține în exclusivitate adevărul, în timp ce realitatea e alta: femeia nu e nici măcar curioasă să ştie ce e în capul lui; ocupată cu ciugulitul, n-are timp să urmărească discursurile bărbatului cocoş. Autorul înregistrează corect situația şi, pentru a-l salva, îşi îndeamnă eroul să-şi închipuie că are puterea de a pune capăt tentațiilor femeii iubite, adică

3. "serile gălăgioase, plăcerea de a goni cu automobilul, iureşul prietenilor de o zi, propunerile cu schimbul de locuință, povestea cu salariul, cu trapezul, cu şamponul, cu cheia...". Ca orice om deplin stăpân pe mijloacele sale, eroul simte nevoia să repete cât este el "de rafinat în pedagogia dragostei...".

4. Nu numai natura îi este supusă, dar şi oamenii, şi, ca atare, eroul mânuieşte pe demnii săi semeni ca pe nişte marionete: "voi pune să stea mai multe persoane pe-aproape..." şi le creează raporturi cerute strict de intențiile sale amoroase, chiar şi un conflict (cel cu furgoneta).

5. Ca să fie subliniate efortul, sacrificiile pe care e dispus să le facă, eroul va menționa că nu este lipsit de griji şi de anume obligații (nefericita de Fifi cu Puştiul...), la care însă, vezi bine, ştie să renunțe...

6. Călătoria reprezintă pentru orice femeie unul dintre cele două-trei scopuri supreme ale vieții; este necesar ca eroul să declare imediat, dacă nu poate evita momentul, că o va purta prin lume. Unde? Evident, la Paris - pentru cumpărături, pentru spectacolul fascinant al străzii, pentru măreția Luvrului, pentru vestigiile unui trecut formidabil.

7. Un accident: el este necesar ca să demonstreze că, din moment ce eroul este capabil să regizeze un accident cu toate cele necesare, îi este cu atât mai la îndemână să prevină orice neajunsuri şi pericole ce s-ar ivi în viața lor împreunată. Care femeie, tulburată etern de amenințarea morții, rămâne de neclintit la asemenea promisiuni şi asigurări?

8. Urmează un moment, cel de la Sinaia, când eroul şovăie un minut simțind că a promis cam prea mult, la urma urmei le-ar face întocmai pe toate, dar el cu ce se alege, ce *iese* din asta? Ar vrea să retracteze, măcar accidentul, dar pentru că iubeşte, continuă să mintă.

9. Revenirea pe traseul obişnuit al autobuzului (undeva joacă un film de Kramer, fapt perfect autentic) nu trebuie să descurajeze transporturile iubitei, astfel că eroul concede să aducă unele ameliorări cartierului în care se afundă împreună, şi le aduce cu folos, aceasta se poate constata imediat după faptul că femeia personală cedează, poate şi datorită oboselii călătoriei de mai înainte.

10. Eroul este foarte grăbit să-şi savureze victoria: sufocat de orgoliu, lui îi place să audă cum femeia, contaminată, începe să-i folosească ideile, comparațiile, limbajul, deşi nimeni nu poate şti cum stau în realitate lucrurile. O recompensă: o nouă călătorie, de această dată la Florența. (Ah, Italia, cu soarele ei fierbinte, cu nopțile misterioase!).

11. Deplin stăpân (unde? în casa iubitei, cu alte cuvinte pe terenul adversarului), eroul va asculta neapărat Bach. De ce Bach? Pentru că Bach este compozitorul virilității, al abstracției, al geometriei, spre deosebire de Chopin, Verdi sau Rahmaninov, aparținând exclusiv femeilor. Femeia, total învinsă, vorbeşte din nou cu cuvintele eroului, ceva mai confuz însă, aşa cum se cuvine unei găini. (A se observa că ea a cedat cu mult înainte de a ceda propriu-zis.)

12. Întrucâtva conştient de cantitatea cam mare de vorbărie (lauda are trebuință întotdeauna de multe cuvinte, în afară de cazul când este adresată unui bărbat, atunci rezumându-se de regulă la un singur cuvânt*: genialul),* eroul face teoria imposibilității comunicării - se poartă! - încercând să sugereze, chipurile, că preferă să tacă, lucru de nerealizat în asemenea situații.

13. Iluzia unui timp etern prezent, expusă imediat, e şi ea o minciună, fiecare dintre participanții la un cuplu de dragoste posedând deopotrivă un trecut, un prezent şi un viitor (luminos).

14. Una dintre cele mai eficiente metode de cucerire sunt bijuteriile. E suficient ca eroul să le numească pentru ca iubita să saliveze abundent.

15. Cu actul nu se încheie, nici vorbă, cucerirea (târguiala). Eroul perseverează, el nu suportă nici o clipă ideea că în îmbrățişare ar fi putut ceda şi el cu ceva. De aceea scuză eşecul parțial, oboseala, deruta, înfiripând povestea cu căutarea ei, sunt mulți ani de-atunci - nu ştie: ea era aceea, nu era ea? Jocuri! Cum să o fi căutat pe ea, care e din Râmnicu-Vâlcea şi a terminat liceul de câțiva ani, printre fetele de la Biblioteca centrală, imediat după război? În schimb, imaginea cu vaporul scufundat, în şirul de viziuni învăluitoare, e realmente reuşită.

16. Ştii cine sunt eu? - întrebare cât se poate de legitimă.

17. Deşi robust şi viril, cum s-a dovedit, eroul se asigură şi prin centura de siguranță în cazul unei eventuale dispariții a prețioasei sale ființe. Gogorița perisabilității omului este bună producătoare de fiori. Femeia nu poate

suporta şi e în stare să se prindă de grumazul iubitului cu ambele mâini. Dar dumnealui a fost, iată, abil şi precaut şi în această eventualitate: a luat toate măsurile să surmonteze veacul prin scrierile sale, confecționate din materialul cel mai rezistent, şi i se cuvin acum toată lauda şi mărirea. E atât de superb, de formidabil, încât nu mai încearcă nici o curiozitate. E blazat, dar nu ca un oarecare, el e Marele Blazat. Ce noutate îl mai poate tulbura?

18. Eroul nu mai are motive să tresară, să fie îngrijorat, sentimentele lui plutesc la înălțimea norilor Cyrus. E mare! De aceea se rezumă să constate: aducerea pe lume a unui copil e, printre altele, o invenție ce-i este oricând accesibilă.

De ce a ales autorul acest fapt banal - naşterea unui copil - şi l-a lipit în finalul povestirii? Pentru a evidenția, pe neprevăzute şi din imprudența eroului său (care pălăvrăgeşte după cum a învățat), meritele umile ale femeii - cele mai fireşti, cele mai emoționante. Numai față de un asemenea act natural, simplu şi comun, laudele de sine ale eroului, întreg eşafodajul său de scamatorii se prăbuşesc dintr-o dată.

De ce a înfățişat Nicolas Fontana aceste explicații? Pentru a atrage atenția cititorului superficial că faptele prozei corespund întru totul realității, că au logică şi se desfăşoară conform rigorilor ei. Ce a mai vrut el să ne arate? El a vrut să ne arate că semnificațiile povestirii *Eu, cocoşul* sunt dispuse matematic în pagină, sunt conduse cu luciditate spre efectul satiric şi umorul dorit. Ce înseamnă aceasta? Aceasta înseamnă că cititorul fie din lipsă de atenție (câte alte treburi are el pe cap!), fie din alte pricini, nu reține dintr-o lucrare nici un sfert din sensurile de altfel evidente, tot astfel cum, împăunându-se cu puterea şi bărbăția lui, nu-şi dă seama că poate fi uneori ridicol, ca eroul povestirii parcurse - despre care nu ar mai fi de adăugat decât că e perfect real, deosebit de simpatic şi, în fond, de o bună credință dezarmantă. Literatura, cum bine zici, dragă nene Vişane, este chemată să surprindă realitatea în toată delicata ei țesătură de intenții şi semnificații.

În concluzie: Nu întotdeauna scriitorul trebuie făcut de două parale şi tras de urechi. (Editura "Prometeu şi fiii", Magdeburg 1963.)

JOHN OBB: *"Nu locuiți sub scări".* - În vremea noastră de reglementări minuțioase, prescripțiile care încep cu NU se înmulțesc mai rapid decât accidentele de circulație şi decât cazurile de icter. "Nu rupeți flori", "nu călătoriți pe vagoane", "nu vă aplecați în afară", "nu mâncați gras", "nu vă înălțați la cer", "nu fumați", "nu dormiți" - au devenit chemări îmbietoare cărora trebuie să le dăm ascultare. Cu trecerea timpului vom fi, nu peste mulți ani, condamnați la un imobilism total. Universul nostru se transformă treptat într-o realitate negativă. Când, într-o vizită ni se vor oferi

paharul cu apă şi cafeaua, vom prefera a ne reține pentru a nu contraveni cine ştie cărei instrucțiuni. Viața se va desfăşura după această schemă de biografie": "Y. nu s-a născut în 1928. N-a copilărit la... N-a fost elev bun. N-a fost elev rău. Nu a făcut armata, nu s-a căsătorit, copiii nu i-au aparținut, n-a fost un funcționar conştiincios. N-a ieşit la pensie. N-a fost bolnav. Nu i-a fost fatală congestia pulmonară. N-a murit. Nu a rămas în amintirea prietenilor drept un om cald şi plin de surprize".

Nu locuiți sub scări e o carte ce te îndeamnă la afirmații. (Editura "Ribbe-Griblet", Lyon 1930.)

GEORGE PRETORIAN: "*Nu*". - Din păcate, cartea de eseuri a lui Pretorian, cu toate calitățile ei, pastişează volumul lui Eugen Ionescu, apărut la Bucureşti înainte de război. Autorul, ca de altfel şi alții, profită de faptul că ilustrul patron al teatrului absurd nu întreține corespondență cu confrații, astfel că îi smulge titlul cărții şi destule idei, cu speranța că nimeni nu va protesta. "Ei bine - scrie Camilian Drăguț, care a observat această necurată afacere -, ei bine, nu!

NICOLAI PINTOR: *"Inventar de calități".* - "Pretutindeni se pretinde o calificare profesională înaltă. Un examen, din timp în timp, al calităților proprii este necesar. Mă întreb acum, cu obiectivitate, *ce ştiu să fac?* Dar nu oricum; ce ştiu să *fac foarte bine?* Însemn în această carte, sincer, îndemânările şi specialitățile mele."

Acesta este pretextul cărții lui Pintor. În cele două sute cincizeci de pagini ale volumului sunt notate aspecte foarte semnificative privind pregătirea nu numai a autorului, eroul acestei epici ciudate, dar şi a celor din generația lui:

"Ştiu bine să citesc un manual, îl iau metodic în mână, reții ideile principale, le analizez*;* reții ideile secundare, le organizez; mă bucur de logica, de frumusețea frazei şi de expresivitatea expunerii; tresar la comparații reuşite şi la unele raționamente; în special apreciez căderile de frază, cele vijelioase, către concluzii; iubesc adevărurile.

Ştiu să pictez: din îndemânarea mâinii mele a ieşit ieri un tablou pe care îl cred superior oricărei lucrări de Magritte; sensibilitatea mea e de o ascuțime uluitoare; tuşele sunt inspirate, de o mare vigoare; culoarea are la mine o funcție extrem de exactă, definitorie, mai ales în ce priveşte nuanța; departe de a fi un abstract, culoarea o folosesc pentru a cuprinde esențe intraductibile în alt limbaj; gândesc limpede.

Ştiu să iubesc: o ştiință pe care nu-mi aduc aminte când şi unde am dobândit-o conduce cuvântul, ca şi mâna, către mângâieri de o rară finețe; rafinamentul meu constă în alternări savante, întotdeauna însă spontane, de o

bărbătească intoleranță; ştiu să comunic printr-o strângere de mână o fierbinte şi categorică intenție; nu ezit să violentez simțurile, să deschid apetențe foarte josnice, dându-le patina suavității şi sentimentul inevitabilului; conversația mea, înainte şi după apropierile pătimaşe, este extrem de agreabilă; niciodată nu mă grăbesc, sugerând în totul ritmurile interioare ale veşniciei; ştiu să mă port de o discreție seniorială cu femeia care mă iubeşte, întârziindu-mi ființa în viața ei cu o eleganță şi bunăvoință niciodată diminuate; ştiu să scriu poezie şi să cânt dulce.

Ştiu să lupt - cu loialitate, hotărât şi neînfricat; nu port spadă, dar brațul îmi este sigur şi lovitura grea; în împrejurări dificile am rămas neclintit în fața loviturilor celor mai înverşunați rivali; ştiu să atac rapid, dar ştiu să mă apăr; dovedesc o perseverență fantastică în a urmări scopul, lovitura decisivă - pe aceasta o pregătesc extrem de minuțios în viața de toate zilele -, înfrunt cele mai descurajante adversități; nu deznădăjduiesc şi nu plâng; visez adesea, albastru, în relief, îndeosebi animale.

Ştiu să mă joc: împletirea degetelor o realizez într-o sută de variante; cu creionul fac adevărate minuni din combinarea cifrelor, a pătrățelelor, a coordonatelor majore, chestia cu formarea a trei casete din douăsprezece bețe de chibrit o dau gata cât bați din palme; ştiu bridge, banca face şi desface, ruletă, capota şi generalul, la cartofi, table, popice, golf, patinaj viteză şi slalom funcționăresc; cacialmalele mele sunt adevărate lovituri de teatru; trag bine la semn, fac sărituri cu calul şi fără; sunt teribil la "unde-i forfecuța, la vecinița", şi mare maestru la acrobațiile aeronautice; țin echilibrul unei bare de lemn pe bărbie, urc scări neproptite, rămân suspendat de plafon, ținându-mă răsturnat numai în palme, ca musca; scot două dopuri dintr-o singură sticlă şi petele de pe haine.

Ştiu să vorbesc: sunt un mare orator - o spun fără modestie, convins că atâția pot mărturisi marile mele talente în materie; posed un sistem propriu de argumentare, ce, în măsura în care este convingător, se înfățişează auzului ca un şirag de nestemate, adesea nărăvaşe, adesea somnolente; storc lacrimi şi bărbaților. Mă bâlbâi când am de-a face cu un copil.

Ştiu să dansez şi să descopăr în realitatea înconjurătoare legi fizice şi morale noi, analizez cu mare perspicacitate, clasific şi sistematizez; ştiu să ajung la sinteze pe care mintea omenească le obține o dată la mulți ani; am un mare şi nesecat izvor de idei tehnice, invențiile mele aplicându-se nu numai în ştiință, dar şi în arta filmului sau horticultură; ştiu să număr până la cifre astronomice, descurajând maşini cibernetice cu renume; ştiu să reproduc din memorie simfonii şi oratorii, cu dedicațiile originale, toate tabelele de logaritmi, putând în acelaşi timp să servesc oricui şi în orice împrejurare cifrele distanțelor dintre planete, volumul exporturilor, procentul natalității, numărul atomilor din toate elementele cunoscute, principiile funcționării organelor vitale; legea formării hematiilor o cunosc pe de rost; ştiu să

obțin coloranți noi din gaz metan şi frunze de salcâm, şi efecte neaşteptate acustice şi luminoase; pentru mine a dirija programe cromozomice e o glumă. Ştiu să conduc luna la culcuşul ei, spre dimineață.

Ştiu să produc sisteme de guvernare optime pentru condițiile oricărei țări - muntoase sau mlăştinoase, cu o istorie în spate sau numai cu vulcani în erupție - să organizez partide şi asociații, să statornicesc dreptatea socială şi repartiția după nevoi, să obțin o mare productivitate în cooperative şi o adevărată fântână de bunuri spirituale în Academie; dacă mi se lasă timp la dispoziție, pot crea condițiile pentru ca în viitori ani războaiele să fie pe veci desființate; ştiu să asigur fericirea unor colectivități de oameni ce nu depăşesc o sută de mii de locuitori şi năzuiesc să ating cifre şi mai mari; ştiu să multiplic bogățiile naturale ale țării, ştiu să instaurez în lume marile învățături ale religiilor de pretutindeni; ştiu să separ binele de rău. Binele rămâne să fie utilizat numai în scopuri paşnice.

Dar nu ştiu să ies din apartament: nevastă-mea a plecat de trei ore, m-a închis în casă, altă ieşire apartamentul nostru nu are, pe fereastră nu cred că se poate sări, căci locuim la etajul zece". (Editura "Pleonasme şi Zone", Atena 1965.)

FERUCCIO SERAFINI: *"Lupta femeii cu roata dințată".* - "Dramatică, sângeroasă, mereu neprevăzută şi niciodată încheiată este lupta femeii cu roata dințată. Autorul, printr-o măiestrie inegalabilă, printr-o bună ştiință a distribuirii efectelor, ne poartă în chiar locul încleştatei lupte, astfel că simțim aievea gâfâitul oribil al femeii, scrâşnetul roții dințate, toată acea atmosferă de transpirație şi ulei ce alcătuieşte nu numai o mare scenă plastică, ci chiar un simbol al condiției femeii în angrenajul tehnologiei de mare randament. Cititorului îi sunt îngăduite însă şi unele momente de răgaz, de meditație, când roata dințată este oprită, spre a fi revizuită şi gresată de către aceeaşi femeie, care - ne asigură autorul - are calificarea necesară spre a face o treabă bună, de garanție, precum şi sentimente delicate pentru utilajul de care şi-a legat destinul." (Editura "La Stampa", Milano 1939.)

LIVIO CID-CAUSTICUS: *"Oraşul ruinelor".* Roman. - Henri Maginot, merceolog, patronul unei onorabile familii, consideră că simpla declarație privind pasiunea pentru trecutul istoric, fără urmări practice doveditoare, este demagogie curată. El îşi hotărăşte familia să-l urmeze în oraşul natal, unde se mai păstrează numeroase ruine ale vechii cetăți. Opoziția soției, care nu citise pe Volney, este violent sancționată. Renunță cu toții la confortul capitalei şi se instalează în localitatea în care, pe lângă zidurile arse şi oarbe, îşi înjghebează o colibă acoperită cu stuf. Romanul înfățişează traiul demn al familiei Maginot: tatăl se angajează paznic principal, cu obligația de a stârpi şobolanii de

prin hrubele umede ale palatului seniorial, soția îşi găseşte de lucru spălând în lighean resturile arhitecturii de altădată. Cel mai mare dintre băieți, inginer hidrolog, ocupă postul de referent al ogivelor, acceptând şi responsabilitatea lespezilor pe care şi-a săpat istoria curgerile. Ceva mai norocos, cel de-al doilea fiu, tehnician textilist, ia în primire funcția de urbanist principal, lui atribuindu-i-se şi bălăriile ce inundă ulițele şi ungherele umbroase, precum şi partea iconografică, deocamdată dispărută. Fiind persoane întreprinzătoare, treburile merg bine, familia prosperă.

Un singur neajuns: tatăl se îmbolnăveşte de paseism decompensat şi este supus unui tratament sever, hrănindu-se numai cu amintiri. (Editura "Frații Lux", Avignon 1952.)

SIEGFRIED CONYA: *"Paleografie".* - Printre altele, autorului i s-a prezentat un document de o mare frumusețe: este vorba de scrisoarea unui meşter zugrav al bisericii, în care acesta pretinde preotului să-i achite lucrările excepționale de restaurare a frescei principale. "Am călăfătuit foarte corect corabia lui Noe - scrie zugravul -, că ajunsese ca vai de lume şi intra până la urmă la apă, având găuri în mai multe locuri, am îmbrăcat trupul firav al lui Iona cu haine scumpe, ca să nu-l mai râdă lumea, iar chitul să-l respecte. Ambele lucrări: cinci franci. Am umplut cu peşti două dintre mările sfinte, pomii de pe mal i-am încărcat cu fructe. Cerul l-am umplut cu stele, lună şi soare: doi franci." Etc. Documentul este emoționant.

J. I. NOCRIN: *"Jurnalul de creație la «Cheile bucătăriei»".* - Ca romancier experimentat, aşez în primele pagini ale cărții mele un erou. El declară că, deşi sărac, aspiră să devină cel puțin şef de birou. Pentru aceasta studiază cu seriozitate, îşi desăvârşeşte politețea. Piedici întâmpină numeroase. Atunci pun, începând cu pagina 18, toată ştiința mea pentru a-l scoate din încurcături, spre a-l ajuta. Îl căsătoresc repede cu fiica unui procuror, îi dau moştenire o casă cu două etaje (nu e puțin!), ce aparținuse unui unchi îndepărtat, îi deschid un magazin şi-l fac să câştige la loterie. La pagina 29, ca povestirea să nu pară frivolă, îi produc un uşor accident de automobil, dar curând după asta îl trimit în străinătate şi cu această ocazie vizitează Florența, recent lovită de aluviuni, unde cunoaşte persoane interesante din viața mondenă a Italiei. Îi facilitez vizite, îi descurc afacerile, îi organizez o aventură cu o cunoscută actriță de cinema. Nu-l las mult timp prin Italia. Sunt pericole. Partenerii nu-l agreează (este hipercorect în afaceri), iar soția a auzit unele lucruri ce nu-i convin, îi înjghebez grabnic o viață de familie fericită, îi ofer doi copii. La treizeci de ani îi acord calități noi, pe care nu le avea: îl pun să-şi dea doctoratul - şi-l dă,

şi-l ia. Îl port pe trepte din responsabilități în responsabilități, îi pregătesc migălos, cu tenacitate, o carieră strălucită. Devine, înainte de pagina 100, subsecretar de stat la Comerț şi apoi guvernator al băncii. Nu pot să mă mulțumesc numai cu atât. Am şi eu ambiția mea. Îl împing mai departe, îl pun la încercări şi-l scot din ele călit şi întreprinzător. Când îşi iese din fire şi strigă ca un turbat în urechile unei delegații reprezentând o societate colaboratoare, îl iau deoparte, îi fac mustrări şi-l trimit să studieze codul bunelor maniere. Îl prepar apoi pentru lupte politice importante, îl învăț - cum s-ar zice - ştiința vieții şi-l arunc cu toate riscurile în viitoare. Este chemat la Preşedintele Republicii şi i se încredințează, nu ştiu cum, şefia cabinetului. Îi umplu sertarele biroului cu dosare de maximă importanță, dar şi cu ciocolată şi unele mici cadouri, pentru situații speciale, îi dozez bine satisfacțiile şi neplăcerile, ca să nu se angoaseze, dar nici să nu se îngâmfe, să nu se rătăcească. Când alții îl lucrează în fel şi chip, aranjez ca totul să iasă bine: la pagina 106, se poate uşor constata, îi numesc fără teamă pe adversari escroci ordinari şi măgari. Îl trimit din nou în străinătate.

Cu toate precauțiile mele, încearcă unele acțiuni independente, necugetate. Vrea, de pildă, să intre de unul singur în Piața Comună. Îl opresc categoric. Mă caută, mă roagă să-i îngădui acest capriciu; îl refuz cu fermitate. Mă imploră. Nu, nu, nu! Îl trec repede peste cei trei ani următori - convingându-l că e în propriul lui interes. Piața Comună intră în criză, țările participante nu reuşesc să soluționeze problemele privitoare la tarife şi circulația produselor lactate, îmi dă telefon ca să-mi mulțumească, dar scos din răbdări, i-o retez scurt.

E atât de copil în tot ceea ce face! Îl încântă vânătorile, uită să meargă la Parlament, acasă preferă să privească un meci la televizor decât să răsfoiască o carte. Are chiar naivitatea să mă întrebe ce am de gând să-i mai rezerv în anii ce vin. Ce să-i mai ofer? N-are destul?

M-am gândit bine. N-am fost niciodată meschin. Nu am motive să-i opresc avântul spre culmi tot mai înalte. Putea-voi oare? Am început să obosesc, biografia lui, oricât de interesantă, a început să mă plictisească. Au rămas prin capitolele de la mijlocul romanului destule fete sărace, destui indivizi cu calități ca şi ale lui, dar mai puțin ajutați de soartă (de mine). Nu e oare de datoria mea să le ofer şi lor şanse în viață? Am poftă să fac vreo câțiva copii unor funcționare. Doi soți care se iubesc şi n-au în casă de nici unele merită măcar un câştig neprevăzut, o decorație, o afacere cu pui de găină sau materiale de construcție.

Mă simte. E gelos. Îmi reproşează că-l neglijez. E atât de delicios, încât nu-i pot refuza plăceri noi. Îl plimb prin Europa, pe la congrese internaționale, îl urc într-o rachetă experimentală şi-i fac vânt spre Lună, spre stele, îi descopăr, utilizând mijloacele pe care le am la îndemână, un peisaj cosmic unic, cu sori spectaculoşi, enormi, cu

albăstrimi uluitoare. În rachetă este oprit să fumezi şi să bei. Îi instalez în cabina spațială o măsuță cu un splendid serviciu de fumat şi un bar cochet cu câteva sticle de Campari şi Baccardi. Îi îngădui să iasă din cabină pentru câteva minute, să simtă plăcerea imponderabilității şi în spațiul deschis. Îl readuc teafăr pe pământ.

Spuneam că am cam obosit. În plus, către sfârşitul biografiilor, te cam simți copleşit de prea marea personalitate a celor înfățişați, începi să te întrebi la ce foloseşte toată această goană către mai sus. Acestea şi nu scăderea afecțiunii cred că sunt adevăratele cauze pentru care i-am produs ulterior câteva evenimente incoerente. I-am dat, la un moment anume, însărcinări de stareț şi, în ipostaza de păstor de suflete, l-am pus în câteva situații nu prea convenabile. L-am făcut campion de lupte libere, deşi efortul i-a cam sporit tensiunea arterială, provocându-i o respirație greoaie. L-am pus să converseze îndelung cu soția şi să facă filozofie şi asta l-a îmbătrânit prematur. L-am internat cu chiu cu vai într-un spital şi ciudățenia a fost că medicii n-au recunoscut, la investigații, formidabila lui forță. Într-o zi i-a fost descoperit un cancer pulmonar. Vestea m-a întristat de bună seamă. L-am vindecat. L-am acuzat de îndărătnicie, fără ca cineva să ştie că îndărătnicia îmi aparținea exclusiv, în împrejurări favorabile, sociale şi politice, l-am făcut, în ciuda orânduirii pe care o slujise şi a jurămintelor, împărat.

Încoronarea a fost formidabilă. I-am pus alături o împărătească tânără, fostei soții încredințându-i alte însărcinări, i-am apăsat pe cap coroana plină de nestemate, încet, cu eleganță, evitând mişcarea lui, poate firească, de a-şi apropria singur, ca Napoleon, podoaba puterii nețărmurite. Cum mi-am dat seama la un moment dat că evoluția contravine ideilor mele republicane şi întrucâtva anarhice - am urât întotdeauna puterea absolută - am încercat să-l ironizez în această nouă situație, făcând ca doi înalți demnitari să se împiedice la picioarele sale şi să cadă. I-am trimis în acelaşi timp pamflete antimonarhice anonime.

A primit cu înțelepciune farsa, dar la telefon m-a implorat să n-o mai repet. I-am pus în mână în loc de sceptru - era într-o dimineață şi întreaga lui curte tocmai îi prezenta onorurile - un cocoşel pitic, alb şi cântător. Cei de față şi viitori au râs cu poftă, poate cam prea mult, încât a fost profund afectat.

A venit la mine, m-a făcut cu ou şi cu oțet, m-a calificat drept cel mai nepriceput romancier de pe continent, m-a acuzat că m-am abătut de la realism, ba chiar că scriu ca Dimov şi Țepeneag, apoi a trecut la reproşuri cu lacrimi. Omul era realmente foarte nenorocit: plângea, se lovea cu palmele peste cap, se jura că se îndoieşte de prietenia mea, el care fusese convins că orice autor rămâne pe viață prieten cu eroul cărții sale. Mi-a făcut rău disperarea asta, aşa că, după ce i-am promis că la pagina 240 îi voi face o surpriză foarte plăcută, a plecat ceva mai îmbunat;

Acum îmi bat capul să găsesc o surpriză care să-i şteargă din suflet mâhnirea. Ce satisfacție să-i mai dau unui

împărat? M-am gândit să-i prilejuiesc o luptă cu Verde împărat. Ar simți, poate, că personajul nu-i e pe măsură şi, cum ştie că se cultivă literatura populară, satisfacțiile i-ar scădea, crezând că i le-am oferit de circumstanță. Să-i încredințez misiunea sfântă a cuceririi unor țări vecine? Am rezervat-o în volumul următor altui erou, mai întreprinzător, mai pregătit pentru aceasta. Tot căutând, mi-a venit pentru o clipă ideea să-i închei biografia aşa cum se încheie, adică să-l duc simplu şi încrezător într-o bătălie şi... dar îmi este ruşine de gândul care mi-a venit.

Nu, eroul îmi este mult prea drag ca să-l duc acolo unde toți ne ducem, necârtitori şi supuşi, ca vitele. Este timpul ca, înaintea ştiinței, literatura să realizeze ființa omenească nemuritoare, condiție atestată de veacuri în poveştile poporului.

Cum ne-a fost vorba, la pagina 240, i-am făcut surpriza: i-am comunicat că este nemuritor. Ciudată reacție: în loc să-mi sară de gât şi să mă pupe, s-a lăsat cuprins de o stare cumplită de nelinişte, a început să fumeze țigară după țigară, s-a ridicat de pe tron şi s-a pornit să măsoare nervos încăperea, încercând să iasă de două ori din roman. De fiecare dată garda personală l-a oprit, în cele din urmă şi-a trântit fruntea de podeaua de marmură, izbucnind în hohote.

Am trecut de trei sute de pagini fără să-l pot linişti. Mi-a explicat că el n-are nevoie să trăiască o mie de ani, că mai bine i-aş prelungi tinerețea încă zece ani, dar aceşti zece ani să fie cei mai frumoşi din viața lui.

I-am împlinit dorința. Îl port acum pe la curse, îl duc la femei, îl fac să câştige la cărți, îl pun să vorbească la radio şi televiziune. Palatul - pentru că a rămas cu prerogativele imperiale - i l-am umplut de flori şi jocuri. Dacă ar fi să judec după faptul că n-a mai dat pe la mine, cred că este fericit şi că profită din plin de cei opt ani de satisfacții maxime care i-au mai rămas.

Urmărind în ziare buletinul Palatului şi bucurându-mă de fericirea bunului meu prieten, îmi găsesc totuşi timpul necesar să fac în capitolele intermediare unele observații morale şi filozofice şi numeroase fişe pregătitoare pentru capitolul morții sale, care, după părerea mea, trebuie să fie eroică, îndeajuns de frumoasă pentru a încununa viața unei personalități plămădite din cea mai bună substanță omenească. (Editura "Arca lui Noe", Liverpool 1956.)

OSVALD SPOHR: *"Subtilizarea cheilor".* - În antichitate, după cum ne asigură Homer, porțile cetăților se deschideau cu berbecele sau, mai rar, cu calul. Mai târziu, s-a folosit cheia de foc, care avea însă dezavantajul că aprindea uşa, ba, uneori, întreaga clădire. Era preferabilă intrarea pe fereastră, dar oamenii, greoi, pregetau.

Mulți au rămas timp de nopți în şir pe-afară, citind constelațiile.

Evul de mijloc a confecționat chei mai uşoare, portabile în căruțe sau chiar de doi-trei servitori. Meşterii au reuşit să realizeze broaşte şi chei foarte fine, pentru centurile de castitate. O femeie ferecată nu depăşea niciodată o sută cincizeci de kilograme. În acest ev apare pericolul pierderii cheilor, neajuns care, apoi, a luat proporțiile unui adevărat dezastru.

Procesul de subtilizare a continuat în vremurile moderne. Metalul a fost treptat şlefuit, ajungându-se nu numai la dimensiuni foarte neînsemnate, dar şi la o diversitate de profiluri şi tipuri cu adevărat extraordinară. Omul contemporan nouă posedă chei pentru geamantan, pentru case de bani, pentru dormitor şi baie, pentru îndestularea tuturor popoarelor, pentru oricare roman, pentru exercițiile din manuale, pentru diferite situații politice. S-a ajuns până acolo că multe chei nici nu se pot vedea cu ochiul liber.

Autorul observă că progresul a fost mai lent în ce priveşte gaura cheii: ea n-a scăzut mult, nu s-a modificat structural, cu toate că numirile - Yale, Zeiss, Kleyton - ar fi vrut să indice anumite schimbări. Privirea prin gaura cheii şi-a păstrat funcția, se practică la fel de bine ca şi odinioară.

Se consideră că cel mai mult s-a schimbat peisajul din spatele găurii. Un om modern poate vedea astăzi nespus de multe obiecte pe care străbunii nici nu le puteau închipui. Un ofițer întors acasă după un joc de cărți şi-a văzut prin gaura cheii apartamentul golit de mobilă, iar un avocat - lucru pe deplin autentic - rudele venite din provincie dându-şi aere de proprietari. Spiritele josnice văd, îndeobşte, scene scabroase, scandaluri şi chiar măceluri. Dimpotrivă, oamenii aleşi, animați de sentimente nobile văd prin gaura cheii situații înălțătoare, personaje de neuitat. Astfel, privind atent dar cu suficientă detaşare, nu este greu să distingi odată cu miriadele de meteoriți ale prafului în suspensie, liniştea culoarului sau vestibulului fiind asigurată, cum se orânduiesc dincolo, în încăpere, şirurile compacte ale ostaşilor pictați de meşterii Renaşterii sau alaiul generațiilor de scriitori din istoria literaturii lui Thibaudet. (Editura "François Sharpp", Liverpool 1962.)

IACOB VINCI*: "Deliciile pâinii".* - Deşi fiecare om menționează că munceşte pentru o pâine, seara vedem o mulțime de oameni întorcându-se acasă cu câte o femeie. Iacob Vinci ajunge la concluzia că omul va fi fericit numai atunci când îşi va prepara femeia acasă. Dospită bine, frământată de două ori, ea poate oferi delicii fantastice. Imensă evoluție de la pâinea cu sare, oferită oaspeților, la femeia cu farmece şi susan păstrată exclusiv pentru sine. (Editura "Socrate et fils", Caen 1960.)

FELIX HAND-NEUMAYER: "*O după-amiază memorabilă".* - Abia trecură câteva zile de la încheierea războiului dintre bavarezi şi tuaregi (luptele s-au purtat în nordul Africii, într-o climă nepotrivită pentru bavarezi, lucru pentru care niciodată ei nu-i vor ierta pe tuaregi!), abia se trimiseră diplomaţi la masa păcii, abia au fost înlocuite la radio marşurile prin cântece vesele cu cimpoaie şi strigături, că un alt război se declanşa pe negândite. Fură surprinşi, desigur, numai cei care nu se pricepeau la treburile politice. Altfel, conflictul era iminent pentru oricine citea ziarele, căutând printre rânduri. Cotidiane de cele mai felurite convingeri, de la conservatorul şi perfect informatul *The Times,* până la radical-combativul *Il Tempo,* şi apoi la causticul *Le Temps,* publicaseră în pagina externă informaţii privind respectarea regulilor de circulaţie. Nu era nici o îndoială: războiul şoferilor era gata pregătit şi nu se aştepta decât sunetul de claxon al atacului.

Iată că mult pregătitul război al şoferilor a început şi că îl pot urmări de aproape. Pentru un reporter ca mine, condiţiile acestui conflict mi s-au părut, încă de la început, deosebit de atrăgătoare. Conform regulamentului, luptele se dau numai pe arterele de circulaţie, - şosele naţionale cu două sensuri, magistrale, străduţe şi uliţe cu luminaţie publică. Interzis câmpul. Dar condiţia cea mai convenabilă este că pot fi folosiţi şi căţeii. Şi aceasta era de aşteptat, deoarece toate informaţiile din presă privind situaţia internaţională relatau despre foxterieri şi buldogi - achiziţionaţi, vânduţi, pregătiţi, antrenaţi, periaţi, hrăniţi, învăţaţi să facă frumos şi să răspundă la aport. Cureluşele făceau modă.

Ura cumplită dintre şoferii de camioane şi cei de limuzine este mai veche decât motorul cu explozie, şi chiar decât cel cu aburi. În secolul al XVIII-lea, oraşele germane erau adesea zguduite de conflicte crude şi păgubitoare. Şoferi deghizaţi în neguţători sau dascăli se încăierau pe uliţe, îşi spărgeau cu uşurinţă capetele. "De la o ceartă oarecare - scrie Rudmar Mardu - treceau foarte repede la manivelă, la leviere." Fără îndoială, nu erau încă vizibile diferenţe între şoferii de camioane şi ceilalţi. Se loveau orbeşte, dintr-o nevoie metafizică de afirmare.

Uneori, diferenţierile funcţionale de mai târziu erau evidente chiar în situaţii ce puteau părea nesemnificative. Relatarea lui Jules Chevrolet, remarcabil istoric al secolului trecut, este concludentă pentru sensurile încă nedefinite ale tendinţelor (este vorba despre bătălia de la Austerlitz): "Austriacul Werner Troppa conducea un roib splendid, cu o stea în frunte, aşezată între farurile de ceaţă. Comenzile erau simple, schimbătorul de viteză la mână, foarte comod. Frâna funcţiona instantaneu, fără şocuri. Marşarierul se obţinea cu toate acestea greu, cu chiote şi pinteni." Despre nărăvaşul rusului Nicolai Teplovski, acelaşi istoric spune: "Albă, uriaşă, gloaba ofiţerului rus era de o putere impresionantă. Maşină mare, destul de grea. Virajele cereau diminuarea apreciabilă a vitezei (scăzută de altfel şi din cauza gabaritului), pedalele funcţionau greu; în schimb avea o tracţiune constantă, depăşind uşor şanţuri şi

arătură, ca un tractor. Consum mare. Sistemul electric extrem de complicat. Semnalizare inconsecventă, aparate speciale de bord, un hăț bătut în aur, relativ de prisos. O suspensie foarte bună, datorită saşiului lat şi mai cu seamă şeii căptuşite cu postavuri groase de Gruzia."

Bunele mele intenții n-au fost suficiente. Iată că, din cauza unei şedințe, a trebuit să lipsesc şi de la acest război. Mi-au povestit însă băieții că a fost grozav, că au fost lupte cum nu s-au mai văzut.

După relatările lor, încerc mai jos să consemnez mersul operațiunilor, indicând la început sursa:

Matei Z.: Primele coloane de camionagii au apărut dinspre localitatea G. pe la ora 4 dimineața. Soarele abia răsărise, aruncând tuşul său roşu pe stâncile ce domină şoseaua. Posturile de pază ale limuzinelor au şi dat alarma: lungi țipete de claxoane. Camioanele coborau serpentina în mare viteză. La intrarea în sat, le-au ieşit în întâmpinare zece Citroën-uri. Un vuiet oribil înecă văile din împrejurimi. Atunci un camion de şapte tone, Leyland, intră cu toată viteza în coloană. Două limuzine fură îndată răsturnate. Şoferii scăpară cu fuga. Dar o nouă coloană de limuzine îşi făcu apariția. Se apropie de camioanele care acum staționau pe stînga, neregulamentar. Opriră la o distanță de o sută de metri, după semnalizările de rigoare. Din limuzine săriră câțiva căței. Erau ciobăneşti, potăi fără rasă, câțiva prepelicari. O panică îngrozitoare se răspândi cu iuțeala fulgerului în camionagii. Ei părăsiră grabnic maşinile şi o luară la sănătoasa peste zăplaz, alergați şi zdrențuiți fără încetare de câini. Limuzinii erau învingători.

Grigore M. pretinde că nici vorbă să fi învins limuzinii, ei n-aveau condiție fizică să reziste, şi că, de fapt, camionagiii s-au descurcat mult mai bine, cu toate că şoseaua era foarte îngustă la serpentine, iar manevrele, fireşte, deosebit de dificile. Când a lovit primul camion (era un Leyland), soarta Citroën-urilor era pecetluită. Au mai încercat ei să se salveze cu câteva baterii de jigodii dar nu le-a mers: a fost destul ca unul din şoferi să pună mâna pe o manivelă şi îndată toți au luat-o la fugă, cu coada între picioare...

"Pe dracu! zice Nicolae S., lucrurile au stat cu totul altfel. Să vă povestesc eu cum a fost: camionagiii n-aveau nici un Leyland. Mult mai prost înarmați decât se spune, ei au urcat muntele foarte şovăitori. Când au ajuns pe culme şi au zărit de acolo cele zece Citroen-uri staționând în vale, pe serpentină, au sperat că le vor putea răzbi numai datorită vitezei de coborâre, ştiind bine că motoarele lor nu fac doi bani. Aşadar, şi-au dat drumul cu ochii închişi, înainte. Uralele nu mai conteneau. N-a mai fost nevoie din partea limuzinelor de nici un cățel, deşi aveau doi, splendizi. Camioanele s-au răsturnat într-o vâlcea şi pe locul bătăliei n-au rămas decât câteva mormane de tablă. Şoferii au fugit în pădure."

"Cățeii au avut totuşi rolul decisiv în această bătălie, declară Felician B. Şoferii de pe camioane n-au avut îndrăzneala să coboare nici măcar o clipă. Ei şi-au stabilit tabăra pe culmea dealului, folosind câteva ridicături de stânci spre a se apăra de un eventual atac frontal. Ca să-şi intimideze adversarul, au ridicat steagul lor verde-galben pe capota camionului comandant şi steagul se vedea de la mari depărtări. Arme: două bidoane Mobil Oil, o duzină de chei, şurubelnițe, leviere. Ca armament greu: un cric pneumatic şi o bancă rabatabilă. Alta era situația în tabăra limuzinilor. Ei posedau pe lângă cele zece automobile, câteva furgonete provenite dintr-o modificare a unor limuzine tip 36, aveau butuci, furtun, pompă de aer detaşabilă, o cheie franceză şi nu mai puțin decât şase cricuri, păstrate în cea mai perfectă stare. N-aveau steag, dar la nevoie puteau scoate pe capotă o cuvertură înflorată de pe banchete. Superioritatea lor consta însă în brigada de elită a cățeilor. Aveau căței de toate calibrele. Când le-au dat drumul, şoferii de pe camioane au simțit fiorul morții străbătându-le inima, şi-au oprit îndată atacul, au lăsat pe şosea şi armament şi steaguri şi s-au dus în sat după ajutoare. Marele lor stat-major s-a făcut nevăzut."

Gabriel L.: "Am urmărit totul de foarte aproape: camionagiii erau reprezentați de o singură basculantă, care venea dinspre R. cu o viteză ceva cam prea mare, fiind la coborâre şi neuzând de frână (şoseaua era liberă). Deodată, pe la a treia turnantă, în dreptul bisericii, a ieşit în față un câine. Şoferul a dat să-l ocolească, dar n-a reuşit şi l-a lovit. Atunci a ieşit din curtea bisericii dascălul, stăpânul câinelui, şi l-a luat la bătaie fără prea multă vorbă pe şofer, cerându-i să-i plătească dulăul. Dascălul este în timpul liber el însuşi şofer, face curse cu propriul lui Citroën. Conflictul a fost local, relatările prăpăstioase aparțin agențiilor de presă."

"N-am văzut şi nu mi-am închipuit vreodată să văd - zice Emil P., corespondent al agențiilor de presă - atâta material rulant cât s-a adunat în valea întunecată a serpentinelor. Mii de camioane, macarale, basculante, furgoane, maşini -atelier, maşini de intervenție, camioane -generatoare, camioane -laboratoare, camioane -cinematograf, camioane -săli de aşteptare, camioane de transmisie, camioane de refulare, camioane de încercare, camioane de concert, camioane B.M.W., camioane de cvartet, camioane –bufet -restaurant, camioane W.C., camioane-bucătărie (altele dormitor), camioane -crematoriu, camioane -panteră, camioane -cloşcă, camioane -pistol, camioane -şezlong, camioane -mitralieră, camioane -avion, camioane -pinguin, camioane blonde şi camioane brune. Veneau de pretutindeni, ca frunza şi ca iarba, pe şosele şi pe pante, de prin văi şi de sub stânci. O armată imensă, fantastică, disciplinată, de la radiator la ştergătorul de parbriz. Şi apoi şoferii! Tehnicieni de mare, de foarte mare precizie, luptători neînfricați, eroi ai multora dintre bătăliile memorabile ale istoriei moderne. Erau şoferi-macaragii, şoferi-furgon, şoferi-atelier, şoferi-generator, şoferi-generali, şoferi-de-relaxare, şoferi-pe-butuci,

şoferi-pe-jantă, şoferi-categoria I, şoferi-femei, şoferi-îngeri. Un şofer-dispecer foarte mobil conducea avangarda.

Greul bătăliei l-au dus camioanele conduse de şoferii-îngeri, zice mai departe Emil P., pentru că sub aspectul vitezei, al mobilității ca şi al eficacității de atac erau mai înzestrate decât autovehiculele aşezate în formație de luptă pe şosea. Când s-a dat semnalul bătăliei, primele care au intrat în foc au fost limuzinele, nişte improvizații de motociclete carosate larg şi neglijent în ateliere de provincie. Nu aveau nici o şansă. Şoferii-îngeri le-au reperat la o cotitură şi le-au scos din luptă după câteva accelerații. A venit rândul camioanelor-mitralieră. Erau piese grele, extraordinare, cu o rază de acțiune relativ mare. Îngerii la volan le conduceau în galop desfăşurat, în iureş năvalnic. Fură scoase din bătălie două Citroën-uri vechi, oribile la aspect şi cu defecte la sistemul de direcție.

Interveniră de pe o sosea lăturalnică alte două maşini. Erau Studebaker lăturalnice. Din primele lovituri, şoferii-îngeri le turtiră, încleştarea oarbă a forțelor beligerante dură încă o jumătate de oră, când, convingându-se de superioritatea camionagiilor, limuzinele, câte mai rămăseseră, îşi lăsară roțile şi-o luară la sănătoasa, pe valea unui pârâu, lipăind pe poteci cu tălpile lor de patrupezi mizeri. Martorii acestei fugi ruşinoase au declarat apoi că văzuseră câței. Eroare: erau limuzinele bătute şi fugărite prin livezi şi prin ostrețe. Nimic mai jalnic decât o armată învinsă!"

"N-a fost decât o încăierare de câței, spune madam Perugia, nici vorbă de război! În munții noştri n-au mai fost lupte din '916. Câinele nostru, căruia răposatul bărbatu-meu i-a pus numele Ford, s-a muşcat şi s-a tăvălit cu alți câini din sat, pe şoseaua care chiar aici îşi începe serpentinele. Se pare că era şi cățeaua Leyla a notarului printre ei. După ce s-au hărtănit cât s-au hărtănit, Ford a venit acasă cu blana desfăcută după ceafă. De frică să nu turbeze, l-am rugat pe Alexandru, vecinul nostru, să-l ducă la oraş, să-i facă injecții antirabice. Alexandru este şofer pe un camion şi, în timpul liber, dascăl la biserică. Probabil că cineva l-a văzut pe şosea cu câinele în maşină şi a interpretat lucrurile cum i-a poftit imaginația. Alexandru este singurul şofer care a fost amestecat în această afacere. E un băiat priceput, n-are nimic de înger în felul său de a se purta, dar nu pot să mă plâng, a fost nu o dată extrem de îndatoritor. Ford a făcut injecții, rana i s-a vindecat şi acum bea apă şi mănâncă normal. Un accident - o ciocnire între un camion şi o ambulanță - a fost prin părțile noastre, dar acum doi ani, şi n-au fost victime, nici pagube deosebite. De altfel despre ciocnire au scris atunci ziarele. Ceea ce este foarte atrăgător în locurile acestea este un izvor cu o apă gustoasă, dincolo de troiță; vin oameni din alte sate să-şi umple gălețile şi să-şi potolească setea... "

Începe să nu-mi mai pară rău că n-am fost de față la marele război al şoferilor. Comunicatele, relatările m-au convins că, chiar dacă m-aş fi aflat la locul bătăliei, tot n-as fi înțeles exact evenimentele. "Față de evenimente trebuie să ai întotdeauna o distanță legală, până la evitarea..." - scrie Nicolle Marot, doctor la Universitatea din Padova. Voi urmări de acasă, după buletine, radiojurnale şi după ziare, alte dispute, mai interesante, războiul din Algeria, de pildă. E şi mai ieftin, în ultima vreme, biletele de intrare pe câmpul de luptă au devenit inaccesibile publicului, chiar celui cu venituri bune. (Editura "Francofonia", Frankfurt am Main 1958.)

FILIPO MALAYA (SCARIFICATUL): *"Călătorie în Baterya".* - Note de drum. O reluare, într-un stil original, a celebrei *Das Schlaraffenland.*

Baterya - principat brazilian cu statut special - este singura zonă de pe glob unde, în epoca turismului, ai posibilitatea să vizitezi întreprinderi, locuri, oraşe, fără ca ghizii să-ți impună cu orice preț să remarci realizări, să admiri minunății, învățând din faptul că Anglia, Spania, Italia şi-au pierdut turiştii străini şi din cauză că țineau cu tot dinadinsul să le arate ce grad de perfecțiune a atins civilizația lor, plictisindu-i nespus în timpul concediului, principii Bateryei şi-au propus din capul locului un sistem diferit.

După o călătorie de două zile, incomodă şi extrem de plictisitoare, printr-un peisaj dezolant, ajungem în sfârşit în capitală. Trenul trage în fața unei băltoace. Un miros greu pătrunde prin ferestrele compartimentului. Cineva ne arată cu degetul câțiva porci urâți şi cinci rațe care se bălăcesc în mocirla sulfuroasă de lângă terasament. Nici urmă de peron. Ne întâmpină o bătrână cerşetoare. Dăm să-i punem în palmă câțiva franci. Mulțumeşte şi refuză. Ne lămureşte, sâsâind cuvintele, că este reprezentanta societății locale de turism şi că a primit dispoziții de la direcție să ne însoțească prin oraş. O face cu plăcere, deşi e într-o proastă dispoziție, din cauză că acum o oră i-a murit soțul într-un accident, îi prezentăm sincerele noastre condoleanțe.

Printre linii, nimeni care să ne ajute la bagaje. Trecem printr-o magazie plină de călători zdrențăroşi, de copii palizi, îngrămădiți pe saci de făină, după cum indică pospaiul alb de pe chipul tututor. Este principala noastră gară - explică, morocănoasă, bătrâna. Dintre călătorii care aşteaptă aici, puțini vor reuşi să ia trenul în următoarele zile. Traficul nostru feroviar este foarte modest, două vagoane în douăzeci şi patru de ore, dar sperăm că în anul care vine să punem capăt spectacolului. Industria feroviară nu rentează. Mulți dintre cei ce aşteaptă sunt tuberculoşi sau victime ale subnutriției cronice. Oraşul nostru, dealtfel, bate recordul deceselor din cauza subnutriției.

În timp ce ascultam atent cuvintele ghidesei, un individ cu şapcă se apropie de mine şi-mi şopti: "Feriți-vă,

domnule. După ce vă arată sala de aşteptare, bătrâna vă va conduce în restaurant!"

N-am înțeles nimic din povestea asta, astfel că nu-i luai în seamă cuvintele. Mai apoi, când ne-am aflat în restaurant, mi-am dat seama că fusese un om de bună credință. Ghidesa ne aşează la mese şi ne oferi din partea societății de turism câte o sticlă cu o băutură acrişoară. Abia o dădurăm pe gât, că şi simțirăm crampe violente în stomac. - Face o purgație rapidă şi zgomotoasă - ne spuse ea cu mândrie. Vom avea grijă de tot ce e nevoie în continuare.

Nu era nici un moment de aşteptat. Rugarăm gazda să ne indice locul potrivit pentru ca călătorii să-şi refacă capitalul de bună dispoziție. Ne scoase printr-un culoar într-o grădină şi ne arătă amabil nişte tufişuri. Cu multă gentilețe ne oferi fiecăruia exemplare proaspete din ziarul *L'Aurore.*

Aşteptarăm două ceasuri până sosi autocarul. Era un Chevrolet de vârsta însoțitoarei, cu două geamuri sparte, plin de praf. Ne instalarăm bagajele unele peste altele, iar deasupra lor ne aruncarăm şi noi, încă chinuiți de efectele limonadei.

La prima întretăiere de străzi furăm victimele unui accident. Roata din dreapta a autocarului se sparse din nu ştiu ce cauză şi furăm răsturnați, cu chiote şi icnituri într-un şanț. Ni se aduse la cunoştință că până la hotel mai sunt doar trei kilometri, că drumul trece printr-o groapă şi urcă apoi un deal cu pantă pronunțată. Peisajul este superb şi putem merge voioşi prin aerul curat al serii.

- Am avut noroc că accidentul ne-a scutit de acest traseu periculos. Am însoțit mulți turişti. Niciodată n-am scăpat pe această pantă. O dată am avut şi morți. Pe jos e mai sigur.

Am ajuns la hotel rupți de oboseală, prăfuiți şi tuşind să ne rupem plămânii. Groapa prin care ne-am târât geamantanele era plină de moloz. Mi-am încheiat seara în camera mea, pansându-mi genunchiul în care intrase un cui la a treia căzătură.

Dimineața - splendidă. Soarele intră pe fereastră optimist, o adiere parfumată învăluie lucrurile din cameră. Asta mă mai consolează pentru noaptea nedormită, agitată. Ploşnițele din Baterya sunt cele mai active din lume şi lasă pe piele o mâncărime dureroasă, difuză. Asupra acestui aspect va trebui să revin într-un articol.

Suntem primiți la Ministerul Ştirilor Îndoielnice. Însoțitoarea ne prezintă ministrului, care a dorit să ne cunoască. E un bărbat urât, cu un nas foarte turtit, ochii îi stau în permanență încrucişați. Ne strânge mâna schițând un tic ca o tresărire, ca un spasm:

- Am ținut să vă prezint personal realizările noastre, îşi începu el discursul. Avem un principat sărac, slavă

Domnului, oamenii sunt leneşi, duşmănoşi, în schimb foarte murdari. Baterya, capitala principatului pe care o veți cunoaşte în zilele următoare mai de aproape, are 20.000 de locuitori: 5% sunt tătari, 3% francezi, 2% spanioli, 8% brazilieni, 3% columbieni, 2% eschimoşi... (Nu mai notez: reţin numai că trăiesc aici circa 500 de naționalități.) Fiecare neam - continuă ministrul, ştergându-şi nasul cu mâneca - se duşmăneşte cumplit cu celelalte. Conviețuirea lor ajunge adesea la conflicte armate, la masacre. Iată cum se explică scăderea populației, de la 300.000, cât era în 1912, la cifra de astăzi. Desigur, într-o bună măsură, la această dinamică au contribuit şi bolile, numeroase.

Ministrul ne conduce într-un cabinet alăturat. La intrarea noastră, un funcționar, surprins parcă, ieşi în grabă printr-o uşă secretă. Mi-a făcut impresia - dar se poate să mă fi înşelat - că se încheia la nasturii pantalonului. Observai îndată pe perete o udătură cunoscută şi, după mirosul din încăpere, ca şi după umbrele de umezeală de pe covor şi de pe luciul biroului, se pare că personalul ministrului... Repet: poate să fi fost o simplă impresie. Ministrul ne conduse în fața unei hărți în relief, spartă la mijloc.

- După cum se poate observa, principatul nostru este alcătuit în proporție de două treimi din terenuri mlăştinoase şi din câțiva munți. Mlaştinile sunt neproductive, în schimb munții se caracterizează printr-o vie activitate vulcanică. Avem în fiecare an circa (aici ministrul consultă un index) 30 de cutremure de gradul 8. După fiecare zguduire mai serioasă se înregistrează nu numai prăbuşiri spectaculoase, dar şi inundații năvalnice. Cu ocazia ultimului cutremur, acum trei săptămâni, au dispărut de pe fața pământului şase sate. Un incendiu a pârjolit singura pădure pe care o aveam. Printre efectele pe care le produc de asemenea cutremurele, trebuie să notăm şi epidemiile. Țara noastră bate recordul cazurilor de holeră, de bubă-verde şi de sminteală. Prin vaccinări periodice, am reuşit să introducem pe o scară largă şi icterul virotic, fapt ce a făcut organizația mondială de sănătate să ne citeze de două ori în buletinele sale anuale.

Principala îndeletnicire a locuitorilor, în afara încăierărilor zilnice despre care vorbeam şi care se datoresc nu atât varietății neamurilor, cât mai ales neînțelegerii limbilor - se vorbesc peste 800 de limbi, dialecte şi graiuri -, principala îndeletnicire, zic, este extracția mâlului din băltoace şi mlaştini. Mâlul acesta are calități recunoscute: este mirositor (are un înalt procent de sulf), e moale şi extrem de lipicios. Oamenii îl scot din fundul apei cu mare greutate, uneori scufundându-se cu capul în mocirlă. Ei reuşesc să extragă 100 până la 200 de litri pe zi şi să-l depoziteze în țarcuri special amenajate din scânduri şi tablă de bidoane. Important de reținut este că savanții noştri se preocupă să-i afle o folosință, trecând tema, an de an, în programele lor. Producția e în continuă creştere. Dacă în 1950 aveam anual o

cantitate de 8.000 de tone, astăzi ne mândrim cu o producție ce trece de 6.000.000 de tone, în condiții în care populația țării a scăzut simțitor.

Industria noastră este concentrată în două mari oraşe. (Aveam trei oraşe industriale, unul a fost însă înecat acum cinci ani de apele fluviului, după un cutremur.) La Ragona, în munți, se construiesc poduri rulante. Aceste poduri nu întârzie niciodată să se înțepenească la prima manevră. La cea de-a doua, se prăbuşesc definitiv. Succesul constructorilor, realizările lor au ocupat săptămâni în şir primele pagini ale ziarelor. Dar lucrurile nu s-au oprit aici. A început curând lupta pentru reducerea dimensiunilor. De la 20 de tone, capacitatea a scăzut tot mai mult. Astăzi fabricăm poduri de 10-15 kilograme, extrem de fragile. Există chiar un proiect de pod super care să-şi reducă partea metalică la o şipcă. În acest fel vom atinge normele de finețe ale japonezilor.

În cel de-al doilea oraş, aici, la Baterya, avem o mare uzină de capace. O veți vizita; despre ea nu vreau să vă spun decât atât: exportă în 20 de țări capace de diferite mărimi şi profile. Este uzina care a primit reclamații din peste 40 de țări.

Agricultura. Plantăm pomi fructiferi şi cultivăm porumb. Producția întregii țări se ridică în acest an la 8 kilograme de cireşe, 10 kilograme de mere şi câteva pere de Bergamo. Porumb scoatem două banițe pe an în fermele marilor latifundiari. Fermierii mai mărunți completează golurile din hambare cu încă trei banițe. Cum populația practică abstinența alimentară, exportăm în Argentina întreaga cantitate. Cumpărăm, în schimb, fluturi pentru insectare - ocupație a unei alte părți a populației.

În timp ce ne vorbea, ministrul ronțăia un pesmet ce nu se mai consuma. Ghidesa ne explică îndată că este un biscuit confecționat din material plastic, având aroma cuvenită, produs al unor artizani din localitate.

Ora 13. Vizităm uzina de capace. Producția într-o singură zi este de 5 capace perforate şi 2 bune. Cei 8.000 de muncitori ne întâmpină cu băştile fluturând, cu urale.

- Ce operație faceți? mă adresez unui tânăr care conduce un strung uriaş.

- Transform capacele făcute de colegul meu de alături într-o făină subțire. Noi îi spunem spân.

- Şi apoi?

- Şpanul este aglomerat dincolo, cu clei şi alamă. După aceea îl punem în cutii şi-l trecem la pierderi. E rentabil.

- Asta este echipa specială de rebuturi - intervine inginerul şef, care ne însoțeşte. Sunt douăzeci de muncitori de înaltă calificare. Sarcina lor este să distrugă capacele pe care le fac cei de la conveierul I. Acolo se lucrează încă manual.

- Se întâmplă să scape vreun capac întreg?
- Exclus. Băieții noştri sunt extrem de atenți, iar calificarea, repet, deosebit de înaltă.

Ni se explică, în continuare, cum funcționează un ceainic pus pe foc:

Ştiți că temperatura apei la fierbere este de 100 de grade. Noi obținem această temperatură cu ghemotoace de ziar şi vreascuri. Ceainicul este pus pe pirostrii. Aşteptăm circa o jumătate de oră şi apa începe să fiarbă. Atunci aruncăm în interior, cu multă grijă, flori de tei, o plantă care creşte la noi fără a fi cultivată. Este nevoie de capac. Aici e problema: capacele noastre sunt extrem de scumpe, revine cam la 40 de dolari unul. Nimeni nu-şi închipuie că poate folosi aşa ceva.

Atunci vărsăm ceaiul în acest canal şi reluăm operațiunea. Vedeți, această muncitoare n-are altă sarcină decât să verse ceaiul...

- De când faci meseria aceasta? întreabă unul dintre noi.
- De la doisprezece ani. Pot să vă spun c-o fac şi azi cu aceeaşi plăcere ca atunci, în prima zi. Dau numai lucru de calitate.

Ne luăm rămas bun de la muncitorii, tehnicienii şi inginerii uzinei. Directorul ne însoțeşte până la ieşire, ne strânge mâna şi ne oferă fiecăruia, dar din partea consulului, câte un căpăcel pentru sticle de bere, găurit frumos la mijloc.

În timpul şederii noastre în Baterya am mai vizitat un spital de tuberculoşi (unde, ni s-a spus, de câteva luni s-a reuşit accelerarea deceselor printr-o nouă metodă chirurgicală), o şcoală de preoți, un muzeu. O scurtă relatare a istoriei care ne-a fost prezentată în muzeu este necesară.

Baterya a fost întemeiată de Baterya I la 1720. După el au urmat 40 de alți regi, cu acelaşi nume, toți succedându-se în serie. Astăzi țara este principat de gradul I, cu drept de împrumuturi din partea Băncii Angliei. După ce a făcut o pauză de trei săptămâni, principele actual, Batty Actualul, şi-a reluat activitatea. N-are decât două clase primare. Principesa a fost actriță de varieteu. Toți membru familiei princiare sunt analfabeți. Strămoşii au purtat războaie. Câte două în fiecare iarnă, câte patru în timpul verii. Toamna făceau vânători şi escapade la cules de vii (pe vremea aceea erau vii, astăzi distruse). Au câştigat două războaie. 80 le-au pierdut. Bugetul țării e deficitar. Se fac în prezent multe călătorii în străinătate, foarte costisitoare. Locuitorii țării vizitează în special Lima şi Bogota ca să cerceteze, întrucât cutremurele de pământ de acolo sunt mai interesante decât ale lor. Au un consiliu de miniştri format din 3 membri, care se otrăvesc sau se înjunghie pe rând, astfel că la fiecare început de trimestru principatul

porneşte la treabă cu un guvern nou.

Am părăsit Baterya cu un avion special, primul avion care a aterizat în această țară. Ce se întâmplase? Trimisesem prima parte a acestui reportaj la ziarul pentru care scriu, *Morning Post;* relatările au părut alarmante, iar sindicatul ziariştilor britanici a trimis avionul să mă scoată cu orice preț din această zonă ciudată. N-au procedat rău colegii mei de breaslă. Cei care făceau parte, alături de mine, din grupul turiştilor au plecat cu o zi mai târziu, cu vaporul, un vapor adaptat la condițiile mlaştinilor, au rătăcit trei săptămâni şi se află acum naufragiați pe o coastă în Peru. Crucea Roşie le-a trimis alimente, medicamente şi perii de haine.

Acum, când scriu în continuare notele de drum despre Baterya, mă gândesc ce perspective clare are acest principat în care, nu peste mulți ani, se va introduce şi febra tifoidă, iar podurile rulante vor atinge performanțele unei funii de întins rufele. Cât de ruşinați ne vom simți noi, englezii, cei ce avem pretenții la dominația lumii, convinşi că deținem secretele civilizației, când o fâşie de pământ ca Baterya va atinge procente nemaiîntâlnite de morbiditate şi erupții vulcanice. (Editura "Loon", Manchester 1952.)

RODOLFO STRAPONTIN: *"Tratat despre stil".* - Trei dintre scriitorii cei mai avizați în materie scriu împreună o carte cu exerciții de stil în care se prezintă, sub forma unor compoziții de douăzeci-treizeci de rânduri, toate posibilitățile şi accidentele uneia sau alteia dintre modalitățile categoriilor stilistice. Tehnica alcătuirii cărții: şi-au ales câte un capitol - de pildă: povestire cu paranteze, povestire cu supin, compoziție cu dialog, compoziție cu aparteuri etc. - şi le-au alăturat cum au crezut mai bine. Tratatul este savuros. (Editura "Radames", Milano 1960.)

S. A. OLIPHANT: *"L-am cunoscut pe Louis Manifest"*[1]

MIHAIL SADOVEANU: *"În târg la Tananți"*

ANDREI OȚETEA: "*Noi contribuții privitoare la năvălirile goților şi ale credulilor"*

EUGENE PHILIPPE: *"Noi, cei cu semnul plus"*

[1] Dintr-o neglijență, alcătuitorul ediției a pierdut indicațiile bibliologice ale seriei de cărți care urmează. Cere cuvenitele scuze.

TH. R. CHIȚIMIA: *"Cățelul în literatura manuscriselor sec. XIV"*

PANAIT I. D. NICOLAESCU: *"Cuvinte de două silabe la Vasile Alecsandri"*

ERIK SAGA: *"Să nu alergi singur spre Marathon "*

DAGOBERT HAMER: *"Fuga lui Ibsen la perşi"*

IGOR BAR: *"Divanul înțeleptului cu perna"*

HARY MACPHERSON: *"Convențiile sudoripare"*

THEO LALOU: *"Considerații despre literatura afişelor"*

AL. XANTISSIMI: *"Biroul cererilor acceptabile"* (Editura "Saponis şi Alba", Atena 1952.)

WILHELM ZWINGLER: *"Constelația discreției"*

FELIX CR. WOLF: *"Coborîtori cu liftul"*

MARIN CORĂBIESCU: "*Ascensiunea unei matracuce"*

HANS FREYTAG: *"Lumea ca panorama şi sanatoriu"*

NICOLAI ROBERT: *"Teoria postumelor".* Plecând de la constatarea că unii autori publică mai mult după moarte, Nicolai Robert studiază foarte atent fenomenul şi trage concluzii deosebit de interesante. Autorul arată că este şi firesc să fie aşa: în timpul vieții, scriitorul este foarte mult timp ținut de vorbă; mort, are răgaz să-şi desăvârşească opera. Goethe mărturiseşte că a ratat numeroase momente de inspirație din cauza audiențelor,

interviurilor şi, mai cu seamă, a conversațiilor cu apropiatul său, un oarecare Eckermann. "Aveam o poftă grozavă de scris. Dormisem bine, petrecusem cu o seară înainte în compania doamnei procuror Gerda Z., astfel că ideile se limpezeau acum fără efort, cafeaua cu lapte fusese bună, cu caimac gros, dimineața se înfățişa neobişnuită, de o limpezime ce îngăduia razelor soarelui să-mi îmbrace încăperea în aur şi argint. Am luat pana, am strâns între palme, lateral, topul de hârtie de Prusia, pe care îl îndrăgesc numai când simt în inimă preaplinul fericirii de a trăi, într-un cuvânt m-am aşezat în acea poziție comodă în care îți devin indiferente dezastrele lumii. Am desenat puțin, am căutat să stabilesc, prin contact cu vârful penei, comunicarea cu lumea ficțiunii, în aşa fel încât ideile mele geniale să nu fie stânjenite cu nimic la scurgerea lor în pagină. Atunci a intrat valetul, care m-a anunțat că Eckermann doreşte să-mi vorbească. Iarăşi? N-a simțit, imbecilul, nimic din răceala cu care l-am întâmpinat alaltăieri, şi de atâtea ori mai înainte? De câte ori nu l-am îndemnat să stea acasă, să-şi vadă de familie! Tip mediocru, înzestrat cu un simț confuz al valorilor, temător de propria lui persoană, ca atare unul dintre cei care se plictisesc, individul mă oboseşte, mă exasperează. Nu citesc nici o sclipire de inteligență în ochii lui; se aşează în fotoliu, mă agasează câteva ore în şir cu întrebări de conțopişi, îmi scotoceşte prin hârtii, încurcându-mi-le. Îi răspund politicos la toate întrebările, reîncep să-i dau indicații privind esența artei, bănuitor că nu înțelege, că nu poate înțelege nimic din cele ce-i mărturisesc. Funcționar mărunt, fiu de funcționari mărunți, nepoftitul *notează ad litteram* toate prostioarele pe care, din plictiseală, i le spun, şi nu m-ar mira să le transcrie pe vreun caiet, deformându-mi afirmațiile şi sluțindu-mi migălos imaginea. Mă gândesc cu grijă la părerea pe care şi-o vor face oamenii despre mine după relatările unor indivizi ca Eckermann, pentru că întotdeauna ei ne supraviețuiesc nouă, celor care ardem pentru o pasiune. Acum e clar: aşteaptă la uşă, deci va trebui să-l primesc, să-i zâmbesc, să-i fac cinstea de a-i părea afabil, pentru că, altminteri, deşi slugarnic, va deveni subit agresiv. Şi dacă o fi în slujba poliției? Cine ştie... Oameni ca el ne subminează încrederea în caracterul binefăcător al vieții." Extinzând argumentele la alte domenii ale creației, Nicolai Robert ajunge la concluzia că piramidele, Capela Sixtină, metroul din Paris şi multe alte opere n-ar fi existat dacă autorii lor ar fi stat să asculte, ca Goethe, pe cei care aveau chef de vorbă. Din păcate însă, lucrarea degenerează în exces de analogie. Astfel, autorul afirmă mai departe că o campanie mai de temut decât cea a lui Alexandru ar fi putut fi înfăptuită de unul din regii Bavariei, Mauriciu de Pomerania, dacă în ajunul începerii expediției n-ar fi sosit la curte un oarecare Paolo Barriera, italian naturalizat, care a povestit toată noaptea curtenilor şi ostaşilor nenumărate întâmplări extraordinare, cu şerpi şi răpiri, cu dispute religioase şi evadări pe fereastră. De dimineață, când s-a anunțat pornirea, nemții, oricât de nemți, n-au mai răspuns la comenzi, oamenii

erau obosiți. Culmea a fost că însuşi Mauriciu de Pomerania, mai înainte foarte hotărât să înceapă expediția, aflând de povestirile italianului protestant, a cerut să i se relateze şi lui întâmplările, astfel că, în cele din urmă, n-a mai avut tăria să pronunțe nici una dintre comenzile militare pe care le învățase, preferind să rămână acasă, tolănit pe o sofa comodă, îndulcit de prezența unei blonde tocmai atunci sosite din Suedia şi de o halbă de bere brună, după consumarea cărora a şi declarat că nimic altceva în lume nu merită osteneala. (Editura "Gallimard", Paris 1954.)

RAY FORD*: "Triunghi de floare".* - "Roman sfâşietor, sfârşind prin a se autosfâşia" - aşa îl prezintă Alga Marinetti în *Il Contemporaneo.* După ce urmăreşti îndeaproape destinul eroilor lui Ford, suferind cu ei, luând parte la micile lor aventuri, gustând împreună cu ei mâncărurile preferate (un şalău cu sos alb va face întotdeauna deliciul cititorului), eşti derutat dintr-o dată de încercarea lor insolită de a evada din carte. Lucrurile se petrec în pagină mult mai complicat decât s-au întâmplat în realitate. Un funcționar de bancă se îndrăgosteşte de o plăpumăreasă, mai exact, de nevasta unui plăpumar. Soțul o bănuie, se zbate între sentimentul datoriei şi dragostea curată pe care încă i-o mai purta soției infidele. Descoperind ceva probe ale înşelăciunii, plăpumarul face scandal. Femeia nu poate suporta reproşurile. Amanții hotărăsc să fugă. În capitolul al III-lea, îşi împachetează cele câteva lucruri intime, în capitolul al V-lea îi vedem luând trenul spre Atena, în capitolul următor sunt semnalați undeva la granița cu Iugoslavia. Soțul părăsit, anunțat de un preot, îi urmăreşte, îi zăreşte în gara din capitolul al VI-lea, chiar la graniță, însă cei doi se refugiază într-un tren staționând pe o linie secundară. Capitolul al VII-lea, cel mai palpitant, se opreşte asupra urmăririi dintr-un vagon într-altul. Plăpumarul şi cei doi amanți ajung la coada trenului, care tocmai în acel moment porneşte. Direcție necunoscută. Admirabile pagini de analiză psihologică pe care le înțeleg mai lesne cei care au trecut în viață dintr-un vagon în altul, într-un tren a cărui destinație e ignorată. Plăpumarul îşi limpezeşte cel dintâi sentimentele, scoțând de undeva un revolver criminal, hotărât să împuşte pe cei vinovați. Funcționarul se refugiază în cabina closetului, femeia adulteră se ascunde într-un portbagaj. Nu întâmplător capitolul al VIII-lea al romanului se ocupă de condițiile social-politice ale Europei acestui secol agitat, pentru că imediat după-aceea începe războiul. Plăpumarul primeşte ordin de chemare, coboară din tren şi se înrolează în trupele terestre care trec spre front, având şi avantajul că este gata înarmat. Cei doi vinovați ies din ascunzătorile lor, îşi dau sărutarea de despărțire şi pleacă fiecare la cercul de recrutare căruia îi aparțin. Războiul se încheie însă în câțiva ani, iar destinele oamenilor care l-au purtat trebuie să-şi urmeze cursul. Micul funcționar de bancă se întoarce în trenul unde avea de

rezolvat o veche socoteală, de această dată este ceva mai bine înarmat, pentru că, servind la geniu, omul şi-a însuşit un sac cu grenade. Plăpumarul poartă acelaşi revolver, nu reiese dacă posedă suficientă muniție pentru a-şi susține, cu aceeaşi hotărâre, punctul de vedere. Oricum, el este cel care trebuie să intre acum în closet. Femeia, mult mai menajată în război, îşi reia locul în portbagaj. Este momentul ca vechea răfuială să ia sfârşit. Capitolul al IX-lea al romanului e dedicat răfuielii.

Aici este cazul să spunem că, de-a lungul întregii aventuri, un alt personaj a fost de față la urmărirea celor trei. El e însuşi autorul cărții, îngrijorat de soarta eroilor săi. L-am văzut în capitolul al II-lea luând o limonadă pe când se înfiripa dragostea celor doi, l-am zărit în capitolul al V-lea, când trenul de Atena abia pornea, purtând chipiu de controlor de bilete, l-am cunoscut în tranşee, pe front, mâncând lacom supa cu arpacaş şi aşteptând să înceteze bombardamentele nocturne.

Acest personaj, iată, intervine, tocmai în clipa răfuielii. Cum acționează el? Ce zice? Care sunt mobilurile activității sale? Ştiindu-se puternic, el scoate din closet pe plăpumarul înfricoşat şi-l trimite acasă, promițându-i, prin cuvinte convingătoare, că va aranja lucrurile. Să-şi vadă liniştit de sfoară şi darac, de ciubuce şi căptuşeli, că ştie el cum să procedeze. O ia apoi de mână pe soția infidelă, îi asigură pe viitor o oarecare linişte în familie, lucru pentru care tânăra femeie nu-i poate rămâne decât recunoscătoare. Îl conduce apoi pe micul funcționar dintr-un vagon într-altul, demonstrându-i că viața e scurtă, că dragostea e fragilă, chiar dacă e dragoste adevărată, că mai sunt pe lume femei... Cum trenul a pornit din stație iar cuvintele autorului nu par prea convingătoare - lucru pe care l-a observat şi critica, dealtfel -, funcționarul se opune, face scandal, nu permite amestecul nimănui în afacerile sale intime, pălmuieşte pe autor, autorul ripostează, agresivul îi replică cu grenada, călătorii sunt înspăimântați, cineva trage semnalul de alarmă. De atâtea ori vinovat, ultima vină fiind oprirea trenului, lucru nepermis pentru un mic funcționar de bancă, amantul rămas singur aleargă peste câmp, trece printr-o grădină (în capitolul al XIII-lea) şi-apoi iese din carte, înjurând şi amenințând că se va adresa justiției. Autorul, a cărui conştiință profesională nu dispăruse cu totul, îşi dă seama că n-avea dreptul să intervină brutal în cursul acțiunii narației sale, astfel că îşi trage încet mâna din capitolul final al romanului, îşi potoleşte înverşunarea şi acceptă, în cele din urmă, să se împace cu adversarul său. Romanul se încheie cu o floare, desenată de autor la sfârşitul operei sale, după ce s-a asigurat că plăpumarul trudeşte corect la masa lui, că soția plăpumarului îşi vede conştiincios de căsnicie, iar micul funcționar şi-a epuizat stocul de grenade, distrându-şi colegii holtei, împreună cu care a dărâmat o sobă. (Editura "Azi şi ieri", Galați 1947.)

PEER VAN DORI*: "Voința de a face".* - Cine îşi închipuie că este uşor să dai foc unei biblioteci se înşeală amarnic. Treaba e tot atât de dificilă, de complicată ca şi atunci când vrei să dărâmi un oraş. Omul modern, hrănindu-se cu ştiri de prin ziare, martor al multor înfăptuiri spectaculoase, dar, la drept vorbind, destul de izolate, crede că uneltele construite după ultima tehnică, miraculoasele instrumente ale ştiinței contemporane îi şi aparțin din momentul publicării invenției în revista de specialitate. Dar trec uneori zece şi chiar douăzeci de ani de la descoperire şi oamenii de rând încă nu se bucură de binefacerile ei. Este cazul, printre altele, al ciorapilor de lână cu deget, care au fost împletiți pentru prima oară în Anglia, în 1914, şi care n-au devenit bun de larg consum decât abia după cel de-al doilea război mondial. Treizeci de ani de aşteptare! Mai mult încă: prin 1908, un medic algerian de origine franceză izbutea să prepare o loțiune grasă împotriva rictusului sprâncenei la unele persoane suferind de autoritate agresivă. Efectele erau extraordinare, bolnavul tratat timp de câteva săptămâni devenea afabil şi îndatoritor, sprânceana afectată se îndrepta, o bunăvoință fără margini i se desprindea de pe chip, înseninând prin simpatie viața celor din jur. Erau suficiente alte două săptămâni pentru ca sechelele urâtei boli - infatuarea, vorba răstită, fraza încărcată de scuipat şi construcții adverbiale paralele, sincopate de sughiț - să dispară pentru totdeauna. Ei bine, cu toate dovezile clinice, cu toate succesele dobândite în laboratoarele europene pe hamsteri şi broaşte, loțiunea n-a putut fi pusă în comerț decât cu mare, prea mare întârziere, abia după o jumătate de secol, redând societății, destul de tardiv, oameni valoroşi care îşi pierduseră speranța că vor mai putea zâmbi. Şi problema încă nu este definitiv rezolvată, pentru că medicamentul rămâne exagerat de scump, sunt oameni care, neputând achita costul rețetei, se resemnează să suporte chinuitoarea crispare a sprâncenei, să terorizeze pe alții. Eradicarea acestei maladii nu va fi posibilă, după opiniile Organizației Mondiale a Sănătății, înainte de secolul următor, când eforturile bugetare ale unor țări vor permite prepararea loțiunii în cantități suficiente. Ştiința ne oferă satisfacții, dar şi destule deziluzii. Construirea acelui aparat acționat pe bază de potasiu şi fosfor, inventat de doctorul Herman Naske din Himmelburg, menit să incendieze şi să transforme în cenuşă orice bibliotecă nu constituie o soluție pe care să ne bizuim. Maşinăria este extrem de greoaie. După cum ne dăm seama din rapoartele experților care au vizitat pe inventator şi au cercetat aparatul, instalația solicită, pe lângă agregatele care o compun, foarte costisitoare, cadre de tehnicieni cu înaltă calificare, cunoaşterea amănunțită a literaturii universale, opinii critice în legătură cu diversele opere ce alcătuiesc biblioteca menită să fie transformată în scrum, în cadrul demonstrației care a avut loc la Leipzig, urmărită deopotrivă de experții noştri, au reieşit şi alte inconveniente, printre care sunt de amintit: rezistența deosebită a lui Platon în fața soluției de fosfor alb, violența sonoră a volumelor de exegeză care ard, după cum se ştie, în grupuri

compacte, şuierând. Într-o scurtă notă anexată raportului se menționează şi faptul că trâmbele de foc, cu toată puterea lor de penetrație, nu sunt suficient de rapide, astfel că înainte de a cuprinde rafturile, unele cărți ies din rând, unde nu mai suportă presiunea, cad pe podea şi, netezindu-şi o clipă penajul, îşi mai află forța spre a-şi lua zborul prin ferestre, salvându-se aiurea.

Desigur, se prefigurează şi o serie de avantaje, cele care au şi îndreptățit pe unii să considere aparatul drept o invenție epocală. Ne-au fost semnalate, astfel, vioiciunea flăcărilor, gradul înalt de ardere, ce permite transformarea unor colecții în cenuşă cu un mare procent de leşii, culoarea plăcută a combustiei. Inventatorul şi-a exersat timp de mulți ani mâna şi ochiul printre bibliofili, pentru a putea aprecia finețea unei hârtii satinate, profunzimea literei, rezistența unei legături în piele de vițel.

Câteva experiențe ale savanților noştri din trecut sunt prețioase. Prețioase sunt de asemenea sugestiile unor oameni simpli. Barrientos, un priceput frizer din Guadalajara, a incendiat, îndată după recucerirea oraşului, marea bibliotecă a Congresului, având la îndemână, lucrul este aproape incredibil, doar o sticlă cu gaz şi o cutie de chibrituri. Modestia mijloacelor el a suplinit-o cu o ingeniozitate ce ne apare extraordinară: a aprins pe rând şomoioage de hârtie, îmbibate în uleiuri tipografice, pe care le-a înfipt la distanțe egale, printre cărți. S-a dovedit că bunul lui simț aşezase şomoioagele fără calcule prealabile, exact între operele originale şi cele de contrafacere, utilizând, repet, fără nici cea mai mică cunoştință de specialitate, acel spațiu numit de bibliofili *zonă de ficțiune.* Un altul, Alcuno Fuentes, de profesie lampagiu, ajutat de câțiva ostaşi cu suflet, a reuşit să aprindă, după sistemul "din şapte colțuri deodată", frumoasa bibliotecă a avocatului Marino Rodriguez de Salvia, compusă din câteva mii de manuscrise, texte vechi şi incunabule. Focul s-a extins repede, începând cu cărțile disparate şi terminând cu cele aşezate în vrafuri. Cei care au urmărit incendiul stau mărturie că operațiunea a durat relativ puțin, obținându-se la un moment dat chiar flăcări larg deschise, ruguri înalte, arderea împlinindu-se complet, cu minimum de rebuturi.

S-a constatat că doar versurile:

...Comme, aimable bête,
( ) coupe fend dard,
Et, des pieds tete,
Un air subtil, un...

au mai rămas dintr-un Baudelaire în piele.

În ce mă priveşte, am încercat la rândul meu câteva soluții. Experiența mi-a fost oferită de faptul că am fost luat în armată, printr-o fericită întâmplare, încă la începutul conflagrației când armatele germane era dispuse să pună la dispoziție celor cu talent toate mijloacele necesare unei bune activități. Am călătorit mult, dintr-un capăt la celălalt al Europei, am avut putința să cercetez din timp toate soiurile de hârtie, iar în ce priveşte combustibilul, n-am fost pus în situația penibilă a altora, dându-mi-se pe mână benzină de avion, grenade, aruncătoare de flăcări. Mi s-a dat cu generozitate posibilitatea studierii planurilor Bibliotecii Naționale din Paris, încă înainte de intrarea trupelor în capitală, şi am primit informații detaliate despre fondul, dispoziția şi aranjamentul celor mai multe biblioteci departamentale, convingându-mă cât de exactă este pregătirea specialiştilor nemți, atât în ce priveşte biblioteconomia, cât şi tactica generală.

Condiții istorice, pe care n-am să le analizez aci, nu au permis o incendiere corectă a tuturor obiectivelor însemnate pe hartă. După cum este cunoscut, au rămas în picioare, după încheierea ostilităților, numeroase biblioteci şi colecții din diferite țări. Totuşi, experiența dobândită nu e de disprețuit. Sunt în măsură să afirm, şi n-aş vrea să se ia drept uşurință sau îngâmfare afirmația mea, că sunt în stare să ofer servicii prețioase oricărei întreprinderi viitoare ce îşi propune scopurile amintite. Aş putea înfăptui lucruri extraordinare, priceperea mea interesând aspecte felurite, zone importante ale culturii tuturor timpurilor...

Înainte de a încheia expunerea sa, Peer van Dort respinge categoric opinia după care alte metode, înfățişate şi susținute de persoane care n-au nimic comun cu ştiința, ar putea contribui la realizarea aceloraşi scopuri. El se ridică cu vehemență împotriva celor care, vulgarizând problema, susțin că bibliotecile pot fi anulate prin tăierea măruntă a paginilor, din zece în zece, cu descleierea organizată a coperților şi ferfenițirea materiei dintre ele. Nu ne este îngăduit să ne întoarcem la metodele meşteşugăreşti de altădată. Dealtfel, epoca civilizației recunoaşte încă dinaintea incendierii Bibliotecii din Alexandria superioritatea focului.

Unde am putea ajunge, se întreabă pe bună dreptate autorul, dacă, ignorând binefacerile focului, ne-am apuca să distrugem rafturile şi pereții cu barosul şi ranga? Operațiunea s-ar degrada până la aspectul unei răfuieli mărunte, nedemne. Da, poți utiliza, fireşte cu măsură, barosul, ranga, şicanele, otrava împotriva autorilor, asta este altceva, procedeul poate fi acceptat în măsura în care se lucrează individual, obținându-se o diminuare a afluxului de carte în biblioteci. Dar a purcede la distrugeri pe rază mică e echivalent cu a încerca să inunzi Italia lărgind canalele Veneției. Nu pot fi acceptate, din aceleaşi rațiuni, nici bombardamentele, pentru că bombardamente în timp de pace se organizează cu mare anevoință, cu aprobări speciale şi nu fără cheltuieli împovărătoare pentru bugetul public.

Argumentul după care prinderea în obiectiv a unei mari biblioteci este destul de precisă, incluzând sub căderea bombelor şi alte biblioteci (particulare), nu e convingător. S-a văzut, şi autorul a fost martor, că în timpul războiului bombardamentele grele n-au nimerit bibliotecile cunoscute, ci numai caravane de refugiați, spitale şi scoli cu biblioteci mici, cu indicativul C.Z. 875-94-39, randamentul fiind mai curând un motiv de ruşine şi neputință, decât de mândrie.

Din nefericire, Peer van Dort n-a izbutit să-şi tipărească opera, manuscrisele ei s-au aprins de la sine, în miezul unei zile a lunii lui cuptor. (Editura "Hermann Faukner", Berna 1962.)

BRUNO MARINNA: *"Moartea generalului".-* În volumul său, care însumează peste opt sute de pagini, Marinna, un vechi combatant pe frontul de la Marna, demonstrează imposibilitatea practică şi teoretică a morții unui general. "L-am văzut pe Champignon lângă mine, căzut într-o rână lângă adăpostul în care refuzase să mai rămână, bombardamentul de artilerie continuând încă de dimineață. Ziua era ploioasă; şrapnelele răscoliseră terenul, soldații diviziei noastre se comportau ca nişte lei, menținând pozițiile, îndeosebi cota 67, în ciuda puterii de foc revărsate cu disperare peste noi. Generalul a ridicat mâna la piept imediat după prima explozie, a spus "băieții mei, dragii mei", apoi, când cel de-al doilea proiectil a bubuit în stânga, s-a încăpățânat să se îndepărteze de locul în care se afla, voind să mă caute. Aici, în acest tranşeu plin cu apă, a început să se împleticească, apoi a căzut.

Căderea lui nu era convingătoare, învățasem încă în şcoala militară că un general nu poate muri, că alunecarea nu e decât o aparență, că rana din trup nu poate fi nici pe departe adevărată. False sunt, de asemenea, horcăitul, strigătul stereotip "băieții mei", hemoragia, darea ochilor peste cap. L-am tras de îndată spre adăpost, lupta cu trupul său voluminos a fost penibilă, l-am descheiat la veston. "Domnule general, i-am spus, nu-i nimic, bazați-vă pe credința mea nețărmurită, sunt lângă dumneavoastră, fiți încrezător în steaua generalilor." El m-a privit cu ochii ficşi, abținându-se de această dată să mă mai contrazică, şi-a sprijinit umărul de brațul meu şi, în loc de alt cuvânt, făcu din buze un țț, mai curând gutural, îi aflai cu uşurință rana, era în zona inimii, o gaură neagră, urâtă, sângele proaspăt se mai scurgea din ea. Nu mai respira, mâinile i se răciseră şi privirea nu mai avea nimic înfricoşător, dar am dedus din atitudinea lui că doreşte să preiau comanda.

Nu-l puteam lăsa singur, îi vorbii în acest sens, generalul refuză însă printr-o tăcere semnificativă, binevoitoare. Căutai pe cer steaua generalilor, despre care îi vorbisem, dar nu se înserase, astfel că steaua nu se zărea, îmi înfrânai intenția de-a apleca urechea pe pieptul lui, de groază şi de silă. Se vedea cât de colo că generalul îşi dase sufletul, neputința sau sila mea puteau fi înțelese de la sine. Privindu-i cadavrul cu mult respect, gândii să-l târăsc de îndată în

şanț, să-l scufund în băltoacă şi, dacă trupul lui umflat se opune, să-i apăs pieptul cu cizma, ca să-şi poată găsi în sfârşit odihna.

Soldații diviziei noastre se luptau ca nişte lei, asta am mai spus-o, dar o repet pentru că, exceptând câteva văicăreli regretabile, oamenii continuau să alerge în jurul tunurilor, convingându-mă că fac o treabă merituoasă. Generalul mă privea cu satisfacție. "O făcuşi de oaie, domnule general, şi când? tocmai acum, la spartul târgului, îi spusei camaradereşte; peste o jumătate de oră va cădea seara şi nemții, băieți cuminți, se vor retrage la culcare." Interlocutorul meu părea să nu fie de acord, el, care îi cunoştea pe nemți mult mai bine decât mine; mă privea cu ochii holbați, vădit ironic, gulerul vestonului îi era înspumat de sânge.

Simțeam nevoia să-l aud retezându-mi pălăvrăgeala. Doream arzător să-mi transmită măcar o comandă. Cum însă tăcea, şi se pare că avea motive să tacă, încercai să-i explic câteva aspecte ale situației, începui destul de stângaci: "Sunteți un om de inimă..." (gafa nu trecu neobservată, o regretam, omul se cam supără, sau poate mi s-a părut), sunteți-un strateg neîntrecut, nu ştiu cine v-o fi pus să alegeți acest teren nenorocit ca să ne adăpostim. Puteam foarte bine să rămânem ceva mai la spate, lângă sat, apărați de colinele acelea cu pruni, casele din sat au paturi moi, găseşti de-ale mâncării, se zice că sunt acolo multe văduve tinere, bărbații lor slujesc cu credință, sub comanda altor generali. Am fi fost apărați ziua de perdelele acelei pădurici, am fi avut răgazul să alergăm după cai prin sat şi tunurile nu ar fi rămas înțepenite în noroaie, ca să nu mai vorbim că ne puteam îngropa morții comod, în cimitirul satului, nu aşa... scuzați-mă că vorbesc despre moarte, nu ştiu ce-mi veni... în familia mea de mici funcționari înrăiți de nevoi nu se vorbea niciodată de moarte. Fricoşi din fire, dar şi din pricina prea multor necazuri şi amenințări, am învățat de timpuriu să-mi cruț viața, că n-avem decât una, tot astfel neamurile mele până la verii de-al doilea. Aşa că nu se vorbea de moarte printr-un consemn tacit, cum nu se vorbea despre fuga mătuşi-mii Sisi cu un chelner, şi nici când trecea pe stradă o înmormântare nimeni nu alerga la poartă şi nici nu sta la fereastră, bunica sancționând pe cei care cedau curiozității, ca şi pe cei ce avuseseră prostul gust să organizeze asemenea spectacole însoțite de fanfară. O pişcătură de albină, un furuncul, un strănut ne aminteau că moartea există totuşi. Schimbam vorba şi treceam repede la alte preocupări: unchiul Samson, de pildă, deşuruba sau înşuruba nişte fiare, organe ruginite ale unei maşini de decorticat mazăre, salvată dintr-un depozit, cândva.

Totuşi frica ne urmărea mereu. Ne paraliza gândul şi picioarele ori de câte ori ne aminteam că dincolo, spre Transformator, în vecinătatea râului, se află sanatoriul de tuberculoşi. Locuitorii oraşului n-aveau de-a face cu cei din sanatoriu, bolnavii urcaseră spre munte din localități îndepărtate, însă ştiau bine că apa de pe conductă era

trasă din albia râului şi că râul acela, destul de limpede dimineața, spăla haznalele sanatoriului spre prânz. Concetățenii mei nu erau scârboşi, se bălăceau în noroaiele ulițelor cu superbă distincție şi indiferență, cei din familia noastră însă se arătau îngrijorați, îi vedeam cum se tot chinuie să fiarbă apa, s-o strecoare, să o pritocească. Nu murea nimeni, se produceau însă frecvente indispoziții, unchiul Boulanger devenea mereu mai rumen la chip, pielea umplându-i-se de o eczemă de care n-a scăpat niciodată. Vară-mea Sonia, spălată cu apa fiartă despre care vorbeam, a răcit într-o zi şi a murit de meningită. Nu se poate spune, domnule general, că trăiam liniştiți, cum s-ar fi cuvenit, interdicția de a vorbi despre moarte creând, după cum vă puteți închipui, o oarecare nelinişte şi nervozitate în familie.

Cartierul în care locuiam era pitoresc şi nu suferea niciodată din cauza iernilor geroase, nici a căldurilor de vară excesive. Doar o dată sau de două ori pe an, nu ştiu ce fenomen ciudat transforma mişcările de aer obişnuite în vârtejuri pustiitoare. Am văzut mai multe asemenea vijelii; mă voi strădui să vă raportez exact, ca să înțelegeți despre ce era vorba. Toată ziua fusese un timp frumos, dar pe la ora cinci, trâmbe de praf au început să se năpustească asupra noastră, întunecând cerul, apoi s-a pornit un vânt îngrozitor, cu rafale ce păreau adevărate bice ale naturii. Copacii se rupeau de-ai fi zis că sunt bețe de chibrituri, pereții caselor se clătinau cum se clătina ieri în zori adăpostul nostru sub bombardament, în general, ploile erau binefăcătoare, răcoreau atmosfera, potoleau praful, înviorau verdeața. Dar atunci, după o oră de învolburare, cerul s-a înseninat şi animalele curții au putut ieşi de prin coclauri. Au început să curgă şuvoaiele de pe râpa din spate, apele adunate aflându-şi cu greu drum. Torentele veneau mari, amestecate cu bolovăniş, cu crengi rupte, cu pământ. Rupeau totul în cale, intrau în casele descoperite, curățau zăgazurile, surpau pereții. Lucrurile s-au potolit către seară, cam pe vremea asta s-a făcut linişte, nu mai auzeai din nămoluri decât horcăitul porcilor şi văicărelile femeilor (toate femeile sunt slabe de înger şi plâng pentru mai nimica-toată). Poate că nu fusese atât de rău pe cât boceau ele, ca să se aleagă cu ajutor de la primărie.

Motive mai însemnate de frică ne dădeau alegerile. Se fixa din vreme ziua alegerilor, hotărârea avea ceva solemn şi sărbătoresc. Las deoparte perioada de pregătiri, nu lipsită de un farmec al ei, şi îmi permit să vă rețin atenția asupra evenimentului cu pricina, încă de dimineață, tata - vechi şi constant radical - pleca la urne. Înainte de a trece şi vecinii noştri spre şcoală, tata se întorcea acasă cu datoria împlinită, ceea ce nu s-ar fi putut crede, după înfățişarea lui. Hainele îi erau rupte, din buză îi curgea sângele şuvoi (mai abundent decât curgea adineaori din rana dumneavoastră). Schilodit la picior de o lovitură pe care el o considera uşoară, ne vorbea chiar în acest

sens despre un cumnat al său înjunghiat, nu înțeleg ce legături găsise el în toată chestia asta. Soseau pe rând, mai târziu, unchii mei, tot atât de radicali ca şi el, bătuți măr, cu ochii învinețiți şi mâinile zdrobite. Vorbeau înflăcărat, în cuvintele lor mustind a sânge răzbăteau mândria şi intoleranța. Relatau ticăloşii înfiorătoare, evitând să rostească măcar un cuvânt despre moarte, pentru că era, îmi permit să mă repet, absolut interzis în familia noastră. Aceste rezultate fuseseră probabil prevăzute, altfel nu-mi explic de ce, cu multe săptămâni înainte de alegeri, toți ai casei, cunoscuți ca oameni de suflet, binevoitori, se întunecau la față, îşi împărtăşeau sfaturi înțelepte, femeile mergeau să aprindă lumânări la biserică, copiii îşi luau mai des porția lor de palme peste gură.

Câțiva dintre ai noştri, începând cu bunelul, povesteau adesea pe înserat despre război. Toți bărbații aveau plăcerea asta, de îndată ce se aflau împreună. Le citeam pe chip scârba şi frica, vă rog să mă iertați dacă vă supără sinceritatea mea, domnule general, ori de câte ori îşi aminteau de luptele cărora le fuseseră martori. Dezvelindu-şi brațele de funcționari harnici, ei îşi răscoleau amintirile şi în încăpere se făcea o tăcere de mormânt (de m-ar auzi mama că vorbesc astfel!), apoi aerul se îngroşa şi pretutindeni nu vedeai alături de brațele lor decât picioare hărtănite de schije, guri căscate peste care plesnise pământul aruncat de suflul bombelor, capete fără corp şi burți umflate sau numai despicate, în aşa fel încât intestinele, organele şi toate celelalte porcării care mucegăiesc înăuntru se revărsau pe iarbă. Aminteau pe şoptite şi despre cățeaua care arunca plumbi de mitralieră, şi despre ursul care, odată început dansul, îngrămădeşte pe capul oamenilor toate cazanele cu smoală ale iadului. "Asta nu fusese nimic, spunea atunci un deştept (mi se pare că nenea François), să vezi acum cum vine japonezu' cu iperita, de-ți despoaie cât ai clipi pielea, în aşa fel că vei vedea oameni într-adevăr goi, cum nu s-a văzut." "Dar ce, crezi că neamțu-i mai prejos? - spunea altul, deştept ca şi primul: vine în avion, te zgândără de sus cât te zgândără, şi degeaba te furişezi în pivniță sau în umbra zidului, el poc! te lasă în nesimțire." Femei gravide împunse în burtă cu baioneta, oameni serioşi cu scrisul frumos şi care n-au lipsit nici o zi de la slujbă erau acum aruncați în văzduh, apoi veneau indivizi de toate felurile, zăcând de holeră, de pelagră, de muşcătura fierului. Aiurea! Vorbeau aşa de curajos pentru că le țâțâia fundul de frică, asta am înțeles-o de la început, noroc că nimeni n-avea voie să vorbească despre moarte, bunica s-ar fi făcut foc, şi ar fi ieşit cine ştie ce altă belea.

Generalul asculta cu interes cuvintele, pe unele le urmărise cu vădită bucurie, îmi făcea semn să-l ridic puțin, pentru că îi amorțise un picior. Executai cu plăcere, dar cu destul efort comanda lui, ce suna prietenească. "Ei, domnule general, spusei, faptele despre care v-am vorbit şi care, sper, nu v-au plictisit, v-au lămurit întrucâtva cine sunt şi cât de mult doresc să vă revăd preluând comanda. Vă rog să mă credeți că, după câte mi-au văzut ochii, nu sunt în

stare să merg în fruntea diviziei. Sufăr de frică cronică."

Generalul clipi din ochi, aprobă mărturisirile mele şi îşi umflă milităreşte pieptul, îşi strânse la gât vestonul, îşi potrivi centura, îşi mângâie cu gestul cunoscut bărbia. Redeveni, în câteva clipe, maiestuos. Spuse cu o voce pe care n-o voi uita şi care ar merita să intre în analele războaielor: "Comunică oamenilor, dragul meu, că generalul Champignon veghează. Atât."

Electrizat de bucurie, alergai înainte să caut oamenii pe care-i ştiam pe-aproape. Nici urmă de soldat. Căutai în spate, către cota 73. Nimeni. Făcui timp de o jumătate de oră o cercetare în adâncime a terenului, investigația se prelungi dincolo de tranşeele duşmane, dincoace de pozițiile noastre. Întunericul mă împiedica să văd la distanță. Într-un târziu, zării două ochiuri de lumină şi aerul îmi aduse în urechi un murmur ciudat Cu toată frica ce-mi zdrobea maxilarele, alergai către obiectiv, indiferent la gândul că cele două lumini ar putea veni din pozițiile duşmanului. În sfârşit, mă aflam în apropierea unui tractor. Semnalizai reglementar în fața farurilor, un țăran cobori de pe maşină şi mă întrebă, în cea mai plăcută limbă franțuzească, cine sunt şi ce vreau. Îi dădui toate explicațiile necesare. Mi le dădu pe ale sale:

Războiul se terminase de câteva zile. Oamenii începuseră muncile agricole, terenul era al dracului de bătătorit, cu toată ploaia căzută în săptămânile trecute, ba mai aveai şi surpriza să te afli aruncat de vreo mină neexplodată. Moartea te pândeşte la fiecare zece metri. "Nu vorbi despre moarte, ducă-se pe pustii - spusei la rândul meu. Chestiunea este că acolo, în direcția cotei 73, se află un general. A fost mort şi mi-a dovedit prin exemplu personal că nu a murit de-adevărat. Generalul meu doreşte din toată inima să continue războiul." "Haida-de!" se mulțumi să spună țăranul şi, oprind de îndată motorul, alese de pe jos un cocean de porumb. "Să-l căutăm împreună. Amândoi, îl vom potoli", spuse.

Mă aflam într-o încurcătură îngrozitoare. Țăranul ăsta era în stare de grosolănii. Îi refuzai serviciile, făcui stânga-mprejur şi o luai la sănătoasa peste câmp, prin întuneric, către locul unde ştiam că aştepta generalul.

Nu-mi era îngăduit să-l las să mă aştepte prea mult." (Editura "Supersonik", Zagreb 1963.)

ALBERT PELISSIER: *"Conversație".* - De un sfert de oră îmi vorbea despre îngrijirile date unui câine care, după ce el ieşise de la cinema, îl urmase credincios până acasă. Subiectul mă interesa prea puțin, ceea ce nu mă opri a-i spune. Îmi zâmbi cu amărăciune. Crezi că se poate povesti ceva mai interesant, mă întrebă, când timpul ce ne stă la dispoziție e atât de scurt? Menirea noastră e de a acționa, de a demonstra că suntem în stare să facem

ceva merituos în această viață, de aceea încă de timpuriu învățăm arta de a nu fi singuri şi de a umple răstimpul întovărăşirii cu discuții. Credeam că te supui resemnat acestei conversații, că povestirea, banală cum e, te ține treaz în răgazul acordat vizitei mele. Lucrurile importante le păstrăm nemărturisite, avem nevoie de a le urmări cu coada ochiului, de a le lăsa să se zbenguie, în timp ce gura înşiră chestiuni neutre, împlinind un ritual. E nevoie să ne amintim că suntem împreună, pentru un aparat de fotografiat chiar suntem, fiecare însă e în raport cu celălalt la sute de kilometri depărtare, doar murmurul, sau cântecul, sau dialogul ne apropie întrucâtva. Cutare stă de vorbă cu cutare, adică noi doi, asta e o iluzie. Mărturisesc, îmi face plăcere. Să-mi expun luminii adevăratele mele gânduri, în afară de faptul că îmi pare o indecență, ar fi o treabă foarte obositoare, întocmai ca atunci când, legat la ochi în mijlocul bulevardului, mi-ai cere să rămân impasibil, străin de goana maşinilor foşnind pe lângă mine. Dar îmi pretinzi încă mai mult, şi anume să construiesc pentru plăcerea ta o versiune a unor întâmplări trăite de mine într-un trecut vag şi foarte particular. La drept vorbind, prețuindu-ți prietenia, poate că aş accepta să fac şi o asemenea nebunie. Cu ce te-ai alege? Nu am avut niciodată darul povestirii, şi chiar dacă l-aş avea, nu văd cum aş reuşi să contrapun nişte desfăşurări epice demult sedimentate în memoria mea unor gânduri vii, actuale, ce ne traversează, ce sunt de o mie de ori mai relevante, a căror gestație ne mişcă acum, nu mai vorbesc cu câtă putere, sângele şi inima. Şi mă întreb, n-ar părea grosolan să-ți împroşc pârâul tău sufletesc, limpede şi armonios, cu noroiul unor cuvinte de care amândoi suntem nemulțumiți pentru că ştim cât de aproximative sunt, cât de murdare se alcătuiesc în frazele pe care le debităm? Propun, aşadar, să continuăm să pălăvrăgim, să ne scărpinam împreună mâncărimea spirituală, să suportăm răbdători ceea ce în mod curent se numeşte o întâlnire între prieteni. Îți vorbeam despre calitatea zgărzilor. Am aflat, în cele din urmă, o curea prin cămara cu vechituri şi, cu chiu cu vai, am confecționat o zgardă lată, pe măsura câinelui, spre a-l putea pune pe lanț şi a mă scuti de o mulțime de necazuri.

* * *

Omul care vorbea îmi era prieten şi nu puteam să nu recunosc că în cuvintele lui se ascund, sau se descoperă, adevăruri pe care nu le bănuisem. Totuşi, mi-am spus, observațiile lui vădesc o oarecare putință de comunicare, dovadă e că unele cuvinte mi-au înfiorat pielea şi au născut în mine un fulg suav din sentimentul recunoştinței. Îi mărturisii îndată ce gândeam. El îmi mângâie amical brațul şi-mi spuse că este mult mai uşor să constați câteva nepotriviri (simțul nostru critic fiind infinit mai dezvoltat) decât să cazi, da, acesta ar fi cuvântul

potrivit, să cazi pe cursul viu al narației ce se prelinge în făptura noastră, undeva foarte în adânc, acum confundându-se cu amintirea, acum ocolind-o şi zbătându-se independent de ea, rareori identificându-se cu realitatea, aproape niciodată aparținând întrutotul ființei, care o poartă ca pe un balast. Narația este creație spontană, întâmplările înfățişate se formează coerent sub ochii noştri, spre propria noastră uimire, aşa cum norii se plămădesc în chipuri surprinzătoare unii dintr-alții, iar adevărul faptelor pe care ne prefacem a le relata rămâne neexprimat.

Prietenii sunt nişte măgari, gândeam, atunci când vizitându-ne, țin cu tot dinadinsul să ne convingă că ei nu mai au nimic de spus, toate fiind de mult spuse, şi încă admirabil, şi sunt şi nepoliticoşi răspunzând afecțiunii cu care îi întâmpinăm, cu refuzuri intelectualiste şi pretenții de neînțeles. L-am întâmpinat cu sufletul în palmă, i-am pus magnetofonul înainte spre a o asculta pe Amalia Rodriguez, mi-a replicat caustic că îl interesează Arcimboldo, foarte bine, i-am spus, şi eu îl iubesc pe trăsnitul ăla, mi-a dat să înțeleg însă că sunt un sentimental neevoluat, atunci i-am dat o replică mai groasă, mărturisindu-i că, înainte de a intra, ascultasem, cu delicii asemănătoare, pe Karlheinz Stockhausen. Ca să nu se înduplece - acesta a fost motivul -, a mizat pe incomunicabilitate. Mi-a citat un nume cu rezonanță japoneză. M-am dat învins. Nu ştiu dacă voi mai rezista la o întâlnire de felul acesteia.

Aş fi dorit măcar să ştiu ce ținteşte, pentru că nu sunt omul care să-mi pierd vremea cu povestiri despre căței şi, cum era dispus să reia expunerea privind dimensiunile cotețelor pentru dulăi, şi cum din scurta noastră dispută ieşisem înfrânt, făcui un act disperat: deschisei fereastra.

În stradă avusese loc - puturăm înțelege după mulțimea adunată - un accident de circulație. O limuzină trăsese lângă trotuar, masca radiatorului şi un far erau zdrobite, un bărbat între două vârste căuta să explice unui agent în uniformă bleu cum se petrecuseră lucrurile. Undeva, mai în stânga, pe trotuar, o femeie frumoasă, într-un fulgarin scurt, privea scena trăgând dintr-o țigară. Printre spectatori se aflau şi măcelarul din spatele casei, şi băiatul de la "Piscicola", şi avocatul care a câştigat în tinerețe un proces la Casație.

Prietenul meu era indiferent la cele întâmplate, nu se întrebă nici măcar dacă a fost lovit cineva, aşa cum mă întrebam eu privind strada, destul că îşi azvârli privirea printre castani şi pronunță un cuvânt, de nereprodus. De fapt, cuvântul merită a fi reprodus pentru că, în cele din urmă, a deschis şi el o fereastră - cea pe care o încercasem fără succes mai înainte: a ființei lui adevărate.

* * *

Rahat! spusese el, privind printre castani. Cuvântul nu mi-a displăcut, ca să fiu sincer, poate şi pentru că l-am auzit ca pe un citat din Jarry sau din Albee, şi întotdeauna pasele scurte de inteligență, citatele trimise lung dintr-un teren într-altul se numără printre materialele subtile cele mai agreabile, nu supără, ba chiar produc o surpriză plăcută şi pot fi fructificate la poartă. Asta nu e. nimic, continuă prietenul meu, de-ai şti tu prin câte am trecut în viață, multe, foarte multe întâmplări îți sunt necunoscute!

Şi începu să povestească.

Aveam zece ani, spuse el, şi se aşează în fața mea pe scaun, aşa cum se aşează un copil de zece ani, cu capul sprijinit pe brațul întins pe spătar, cu un picior bălăbănindu-se dedesubt, cu o tresărire uşoară a umărului ori de câte ori căuta să-şi amintească un amănunt, pentru o clipă uitat. Ştiam că războiul nu ne va ocoli, dar nu-mi închipuisem că va veni atât de repede, încât imaginile pe care le făurisem în mintea mea de copil, după povestiri de toate felurile cu boşi, cu zepeline şi cu Dike Bertha, urmau să fie imediat contrazise de realitate. Nu-mi amintesc bine unde mă aflam atunci când au intrat diviziile brune în oraş, dar ştiu că aveam în față o clădire înaltă, cu trei sau patru etaje, şi că pe balcoanele şi ferestrele ei fuseseră arborate, ca un gest de rezistență, steagurile noastre. Pe bulevard ieşisem prin fraudă, părinții mă ținuseră de scurt, îi urau pe nemți de pe când erau la rândul lor copii, acum eram fericit că le putusem scăpa. Într-o ordine desăvârşită se aliniau pe sub castani motociclete lucitoare, mânate de oameni frumoşi ca zeii, îmbrăcați în pelerine cauciucate cu epoleți, pe cap purtând căşti de oțel cu o tăietură formidabilă. Motocicletele aveau ataş şi pe ataş erau instalate mitraliere - arme atât de atrăgătoare nu mai văzusem niciodată. Înaintea coloanei, am uitat să-ți spun, erau câteva maşini înalte, Volkswagen, cu pâlnii de gramofon, care răspândeau în aer un marş eroic, Wagner mi se pare, de o forță şi de o frumusețe de-a dreptul cuceritoare. Din când în când fluturau de pe motociclete stegulețe galbene şi negre, semnalele erau urmărite atent de oamenii care veneau din urmă încolonați, privind ca de dincolo de lume. Cât vedeai cu ochii, de-a lungul bulevardului, în ceața albastră a benzinei arse se zăreau numai căşti de metal, ca o noapte înstelată, noapte cu stele de oțel.

Copilul care-mi povestea fremăta pe scaun pe măsură ce evoca această scenă, şi cele relatate de el îmi păreau pe cât de adevărate, pe atât de stranii. Într-adevăr, pe bulevard înaintau căşti purtate de o apă de oțel, o muzică gravă, dură, se revărsa de pretutindeni, ca să se amestece cu zumzetul motoarelor. Şi eu văzusem cele două maşini cu megafoane şi, după ele, stegulețele semnalizatoare. Dar la răspântie... Privisem curgerea fluviului de metal de pe terasa casei şi putusem să văd încă de la început pe civilii aceia zăpăciți cum se cațără pe acoperişuri ca să fotografieze şi să atârne, încă unul şi unul, steagurile noastre tricolor. Momentul când coloana s-a oprit l-am prins încă de la început, am avut impresia că la intersecție agentul de circulație încerca să evite o încrucişare periculoasă cu alte

vehicule, dar m-am lămurit îndată că era vorba despre altceva după bubuiturile care au urmat când câțiva motocicliști, descălecând, au alergat spre casa din față, trimițând prin ferestre limbi de foc dese şi pustietoare, din aruncătoarele lor de flăcări purtate în spinare. Au fost azvârlite şi grenade, fațada casei ştirbise dintr-o dată, firma ardea sub steagurile pe care limbile de flăcări se cățărau ca nişte maimuțe. Da, şi mai încolo, la ieşirea din oraş, spre pod, locul se vedea bine de pe terasa unde mă aflam, alt incident oprise coloana. N-am înțeles niciodată ce s-o fi petrecut acolo, ceva se petrecuse, un fum gros se înălța către pod, iar aici, dedesubt, pe bulevard, coloanele care se scurgeau spre Capitală se opriseră, oamenii descălecaseră de pe motociclete, îşi potriviseră spre acoperişurile din jur țevile mitralierelor, câțiva ofițeri se foiau pe trotuare cu pistolul în mână, vorbind tare, răutăcios, poate înjurau. M-am târât pe burtă prin culoarul deschis al etajului şi m-am ascuns în closet. Ştiu că am plâns mult, pentru că impresia aceea de forță de la început se fleşcăise, şi îmi părea mai rău de faptul că vinovați ai dezordinii fuseseră nişte civili oarecare, nişte necunoscuți. Abia mult mai târziu am înțeles că civilii pe care-i acuzasem făcuseră o treabă bună, cum făcuseră isprăvi de necrezut, bune şi ele, şi în alte puncte ale şoselei ce ducea spre capitală. Îl ciupii de obraz pe copilul din fața mea şi-i spusei:

- Nu cred că e satisfacție mai mare decât să vezi o armată invincibilă risipindu-se în dificultăți mărunte. Când am început să pricep despre ce era vorba, anume că nemții intraseră în țară călcând în picioare convențiile şi amenințând totul cu noua ordine, aureola pe care o răspândea tehnica lor militară formidabilă s-a întunecat dintr-o dată. Civilii le dăduseră lecția meritată.

- Care civili? mă întrebă copilul zvâcnind scurt din umeri.

- Cei care arborau steagurile pe balcoane, cei de pe acoperişuri, cei de peste tot. Patrioții!

- Nu ştiu despre cine vorbeşti. Eu îți povesteam despre excepționala forță şi despre ordinea pe care le răspândeau coloanele nemțeşti trecând prin oraş.

- Şi eu îți urmăream atent relatarea...

- O armată ca aceea a pierdut războiul pe nedrept. Nu-mi pot explica de ce.

- Ai să-ți explici când te vei face mare.

* * *

Fu, pentru moment, nedumerit. Apoi dezmeticindu-se puțin, încercă să-mi explice că lucrurile înfățişate în relatarea de mai înainte îşi schimbaseră culoarea, probabil pentru că s-a lăsat stăpânit în timpul evocării de impresia puternică de *atunci.* Doar nu-l bănuiesc de simpatie pentru hitlerişti, ştie el bine ce a însemnat ocupația germană!

Dar dacă a trebuit să fie sincer, continuă el, a căutat să reproducă cu maximă fidelitate. Greşeala noastră este că narăm evenimentele cărora le-am fost martori cu sentimentele dobândite ulterior. De aceea falsificăm frecvent. Eu ți-am oferit câteva impresii ce dezvăluiau experiențele mele, tu m-ai urmărit cu plasa explicațiilor tale, la rându-i deformată de experiențe şi impresii străine, pentru că ştii din relatarea altora că, în marşul lor către Capitală, nemții au fost bine hărțuiți de atacurile patrioților. Dar îți jur că eu n-am văzut aceste scene; e o întâmplare, dar îți jur că nu le-am văzut. Pentru că ți-am promis să-ți vorbesc despre o istorie *a mea,* adevărul mă constrânge a nu-ți face concesii. Te-am avertizat că n-ai să mă poți urmări. Te împiedică de la aceasta propria ta istorie, amintirile tale. Tu i-ai cunoscut pe patrioți şi încă de pe atunci.

Tânărul (copilul dispăruse) îşi aprinse o țigară, îşi smuci umărul şi-mi ceru să-l urmăresc mai departe; doar eu fusesem cel ce i-o cerusem.

După ocuparea țării, continuă el, am fost înrolat în armată. Încercările unchilor mei de a mă sustrage serviciului militar n-au reuşit. Am fost repartizat la un regiment de gardă şi a trebuit să însoțesc coloane militare germane, mai bine zis să-mi pierd vremea pe drum, pentru că nemții n-aveau încredere în noi şi ne purtau după ei doar pentru a le înlesni contactul cu funcționarii locali şi cu populația. Bănuitori, nu ştiau cum să scape de noi, deşi superiorii îi instructaseră să ne păstreze drept garanție pentru situațiile neplăcute. Ne vârau de aceea în trebile cele mai spurcate. Atunci când un general neamț a fost atacat într-o noapte - întâmplările pe care ți le povestesc s-au petrecut în oraşul N. -, grupa mea a fost dislocată de la depozitul de alimente pe care-l păzea, spre a pedepsi pe locuitorii ce-i tăinuiau pe atentatori. Generalul nu fusese atins de gloanțele îndreptate asupra maşinii lui, cu atât mai rău pentru noi, fiindcă preluă el însuşi operațiile de curățire. Ne-au ordonat să ridicăm de la casele lor pe toți bărbații care se mai aflau în oraş, să-i sechestrăm în sala de gimnastică a liceului şi să aşteptăm. Au înjghebat la repezeală un consiliu de război, s-au aşezat în jurul unei mese din cancelaria liceului şi au înscenat acel proces care a dus la împuşcarea a 76 de oameni. Mă cuprinde groaza când îmi aduc aminte de neliniştea celor care aşteptau să li se decidă soarta, fiindcă nemții nu se jucau în asemenea împrejurări.

În timp ce îmi povesteşte episodul, îl privesc pe prietenul meu cu îngrijorare, îndoindu-mă că el cunoaşte bine acele evenimente. Desigur, le-a fost martor, dar în sala de judecată nu putuse intra. Se rezuma deci să evoce reacțiile celor încarcerați, adevărul adevărat scăpându-i.

Eu însă participasem fără voia mea la acel consiliu: generalul aflase că studiam dreptul la Sorbona şi avea cunoştință că-mi trecusem strălucit examenele cu André Martinon. Trimisese după mine, cu ordinul de a mă prezenta în oraşul N. Cum lucram în cadrul tribunalului militar teritorial de care oraşul cu pricina aparținea, m-am

grăbit să-mi procur bilet la prima cursă, gândind că poate voi izbuti să ajung acolo înainte de a se face cercetările în cazul despre care auzisem doar câteva vorbe. În asemenea situații mai poți interveni cu ceva încă pe parcursul anchetei, compatrioții mei ştiu că am reuşit în alte împrejurări să evit, datorită tactului şi cunoaşterii limbii germane, unele consecințe ce puteau fi tragice.

Când am sosit, completul militar era însă edificat: ancheta se făcuse de autoritățile germane, aşa că am intrat direct în şedință. Trebuie să-ți spun, şi este de datoria mea de jurist să țin parte adevărului, că ofițerii germani care fuseseră însărcinați cu elucidarea faptelor lucraseră extrem de corect. Cercetaseră îndeaproape toate circumstanțele, audiaseră câteva zeci de martori, stabiliseră exact cum se petrecuse atentatul şi cine era de vină. Concluziile citite de un maior erau logice şi limpezi. Cei arestați se făcuseră vinovați de tentativă de asasinat sau, şi asta nu le diminua culpa, de tăinuire şi ajutor. Am cumpănit bine fiecare probă şi n-am ezitat să mă alătur, cu toată mila omenească ce-mi strângea inima, celor care condamnau, chiar dacă aceştia se numeau ocupanți. Adevărul se află mai presus de interesele războiului. Aşadar, am semnat alături de înaltul tribunal, condamnarea la moarte.

Prietenul meu ignora în continuare adevărul, astfel că îmi povesti, terciuind în scrumieră capătul țigării consumate, cum i s-a dat ordin să evacueze din curtea liceului familiile celor închişi, cu consemnul de a folosi arma în caz de dezordini, şi cum, în timpul nopții, sentința a trebuit să fie executată. Nu ştiu cum să-ti înfățişez situația în care mă aflasem de-a lungul câtorva ore bune, spuse el, între mine şi oamenii pe care-i păzisem se stabiliseră, în acel scurt răgaz, raporturi esențiale, care-mi creau responsabilități noi, pe lângă cele ce rezultau din faptul că aparțineam aceleiaşi națiuni, că vorbeam aceeaşi limbă. Poate pentru că vorbeam aceeaşi limbă şi puteam să ne comunicăm unele semnale cu totul particulare - exclamația, un gâgâit anume, o sincopă fără conținut semantic foarte precis -, semnale ce constituie un cod mai cuprinzător decât un întreg discurs, începusem să ne înțelegem şi să ne prețuim. Oamenii erau cu totul nevinovați, nu cunoşteau mai nimic din cele pregătite, cei care atacaseră maşina generalului intraseră în oraş în timpul nopții, căutaseră să intre în relații cu locuitorii lui, câțiva martori susțineau că ar fi recunoscut în grupul acelor străini pe un inginer de la căile ferate din oraşul învecinat. Am căutat, folosind înțelegerea stabilită cu cei pe care-i păzeam, să obțin unele indicii sigure care să-i disculpe. Cei întrebați se dovedeau în afara acuzațiilor, unii mi-au spus-o răspicat, precizând că, dacă ar fi ştiut ce se pregăteşte împotriva ofițerului neamț, n-ar fi stat pe gânduri şi ar fi colaborat cu oricine pentru ca atentatul să nu eşueze. N-o făcuseră. Regretau sincer. Oricum, nu încape îndoială: nu luaseră parte la acțiune, pot să jur că erau nevinovați. Asta n-a împiedicat pe nemți să-i aşeze pe rând la zid şi să-i împuşte fără a clipi, renunțând să mă treacă în plutonul de execuție, aşa cum hotărâseră la început. Scârba, disprețul

şi revolta m-au aruncat într-o deznădejde cu febră şi vomismente; au hotărât să se dispenseze de serviciile mele în zilele următoare, când am intrat la infirmerie mai mult mort decât viu. Contribuise la această jalnică stare descoperirea adevăraților făptaşi, printre care se afla, într-adevăr, şi inginerul de la căile ferate.

Sării de pe scaun. Prietenul meu, tânărul, se sperie. Nu cunoscusem urmările acelei întâmplări, chiar înainte de a se ordona execuția trebuise să părăsesc oraşul N., chemat urgent în Capitală pentru altă afacere, şi mai încurcată.

- Ştiu că au existat probe indubitabile împotriva celor arestați - strigai -, cei condamnați la moarte îşi meritaseră... iartă-mă, juristul din mine e în stare să justifice, după atâția ani, o crimă. Oricum, existau probe, sentința era acoperită cu dovezi concrete... Nu văd cum se putea...

- Am fost acolo, spuse grav, printre dinți, prietenul meu. Tu n-ai de unde să cunoşti adevărul. Versiunea publicată în ziare era absolut falsă. Ştirea despre descoperirea adevăraților făptaşi n-a mai apărut. Dar nu are rost să ne mai batem capul cu asemenea chestii, ele sunt îngropate de mult în amintire, versiunea pe care ți-am prezentat-o n-are în perspectiva istoriei o importanță mai mare decât de a ilustra cum se pot face erori în timp de război.

* * *

Interlocutorul sărise o altă etapă a narațiunii. Arăta acum îmbătrânit. Ticurile pe care i le cunoşteam deveniseră supărătoare, trecea adesea cu degetul arătător peste muchia mesei, parcă vrând să înlăture o scamă prinsă sub cristal. Țigara şi-o umezea insistent, cu vârful limbii, înainte de a şi-o aprinde. Mi-a vorbit îndată despre suferințele lui în familie, la serviciu, în viața de toate zilele.

Urmase artele frumoase, dând curs unor înclinații promițătoare. Încă de pe băncile liceului îşi dăduse seama că vârful condeiului surprinde pe marginea maculatorului volume şi contururi neaşteptate. Luase câteva lecții cu o profesoară de desen, citise cu pasiune biografia unor pictori celebri, iscusitele însemnări ale lui Vasari. Îndată după bacalaureat însoțise pe un unchi în Italia şi putuse să-şi confrunte cunoştințele şi îndemânarea cu tehnica unor maeştri ale căror nume le ştia de prin cărți. Piero della Francesca, întâlnit la Arezzo, îl turmentase.

Începuse lucrul îndată ce se înapoiase în țară. Avusese norocul să intre pe mâna unor profesori buni, care, în facultate, nu pretindeau să fie imitați. Pierzându-şi părinții într-un accident de automobil, rămăsese dintr-o dată fără sprijin şi, din cauza unor evenimente asupra cărora nu voia să insiste, destul de sărac. Promisiunea unei burse în Spania nu se putuse realiza. Apoi a început războiul şi a trebuit să plece şi el pe front. Mizeriile războiului le trăise ca în vis, era şi foarte tânăr, fusese dat la şcoală prea devreme. La revenirea acasă, singura realitate era lipsa

oricăror mijloace pentru a-şi continua studiile. A trebuit să abandoneze pentru un timp şi să-şi caute un serviciu. Găsise de lucru într-o editură. Desena coperți pentru romanele despre război, unele imagini trăite reveneau pe frontispiciul cărților care i se încredințau. Asta îi asigura o viață onestă, muncea conştiincios, adesea în desenele lui încerca să fie sincer, deşi activitatea de grafician reprodus în mii de exemplare îl nemulțumea. Unele comenzi de afişe îl încântau pentru moment, izbutea să schițeze lucruri interesante, câştigă chiar un concurs. Ideea că este un artist îi intrase bine în cap şi, după cum reieşea, dăduse probe elocvente de înțelegere adâncă a rosturilor artei. Îşi transformase camera într-un adevărat atelier, acolo mânca şi dormea, acolo îşi petrecea nopțile citind. Era destul de tânăr când şi-a dat seama că îşi trădase prin ricoşeu adevărata lui chemare. Se desprinse pe îndelete, dar categoric, de manufactura pe care o producea în timpul dimineții la serviciu, alcătuindu-şi treptat un alt mod de viață şi de lucru în timpul după-amiezelor. Persoana lui se dedublă pe măsură ce solicitarea la editură creştea, neoferindu-i altceva decât o muncă dură şi destul de monotonă, pe măsură ce simțea că ideile lui se recuperează cinstit şi mulțumitor pe pânzele de acasă.

Nu sunt convins că mă vei înțelege exact - continuă prietenul meu, trăgând cu degetul arătător peste muchia de cristal a mesei - îți voi spune totuşi că o serie de neplăceri, de invidii şi mojicii la slujbă, îndârjindu-mă să fiu măcar tot atât de abil ca şi colegii de breaslă, mă stimulau extraordinar în activitatea mea, convingându-mă că numai acasă sunt autentic. Nu se putea ca o asemenea schismă să nu transporte toate energia şi toată imaginația spre arta mea adevărată. Meseriaş bun la editură, îți mărturisesc cu mâna pe inimă, nu eram nici cât negru sub unghie un artist în realizarea coperților şi afişelor pe care le desenam! Dexteritatea, răspunsul prompt la solicitarea rapidă a unor comenzi, abilitatea dobândită de a-mi etala marfa mă recomandau drept un bun colaborator, pe care se putea conta. Privite cu ochiul de-acasă, lucrările pe care le comercializam mă indispuneau, era în ele o superficialitate exasperantă, virtuțile mele veritabile, câte se puteau număra, nu lăsau nici o dâră în liniile lor, deşi aceeaşi mână realizase tablouri izbutite. Arta este act compensator. Nemulțumirile, câte se adunau în activitatea publică, conştiința că nu cel înghesuit de obligații ziua întreagă este veritabilul mă dispuneau şi mă furnicau ori de câte ori reveneam în fața şevaletului.

Pictura a devenit astfel, în anii următori, un viciu. Mă izolam cu înverşunare de toată lumea, căreia ştiam bine că i-am cedat cele mai rodnice ore ale zilei (ştii ce înseamnă pentru un pictor orele clare ale dimineții), mă retrăgeam în camera mea şi lucram pentru sufletul meu şi pentru câțiva prieteni. Pe atunci tu nu mă vizitai, pe cât mi-aduc aminte,

deci nu ştii cât de dureros, dar şi cât de hotărât a fost tot acest proces care a făcut din mine un Ianus perfect. Amicii care mă frecventau erau surprinşi de duplicitatea mea nevoită şi făceau adesea greşeala să afirme că nu puneam mai puțină artă în oribilele afişe răspândite în oraş. Erau, spuneau ei, două maniere diferite, dar nu numai două maniere, ci chiar două gândiri. Fireşte, era rândul meu să-i contrazic: gândirea era aceeaşi, numai că, o dată constrînsă de comerț şi de necesitățile mele imediate, ea se exprima dubios, în timp ce în condiția sincerității ea îmbrăca haina nobilă a adevărului. Cum viața devenea după război mereu mai grea, părea imposibil să-mi câştig existența cu arta mea adevărată, deci ar fi fost o nebunie să-mi părăsesc serviciul de la editură, cu atât mai mult cu cât obişnuința, cunoştințele făcute îmi economiseau eforturile, îmi împrăştiau anumite griji zilnice. Nu-mi permiteam nici un lux. Am continuat să câştig atât cât să supraviețuiască ființa asta ce îndurase destule privațiuni, şi mai cu seamă arta, pe care o vream scutită de orice fel de compromis. Mă mândresc de a nu fi confundat niciodată domeniile. Mi-am dat seama că asta înseamnă libertate, mai exact spus, conştiința libertății, şi, deşi lucram uneori câte şaisprezece ore pe zi la serviciu, eram bucuros că îmi răscumpăram astfel, pentru mine şi pentru lucrul de acasă, două ore de libertate absolută. Singura alterare mi-a produs-o doar ideea că aş putea modifica proporțiile dintre lucrul public şi cel particular. Aş fi dorit să lucrez cât mai puțin coperți şi afişe, spre a-mi rămâne timp să-mi pot duce la capăt proiectele, de care capul îmi era plin. Ideea aceasta devenea obsesie, strădania şi îndărătnicia mă înverşunau până la a face bădărănii față de oamenii care mă prețuiau, creştea în mine indignarea că norocul nu m-a născut rentier sau escroc. Arta mea a devenit un protest, adresat de fapt nimănui, exprimând panica, neînțelegerea, nepotrivirile. Asta mi-a dat conştiința unei vinovății. Viciul s-a lămurit pe sine. Am hotărât să nu arăt niciodată, nimănui pânzele mele de acasă. Cine ar fi fost în stare să mi le prețuiască, fără a-mi fi răpit cu asta încă o cantitate din timpul care-mi era vital? Pentru că mi-ai cerut să fiu foarte sincer, îți voi spune acum, fără cea mai palidă urmă de modestie, că pânzele mele sunt capodopere, cerându-mi scuze pentru faptul că, vechi prieten, nu ți le-am înfățişat nici ție vreodată. M-ai fi întrebat o mie de chestii despre ele, ai fi simțit nevoia să facem o mie de aprecieri şi considerații. Acest lucru m-ar fi costat însă timp, şi cred că îți este clar: acest timp nu ți-l puteam da, cu toată dragostea pe care ți-o port, pentru că nu-l aveam.

Spunându-mi toate acestea, arăta foarte obosit. Scoase o țigară, o umezi cu mişcări bătrâneşti, îşi gârbovi spatele căutând o poziție mai comodă în scaunul pe care înțepenise. Prietenul meu continuă: toate aceste eforturi de a supraviețui sunt, în realitate, maladive. Dacă arta cere abstragere, împotrivire, singurătate şi, cum văzuşi, neprietenie,

cu greu mă voi lăsa convins că ea poate fi realizată fără puțină nebunie, fără ruperea convențiilor cunoscute. Dacă vrei să plăsmuieşti o operă mare, trebuie să-ți laşi barbă, să te îmbraci țărăneşte, să jigneşti ochiul mondenului de lângă tine, care te-a invitat la o cafea; mai mult, trebuie să-i contrazici brutal convingerile, să macini cu verbul tău cuvintele interlocutorului, care-ți vorbeşte despre fericire, ordine şi îndatoriri. Pentru că aveam nevoie de acel serviciu, de acele nenorocite de coperți, iar instituția în care concepeam, ca orice instituție, îmi impunea aspectul cuviincios al unui funcționar, nu am purtat barbă şi nu am îmbrăcat haina adevărată a austerității. Oamenii m-au luat drept altul. M-au avansat. Am fost şef al biroului de proiectări, apoi al celui de prospectări, şi iată-mă, de câteva luni, director al editurii. Timpul mi s-a subțiat şi, mai mult, sunt acum în cea mai disperată situație, în timp ce toată lumea mă invidiază. De la serviciu merg acasă cu automobilul, ieri m-ai şi văzut alături de şofer, îți păream probabil un om fericit. Dar ştii bine că am refuzat să mă mut într-o casă mai confortabilă, cu toate că anumite obligații îmi cer să invit colaboratorii şi să-mi fac noi relații. Sunt fericit, dar numai în camera mea jumate atelier; condiția de umilință e singurul mediu în care pot încă rezista. Mi-am spus: omule, atâta timp cât mai simți în sânge pornirea de a scuipa pe limuzina unui funcționar de minister, de a lua de gât pe un domn pe bulevard, de a pune o bombă sub şandramaua unei academii - eşti încă om! Ține-te bine! Relațiile mele preferate sunt cele cu oameni nefericiți; refuz să intru în restaurantele elegante în care artiştii cred că-şi pot limpezi gândurile în fața unei mese cu multe pahare. Îmi păstrez bunele purtări învățate în familie, dar mi-ar fi greu să mă rețin de a mă alătura tinerilor gălăgioşi care ar veni într-o zi să spargă geamurile editurii, editurii căreia îi sunt director!

Ciudate gânduri - îmi spuneam ascultându-l, privind îngrijorat cum îşi poartă arătătorul pe marginea cristalului mesei, care ar fi putut să i-l însângereze -, ciudate gânduri şi false: prietenul meu înțelege lucrurile cam anapoda, îl cunosc de atâția ani. E unul dintre cei mai buni graficieni, succesele lui sunt recunoscute astăzi de toată lumea. Ca orice om, are ciudățeniile lui. Ciudățeniile acestea îi dau o imagine eronată despre propria-i persoană, despre propria-i viață. Dacă arta de care-mi vorbeşte, tablourile lui de-acasă, pe care a refuzat să mi le arate, or fi nişte prostioare, poate hazlii, poate numai interesante? Nu are dreptul să jignească pe admirabilul grafician care este. De altfel, uleiul cred că nici nu i se potriveşte. Are o situație socială de invidiat. Nu ştiu ce l-ar putea nemulțumi. Munca extenuantă îl face mai ursuz. Fenomenul l-am mai semnalat şi la alți cunoscuți. Cât despre faptul că nu vrea să se mute într-o casă omenească, asta e o prostie dintre cele mai mari. Un apartament luxos şi toate comoditățile le-ar merita pe deplin.

E sigur că cel subiectiv, dintre noi doi, nu sunt eu. Îl pot judeca mai bine decât se poate judeca el însuşi.

- Şi ce gândeşti că vei face în viitorul apropiat? - l-am întrerupt din relatările sale.

- Dacă nu voi reuşi să-l impun pe artistul care sunt, dacă nu voi scăpa de grafică, de editură, de direcție, mă voi

sinucide. Nu văd la ce bun aş prefera o moarte lentă, îndelungată. Aş putea intra cu scuterul sub roţile unei maşini...

Volumul continuă să înregistreze conversaţia celor doi prieteni până când glasurile lor, din ce în ce mai monotone, se contopesc, apoi, brusc, nu se mai aude nimic. (Editura Perrigord, Nancy, 1958.)

ROBERT LIGHTFOOD: "*Teoria şi practica modernă a măcinării de mare capacitate".* - "Într-o lucrare de sinteză se prezintă stadiul actual al teoriei şi practicii măcinării de mare capacitate, cu exemplificări concrete la prelucrarea minereului de fier, bauxitei şi cimentului. Se analizează căile de perfecţionare a morilor rotative, principiile instalaţiilor de automăcinare cu posibilităţi de separare şi clasare cu ajutorul aerului, controlul şi reglarea automată a instalaţiilor, controlul granulometric al produsului finit şi aparatele moderne pentru măsurarea caracteristicilor granulometrice ale pulberilor foarte fine[1]. Fără a trece cu vederea lacunele care mai persistă în teorie, studiul îşi propune să prezinte ansamblul problemei cât mai complet". (Referinţă transcrisă dintr-o revistă de specialitate). Volumul aduce lumini binevenite într-un domeniu mai puţin cercetat, bogat în probleme dintre cele mai interesante pentru ştiinţă. (Editura "Prometeu", Londra 1962.)

GIORGIO SEMPRONIUS: *"Recuzita".* - Cercetătorul a observat că omul modern, tineretul epocii noastre, nu mai sesizează unele elemente esenţiale din literatura trecutului, nemaiavând reprezentarea articolelor şi produselor pe care cărţile vechi le evocă. El a reţinut faptul că aproape toate cărţile clasice amintesc de obiecte sau fiinţe despre care tinerii, în special, n-au nici o idee. Acestea sunt: *goeleta, arbaleta, spada, berlina, trirema, hidromelul, duelul, pana, naramza, brocartul, labirintul, stindardul, toga, papirusul, trâmbiţa, eunucul, clavicordul, purpura, berbecele, homarul, usturoiul, chitul, inorogul, tridentul, lintea, sparanghelul, colereta, stiletul, sepia, smaragdul, enibaharul, stilul, coiful, lampa lui Aladin, palimpsestul, chitra, alexandrinul, rondelul, mitra, coturnul, racul, oftica, amfora, corbul* şi multe altele. Este aproape imposibil să mai poţi obţine plenitudinea unor imagini poetice care utilizează elemente dintre cele citate, dacă n-ai cunoscut niciodată, în realitate, calităţile produselor şi elementelor cu acele denumiri. Ca atare, cercetătorul a propus conducerii confecţionarea imediată a unor prototipuri, spre a le breveta şi a le introduce ulterior în fabricaţie în micile ateliere meşteşugăreşti.

[1] În ce priveşte instalaţiile de automăcinare, automăcinarea ca proces obiectiv, inevitabil şi ireversibil, vezi James Joyce: *Ulysse*. Cât despre "posibilităţile de separare şi de clasare cu ajutorul aerului", specialiştii trimit în mod obişnuit la antologiile de literatură, la Boisdeffre şi Maurice Picard. De reţinut că, în fiecare proces de construcţie, dialectic vorbind, se instalează încă de timpuriu germenii măcinării şi ai automăcinării.

MATEO ORGA: "*În aşteptare".* Dincolo de câteva amănunte, întreaga noastră viață este o continuă, mare aşteptare. Îl aştept de două zile pe Ricardo să se înapoieze din cruciadă. El întârzie. Va întârzia, desigur, şi după ce se va fi înapoiat. Îmi datorează cinci dinari. Sunt sănătos tun, nu mă mai supără nici încheietura mâinii, acolo unde am fost rănit în bătălia de pe Arno. Starea aceasta de perfectă sănătate mă îngrijorează neînchipuit de mult. Dacă, cine ştie cum, ai în trup o rană, o nevralgie oarecare, dacă ochiul îți lăcrimează uneori, iar piciorul îți şchioapătă, eşti fireşte îngrijorat, dar ştii sigur până unde a pătruns răul. Situația e clară: ai fost încercat, ți s-au cumpănit meritele şi răutățile şi ai fost sancționat pentru ultimele cu rana aceea, cu lacrima, cu şchiopătatul. Dar când n-ai nimic şi te bucuri de cea mai straşnică sănătate? Înseamnă că *încă* nu ai fost judecat, că o încurcătură, o neglijență în acte, o scăpare anumită în sistemul birocratic al evidențelor s-a petrecut, şi atunci te poți aştepta, tocmai în momentele tale cele mai rodnice, mai plăcute să cadă peste tine pedeapsa. În ce mă priveşte, aş prefera să mă doară maxilarul şi un picior, prețul n-ar fi prea mic, dar aş sta liniştit, rămânându-mi prea multe lucruri de făcut cu piciorul celălalt, cu maxilarul rămas teafăr. Îl aştept negreşit pe Ricardo, îmi datorează cinci dinari, dar aştept cu aceeaşi nerăbdare să cad la pat. Poate să se întâmple asta în două-trei zile, sunt sănătos tun şi asta înseamnă că terenul e pregătit. Dar sunt unii care au aşteptat, terorizați de curiozitatea unde îi va lovi, nu mai puțin de şaizeci de ani. Nenorociții! Ce viață mizerabilă! În situația lor, nu te poți apuca de nimic, orice începi, începi sub spectrul provizoratului.

Călugărul Benedict mi-a recomandat să fiu liniştit. A văzut şi a cunoscut oameni care au rămas sănătoşi până la adânci bătrânețe. Lasă că aproape toți călugării înfrumusețează peste măsură realitățile - călugării sunt primii ziarişti pe care i-am cunoscut -, dar dacă ar fi după spusele preabunului Benedict, lumea ar fi oribilă: toți indivizii care compun societatea ar avea un procent nepermis de înalt de certitudine şi, fireşte, de impertinență - şi nimeni nu s-ar mai înțelege cu semenii.

Dacă fericirea mi s-ar înfățişa sub chipul unei tuberculoze osoase, cu localizare florală la picior, stângul de exemplu, treaba ar fi excelentă: aş evita, pe baza unui certificat medical, atât campaniile din Pomerania, cât şi mult aşteptatele întâlniri cu Filip de Anjou, belicosul.

Dar visez fericiri nepermise. Poate că am fost de mult uitat şi gândurile acestea prosteşti abia provoacă supărarea celor care împart pedepsele şi, în loc de ceea ce aştept, mă pot trezi cu un cancer de toată frumusețea. Nu se poate însă să nu recunoaştem că întocmirea lumii este foarte nedreaptă. Maté Rodrigo, pescarul, care are o familie nefericită şi bea de stinge, a putut fi dăruit cu o tuse ce-i congestionează chipul până în vârful bărbii, astfel că stăpânu'su i-a interzis să mai iasă în largul mării, silindu-i pe ceilalți să muncească şi pentru el, ca să nu-i moară familia de foame. Celălalt, ticălosul de Bruno Modi, a fost atins de boala lui Iscariot şi acum trândăveşte pe la curțile

seniorului său. În schimb, mie mi-au lăsat o sănătate de ghiulea, mie - om cu treburi multe, care la patruzeci de ani, deci în plină putere, tot aştept să le încep, necum să le termin vreodată. Dacă ar fi pe dreptate, ar trebui să mi se încleşteze maxilarul, să devină hrănirea foarte anevoioasă, cu tubul de cauciuc sau cu pâlnia, ceilalți fiind convinşi că moartea îmi încheie nasturii, iar eu să pot cerceta în acest răgaz mersul stelelor pe cer, răsăritul şi apusul soarelui şi al lunii. Am descoperit raporturile dintre stele, creşterea plantelor şi acțiunile oamenilor în condiții cumplite, de sănătate perfectă, mereu amenințată, trăgând din greu la socotitul pe hârtie al afacerilor seniorului. Cu cât ar fi fost mai avansate cercetările mele dacă necumpănitul judecător ar fi venit cu câțiva ani mai devreme ca să-şi împartă pedeapsa! Ar fi bună, nici vorbă, şi o fractură nevindecabilă a piciorului, stângul de exemplu, cu posibilitatea prelungirii văicărelilor după trecerea durerii. De fapt, mult mai bună, ca să vorbim cinstit, ar fi o boală spectaculoasă, de pildă apariția pe piept, spre gât sau chiar între ochi, pe frunte, a unei inflorescențe de carne, o excrescență roşie, hidoasă, care să nu atingă vederea, dar suficient de băloasă ca să îndepărteze pe cei din jur. Am văzut undeva, în Africa, un băcan căruia îi mai crescuse un cap. La început, stăpânii săi au fost bucuroşi că omul e mai deştept cu încă pe-atâta. Curând, s-au convins că bolnavul rămăsese, sub acest aspect, acelaşi. Ceva deşteptăciune, totuşi, păstra el în tigve, de vreme ce s-a priceput să răspândească vorba printre cetățenii oraşului că simte cum puțina minte pe care o are se tot mută dintr-un cap în altul, în aşa fel că membrele nici nu mai ştiu de cine să asculte. Ştia, al dracului, să dovedească prin mişcări dezordonate adevărul spuselor sale. A fost lăsat la treburile lui. S-a dus în lume, s-a apucat de poezie, mai exact şi-a reluat activitatea predilectă şi a scris până la adânci bătrânețe piese de teatru, sub numele de împrumut Shakespeare. Unii l-ar fi văzut prin țara englezească. Cine a mai auzit de el?...

S-ar zice, după visele pe care mi le hrănesc, că aştept învierea morților. Eu, sărmanul, aştept pe Ricardo, îmi datorează cinci dinari, trebuie să mi-i dea, oricât de îndărătnic ar fi, îl învăț eu să fie om. Şi Ricardo ăsta, un nefericit! Credea că are să scape de nevoi, spera să-l lovească damblaua şi comandantul să-l lase acasă, are opt copii, i-ar fi prins bine nişte spume la gură înainte de îmbarcare, are nevoie de Ierusalim cum eu de tichie de mărgăritar, acum îşi rupe carnea de pe el pe cine ştie ce dâmb împuțit, prin pustie. Prăpăditului îi plăcea matematica, făcea adunări şi înmulțiri cu zece cifre, în minte, fără plaivaz. Banii trebuie să mi-i dea, dacă l-ar fi lovit într-adevăr damblaua, îl scuteam de datorie...

Cunosc pe unul Cristoforo Luca, om norocos ca nimeni altul, care a căzut de pe cal. Osul pieptului i-a intrat în umeri, iar gâtul i s-a strâmbat, zdruncinându-i omoplații. Din falnic cum era, a devenit o stârpitură. Dar asta şi voia.

Stârpitură fericită. Norocosul stă acasă, ținut de fiii lui, nu mai ştiu câți sunt, desenează toată ziua, maistrul Girolamo Battista Alesse spunea, văzându-i panourile, că artist atât de înzestrat el n-a mai văzut.

O căzătură bine făcută poate desfigura în aşa fel încât oamenii te-ar scoate imediat din registrele lor şi ți-ar da pace. Tibia zdrobită, la piciorul stâng de exemplu, cu deplasarea din şold, ar fi o soluție. Rămâne de văzut, dacă, într-adevăr, lichidele se lasă influențate de apariția şi de dispariția aştrilor. Am verificat doar parțial ipoteza, pentru că tocmai când pusesem semnele şi aşteptam (o, cât de mult aşteptam!) o confirmare, m-au trimis cu flota la Alexandria, pentru înfruntarea satrapului, şi când m-am întors, toate erau stricate. Altă muncă, alte semne, altă aşteptare. Între creşterea plantelor şi dispariția în anotimpul cald a unor constelații (printre acestea aş aminti Orionul) este o strînsă legătură, se va vedea. Cercetarea a trebuit să o amân pentru anul viitor, rămăseseră de notat deocamdată intrările carelor cu bucate, număratul zilelor de praşilă, ieşirile seniorului la vânătoare, totalul vânatului şi al darurilor. Am observat că cei mai nedreptățiți sunt cei care lucrează cu mintea şi sufletul, trebuințele lor în ce priveşte timpul sunt mai mari decât ale celorlalți, cu toate acestea -tocmai ăştia sunt şi cei mai împovărați, nimeni nelăsându-i în pace. Pe țăranul care transpiră în soare, încordat pe coarnele plugului, nimeni nu îndrăzneşte să-l supere cu ceva, nici măcar cu o întrebare. În schimb, ori de câte ori cineva întâlneşte pe unul care meditează asupra rostului oamenilor în lume sau îşi zdrobeşte mintea pentru a găsi legăturile ascunse între fenomene, sau întocmeşte cu gemete versuri, sau cercetează ca mine cerul, îl întrerupe din treburile sale cu fel de fel de întrebări, îl şicanează cu toate amănuntele de prisos ale lumii, îl pune pe drumuri, îl hăituieşte, îl torturează cu prostii şi alarme false. Oamenii resimt o plăcere nemaipomenită să deranjeze pe un cărturar, pentru că meseria asta lasă impresia de huzur, de indiferență şi de sustragere de la îndatoriri. Chiar dacă produsele minții sunt prețuite, părerea generală este că actele gândirii şi ale creației fiind spontane, rezultat al reveriei şi lenei, ele trebuie să coste extrem de puțin. Cunosc artişti foarte înzestrați, batjocoriți de semenii lor pentru că rămân adesea cu privirea în gol, cu degetul sprijinit de tâmplă, şi fiecare găseşte de datoria sa să-i scoată cât mai grabnic din starea în care se găsesc, care este, de fapt, atitudinea specifică a travaliului ăsta. Din aceleaşi motive, categoria respectivă este, până una-alta, şi cea mai năpăstuită, societatea îi pretinde îndatoriri excesive. Cunosc un scriitor spaniol de cea mai aleasă plămadă, căruia i se cere să-şi utilizeze scrisul frumos în alcătuirea de liste de meniuri pentru seniorul său. Cum seniorul a cam scăpătat, activitatea lui constă în a imagina prânzuri fantastice, banchete extrem de rafinate şi a le tot aranja - fireşte, pe hârtie. Bietul om este astăzi autorul unei serii de câteva cărți de bucate, admirabil alcătuite, triste însă. Cercetați atent birourile de intendență, cele de pe lângă grajduri, cele ascunse prin docurile din porturi, şi veți afla acolo, îngropați în

catastife, mii de oameni delicați ce puteau lăsa omenirii opere strălucite; în urma lor nu vor rămâne decât şiruri negre, îndurerate, de cifre şi însemnări, nefolositoare în veci.

Aştept pe Ricardo, nevastă-sa crede că va reveni, ca şi data trecută, nu mai înainte de trei ani, oricum, banii nu sunt pierduți, îmi datorează cinci dinari, în ce mă priveşte mai aştept o febră, un pojar, ceva provizoriu măcar, o chestie d-asta te poate ține în casă, departe de ceilalți, câteva săptămâni, toți se dau înapoi ca să nu-i contaminezi, în răstimpul unei asemenea boli, cu toată temperatura criminală, îți mai găseşti ceva timp pentru a-ți arunca ochii pe cer spre a urmări împerecherea Scorpionului cu Fecioara, laboratorul îți stă deasupra capului, îți mai găseşti timp şi pentru a pipăi ficatul, a controla regularitatea spasmelor intestinale în legătură strînsă cu constelațiile numite şi, dacă febra trece, ai răgaz să faci şi câteva însemnări.

Repet, asta e o soluție provizorie, cea salvatoare rămâne însă cealaltă: o tuberculoză osoasă, o incontinență urinară, deformarea piciorului, stângul de pildă, cu ajutorul cărora te poți clasa definitiv, în folosul integral al cugetării înțelepte.

Îl aştept de trei ani pe Ricardo, bag de seamă că bietul băiat întârzie, acum mai mult decât oricând am nevoie de bani, îmi datorează cinci dinari. Boala pe care o aştept întârzie şi ea. Dacă aş fi mai luminat şi mai curajos, ar trebui să nu mai amân de a-mi strecura piciorul în valțul morii, pentru ca apoi, zdrobit şi îndurerat pentru tot restul vieții, să-mi aflu în sfârşit liniştea şi rostul, spre a scrie tratatul despre raporturile dintre astre şi creşterea plantelor, pe care îl port în cap de mai bine de un sfert de veac.

Galuppi, Menelao, Parini, Alighieri, Diodor din Tripoli, Boccaccio, Prohaska, Dionis şi mulți alții au încercat salvări asemănătoare. Din nefericire, valțul sau ferăstrăul, menghina sau perforatorul nu s-au oprit la timp şi i-au sfârtecat şi i-au ucis fără milă. Erau băieți talentați.

E drept, de la dispariția lor tehnica a mai evoluat, oricum, a evoluat mult mai rapid decât părerile oamenilor despre activitatea cărturarului, azi maşinile au mai mare precizie, ferăstrăul retează mai sigur, la semnul făcut, şi piciorul, stângul de pildă, poate cădea în găleată exact de acolo de unde l-ai însemnat mai înainte.

Ca să nu mai vorbim despre țigară, al cărei fum uscat şi otrăvitor izbuteşte în câțiva ani, mai în glumă, mai în serios, întotdeauna cât se poate de amuzant pentru cei ce privesc la rece fenomenul, să doboare de pe picioare până şi pe cel mai tare bărbat, dăruindu-i fie o anghină pectorală persistentă, fie o sufocare recurentă, iremediabilă, pe care anii şi alte câteva îndeletniciri o potențează până la accidente sublime." (Editura "Sansoni", Florența 1937.)

KARL NIELSEN: *"Inscripție pe un Panteon".* - Întreaga lucrare se străduieşte să ne convingă că nu este vorba nici pe departe de aşa ceva. Titlul i-a fost procurat autorului de un prieten şi, fireşte, serviciul trebuia onorat într-un fel. Prietenia este sentimentul care, legând suav oameni foarte diferiți ca temperament şi adesea ca intelect, le permite să se critice şi să se înjure candid, fără urmările neplăcute ce au loc în cazul altor raporturi. Un prieten care ne-ar dubla factura sufletească şi priceperea cărturărească ar fi de prisos şi, curând, ne-ar provoca plictiseli de netămăduit. Intelectualul adevărat (dar nu numai despre intelectuali este vorba) are datoria de a deschide larg ochii asupra fenomenelor lumii; ori, cum nu are decât doi ochi şi o singură lentilă-etalon, unica salvare e să se însoțească de prieteni foarte diferiți, pentru ca prin ei să pătrundă în zone largi şi diverse, în înțelegeri felurite, verificând totodată modalități extreme de abordare şi apreciere a lumii. Se citează drept caz-limită un individ care şi-a împins antenele atât de departe în realitate, încât i s-a părut firesc ca, atunci când un pericol îi punea reputația şi integritatea sufletească în primejdie, să-şi împingă prietenul în care avea încredere în mijlocul focului amenințător. Confuzia avea loc în planul soluțiilor, sentimentele şi judecata care-l îndemnaseră să procedeze astfel au fost temeinice, nici o altă persoană decât prietenul neputând aprecia mai bine pericolul. De aceea, în mod curent, prietenul la nevoie se cunoaşte. Adevărata prietenie este să acorzi o atât de mare încredere celui apropiat, încât simți irezolvabilă problema dată, dacă nu i-o încredințezi lui. Desigur, rămâne de văzut dacă prietenul acceptă să ardă în locul tău. Paradoxal este că prietenul se dovedeşte util numai în măsura în care te refuză şi, de fapt, te trădează. Adevăratul prieten trebuie suspectat de nesinceritate. Ai nevoie câteodată de contraziceri, de întoarceri de spate, de arțag creator şi de frecvente scandaluri.

Dar nu despre asta este vorba, ci despre motocicletă. Instrument ingenios de locomoție, suport echilibrat al greutății trupeşti, motocicleta face parte dintre obiectele cele mai potrivite a lega sau a desface prieteniile. Antichitatea nu cunoştea maşinăria. E de necrezut cum de s-au putut statornici raporturi de prietenie între oameni care ignorau carburatorul şi țeava de eşapament. De aceea, au dreptate cei ce cred că nu se putea vorbi despre prietenie autentică în acele timpuri. Fără existența motocicletei în viața de toate zilele nu poate fi concepută nici dragostea. Cât de naive ni se par astăzi scrieri ca *De amiciția* sau *Panegiricul lui Traian,* în paginile cărora nu păcăneşte nici un motor, în care admirabilul fum, provenind din arderile interioare, nu învăluie pe oameni într-o aureolă albastră, etern mişcătoare. Marile sentimente nu angajau inimile simple ale oamenilor preocupați, ca Vergiliu, doar de foşnetul banal al copacilor. Recitind *Phedon,* vrăjit de legăturile spirituale dintre gânditori, aştepți zadarnic să sfârâie o bujie înaintea morții lui Socrate; categoric, Antichitatea ar fi avut alt prestigiu în ochii noştri, dacă

motocicleta ar fi existat.

Nu e locul să elogiez aici rostul deplasării în spațiu pe două roți, când motociclistul - cu ochii ațintiți înainte, riguros plasat între linia întreruptă şi bordura şoselei, sensibil la indicatoarele pentru intersecție sau drum fără prioritate - poartă pe şaua secundă un prieten ce refuză să privească peisajul tern prin care treceți, întrebându-te dacă ai schimbat la timp uleiul din baie, dacă foloseşti 410 sau chestia o laşi în seama atelierului, dacă ai mai verificat frâna. Cel din spate acceptă a privi moartea alături de tine, căderea poate fi de multe feluri, cea mai frecventă este deraparea pe o suprafață uleioasă sau pe mâzgă, intrarea triumfală într-un şanț, însoțită de răsturnare, cu aflarea în majoritatea cazurilor a unui obiect marginal - un stâlp, o piatră kilometrică, o tăblie pentru reclame, un câine - de care să-ți sprijini violent capul.

Cel mai mişcător fapt, în toată treaba asta, este însoțirea. Îndeobşte aranjamentele se fac în ajun. Se caută prin telefon un prieten. Câțiva dintre cei sunați refuză. Cineva acceptă. Se fac câteva preparative. A doua zi, în zori, ritualul cere încălecarea motocicletei cu o mişcare detaşată, vie şi sportivă, acceptarea riscurilor solicitând de la subiecți afişarea unei dăruiri depline. Ieşirea din oraş şi aşternerea la drum pune în valoare trăsăturile sportive: ghemuirea, aşezarea feselor pe şaua întotdeauna îngustă, strângerea în jurul gâtului a fularului de lână sau numai a gulerului, tragerea pe urechi a căştii. Mai departe, prietenia se dezvoltă prin accelerație.

Dar nu despre asta este vorba aici. Mai curând despre faptul, evident pentru oricine, că viața modernă e net superioară tuturor epocilor istorice, că niciodată ca astăzi omul n-a âmbrățişat cu atâta generozitate fenomenele universului. Nu ştiu cum s-a deşteptat omul, sigur este că astăzi motocicleta îți procură mai multe informații decât cele pe care ți le ofereau o sută de tratate ale Academiei lui Ficino. Te opreşti cu motocicleta într-un mic sătuc, mergi la oficiul telefonic şi în câteva minute obții legătura cu domiciliul, afli că nevasta urmăreşte un serial la televizor, că băiețaşul îşi demontează mitraliera dăruită de unchiul Onofrei. Intri peste o jumătate de ceas într-un bar instalat pe şosea, schimbi o vorbă cu preşedintele Asociației internaționale de luptă împotriva cancerului, el însuşi motociclist, asculți la aparatul de radio portativ începutul unei melodii abia lansate de Juliette Greco. Apoi citeşti cât se poate de repede "Tricotajele Diolen se mulează perfect pe trupul dumneavoastră de faun", "Crema de noapte Zambila întinereşte tenul", "Introduceți un tigru în motor!", "Numai Pepsi-Cola sporeşte vitalitatea", "între Oslo şi fiorduri, alegeți fără ezitare pişcoturile". "La drum lung, nu uitați Ghidul portocaliu", "Brânza ideală - Crema Trenchcoat" etc., înjghebezi rapid dialoguri platonice cu cei ce circulă anarhic, adăugind culturii proprii un surplus de termeni, caracterizați prin concizie şi culoare.

Aventura se sfârşeşte printr-o înfrățire de destin. Prietenul se ridică mai anevoie, lovitura i-a desfăcut maxilarul şi brațul i se bălăngăne din umăr, încurajator, îți ştergi sângele de pe piept, îți prinzi cu clame tăietura deschisă sub ochi şi trăieşti din plin sentimentul uniunii desăvârşite cu însoțitorul. E o posesiune unică, superbă, față de care dragostea cu femeia care a refuzat să te însoțească, dacă te-a refuzat, pare o glumă mecanică de cel mai prost gust. Roata făcută 8 e un semn al afinității elective, piesele răspândite prin iarbă demonstrează universalitatea.

Dar nu despre aceasta este vorba. Esențial pe motocicletă este să ții dreapta, să faci depăşirile corect, să opreşti motorul ori de câte ori îți pare că pistonul bate cu greutate şi, desigur, să frânezi la barieră înainte de-a intra sub roțile ucigaşe ale trenului, de sub care prietenia se ridică întotdeauna mult diminuată.

În acest sens, poate că *Inscripția pe un Panteon* rămâne datoare cititorului cu o explicație. (Editura "Carbid", Modena 1967.)

JACK DAINES: *"Gândacii mor pe spate".* - Este foarte interesant de ştiut cum poate fi dărâmată o casă solidă şi frumoasă. La început se folosesc; dacă şantierul dispune de macarale, macaralele. Se ia un cablu de oțel, se prinde un capăt de brațul macaralei, la capătul inferior se leagă un bloc de beton de câteva sute de kilograme. Prin mişcarea semicirculară ce se imprimă macaralei, pendulul creat capătă o amplitudine destul de mare, astfel că bolidul de beton se repede cu putere de elefant turbat în ziduri. Indiferent dacă imobilul se sprijină pe amintiri durabile sau nu, zidurile crapă şi cad imediat.

Se poate proceda şi altfel: se sapă o groapă de doi metri în interiorul clădirii, după ce s-au scos lucrurile mai mari din casă, şi apoi se împing zidurile din afară înăuntru, pe rând, cu ajutorul a zece-doisprezece oameni. Construcția alunecă uşor în groapă, astfel că şi cea mai solidă casă se surpă îndată, cu folos.

Se mai poate recurge şi la berbecele clasic. Se fixează un bulumac pe un cărucior cu patru roți (dacă terenul din jur permite manevra), apoi, prin împingerea repetată a berbecelui se izbesc zidurile, ceva mai sus de fundații. Lucrarea cere oarecare pricepere, decizie şi timp.

Una dintre metodele cele mai eficace este utilizarea (cu măsură, fireşte), a dinamitei. Se introduce încărcătura activă în colțurile casei, folosindu-se sertarele, cutia pianului, vazele de flori, casetele intime, se conectează la un aparat central numit şi declanşator, apoi se aprinde electric sistemul. Clădirea se surpă într-o clipită. Pentru ca operațiunea să fie încununată de succes, sunt necesare la început pregătiri speciale, darea de găuri, fisurarea unor grinzi de beton cu pichamerul, demontarea unor instalații care ar putea eventual să reziste, aranjarea şi remobilarea

interiorului. Este necesar a se lua toate măsurile de cuviință, pentru ca în momentul exploziei să nu treacă prin apropiere vreun copil (căci s-ar speria) şi, în orice caz, să nu se afle în casă cineva care să stea la masă sau să dorească să doarmă.

Față de procedeul de mai înainte, care prin violență poate să impresioneze neplăcut pe privitor, este mai recomandabil un altul, în aceeaşi măsură eficace, poate însă ceva mai costisitor:

Se pătrunde în casă, înarmat cu o rangă şi câteva ustensile mărunte, portabile: foarfece (preferabil foarfece de tăiat pomii), ciocan, piroane, frânghie, pilă mare, strung longitudinal şi screper. Se desfac mai întâi conductele de apă şi electricitate, lemnăria, tavanul. Se bat piroane în pereți, în scopul de a forma lanțuri slabe în tăria zidului, se foarfecă tablourile, fotografiile, perdelele. Se prinde frânghia de grinzile slăbite şi se trage. Cu ciocanul se dau jos apoi cărămizile una câte una. Mare atenție la ornamentația de ghips şi la lămpi care, lovite fără menajamente, răspândesc cioburi şi praf. Este preferabil să se desfacă totul cu vârful mai subțire al răngii. Ranga se dovedeşte foarte potrivită şi la detaliile de stil - împinsă, răsucită, săltată. Am văzut case splendide care au devenit ruine în mai puțin de trei ore, şi toată treaba fusese împlinită mai eficient decât cu alte procedee, ca spre pildă dinamitarea sau bombardamentul; metoda aceasta este mai precisă (procentul victimelor scade sub 2 la sută!) iar cât despre satisfacții, ele sunt neaşteptat de mari, pentru că nu e plăcere mai completă, mai delicată decât să vezi cum se sfarmă sub propria-ți mână lambriuri, ciubuce, basoreliefuri, casetoane, ornamente florale aurite sau picturi murale. Foarte atrăgătoare sunt ferestrele.

S-au întâlnit cazuri când s-a procedat la dărâmarea unei femei frumoase prin exact aceleaşi metode folosite la năruirea unei case frumoase. Gravă, penibilă eroare! În primul rând e o greşeală, pentru că femeia frumoasă este, față de o casă, o alcătuire mult mai puțin complexă, înzestrată cu un sistem relativ simplu de încăperi, adesea lipsită de stil şi de sugestii istorice, femeia nu prezintă acea bogată gamă de materiale care şi vădeşte rezistența sub rangă. Apoi, în timp ce o casă are o construcție cvazimuzicală, femeia apare ca o structură rudimentară, liniară, săracă. Dar şi din punct de vedere funcțional se vădesc diferențe: când desfaci parchetul sau stucatura unei case, eşti uimit de perfecțiunea cu care au fost îmbinate elementele, în scopul asigurării unei termoizolații cât mai eficace şi chiar a unei acustici moderne. Nimic din toate aceste prevederi n-a urmărit constructorul la femeie. În timp ce casa a fost clădită pe fundații solide, cu stâlpi de beton sau şină de cale ferată, ce se împreună în bolți foarte afectuos gândite, rezistând adesea îndelung la loviturile berbecelui şi la perfidia dinamitei, femeia este edificată pe piloni subțiri, strâmbi, restul fiind paiantă, trestie şi aparențe. Disproporționată, asimetrică, şubredă de jos până sus, culminând printr-o mătură blondă

sau brună, femeia nu face față decât unor solicitări uşoare; în ciuda şarpantei cu aspect atrăgător, constituția ei apare o îngrămădire de detalii cel mult agreabile cărora le lipseşte însă o linie directoare, o coloană sau legănatul unor ogive sistematic repetate. Construcție ilogică, femeia este rebarbativă la surpare. E bine spus că nu trebuie atinsă nici măcar" cu o floare. S-au întâlnit femei care au provocat adevărate scandaluri la simpla apropiere, unele se opun în asemenea măsură încât produc pagube utilajului pregătit pentru demolare.

Pretutindeni în lume se dărâmă casele frumoase spre a se reda terenurile unor scopuri mai importante; construcții de zgârie-nori, aeroporturi, magistrale. În special pentru a se trage şosele şi străzi se fac eforturi merituoase la Paris şi Sidney, la Milano şi Atena, şi nu este departe timpul când grandioasa lucrare a răngii şi berbecelui va pune la pământ Panteonul şi Galeria Ufizzi, Turnul Londrei, Schönbrunnul, Coliseul. Cu puțină străduință, ajutată de o mai judicioasă utilizare a celor mai adecvate metode de dărâmare, se pot crea în mai puțin de un deceniu condițiile ideale de a se trece la realizarea acelui mare proiect al inginerului Almiro Trampa: transformarea lumii într-un modern pasaj de nivel.

Dărâmarea unei case frumoase este însoțită, uneori, de o părere de rău, surparea zidurilor are ceva solemn şi impresionant. N-am văzut încă semne ale părerii de rău la dărâmarea unei femei frumoase. Aceasta pentru că o casă are o anume utilitate, în ea s-au adăpostit familii, s-au făcut petreceri, pereții au fost martorii unor bucurii intense. În case s-au sinucis oameni, s-au înnodat legături durabile, s-au făcut jurăminte şi s-au desfăcut prietenii. Nunțile, botezurile, despărțirile funerare, banchetele, conjurațiile, percheziționile, amorurile, amenințările, împăcările, audițiile muzicale au avut loc, în genere, între patru pereți şi un acoperiş (de ce acoperişul, care ridică multe probleme la demolare, este adesea trecut cu vederea când se vorbeşte despre cei patru pereți, de care el pare legat?). Tot aşa, operele mari au fost plăsmuite în încăperile caselor, mai frecvent în mansardele sau subsolurile lor. Toate aceste momente şi acțiuni sunt străine femeii frumoase, care, departe de a fi încăpătoare, necum ospitalieră, apare indiferentă față de tot ceea ce reprezintă viață semnificativ trăită, evenimente vibrante. Conformistă, ea nu e capabilă de alte sentimente decât de cele generate în debaralele construcției ei, şi refuză cu îndărătnicie aşezările largi şi statornice. Nu întâmplător înseşi asociațiile feministe din lumea întreagă, apărându-le în abstract, le disprețuiesc: ele nu pătrund în nici un comitet, în nici un organism cu oarecare putere şi influență.

Am cunoscut pe Lago di Garda, cu ocazia vernisajului unei expoziții de sculptură, numeroase femei de o frumusețe răpitoare. Se ştia că sunt contese, baronese, soții şi fiice de mari industriaşi, că altele aparțin clanurilor selecte prin legături mai puțin cimentate legal. Ei bine, în timp ce asistența era preocupată de interesantele lucrări expuse,

am avut prilejul să le studiez îndeaproape structura, să le *analizez* constituția, să le dezbrac din ochi. Materiale ieftine! Cuverturi ambulante! O mână harnică n-are ce alege din blănurile şi bijuteriile lor. Cu un foarfece de croitoreasă, în mai puțin de o jumătate de oră, desfaci totul. Absența unor materiale trainice este evidentă şi, deopotrivă, penibilă. La asemenea exemplare nici nu e vorba de a demola, ci mai curând de a descoase. În ce mă priveşte, am avut ocazia, cu mulți ani în urmă, să descos o femeie frumoasă şi să las, în apartamentul în care am întâlnit-o, un vraf de boarfe parfumate, îngrămădite în mijlocul patului, îmi amintesc că zidurile încăperii rămăseseră, după operațiunea amintită, întregi, solide. Ce poate fi mai elocvent decât această experiență?

Vă amintiți să fi întâlnit vreodată o femeie frumoasă care să înfrunte veacurile? (Editura "John & Sohns", Londra 1965.)

NICOS SITARIDIS[1]: *"De ce este necesar ca Pietre Boulez să fie plimbat printr-o grădină".* - Grădina (autorul se referă la spațiul ce este exclus provizoriu construcțiilor utile şi se populează temporar cu flori, bazine cu peşti roşii, chioşc cu fanfară, anumite jocuri, soare, vară, cald, seara lună) atrage în fiecare zi mulțime de oameni, care dau un singur scop vizitei lor: să se recreeze. Aerul plăcut, foarte pur în mijlocul unui oraş înecat în fum şi copleşit de miasme, invită la sentimente nobile, sugerează gânduri bune, *izolează* de mizeriile vieții. Toate aceste aspecte i-au determinat pe academicianul Nicos Sitaridis să-şi închine eforturile cercetării grădinii ca mediu dezirabil, propice activității umane în general, activității artistice în special. Ilustrul om de ştiință este de părere că, în vasta bătălie ce se dă în lume, între arta tradițională şi arta abstractă (înțelegând prin aceasta din urmă cubismul, taşismul, op-artul, muzica electronică, stokhastica etc.), grădina reprezintă o armă de primă importanță. El constată că arta modernă se lipseşte prea uşor de sentiment; or, acest lucru îşi are explicația în faptul că artiştii nu mai vibrează în fața naturii. Plimbarea prin grădină a autorilor este singurul remediu. A verificat personal aceasta. Foarte ocupat în ultimele decenii, copleşit de prea lungile şedințe, de obligațiile publice, de referate şi minute, începuse să scrie poezii fără sentimente, un fel de formule birocratice cu care îşi închipuia că poate surprinde adevărul vieții. Şi-a dat seama de zădărnicia încercării în momentul când, ieşind de la o consfătuire de breaslă în care se stabiliseră noile baremuri şi procente ale veniturilor artistice, o femeie bătrână, după aspect de loc mizeră, i-a întins mâna, şoptindu-i că e amenințată de moarte prin

[1] Laureat al Premiului Tzandaros, Nicos Sitaridis este autorul, printre altele, al unui *Tratat de floricultură*, în 8 volume, al multdiscutatei cărți de eseuri *Vântură-lume*, al unui *Manual pentru trecerea prin inel*, al unui roman *Cum cântă Panaiotis* şi al volumului de versuri intitulat *Gargaris*.

inaniție. A simțit - mărturiseşte autorul - că persoana nu face parte din categoria escrocilor, în care până atunci încadrase pe oricare nenorocit; a simțit că suferința ar putea fi reală. S-au văzut situații - şi-a spus - în care un individ are o mulțime de motive bine justificate spre a nu putea depune eforturile necesare întreținerii traiului celui mai modest, în inimă s-a răsucit atunci un apendice de sentiment, un fel de combinație între scârbă şi milă. Întâmplarea i-a sugerat ideea de a cultiva acest sentiment. O atmosferă favorabilă creşterii şi dezvoltării, umedă, caldă, protejată de vânturile tari, se află numai în grădină. A inaugurat seria plimbărilor serale în grădină şi a constatat cu bucurie că, într-adevăr, sentimentul firav pe care-l simțise încolțind în ființa sa, se întăreşte şi dă mlădițe noi în spațiul acela, la umbra răcoroasă a unui copac secular. După un timp, binefăcătoarea boare a vegetației a început să influențeze poezia, în care sentimentele au prins butaşi, corzile s-au împlinit şi s-au diversificat.

Trecând la generalizări, autorul şi-a dat repede seama de rezultatele pe care le va putea obține plimbând anumiți autori prin aleile grădinii publice. Invitat să iasă din casă la aer, artistul ajuns la dezumanizare este introdus în grădină, oferindu-i-se generos asistența horticolă necesară.

Minunată e grădina! În ronduri frumos aliniate cresc floricele, unele galbene ca aurul, altele albastre ca cerul, iarba e deasă, mătăsoasă, în ea colcăie viața sub forma unor vietăți gingaşe ce se numesc (miraculos fenomen de terminologie!) gărgărițe, furnici, libelule, efemere, în frunzişul copacilor de tot felul se bucură păsările zglobii, care ciripesc slăvind pe Domnul. Câte o plantă cu floare roşie se înfățişează ochiului ca o surpriză, are o alcătuire delicată şi ingenioasă, şi te copleşeşte gândul cum a ştiut natura să făurească asemenea minuni, spre a le dărui omului în vederea bucuriei ochiului. Iată colo, în boschet, un cintezoi cu cintezoaica lui, zbenguindu-se în razele de soare, ca un imn închinat perfecțiunii, frumuseții. Grădina are şi un lac în care peşti roşii țes în materia lichidă nevăzute pânze. Privirea surprinde jocul acvatic, mângâierea difuză pe care peştii şi-o dăruie reciproc, în timp ce aleg firimiturile de pâine ce li se aruncă.

Spre seară apare din desiş, minunată frunte de poet, luna. Păsările, gâzele, plantele se retrag în linişte să-şi doarmă binemeritatul, fericitul somn. Oamenii tineri se aşază pe bănci, prin cuvintele lor în şoaptă îşi comunică bucuria de a trăi. Îşi împărtăşesc cu emoție evenimentele zilei, satisfacția de a fi muncit eroic pentru progresul omenirii, fiecare la treaba lui, în uzine, în mine, pe ogoare, în laboratoare şi universități. O atmosferă armonioasă se revarsă printre crengile aurite ale copacilor, odată cu polenul lunii, iar dragostea, şi bucuria, şi satisfacția lucrului împlinit, şi recunoştința pentru cel care a înființat grădina, ca şi pentru cei care cu devotament o îngrijesc, umplu sufletul.

Cât de străine îți par acum zvârcolirile lumii, conflictele meschine între oameni, interesele egoiste! Viata

este perfecțiunea preaperfectă, nu rămâne decât să te întorci acasă, să răsfoieşti de plăcere o carte uşoară şi să te retragi mulțumit, cu inima doldora de sentimente alese, la culcare.

Revenind la ideea enunțată în titlul cărții, Sitaridis arată că nu află alt remediu pentru înnobilarea şi recondiționarea muzicii lui Pierre Boulez, decât plimbarea autorului printr-o grădină.

În anexă, volumul oferă o listă cu grădinile publice ale principalelor oraşe europene. (Editura "Onasia", Pireu 1968.)

D. A. HECKERT: *"Raporturi şi fenomene".* - De la un timp, se exagerează cu bună-ştiință importanța factorilor geoclimatici asupra împlinirii personalității. Fără îndoială, temperatura medie anuală, cantitatea de precipitații pe metrul pătrat, intensitatea vântului şi unele detalii de magnetism, dintre care nu trebuie ignorată marea anomalie de la Palazul Mare, au o influență bine determinată asupra formării (sau degradării) integrității în comportament.

Cu toate acestea, factorii geoclimatici rămân destul de depărtați de efectele pe care le constatăm în evoluția curentă a personalității; în condiții normale, nu putem acuza nici ploaia, nici poleiul sau chiciura pentru schimbarea contradictorie a unei plăcute, rectilinii şi armonioase atitudini publice. Raporturile ce se stabilesc sunt atât de forțate, încât Heckert nu ezită a considera pe susținătorii metodei drept spirite antiştiințifice, metafizicieni fără perspectivă.

Personalitatea umană, arată autorul, e mult mai puternic influențată de factori imediați, deşi poate accidentali. Astfel de factori sunt, printre alții, medicamentele. "Îngurgităm cantități fantastice de droguri, fără să mai luăm seama la pericole, notează Heckert; drogurile cele mai binecuvântate nu sunt lipsite de elemente toxice. De aici, răul care se instalează treptat în organism, contribuind din interior la dezagregarea personalității." Nimic mai nevinovat decât un antinevralgic. Aveai o migrenă ce îți făcea insuportabili pantofii. Iei un Veropax, un Veramon, un Ciclostop sau un Juvenal. Cantitate infimă de substanță. Uşor digerabil. Gust plăcut. Ia cu mâna durerea de cap. Vindecă nevralgii, risipeşte stările anxioase, readuce buna dispoziție. Miracolul se produce în câteva secunde: durerea s-a topit, tonusul vital s-a reinstalat. Îți poți continua bucuros, nestânjenit, activitatea, te poți încălța din nou, mai mult chiar, îți vin pofte proaspete: îți exprimi, de pildă, dorința de a vorbi la radio Paris sau de a deschide în Anzii Cordilieri un restaurant pentru turişti.

Fără să-ți dai însă seama, ai încorporat şi câteva fire din substanțele nocive, cu care elementele bune stau de regulă împreunate. O doză, două nu evidențiază răul. De-a lungul unui tratament mai îndelungat, răul, iată, se manifestă acut. Particulele binelui se găsesc întotdeauna disparate şi rămân astfel chiar dacă sunt supuse unor

procese foarte unificatoare. Nu acelaşi lucru se petrece cu particulele răului, care, strecurându-se în organism în etape, izolat, stabilesc repede, îndată ce condiţiile le permit, legături multilaterale, contacte indestructibile, adevărate bariere şi cătuşe ce imobilizează şi distrug tot ce e viu şi curat în organism. Particulele binelui pălesc, încep să tremure, dau din colţ în colţ, caută un refugiu, o salvare, se chinuie, suferă. Fără scrupule, afişând o impertinenţă grosolană, particulele răului le urmăresc fără odihnă, le hărţuiesc, le înghesuie în locuri umede şi fără aer, le batjocoresc cu neruşinare şi le lasă fără cea mai mică speranţă. Ciupite în multe locuri, disprețuite, izolate de sursele elementare de alimentare, particulele binelui nu mai nădăjduiesc să guste lumina zilei şi pier. Multe se sinucid înainte de sfârşitul procesului.

Răul se propagă cu mare viteză în toate ţesuturile. Îl caracterizează violenţa şi pofta de absolut. Personalitatea care a înghiţit pilula se poate aştepta la orice. Heckert enumeră o serie de fapte din care reiese că, asemenea cazurilor de tumori maligne răul este depistat întotdeauna foarte tardiv. Se poate uşor închipui sfârşitul... Unul dintre subiecţii prezentaţi în tratatul său a înghiţit o cantitate de trei vagoane de piramidon. A făcut aceasta treptat, pe nebăgate de seamă, îndemnat de gândul de a-şi ameliora starea sănătăţii, şicanată de un reumatism la glezne. Subiectul nici nu era conştient de volumul apreciabil de substanţă pe care-i dase pe gât, cu puţină apă. Îndată ce a avut în organism un vagon şi jumătate, deci într-un moment în care mai putea apela la un antidot sau măcar întrerupe cura, a simţit cum ceva neobişnuit i se petrece în stomac. A neglijat, atribuind deranjamentul unui chef recent, când nu se preocupase îndeajuns de calitatea vinului. Răul i-a revenit la împlinirea vagonului următor. S-a arătat unui medic. Era târziu: calităţile sale înnăscute, consecvenţa, spiritul de ordine, răbdarea, vigilenţa îi fuseseră simţitor atinse. Gusturile, deopotrivă alese şi ferme, erau esenţial afectate. De unde îşi făcuse un renume din toleranţa şi înţelegerea cu care aborda problemele, acum nu înceta să se tot bage în vorbă, emiţând prostii una după alta. Nu se enervase niciodată, faptul că prin tavan, printr-un complex de ţevi şi defecţiuni, i se scurgea pe masa de lucru şi în supă o apă murdară de pe la băile vecinilor nu-l deranjase. Acum făcea scandal pentru nimica toată, manifesta repetat tendinţa de a lovi cu piciorul, de a smuci mâna infirmierei care se apropia de el cu cele mai bune sentimente. Renunţase la alesele purtări de mai înainte şi în relaţiile cu animalele, fără a-şi închipui o clipă că pornirea de a lega pisica de picioarele mesei se datoreşte piramidonului.

Dar să fie oare atât de discrete semnele incipiente ale degradării, pe cât par să ne convingă faptele? Trebuie să răspundem cu hotărâre negativ - afirmă Heckert. Pe orice prospect care însoţeşte cutioara de medicamente sunt indicate întotdeauna fenomenele secundare, ce ne rezervă surprize semnificative. Se cunoaşte că orice medicament

este considerat în popor drept o sabie cu două tăişuri. Lucrurile cad, aşadar, sub controlul bunului-simț comun. Mă doare ficatul. Iau Pentacortol. Criza hepatică îmi trece. Dar fenomenul secundar, mai persistent decât efectul calmant şi curativ al doctoriei, îmi provoacă dereglări. Să le numesc - le numeşte Heckert: iată, degetele încep să-mi tremure, ochiul stâng trădează tendințe spastice, inima inaugurează o tahicardie polifonică, arsuri paroxistice urcă din coşul pieptului către gât. Gura se lărgeşte, ca şi cum pe ea ar vrea să iasă o minge de ştrand; răcnete prelungi, sincopate duios la anume perioade, trezesc vecinii. Ca şi cum cineva utilizează cauterul, simt unele fierbințeli în zone pe care din ruşine nu le pot analiza, curând mă cuprinde un leşin în care cad ca într-un fund de lac.

Insuficiența renală o tratez admirabil cu Urodonal. La câteva secunde numai după ce-mi administrez doza, arunc cât colo fotografia primei soții, pierdută în timpul războiului într-un dezgustător bombardament inamic, femeie înzestrată dealtfel cu calități neîntrecute, trântesc pe Jean-Jacques Rousseau, pe care îl descopăr dintr-o dată un impostor dintre cei mai periculoşi, sting țigara în crema prăjiturii ce mi-a fost adusă la pat şi proferez aprige amenințări la adresa fiului meu, care nu întârzie să părăsească încăperea. Evident, politica Portugaliei, pe care o admiram cu consecvență încă de pe băncile liceului, îmi apare dintr-o dată deplorabilă.

Ceaiul de tei nu e însoțit de vreun prospect, pentru că e cules de ai casei, în mai, cu scara, sau cățărându-se pe gard, în serile cu lună ce evocă zile fericite şi inundă sufletul cu miresme şi amintiri. Lipsa prospectului nu înseamnă că infuzia asta cu aspect nevinovat nu conține şi particule nocive, care produc fenomene secundare dintre cele mai ciudate. Băutorul de ceai se calmează, e drept, dar acuitatea percepțiilor lui se atenuează până la aplatizare. După primul pahar, acțiunile mărețe ale contemporanilor îmi apar deodată inexpresive, fapte diverse, întâmplări provinciale nedemne de-a reține atenția măcar a unui paracliser. Nevasta încerca, şi izbutea parțial să semene cu fata plăcută pe care o cerusem cândva în căsătorie. Acum se înfățişază mult mai bătrână decât se putea închipui că are să fie vreodată, uscată ca o pastramă şi neîndemânatică. Lucrurile prin casă făceau până de curând o față onorabilă. Ce hală de vechituri îmi stă acum înainte! Praful gros ce s-a depus pretutindeni nu reuşeşte să mascheze uzura înaintată, ştirbiturile, rosăturile, murdăria. La al doilea pahar dezgustul creşte, resorturile spirituale slăbesc şi prefer să cad în nesimțire decât să mai privesc dezagregarea generală. Lucru care se şi întâmplă: curând îmi ies din simțiri, mă duc uşor în jos, absorbit de un tub de clei şi de sacâz şi, dacă nu-mi muşc limba, gustul sângelui fiind singurul care mă mai poate chema înapoi, coborâşul riscă a fi complet. De aceea se şi recomandă ceaiul de tei seara, înainte de culcare; ziua, căderea ar fi ireversibilă.

Mai departe. Doctorul Kneipp, se ştie, descoperise calități curative excepționale în apa de fântână. O durere

de cap insuportabilă, o criză de astm, o artrită cronică, o fractură a coloanei vertebrale, o zdrobire a picioarelor, urmată de amputarea de la genunchi, se vindecă şi astăzi aproape complet cu duşuri. Un vicar din Andaluzia s-a tămăduit de un tic nervos care-i zbârcea în răstimpuri chipul străluminat de gânduri pure, bând în fiecare dimineață, pe stomacul gol, un pahar cu apă rece; servitoarea unui astronom englez, sterilă fără speranță, a dat naştere la doi gemeni reuşiți, tratându-şi maladia şi singurătatea cu băi reci; un primar de târg provincial din Turcia, suferind încă înainte de campania electorală care l-a ales, de insuficiență organizatorică şi tot timpul vieții, de impotență administrativă, după o cură cu apă chioară a devenit dintr-o dată vizionar, forțele latente desferecându-se în mari acțiuni publice, care au şi făcut ziarele să afirme că nu ştiu care bulevard, cutare fundație culturală, cutare reformă sunt creații născute din apă. Şi, dacă exemplele curative nu sunt de ajuns, trebuie adăugat că şi Metternich, şi Clemenceau, şi, mai recent, Mussolini au tras foloase deosebite de pe urma mânuirii furtunului cu apă.

Dovedindu-se un medicament miraculos, apa a fost îmbuteliată, depozitată în canistre şi în fiole, cultivată în laboratoare. Omul nu şi-a dat seama, în orbească lui bucurie, că astfel a consacrat şi a conservat, conform dialecticii, şi substanțele toxice ale lichidului. Bem zilnic trei-patru pahare cu apă. Fără să ne dăm seama, introducem cu seninătate în organismul nostru elementele duşmănoase ale morții. Din umbrarul adânc al muntelui, pe țeava, ne vine în casă germenul care ne va desființa. Luăm o linguriță cu dulceață, un biscuit, o pricomigdală; simțim nevoia - şi tăria sufletească nu e atât de absolută spre a ne opri de la acest act - să dăm pe gât un pahar cu apă. Îndată ne simțim îngreunați, stomacul ni se balonează, ochii ni se împăienjenesc: toxinele pătrunse în organism au şi trecut la atac. În scurt timp, după câteva cisterne consumate, boala apare necruțătoare, ne macină repede, ne distruge. S-au înregistrat cazuri, îndeosebi în zonele cu mari precipitații, în delte sau în bazinele marilor fluvii, unde populații robuste, indiferent dacă îl cunoşteau pe doctorul Kneipp sau nu, au suferit pierderi grave.

În încheiere, D. A. Heckert pledează pentru o farmacopee a bunului-simț, mai adecvată vremilor tumultuoase pe care le trăim. El crede că poporul, în înțelepciunea sa, are de veacuri la îndemână leacuri excelente pentru toate bolile cunoscute şi chiar pentru câteva necunoscute. Cartea invită la reconsiderarea şi explicarea ştiințifică a străvechilor medicamente şi practici numite în popor "zeamă de cuțit", "frecătură de bozii", "rândunica sfântului Ilarion", "ceai de peri răi", (recomandat în afecțiunile oculare), "ceapa ciorii", "izmă de pisică creață", "mătrăgună de casă" etc., medicamente şi practici a căror eficacitate este absolută, în special în cazurile în care pacientul care le utilizează este pregătit să nu se deplaseze dintr-un loc într-altul, să nu respire, să nu mintă, să nu fure, să nu fie ingrat față de părinții care l-au crescut şi i-au dat o educație îngrijită. (Editura "Hypocrate şi frații", Bremen 1960.)

ELVIS LEVERSOHN: *"Datorii reciproce".* - În ciuda faptului că fiecare om prezintă o personalitate care nu poate avea seamăn în lume, că nu pot fi închipuiți doi oameni identici pe suprafața pământului, ne sunt prezentați în această carte doi indivizi foarte asemănători, creați de natură în aşa fel încât oricine i-ar întâlni e tentat să-i îndemne să se cunoască, să se cerceteze, să se stimeze şi să se ajute. Mario Suck, purtătorul unui admirabil nume european, era originar din Mozambic şi nici prin gând nu-i trecea că Mario Puck, cel identic cu el, trăia în Danemarca. Mario Puck se născuse foarte sărac, în timp ce Mario Suck era frizer şi perfora în orele libere benzi neperforate pentru o fabrică automatizată. O nelinişte oarecare, desigur, îi stăpânea pe cei doi eroi, pe motiv că văzuseră lumina zilei la aceeaşi oră a lui ianuarie 1928 – unul mai devreme, iar altul mai târziu, dacă ținem seama de fusele orare. Dar ca să-şi închipuie vreunul din ei că undeva în lume trăieşte un exemplar care reproduce întru totul propria sa alcătuire organică şi funcțională - nici vorbă. Lucrurile nu puteau rămâne aşa. Ar fi fost nedrept.

Se căutară câțiva ani. Dădură la ziar. În cele din urmă se aflară. îşi fixară întâlnire în Italia, în fața gării din Arezzo, locul fiind deschis, lumina propice unei confruntări multilaterale. Se recunoscură imediat, îndată ce se văzură şi se pipăiră puțin. Descoperiră cu deliciu că aveau nu numai organe croite la fel, dar că sufereau deopotrivă de o transpirație excesivă, de o deviere de sept, de unele complexe, de o contracție musculară ce le altera uneori, pe nepregătite, mersul drept şi le destindea sfincterul. Relativ la ultimul neajuns, făcură haz amândoi, când constatară efectul olfactiv.

Îşi jurară să se ajute. Cum identitatea nu-l împiedicase pe Mario Suck să progreseze ceva mai rapid la limba germană decât prietenul său, care cunoştea limba aceasta perfect, similul său învățând mai greu din cauza asemănării germanei cu daneza, fenomen dealtfel cunoscut, unul începu de îndată să-l mediteze pe celălalt, urmând să se lămurească ulterior care pe care. Ca să-l răsplătească pentru strădania sa şi spre a nu produce un dezechilibru somatic perechii pe care o alcătuiau, cel meditat înțelese să-l inițieze pe celălalt în exercițiile yoga, cu care el era din copilărie antrenat, care-l şi ajutaseră să dobândească față de alții, de prietenul său în primul rând, o statură impunătoare, o agilitate deosebită, o dexteritate rar întâlnită în trecerea picioarelor peste umăr, urmată de izbucnirea sângelui pe nas şi pierderea cunoştinței. Exercițiile reuşiră din capul locului, dară uşor sânge pe nas împreună, la aceasta contribuind şi faptul că, în ciuda diferenței de înălțime, cei doi erau perfect egali.

Când mai crescură puțin, iar prietenia lor se consolida şi mai mult, îşi oferiră unul altuia prilejul de a iubi. Mario Suck remarcă o grecoaică de o frumusețe deosebită. Nu surprinse pe nimeni când Mario Puck, evocând frumusețea mamei sale, o frumusețe specific mozambicană, remarcă aceeaşi grecoaică. Se felicitară, îşi dădură întâlnire cu femeia iubită la aceeaşi oră, în acelaşi parc, îi scriseră scrisori identice, cu aceeaşi hârtie indigo. Realizară din asta ceva economii,

permițându-şi să-i trimită acelaşi cadou, un frumos binoclu, apoi întreprinseră o călătorie alături de femeia iubită, prin strâmtorile Cattegat şi Skagerak. Grecoaica se simțea fericită în compania lor, apreciind la unul spiritul viu, spontan, firea optimistă, sinceritatea şi cultura, iar la celălalt cultura, sinceritatea, firea optimistă, spiritul viu, spontan. Erau admirabili: unul era mai gras decât celălalt care, la rândul său era ceva mai gras decât primul. O adevărată plăcere să discuți cu ei, să pălăvrăgeşti cu ei. Mario Suck remarca la un moment dat un vapor care deşira pe cer, ca într-un tablou de Turner, o panglică neagră de fum; Mario Puck remarca şi el, în acelaşi moment, un vapor care scotea fum, deşi vasul era o corabie cu pânze, părea pictată de Turner, cu toate că mai curând amintea de un pictor olandez pe care-l cunoscuse la Hamburg. Băieții povesteau atunci din amintirile lor, unul îşi evoca copilăria, suferințele în urma unui accident de bicicletă, celălalt dădea amănunte mărturisind cât de greu i-a fost să stea două săptămâni în ghips şi să repare roata din față. Grecoaica era vrăjită, recunoscând în fața tuturor că n-a mai întâlnit aşa ceva, că în genere accidentele de bicicletă sunt nepericuloase. Ea mai relata cum unul dintre prietenii săi identici se dovedea un matematician de forță, era net superior celuilalt în această materie, făcând înmulțiri şi împărțiri cu şase cifre, fără ajutorul condeiului, şi cum îi este imposibil ei, care îi cunoaşte şi-i deosebeşte, să afle care e de fapt matematicianul, într-atât de bine îl secondează celălalt şi îl concurează. Oricum, comportarea lor nu **î**ngăduie nici un reproş, cu toate că Puck e mai calin decât Suck, care e doar drăgăstos.

La întoarcere, Italia i se înfățişa lui Suck asemănătoare Mozambicului; Puck remarcă numeroase peisaje daneze. Aceasta, desigur, le spori dorul de casa părintească. Prietenia şi identitatea de vederi îi ținură împreună. Trecură cu bine şocul produs de plecarea definitivă a grecoaicei în America, unde spera să-şi întâlnească o prietenă descoperită prin corespondență, şi care, după toate datele, era dublura ei perfectă, trecură câteva examene la facultate - unul urma istoria, celălalt politehnica - şi, în sfârşit, ieşiră medici veterinari. Fură bucuroşi că destinul lor face meandre scurte şi se ajutară reciproc să-şi completeze fiecare cunoştințele, cel ce studiase istoria deprinzând elementele politehnicii, celălalt învățămintele istoriei. Aceste cunoştințe îi entuziasmară atât de mult, încât descoperiră în cele din urmă o metodă proprie cu ajutorul căreia să investigheze trecutul şi istoria țărilor lor de origine. Constatară că Danemarca e, sub un anume aspect, Mozambicul leit, că Mozambicul e, de fapt, populat cu danezi, că regii primei țări poartă nume identice cu ale celei de-a doua, că luna şi soarele din Danemarca sunt identice cu astrele ce răsar şi apun în Mozambic. Îşi propuseră, fiind la vârsta gândirii mature, să lupte pentru unificarea celor două țări.

Aveau nevoie de fonduri pentru propagandă. Învățară rapid unul vioara şi altul pianul, dădură recitaluri de

sonate, având avantajul de a nu obosi niciodată, căci evitau epuizarea prin schimbarea locurilor, trecând Suck la vioară şi Puck la pian, publicul neobservând substituirea.

Erau aproape gata cu preparativele, când sosiră la Arezzo două doamne elegante, între două vârste, în două haine croite la aceeaşi casă de mode din Paris, care se grăbiră să declare ziariştilor că ele sunt mamele celor doi tineri talentați, că vin de la capătul pământului şi că fiii lor, stăpâniți de o idee fixă, pretind zadarnic că sunt identici. Mamele semănau ca două picături de apă, fotografiile lor, publicate pe pagina întâi a cotidianului *Corriere de la settimana* păreau trucate cu ajutorul oglinzii. Femeile se duseră la hotelul unde se aflau cei doi Mario, cerură explicații, primiră omagii, nu luară în seamă jurămintele tinerilor precum că prietenia le este nevinovată, că se ajută admirabil unul pe altul şi că nu se vor despărți nici în mormânt. Doamna Suck smuci violent pe tânărul Puck, încredințată că are de-a face cu fiul ei, doamna Puck îl îmbrânci puternic pe tânărul Suck, convinsă că îşi tratează propriul copil, țipând la unison că n-ar permite nimănui să se atingă de odraslele lor. Dojana degenera în bătaie, tinerii fură bine chelfăniți, popourile lor se dovediră de asemenea identice, hotărâtele mame servindu-le o lecție bună, adesea descumpănite de ideea că cel păruit s-ar putea să nu fie chiar propriul copil, dar pătrunse de utilitatea aplicării străvechii pedagogii mozambicane, respectiv daneze.

Băieții plânseră egal, paralel, cu sughițuri alternate, pe acelaşi ton, apoi îşi cerură iertare. În mintea lor, asemănarea - fenomen cu totul superficial şi neconcludent - îi purtase pe căi rătăcite. În fond, şi ei, ca toți oamenii, se străduiau să devină personalități distincte, chiar dacă voiseră să facă acest lucru împreună şi în acelaşi sens. Recunoscură că simpla similitudine nu le putea conferi dreptul de a se separa de familiile lor. Regretară cu atât mai mult cu cât argumentele celor două doamne erau inatacabile: era o tristă iluzie că între istoria Danemarcei şi cea a Mozambicului ar fi existat vreo identitate. Aceste două țări n-avuseseră decât o dinastie comună, restul de regi şi împărați care domniseră acolo fiind băştinaşi danezi sau mozambicani. Nu se preciza în aceste explicații materne de ce, totuşi, cele două țări trecuseră prin aceleaşi războaie, prin aceleaşi frământări sociale. Argumentele fură înțelese foarte diferit, dar identic, de către cei doi prieteni.

Se ajunse la înțelegerea să se înapoieze cu toții acasă. Dar ce înseamnă acest *acasă!* Părerile erau împărțite, pentru că daneza Puck se jura că fusese născută în Mozambic, iar mozambicana doamnă Suck nu accepta nici măcar ideea de a merge în altă parte decât la familia ei din Danemarca, unde îşi avea rosturile şi trăise până atunci fericită. Sosiră, în aceeaşi zi, la aceeaşi oră şi în acelaşi minut, două avioane speciale, din ele descinseră doi bărbați mai în vârstă, dar foarte distinşi, în ciuda faptului că purtau redingote asemănătoare, fulare şi pălării asemănătoare, monocluri identice,

însemnați pe gât de câte o aluniță foarte vizibilă. Amândoi graseiau, arătau un obiect în acelaşi timp, îşi suflau nasul cu zgomot, simultan. Se remarcau printr-un aer distins, prin gesturi care corespundeau întocmai, prin mişcări nobile şi sentimentale, îşi mângâiau în răstimpuri bărbia cu aceeaşi detaşare, ca într-o oglindă. Spuseră aceleaşi cuvinte (în mozambicană fraza era mai molâie, mai imprecisă, mai lungă, spre deosebire de daneză, în care aceeaşi idee se exprima redundant, difuz, echivoc) îşi sărutară fiii şi soțiile, le comunicară volubili mersul bursei de la Londra şi situația pe frontul din Borneo, apoi, după ce luară cafeaua dădură semnalul de plecare.

Se urcară în cele două avioane identice şi îşi luară zborul.

Suck, mozambicanul, cu mama şi tatăl său mozambicani, se îndreptară, după o scurtă manevră, spre Danemarca, iar Puck, danezul, însoțit de tatăl şi mama sa, danezi sută în sută, spre Mozambic, tot după o scurtă manevră.

În timpul zborului lor spre patrie, ascultară cu plăcere radiojurnalele, care transmiteau reportaje despre aventura celor doi Mario, lăudau fermitatea părinților, înțelepciunea finală a tinerilor. Ascultară cu interes şi reclamele care urmară, în care se vorbea extrem de entuziast despre performanțele noului tip de Rolls Royce, identic cu tipul de acum doi ani. (Editura "Castor şi Pollux", Tokyo 1965.)

GEORG SOLONA: *"Urmărirea".* - Am văzut în altă parte cum Hrizante a încercat să ajungă din urmă roata de motocicletă. Să vedem în ce fel s-a orientat el în alte împrejurări.

Problema în fața căreia se afla era dacă să se înscrie la Universitate, chestiune care i-ar fi răpit posibilitatea să se întrețină singur, într-o slujbă oarecare, frecvența la cursuri fiind obligatorie, sau să accepte un post de consultant tehnic la o societate petrolieră, variantă care i-ar fi permis să agonisească ceva bani şi să călătorească în străinătate; eventual, când va observa că s-a plictisit, să se căsătorească. O decizie chibzuită nu este imposibil de luat, din moment ce în față îmi stau două săptămâni pline - îşi spuse Hrizante -, universitățile se deschid în octombrie, propunerea societății poate fi studiată până atunci. Hotărâ să-şi procure imediat cele mai sigure informații despre universitate. Află astfel că cei mai mulți absolvenți ai ei deveniseră oameni stimabili, cu funcții bune, apreciați în societate, folositori colectivității, cu venituri sigure şi cu posibilitatea colaborării, chiar şi după absolvire, la *Analele centenare,* avantaj deloc neglijabil. Zăbovi multe ore la ghişeul secretariatului, interesându-se ce materii se predau, dacă se editează cursuri, cum sunt acestea ilustrate. Ceru explicații asupra criteriilor după care se face aprecierea cunoştințelor, fu puțin surprins că la examene nu se mai utilizează bilele albe şi cele roşii. Deschise discret uşa mai multor săli de cursuri, înregistrând vădita grijă a administrației pentru repararea mobilierului, pentru curățenie. Un raft cu cărți

cartonate, într-o bibliotecă, îi făcu impresie; deduse că instituția este serioasă.

Călători, timp de două zile, în zona exploatărilor petrolifere. Vizită câteva sonde, se interesă de calitatea țițeiului obținut, de rezervele păturilor subterane, de politețea funcționarilor, virtualii săi colegi, nu uită să investigheze cât de întinse sunt raporturile comerciale ale societății. Semn al maturității, nu se mulțumi până nu discută la un pahar de coniac prevederile regulamentului de ordine interioară, interlocutorul şi invitatul său fiind un oficiant ce slujise treizeci de ani interesele societății.

Revenit între pereții camerei sale, vru să ia o decizie, gândul era însă pripit, astfel că se hotărâ să aştepte încă. Merse la Biblioteca Centrală, ceru anuarul universității pe ultimii zece ani, scoase note pe un caiet de dictando, reținu amănuntul că de-a lungul anilor structura programei fusese de două ori revizuită, însemnă pe marginea notițelor observația că o parte din corpul profesoral fusese pensionată, din motive de vârstă şi nu de incompetență. Un aspect din viața societății petroliere îl contrarie: dividentele cuvenite acționarilor rămăseseră aproximativ aceleaşi, lucru de mirare într-o vreme în care prețurile creşteau de la o zi la alta.

Află de la un prieten că există un proiect de apropiere a activității universitare de viața sportivă, un adevărat intelectual neputându-se lipsi de pregătirea fizică, cu prevederi pentru exersarea din timp a piciorului pentru şuturile precise, pentru lupta corp la corp. Gândi că n-ar fi rău să amâne înscrierea la cursuri cu doi ani, pentru ca proiectul să prindă viață, să fie experimentat, descoperind în experiența sa de până atunci necesități neglijate în ce priveşte antrenamentul la bară, respirația exclusiv pe nas. Un program sportiv bine pus la punct îi convenea, l-ar fi ajutat să întâmpine cu mai multă siguranță căsătoria. Era pe punctul de a opta pentru postul oferit de societatea petrolieră, când la radio se transmise ştirea că în Venezuela se face simțită o criză de supraproducție în ramura petrolului. Nu avea rost să rişte. Convergent şi inevitabil, insecuritatea de pe piața mondială avea să-l atingă şi pe el, în alternativa alegerii postului, îşi îndreptă gândurile din nou către universitate. Ar fi fost o treabă bună să învețe ceva lingvistică structuralistă, să parcurgă câteva texte în latina târzie. Nu-i venea la socoteală însă faptul că de la secretariat lipseau, cine ştie pentru câtă vreme, formularele-tip pentru examene, secretara asigurându-l că acesta nu este motiv de îngrijorare, până la examene mai sunt multe luni, în martie vor sosi neapărat, întocmai ca şi în anii trecuți.

Începu o corespondență activă cu câțiva prieteni aflați cu felurite treburi în străinătate, în scopul obținerii unor sfaturi competente. Le recomandă să viziteze cât mai multe universități ilustre, dacă se poate pe cele din Padova, Bologna, Paris, să intre în legături cu cadre didactice, cu studenți, cu sindicate, sprijinind chiar mişcările lor revendicative. Comandă în Anglia un istoric al Universității din Oxford, invită pentru două săptămâni, pe masă şi casă,

un conferențiar german, care într-un articol se arătase interesat de cusăturile naționale - cu intenția de a-l descoase şi a face comparații. În cea de-a zecea zi, neprimind răspunsuri la semnalele sale, profită de o relație şi se înscrise pentru o călătorie în munți. Excursia era organizată de Casa corpului didactic şi convingerea sa era că în grup se vor găsi neapărat câțiva licențiați ai universității, împreună cu care avea şi putința să studieze rocile montane, cu mostre ce vorbesc adesea mai bine decât orice altă informație despre starea, cantitatea şi evoluția straturilor de țiței.

Excursia se dovedea reuşită, masa îmbelşugată, compania extrem de plăcută. Cunoscu câțiva doctori în geologie şi doi medici urologi. Cunoscu o tânără foarte amuzantă. Se îndrăgosti fulgerător. Lucrurile se precipitară, descoperi în tânără excursionistă pe femeia vieții sale. Îndată ce se înapoiară în Capitală, o ceru de nevastă.

În ciuda frumuseții ei tulburătoare, fata n-avea serviciu şi nici nu spera să obțină vreunul, pentru simplu motiv că nu-şi terminase liceul. Hrizante nu fu afectat de această situație. Îi promise că o va sprijini, căsătoria fiind cel mai bun mijloc pentru într-ajutorare. Se căsătoriră. Închizându-se un capitol al vieții lui, i se deschise, astfel, în față o nouă problemă. Se gândi să amâne decizia în ce priveşte universitatea sau postul de consultant tehnic un an sau doi, asta nu însemna mare lucru. Începu să se preocupe de situația soției. Ea era indecisă, neputându-se hotărâ dacă să termine liceul sau să reintre la un atelier de remaiat ciorapi, care îi solicita serviciile. Cerură sfatul unei mătuşi, dar, cum aceasta îngrijea un muribund, trebuiră să apeleze la mintea mai puțin solicitată a amantului aceleia. Între timp, viața, care nu aşteaptă, le oferi un copil. Bucurie. Proiecte. Speranță.

Dacă se deciseră ceva mai rapid în privința numelui pe care să-l poarte drăguțul moştenitor, nu acelaşi lucru se petrecu atunci când, după trecerea anilor, se aflară în situația de a hotărâ ce profesiune să-i aleagă. I se oferea posibilitatea de a se înscrie la universitate, ar fi fost admirabil dacă ar fi urmat lingvistica, unele studii de structuralism păreau foarte îmbietoare, textele în latina târzie evidențiau procese fonetice şi accidente semantice atrăgătoare. Băiatul simțea în acelaşi timp nevoia să iasă din strâmtoarea materială a familiei, părinții câştigau puțin, tatăl nu părăsise ideea de a urma fără frecvență cursurile universității, mama, cum s-a văzut, avea încă un pas de făcut: să termine liceul. Cum i se oferea posibilitatea de a fi angajat consultant tehnic la o societate petrolieră, băiatul întârzia să opteze, începu să facă investigații, zăbovi câteva zile pe la secretariatul universității, se interesă de condițiile de admitere, de criteriile de apreciere, fiind surprins că la stabilirea notei se ia în considerație acum şi hărnicia candidatului la acțiunile de muncă voluntară. Făcu câteva drumuri, însoțit de tatăl său, care nu contenea să se minuneze de trenul electric, de curând inaugurat în zona sondelor petrolifere, solicitând lămuriri privind producția de

ţiţei, calitate petrolului extras, întinderea şi adâncimea zăcămintelor. Purtă corespondenţă cu câţiva prieteni străini pe care-i cunoscuse într-o tabără de copii, pe când era încă puşti, în scopul de a se documenta asupra felului în care funcţionează alte universităţi, în primul rând cele mai vechi din Europa - Padova, Bologna, Paris. Programele universităţii locale nu-i inspirau suficientă încredere.

Tatăl, îngrijorat că băiatul se frământă mult prea mult şi, considerând că în următoarele două săptămâni, răgazul care rămăsese până la deschiderea cursurilor era suficient spre a chibzui şi a decide, fu de părere ca sfârşitul acestei vacanţe să fie utilizat cu folos: hotărâ să-l înscrie pe tânăr pentru o excursie ce tocmai se proiecta. Ţara este plină de frumuseţi, pe care, din păcate, nu le cunoaşte - observase Hrizante, amintindu-şi satisfacţiile trăite cu mulţi ani în urmă, când călătorise prima oară în viaţa lui şi avusese fericirea să cunoască pe aceea care avea să-i fie soţie.

Tânărul călători la rându-i, făcu în tren cunoştinţa unuia care cânta minunat la vioară, dar nu devenise violonist pentru că tatăl său murise tocmai în ajunul examenului la conservator, conversă plăcut cu un contabil care studiase politehnica şi nu devenise inginer din cauza idiosincraziei la vederea compasului, legă o caldă prietenie cu un scriitor care se angajase şofer înainte de a termina primul său roman şi se străduia acum, la vârsta de cincizeci de ani, să inventeze o masă de scris ataşabilă la volan, schimbă impresii utile cu un plutonier ce nu putuse deveni medic, în ciuda talentului, din cauza unei aventuri amoroase intervenită chiar în timpul primelor examene la facultate.

Dar cea mai plăcută legătură stabilită în excursie fu cunoştinţa cu o tânără veselă şi frumoasă care, dacă nu era cultivată, comiţând frecvente greşeli la folosirea acordurilor gramaticale, părea extrem de binevoitoare, se îngrijea cu multă afecţiune să-i strângă tânărului, în jurul gâtului, fularul de mătase mereu alunecos. Iubirea lor fu galopantă, minunată, de tăria fulgerului. Hotărâră să se căsătorească imediat. Bucurie, speranţă, încredere.

În conversaţia lor, pe puntea vaporului ce îi purta spre inima Deltei, cei doi tineri îmbrăţişaţi discutau adeseori despre fericirea lor viitoare, despre căminul cald în care se vor simţi bine.

E de la sine înţeles că, urmărind visul lor, ce desigur se va împlini, se gândeau senin la viitorul copiilor, la anii lor de şcoală, la intrarea în universitate, la criteriile aprecierii cunoştinţelor, mereu mai obiective, pe măsură ce computerele pătrund în procesul de învăţământ, odată cu apropierea acestuia de sport şi de pregătirea militară. (Editura "Lafôret", Toulouse 1965.)

HEINRICH GASS: *"Ciupitura în profunzime".* - S-au dovedit false şi ridicole toate explicaţiile care s-au dat până acum mecanismului dezvoltării societăţii. Cărţi esenţiale pentru economişti şi istorici îşi dovedesc în lumina

cercetărilor contemporane şubrezenia, caducitatea. A fost de ajuns ca un chimist din Iran să reuşească sinteza în laborator a acidului liric, şi iată că toate cunoştinţele noastre de bază despre raţiunea de a fi a evenimentelor nu fac doi bani. Generatorul de aburi reci, stiloul cu scris paralel, propulsia Rigollo, ceasul cu fitil, paratrăsnetul melodios, foarfeca de tăiat pătrăţele au apărut ca să zdruncine nu numai disciplinele cărora le aparţin, ci însăşi concepţia noastră despre istorie. Fiecare nouă zi vine să infirme unele credinţe eronate, să schimbe optica tradiţională privind viaţa şi resorturile ei.

Cineva, un autor retrograd, se întreba de ce este necesar ca omul modern să alerge ca un disperat după informaţie. Se consumă zilnic cantităţi fantastice de ştiri, de noutate. Fericirea nu depinde, după afirmaţiile acelui autor, de gradul în care suntem conectaţi la aparatul ocazional de transmitere a veştilor. Bunicii noştri nu gândeau nici mai puţin, nici mai urât decât gândim noi, astăzi. Şi n-aveau nici radio, nici televizor, nici ziar. La cinci sute de kilometri de casa lor se încingeau războaie oribile, ei îşi vedeau liniştiţi de treabă, n-am auzit ca din cauza unei revărsări de ape în valea Rinului bunica să nu-şi poată ţese până la sfârşit covorul început. Ea ignora adesea chiar şi unele întâmplări ce aveau loc în satul în care trăia. Fireşte, nu era nici o pagubă în asta - conchide autorul despre care e vorba. Astfel să se prezinte lucrurile? E îndoielnic.

Modificările structurale ale vieţii şi activităţii noastre, datorate informaţiilor de fiecare moment, nu mai pot fi ignorate. Am atins acel nivel de sensibilitate, la care devine important să cunoaştem îndeaproape şi să trăim cu intensitate evenimente ce se petrec nu la zece kilometri de fiinţa noastră, ci la sute de mii de kilometri. Ştim bine că nu mai putem întreprinde nimic fără a consulta ziarele, radiojurnalele mai multor posturi de radio, opiniile unor experţi în materie. Se dă adesea exemplul unui îndrăgostit care, condus de fierbinţeala sângelui, îşi propuse să-şi întâlnească în cursul după-amiezii iubita, să se plimbe alături de ea, să-i strângă în braţe trupul fremătând de dragoste, să o sărute. Până la întâlnire mai erau doar câteva ore, dar el uitase că în acest răstimp aveau să fie transmise trei radiojurnale, să-i sosească ziarul. Primul buletin de ştiri căzu asupra predispoziţiei sale amoroase ca un duş rece: se comunicară rezultatele alegerilor din Guadelupa, catolicii învinseseră, măsluind adevărata intenţie electorală, el ţinea de mulţi ani cu democrat-radicalii. Buna dispoziţie supravieţui, dar o a doua lovitură nu întârzie: un vecin îi spuse peste gard că uzina electrică urma să intre în reparaţii încă săptămâna viitoare, tocmai când îndrăgostitul nostru îşi avea de pregătit lucrarea de control la facultate (urma fizico-chimicele). Pe când îşi rădea barba, devenită foarte ţepoasă din pricina emoţiilor, simţi nevoia să se lămurească mai bine pe ce lume se află, imperativ permanent al omului civilizat, astfel că suci butonul pe mai multe lungimi de undă. Un medic, la radio

Madrid, tocmai stabilise că sediul funcțional al sentimentelor se află neapărat în zona rinichilor, că buna funcționare a aparatului urinar are importanță la alegerea tablourilor de valoare şi că prepararea zilnică a unui ceai diuretic înlesneşte activitatea afectivă, predispunând la scrisori de dragoste inspirate, la legături durabile, lipsite de conflicte. Ascultând observațiile tulburătoare, îşi puse întrebarea dacă ține într-adevăr la iubita lui, sau dacă atracția pe care o simte față de o femeie cu o calificare profesională superfluă nu vine de la indispoziții repetate ale rinichiului, îndeosebi după abuzul de coniac din ultimele săptămâni. La radio Londra se anunța descoperirea unei gropi cu cadavre într-o colonie portugheză, cei ucişi în timpul unor represalii dovedindu-se oameni nevinovați. Simți repulsie față de odioasa crimă, senzație agravată de scăparea pensulei cu spumă de săpun pe buze şi pe limbă. Gustul sălciu îi evocă, printr-un mecanism asociativ lesne de imaginat, faptul că iubita prefera pe Camoëns lui Torquato Tasso; preferința ei i se păru inacceptabilă. Se tăie în mai multe locuri. Răsuci nervos butonul în căutare de amănunte. Dar zadarnic, despre masacrul portughez nu mai află nimic, în schimb găsi la un post german un program Rimski-Korsakov. Compozitorul îl enerva, fără motive lămurite, îşi făcu o dureroasă plăcere din a urmări programul până la sfârşit. Urmă un radiojurnal, în care se dădu şi ştirea despre ancheta întreprinsă de un american privind cauzele accidentelor frecvente de automobil: în timp ce capacitatea cilindrică şi comoditățile au sporit în ultimii treizeci de ani la toate produsele marilor firme, sistemul de direcție şi de frânare a făcut progrese cu totul neînsemnate. Nu avea bani pentru un automobil, dar plănuia, ca orice om, să-şi procure în viitorii doi-trei ani dacă nu o limuzină nouă, măcar una de ocazie. Indispoziția îl copleşi. I se păru întâlnirea fixată pentru seară o pierdere de vreme, un capriciu, un lux, o trădare a preocupărilor înalte ale timpului său. Află la radio Ankara că echipa de fotbal a Braziliei primise un gol la Berna, neizbutind să se califice pentru campionatul din Australia. Trânti pământuful de bărbierit, se opări la robinetul dat peste cap, sparse oglinda de mână cu care urma să-şi cerceteze coafura spre ceafă. Prinse o ură disproporționată față de iubita care-l aştepta (era ora), blestemă ființa ei care i se vârâse în suflet ca musca-n lapte, se repezi la sertarul cu corespondență şi, scoțând de acolo ilustratele primite de la ea pe când se afla la Marienbad, le făcu bucățele şi le împrăştie pe covor.

Abia după două ceasuri îşi reveni din starea întunecată în care îl azvârliseră ştirile de ultimă oră: întâlnirea ratată, îşi aminti, avea o importanță deosebită, pentru că iubita, înțelegând situația lui financiară de-a dreptul disperată, îi promisese un împrumut cu care să-şi achite măcar chiria restantă. Fără doar şi poate, fata se supărase, hotărâse să nu se mai întâlnească cu el, decepționată de nepunctualitatea devenită recidivă şi neştiind că mai întotdeauna adevăratul vinovat fusese radiojurnalul.

În lipsa unor informații calificate, circulă în pâlnia aparatului de radio şi, imediat ulterior, în mintea noastră, fel de fel de zvonuri şi ştiri cu pretenții de realitate imediată. Cel care a lucrat vreodată într-o agenție de presă ştie foarte bine cum se confecționează informațiile pentru ca ele să poată fi vândute. Astfel, se cunoaşte cazul unei ştiri adusă de un reporter economic pentru rubrica ce voia să demonstreze că pe şantierul nu-ştiu-care se introduce rapid tehnica nouă. Reporterul nu aflase pe şantier decât doi muncitori care transportau cu roaba pământ de flori pentru ronduri. Construcția nu începuse, câteva lucrări preliminare erau foarte întârziate, abia se săpase fundația. Şanțurile erau pline de apa ploii de toamnă, pregătiri deosebite nu se vedeau, şantierul arăta jalnic. Reporterul redacta ştirea cum că cei doi muncitori, preocupați de îmbunătățirea peisajului, se străduiau să planteze câteva pansele în mijlocul unei brazde. Secretarul de redacție care primi materialul îşi dădu seama repede de subțirimea informației, ridiculiză lucrările şi respinse textul. Reporterul, care se şi vedea mustrat pentru lipsă de productivitate, ceea ce atrăgea după sine scăderea câştigului în acord, hotărî să reformuleze faptele. Nu peste mult timp prezentă o informație nouă, despre acelaşi şantier, de această dată cu cifre şi fapte foarte concludente. El elogia aici preocuparea conducerii tehnice pentru crearea condițiilor propice introducerii pe scară largă a inovațiilor şi raționalizărilor. Cadrele de răspundere ale şantierului, cunoscute pentru hărnicia şi devotamentul lor, studiaseră posibilitatea ca, paralel cu desfăşurarea planului de lucrări capitale, să fie introduse noile cuceriri ale esteticii industriale în spațiul ce, curând, va cunoaşte zumzetul muncii încordate. Ingenioşi, bine pregătiți, cei doi specialişti imaginaseră şi realizaseră două agregate de mare randament: pe baza principiului pârghiilor de gradul I, ei fixaseră într-un cadru metalic cu inserții de lemn o roată de dimensiuni mijlocii, bine calculată după formula lui 3, 14, anexând în capătul opus două manete ce pot fi acționate prin ridicare. Între roată şi manete, pe un schelet ale cărui proporții le-au aflat după cercetarea atentă a documentației străine, au aşezat pereții unei cutii dreptunghiulare cu o capacitate optimă. Cu asemenea agregat, care se distinge prin linie suplă, funcționalitate simplă şi înaltă eficiență, cei doi inovatori au trecut la probe practice, experimentând valoarea lor productivă, eficiența pe unitate de timp şi volum. Ei au transportat, în admirația celor de față, cantități sporite de material. Informația fu apreciată de toată lumea, ziarele preluară textul prin telex, îi făcură loc pe prima pagină, şi astfel publicul larg avu prilejul de a afla la timp amănunte despre una dintre realizările merituoase ale industriei.

S-a dus o luptă teribilă împotriva informării de acest tip a opiniei publice, dar trebuie spus că nu întotdeauna ea a fost încununată de succes. Aceasta pentru că 1) reporterii sunt şi ei oameni, ca atare cunosc psihologia semenilor şi curiozitatea cu care aceştia întâmpină tot ce e nou pe planetă; 2) adevărurile, oricine ştie, sunt puține şi ar fi o

pretenție irealizabilă de a scoate la fiecare cinci minute adevăruri noi, capabile să le concureze pe cele tradiționale; 3) s-a creat o industrie cu mii de salariați pentru captarea, prelucrarea şi difuzarea informațiilor; astfel că, fie că sunt sau nu, ştirile trebuie să fie ambalate şi expediate la beneficiar; 4) nu interesează prea mult adevărul faptelor, cât mai ales prezentarea plastică a unor situații şi probleme, reporterii fiind conştienți că se deosebesc de colportorii de rând prin capacitatea lor de a prezenta măiestrit, gradat şi atractiv realitățile; 5) omul civilizat, consumator de informații în vederea formării unei opinii proprii, pe baza căreia să opteze şi să acționeze, şi-a pierdut capacitatea de a refuza o ştire, nădăjduind să primească, oricât de târziu, acea informație concludentă, miraculoasă, care să-i fundamenteze în sfârşit opțiunea, atitudinea, acțiunea. Tot aşteptând, el îşi prelungeşte starea de pândă comodă, inactivă, complexat de valurile de ştiri care îi parvin cu mică dar fatală întârziere. Când se va hotărî, în cunoştința exactă a tuturor opiniilor, a tuturor aspectelor, a tuturor datelor - va fi, categoric, formidabil, dar până atunci...

Aşadar, în pofida intențiilor omenirii de a acționa, de a împrospăta viața, de a dinamiza istoria, existența socială rămâne, datorită indivizilor - inerți consumatori de informații -, întotdeauna aceeaşi. Nimic esențial nu se petrece; se mestecă şi se consumă mereu aceleaşi vechituri, neîncetat îmbrăcate în ambalaje poleite, prezentate drept ultima noutate - susține doctul şi infailibilul Heinrich Gass. Omul modern, afirmă filozoful, se află într-o situație fără ieşire: cantitatea de informații care îl asaltează, copleşeşte, capacitatea lui de a consuma rămânând aproximativ aceeaşi ca pe vremea egiptenilor şi fenicienilor. Pentru a face față avalanşei, el renunță a mai *înscrie şi sistematiza* informațiile care-i parvin, recurgând la ele hazardat. Se ajunge la situația că doi indivizi din acelaşi mediu nu posedă, la un moment dat, aceleaşi criterii, aceleaşi cunoştințe despre viață, despre istorie, despre realitățile contemporane. Unul cheamă pe ceilalți să se unească pentru a construi un pod, primul care înțelege semnalul ar vrea să răspundă, însă părerea lui este că podurile, mai devreme sau mai târziu, se vor prăbuşi. Cel de-al doilea nu înțelege mesajul pentru simplul motiv că pe el îl preocupă în acel moment jocul de fotbal, or, ştiut este, pentru o partidă reuşită nu-i nevoie de poduri.

"Nu ne rămâne decât să ciupim în dreapta şi-n stânga, cât mai profund" - constată în încheiere Heinrich Gass. Trebuie să ne resemnăm cu această activitate-popândău.

Aci este timpul de a interveni critic față de teoria lui Gass. Dacă informația ne agravează indecizia şi ne amână acțiunea, atunci poate că singura soluție de a supraviețui onorabil este de a recurge la ideile noastre dinainte de a începe goana pentru informație. Este imposibil ca în noi să nu existe o atitudine elementară, un arhetip de ideologie. Să apelăm la ele, să ne conducem după îndemnurile lor, să evităm pe cât e posibil cinematograful, radiojurnalul,

emisiunile pentru gospodine, consultațiile juridice la televizor, lecțiile de limbi străine, să ne lipsim de influența cărților, de luminile manualelor, de sfatul prietenilor şi de asistența instituțiilor. Se poate imagina foarte bine o viață onestă, demnă, activă, mai presus de febra lui *a şti ce se întâmplă în lume,* organizată rațional, într-un coteț capitonat cu paie, în tovărăşia unei străchini cu apă şi a câtorva oase de ros, cu posibilitatea ieşirii din zgardă o dată pe zi, seara, până la gard, sau până la zidul din fund al curții, cu angajamentul față de propria conştiință că nu vom arunca privirea în stradă şi nici nu vom lătra după ora de culcare a celorlalți. (Editura "Parasol", Lima 1965.)

RAMIRO HELVETO: *"Circumstanțe".* - De Sanctis nu are dreptate când afirmă că Ariosto avea o cultură inferioară aceleia a cărturarilor contemporani lui. Din cauza superficialității cu care a studiat biografia autorului lui *Orlando furioso,* el n-a ajuns să cunoască niciodată opera majoră a ilustrului poet. O cercetare mai atentă l-ar fi îndrumat către arhiva ce păstrează câteva sute de scrisori ale concetățenilor lui şi în care se vorbeşte mult despre opera de maturitate a lui Ariosto, *Lucynda şi pădurea,* "cea mai desăvârşită plăsmuire a geniului omenesc" (Guicciardini), "stranie, strălucită, ingenioasă şi doctă scriere italiană" (Aretino), cartea pentru care Folengo îl numea pe mai vârstnicul său contemporan "ilustru doctor şi academician al suferinței universale". Marcel Roy spunea: *"Lucynda şi pădurea* este un poem grandios, omenirea va uita într-o zi *Orlando furioso,* simplu crochiu, şi va recunoaşte geniul acestei opere înzestrate cu toate calitățile în stare să învingă secolele".

Este de notat că niciodată această epopee strălucită n-a fost copiată sau reprodusă, ca să nu mai vorbim că nimeni nu s-a gândit la publicarea ei. Ea a existat într-un singur exemplar, a fost citită de Ariosto de repetate ori unor prieteni, după care a fost distrusă, cu câteva ore înainte de moartea poetului, de autorul însuşi.

Singura carte care ar fi putut să dea măsura universalei, solidei, uluitoarei culturi a lui Ariosto a dispărut fără urmă. Iată împrejurările pe care istoricul literar R. Helveto le pune în evidență, după o muncă asiduă de mai bine de treizeci de ani.

Ariosto se distinsese prin câteva cărțulii fără importanță, printre care şi mediocrul poem-epopee *Orlando furioso,* încropire de fapte cavalereşti împrumutate din epopei similare franțuzeşti şi spaniole, când a început să scrie *Lucynda şi pădurea.* Ajuns, se pare, la peste două mii de pagini de manuscris, autorul şi-a dat seama că săvârşirea lucrării îi va solicita încă cincisprezece ani de muncă îndărătnică. Spre a-şi verifica forța şi a-şi da seama dacă versul sună ine, a început să facă lecturi prietenilor, singurii martori ai acestei opere miraculoase.

Prietenii l-au lăudat, convinşi că, în sfîrşit, poetul se află pe calea potrivită cu temperamentul său artistic, cu

posibilitățile lui încă nedezvăluite. Ei au vorbit despre acest fapt altor prieteni, mai puțin literați, dar oameni de bine. De aici a pornit răul care avea să ducă la stingerea definitivă de pe firmamentul literaturii universale a unei capodopere de o rară, magnifică strălucire.

Lucrurile s-au desfăşurat astfel: Giani Monaco, încântat, l-a vizitat îndată după lectură pe cardinalul Marucci, căruia i-a vorbit cu căldură despre marile calități ale poetului. Marucci tocmai era preocupat în acel moment de scandalul care se iscase într-o mănăstire din Vercelli, unde o novice ucisese, în urma unui conflict, pe una dintre colegele ei. Avea nevoie de un ambasador cult, care să expună situația şi să susțină cauza bisericii în fața podestatului, peste măsură de afectat de acest scandal. Socoti că omul potrivit pentru o asemenea misiune era Ariosto, pe care îl căuta, fără să-l cunoască, din momentul izbucnirii afacerii. Ariosto fu adus grabnic, i se explică totul, în prima clipă refuză, pretextând că o astfel de însărcinare îl depăşeşte, apoi, neavând nici o ieşire, acceptă. Petrecu la Vercelli câteva săptămâni, se dovedi prea puțin capabil de a lumina lucrurile şi a se dumiri ce se întâmplase, după care, în vizită la cardinal, făcu figură deplorabilă, lăsând impresia unui idiot. Cazul se clasă în lunile următoare, tânăra criminală punându-şi capăt zilelor, între timp, primarul Genovei, auzind despre talentul lui Ariosto de la un prieten al poetului, îi pregăti la rândul său o altă misiune. Era necesar să se procure din Spania câteva vase de pescuit, armatorii spanioli erau constrânşi să le vândă, însă se mai iviseră amatori din Grecia şi din Polonia. Numai o minte ageră putea dejuca urzelile comerciale ce urcau de la o zi la alta prețurile, îl chemă pe Ariosto, pentru că auzise despre el cuvinte bune, îi ceru să-l sprijine, îi dădu puteri depline, lăsându-l să înțeleagă că nereuşita îl va costa pe emisar libertatea. Ariosto merse în Spania, tratã îndelung afacerea, vasele de pescuit erau minunate, ar fi fost o bună achiziție, dar pierdu în fața grecilor care, mai iscusiți, oferiră mai mult. Dacă tranzacțiile durară relativ puțin, în schimb, la înapoiere, om condițional, fu nevoit să accepte temnița, cum fusese vorba. Nu stătu decât un an din cei trei câți pretinsese înfuriatul primar al Genovei, pentru că îl scoase din închisoare condotierul Geraldi din Orvieto, în atelierul căruia armurierii se chinuiau să confecționeze un tun de cireş de mare calibru, cu tragere repetată. Meşterii nu puteau da de firul invenției, abia izbutiseră să construiască țeava, roțile şi ghiuleaua. Se simțea nevoia unui spirit deosebit de pătrunzător care să ducă la capăt întreprinderea. Apelă la Ariosto. Poetul se scuză, arătând că, dacă dovedeşte vreo pricepere, aceasta priveşte numai percutarea versurilor. Mai de voie, mai de nevoie, în cele din urmă acceptă să-şi pună la dispoziție geniul. Lucră pe spetite câteva luni, zi şi noapte, în căldurile forjelor şi în haosul dulgheriilor. Nu reuşi să aducă nici o soluție în chestiunea tunului, fu însă mulțumit să scape nepedepsit de condotierul care-l amenințase că, în cazul eşecului, îl va castra. Norocul a făcut ca patronul să-şi piardă picioarele într-o bătălie, astfel că îşi putu vedea de drum

în altă parte. Lipsit de orice mijloace de trai, acceptă să scrie un poem de cinci sute de strofe pentru rectorul universității din Padova, care să fie recitate cu ocazia aniversării a cincizeci de ani de la deschiderea porților acestei instituții pentru fiii de militari care nu reuşiseră în bătălii. Cântă în versuri inspirate ideea, elogie derogarea de ştiință de carte drept un act de justiție care va sta la temelia Italiei de mâine, încasă modesta sumă şi plecă în lume înainte de ceremonia pe care o onorase cu talentul său. Pe drumul dintre Padova şi Verona fu arestat de oamenii unui arab îmbogățit la Mantova. Arabului îi vorbise despre arta lui un prieten care putuse să şi reproducă din memorie câteva versuri. Fusese încântat. Îl sechestră cu onoruri, îi promise o leafă substanțială, încredințându-i cabinetul său de hărți, spre a-l organiza şi a i-l spori cu noi lucrări. Pentru că lipseau posibilitățile procurării de la corăbieri a unor schițe corecte, arabul îi îngădui poetului să primească în audiență pe diferiți călători, din relatările cărora să alcătuiască hărțile de care avea nevoie (arabul se pregătea să cucerească în anii următori Asia Mică şi India). Ariosto îşi petrecu doi ani din viață primind sute de străini, ascultând nesfârşite povestiri, întocmi hărți de toate felurile, la toate scările, în toate stilurile şi culorile, cu un singur neajuns: erau flagrant inexacte. Asta se dovedi îndată ce arabul îşi porni expediția către Asia, când, îndrumat de indicațiile lui Ariosto, întâlni Marsilia. Fu pedepsit aspru (bătaia cu varga era pe atunci pedeapsă frecventă), apoi fu alungat. Nimeri la oficiul poştal din Siena, centrul principal de distribuire a corespondenței pentru întreaga Italie. Refuzul lui de a lucra la cartare a fost zadarnic, pentru că poşta era pe acea vreme o anexă a armatei, iar pe el îl recomandase comandantul suprem însuşi. Trie şi cartă cu pricepere, timp de un an, scrisorile italiene şi pe cele de peste mări, se distinse prin destoinicia lui, prelungită până după miezul nopții. Izbuti pentru prima oară să economisească din salariu ceva bani, astfel că, ajutat de un împrumut de la Casa de credit a poştelor, reuşi să-şi construiască într-un cartier al Sienei un apartament cu confort sporit. La capătul stagiului de trei ani, pe când se putea considera un om făcut, o reclamație privind întârzierea unui colet îi zdrobi cariera. Fu dat afară, i se ocupă apartamentul şi fu obligat să plătească despăgubiri care depăşeau micile sale economii. Îl salvă o scrisoare din Roma. Noul papă, de origine portugheză, tocmai auzise de la un prieten galițian despre talentul său neobişnuit. După ce, în audiență, discutară îndelung despre conținutul şi forma poemului său în manuscris, papa îi încredință preasfintele gânduri care-l preocupau: sfetnicii, păstorii sufletelor din Mondolia şi din Franconia îi semnalaseră existența printre enoriaşi a unei secte periculoase care amenința unitatea şi armonia. Trebuia să trăiască câțiva ani printre necunoscuți, să le afle intențiile, să raporteze. Poetul obiectă că are de terminat epopeea sa *Lucynda şi pădurea,* că, în faza la care ajunsese, opera nu reprezenta mai mult decât o schiță, un bruion. Sfântul părinte îl înțelese, îi replică însă că problema de care dorea să se ocupe e mult mai importantă, relevându-i gravitatea

situației în cazul în care nu vor fi stăvilite încercările sectanților de a converti pe credincioşi, îi vorbi cu căldură de câtă încredere se bucură cel mai luminat poet al Italiei moderne în ochii Conciliului, îl făcu să înțeleagă că epopeea sa nu putea spera să mântuie mai mult de zece-cincisprezece rătăciți, în timp ce acțiunea la care îl invita va salva mii şi mii de suflete nevinovate aparținând Domnului. Ariosto îşi pregăti grabnic bagajele. În Mondolia făcu treabă bună, pentru care primi chiar Marele Cordon Azuriu, în schimb în Franconia avu mari neplăceri. Franconii, sectanții şi ceilalți, descoperiră repede că Ariosto trage cu urechea, că se amestecă în treburi care nu-l privesc, îl prinseră cu rapoarte secrete, cu cerneală simpatică, îl bătură zdravăn, îl înfierară, în cele din urmă îi arseră locuința. Papa îl rechemă, îl dojeni şi-l aruncă în temniță. Era cât pe-aci să fie condamnat la moarte, dacă împăratul Germaniei de Sud, un bărbat foarte sensibil la poezie, nu l-ar fi răscumpărat. Aflase de la un prieten al poetului, se pare de la Bembo, că este genial, îl aduse la curte, îl copleşi cu elogii, apoi îl numi custode secund la biblioteca sa personală. Custode şef era un olandez, Van der Vande, om capricios şi exigent, plin de ambiții, printre care cea mai importantă era să copieze toate operele celebre ale lumii, manuscrise, tablouri şi statui. Ariosto nu se putu sustrage activității preconizate, care solicita circa două sute de ani de strădanii, astfel că transcrise în decurs de trei ani, neobosit, de dimineața până seara, tratate de poetică, militare, de grădinărit, de brodat şi ajurat, de astronomie, de artă culinară, de comerț şi finanțe. Se îmbolnăvi grav, îşi ceru scuze şi se întoarse la Florența, închirie o cameră la un şlefuitor de diamante, căută să nu-şi semnaleze cu nimic prezența în cetatea luminii meridionale, se simți fericit că poate relua minunata sa operă poetică. Dar cei cincisprezece ani ai ultimului ciclu trecuseră. Boala îl doborî.

Gândi că ar fi o nenorocire ca oamenilor, pe care în fond îi iubea, să le lase o operă neterminată, iluzie a unor splendori ce nu s-au alcătuit. Din patul în care zăcea, azvârli filele manuscrisului, una după alta, în foc. La capătul acestei ambițioase şi neînduplecate fapte de o frumusețe etică nemaipomenită, muri.

Aşadar se pierdu pentru totdeauna epopeea *Lucynda şi pădurea,* cu versurile căreia omenirea ar fi putut să fie cu mult mai frumoasă decât o cunoaştem noi astăzi.

FRANÇOIS BATON: *"Trenurile".* - "Trenurile, ele singure, ne aduc moartea în oraş. Am să explic cum m-am convins de aceasta.

Ori de câte ori mergeam la gară, în copilărie, mă însoțea încă de la intrare un sentiment de teamă şi de nesfârşită tristețe. Oameni necunoscuți, mulți şi grăbiți, foiau în susul şi în josul peronului. Dar să explic, mai înainte, cum se înfățişează ochiului o gară. În general e o clădire mare, cu aspect de cazarmă, în care pătrunzi printr-un culoar

sau tunel, unde stau îngrămădiți pe bănci, sau chiar pe jos, diferiți oameni care îşi aşteaptă sfârşitul. La capătul culoarului se deschide o boltă, pe sub ea treci temător, ca să întâlneşti un peron larg, podit cu dale, ornamentat cu plante, cu ghirlande şi afişe de toate felurile. Din peretele interior se deschid mai multe ghişee, la care cei ce nu vor să moară se tocmesc îndelung, protestează, fac scandal. Cei resemnați acceptă să-şi plătească taxele, li se eliberează un bilet şi sunt pierduți. Alții - recidiviştii, îndărătnicii, scandalagiii - se avântă spre ieşire sau se precipită de-a lungul liniei, grăbiți să se ascundă în magazii. Funcționari serioşi, îmbrăcați curat şi cu chipiu, se preocupă ca totul să se desfăşoare cât se poate de civilizat. Atunci când se semnalează refuzuri sau se produc incidente, dau alarma prin clopote melodioase sau comunică la telegraf situația. Un ceas mare arată cât se mai îngăduie celor de pe peron să vorbească, să respire aerul proaspăt, să se bucure în preajma rudelor sau prietenilor.

Trenul se apropie, anunță la un moment dat careva, înfiorat, cu ochii tulburi şi bărbia tremurândă. Vine pe roți de metal, necruțător, gâfâind, bolborosind, tunând prin pământ. Deasupra peronului se află un acoperiş, pentru ca bolta cerului, soarele şi stelele să nu fie martore.

Trenul intră în gară. Maşina grea, spurcată, acoperă cu silueta ei neagră fâşia de orizont. Un şuier scurt declanşează prăpădul. Oamenii se reped unii către alții, se îmbrățişează, îşi sărută cunoscuții. Unii se urvă în vagoane, nerăbdători, alții se țin de mâini spre a întârzia despărțirea. Peronul se umple de vaier.

Apoi se dă semnalul. Omul cu chipiu se dovedeşte încă o dată hain, neânduplecat, inimă de piatră. Şirul de vagoane se pune în mişcare. Pe peron rămân câțiva oameni, spăimântați şi tăcuți. Nişte domni îmbrăcați în haine de blană se îndreaptă către birjele de pe bulevard, ca să ajungă cât mai iute în oraş, bucuroşi că beneficiază de o amânare.

Dar dacă nu te-ai aflat în gară la plecarea trenului, ci ai stat la oarecare distanță, de pildă pe pasarela dinspre vest, ai putut vedea mai mult. Trenul iese pe sub pomi, în câmpie. îl urmăreşti câteva minute şi, deodată, alunecarea lui ezită. Dând fum pe coş, începe să coboare. Ca un şarpe veninos scuipă înainte-i, se zvârcoleşte o dată, de două ori, apoi se scurge în pământ. Huruitul, pufăitul se sting.

Şi astfel călătorii se duc în altă lume. în oraş e mereu mai pustiu, şi toți vom merge odată şi-odată la gară pentru plecarea din urmă."

Cartea cuprinde circa o sută de asemenea povestiri, unele dintre ele de o tristețe nepotrivită cu bucuria şi satisfacțiile vieții noastre de azi.

GUSTAV ZINKWEISS: *"Pledoarie pentru cratița de doi litri".* - Că se găsesc în comerțul Pieței Comune cratițe de diferite mărimi, capacitatea lor având, se pare, o importanță binecunoscută de gospodine în realizarea aşa-numitului meniu zilnic, este o chestiune secundară. Esențial în problema pe care o dezbate autorul este dacă se găsesc în magazinele lumii suficiente cratițe de doi litri, adecvate necesităților celor mai multe familii de pe glob, nedepăşind fiecare capacitatea pentru trei până la cinci persoane. Răspunsul oferit cititorului încă de la începatul cărții este categoric: nu se găsesc. Urmează explicațiile.

PLEDOARIE PENTRU CRATITA DE DOI LITRI

Omenirea şi-a propus, încă din cele mai îndepărtate epoci, să mănânce bine, să se îmbrace călduros, să se înfrunte deconectant şi să călătorească agreabil - în interes personal (turistic) sau în interes de serviciu. În ce priveşte alimentația, cei mai luminați oameni au stabilit de la început că hrana nefiartă este dăunătoare, putând provoca indigestii regretabile, boli de stomac şi halucinații. Au recurs deci de timpuriu la serviciile focului. O bucată de carne se mestecă ceva mai uşor dacă, înainte de a o rupe în dinți, este trecută prin vâlvătaia focului, prăjită sau scufundată în apă, pătrunsă de fierbințeală alături de câteva zarzavaturi, cartofi, ceapă, țelină şi morcovi. E adevărat că cele mai gustoase sucuri, sângele cald, mirosul de piele şi de pământ, ca şi reziduurile sufleteşti ale animalului, dispar prin fierbere, în schimb se obține pe lângă bucata de carne şi o zeamă foarte spornică, utilizabilă şi generoasă, cu care pot fi mulțumite gurile celor înfometați. Unii au numit acest subprodus zeamă, alții supă. De reținut e faptul că în soluția apei ce a spălat bine carnea se mai află câte un fir de păr, câte o unghie rătăcită, iar în cazuri norocoase - câte un ciolan.

Dar, alături de carnea aruncată în vas şi de zarzavaturile citate mai înainte, se descoperă în farfurie încă ceva: contradicția internă a supei. Să fim limpezi: calitatea soluției finale este invers proporțională cu cantitatea de apă turnată în oală. Experiența stă la îndemâna fiecărei

gospodine. Mama mea, de pildă, a făcut-o de multe ori şi a tras interesante concluzii pe care ni le-a transmis odată cu mânuirea polonicului: supa preparată din douăzeci de litri de apă e inferioară celei obținute numai din doi litri. Am mâncat de multe ori supa rezultată din fierberea unui os în mari cantități de lichide. N-avea nici un gust. Am mâncat ulterior şi o supă preparată doar cu zece litri de apă. Altceva! Gustul era excelent. Necazul venea acum de la neputința de a sătura cu această concentrație toate persoanele care se aflau în jurul mesei şi care salivau utopic. Mama, inventatoarea acestei soluții, se considera vinovată, făcea complexe şi tăieței compensatorii, se pedepsea renunțând să mănânce. Într-o zi îi veni ideea să schimbe rețeta: a aruncat în apă fel de fel de alte produse, ca să întrețină şi să sporească tăria concentrației. Am înțeles asta la masă, când ni s-a turnat în farfurie o zeamă violacee, de un gust elevat, din care am reconstituit îndată elementele preparației: pusese acolo picioare de scaune, bine curățate, nasturi, piele de curea răscoaptă, sâmburi, rumeguş alb de scândură neagră, esență de creolină, mucuri de țigări, ziare proaspete, tocătură de piatră arsă, copci şi clame, papuci de casă. O supă la fel de gustoasă am mâncat şi la mătuşa Alma, preocupată, ca şi mama, să sature multe guri. Ea utiliza, avea de unde, o veche pendulă cu greutăți, fierbând laolaltă cadranul, greutățile şi cucul.

În curând, mama descoperi carnea de supă, dar un individ în bleumarin şi cu papion pepit, ce se pripăşise pe la noi, ne vorbea însuflețit despre cantitatea ucigătoare de toxine pe care o conține metrul cub de carne. El nu mai mânca de mulți ani asemenea porcărie; se simțea perfect, nădăjduia să nu îmbătrânească niciodată, regimul pe care-l urma prezenta avantajul de a-i produce o vioiciune neobişnuită; asta se şi vedea după pofta lui de mâncare. Ne simțeam vinovați că trebuie să ducem la gură lingurile cu supă în care se prefirau, printre tărâțele mucede şi nisipul mărunt, şi unele urme suave de carne. Fără îndoială, aveam să îmbătrânim înainte de a creşte la înălțimea unchilor, măcar a unchilui Perruchot, care era pitic.

Totuşi... Una dintre cunoştințele mamei, o femeie tânără şi econoamă, realiza nişte supe eroice, delicioase, extraordinare, într-o oală turtită, căreia îi spunea cratiță, tot un fel de oală, dar scăzută la spălat, tot cu deschiderea deasupra. Punea în ea un kilogram de carne şi un litru de apă. Ciudat, ieşea ceva ce nu mai semăna cu o supă, apa se infiltra în bucata de carne, o macera, până la urmă sub bucată rămânea un fel de zeamă vâscoasă, în care pluteau foi de dafin şi boabe de piper. Din bucată n-am gustat, am întins însă în zeamă puțină pâine, femeia având în casă multe minunății, chiar şi pâine.

Importantă era cratița. Să reținem că avea doi litri. Încă din primul moment se putea trage concluzia că în asta constă secretul. Mama n-a înțeles însă adevărul, a continuat să-l ignore sau, mai ştiu eu, s-a încăpățânat să-l ascundă.

Problema era să-şi procure o cratiță de doi litri, în care să pregătească, indiferent de cantitatea de carne, supa delicioasă a familiei?

După opinia unuia din cei unsprezece frați ai mei, mama nu găsise în comerț asemenea cratițe de doi litri. Ca să nu se distrugă frumoasele turme şi cirezi de vite ale pământului, mereu mai puține din cauza îngustării păşunilor, precum şi din cauza molimelor de tot felul, marile societăți de import-export şi alte tranzacții, dintre care aveam şi noi vreo două în oraş, au inventat fel de fel de oale şi de cratițe, farfurii de toate formele, platouri, tăvi şi polonice, în afară de cratiță de doi litri. Era sigur că asemenea cratiță nu trebuia să fie încurajată - în urma înțelegerii industriei cu medicii oficiali. Era clar: chiorăiala mațelor, anemia pe care o cultivam cu delicatețe, ba chiar şi visele frumoase pe care ni le procura foamea, se datorau unor înțelegeri cu mult superioare vieții noastre mărunte de provinciali. Nu se putea face nimic, atâta vreme cât lipseau din comerț cratițele potrivite. Degeaba se lăfăiau în vitrinele măcelăriilor pulpe grase, uneori câteva vite întregi, desfăcute din pielea lor, porci frumoşi, bucăți rumene de ficați şi rinichi, proaspete şi aburinde. Degeaba treceau spre Germania vagoane frigorifice cu carne de toate soiurile, cu care nemții, avantajați de o organizare militară nemaipomenită, izbuteau să prepare la cazan supe excelente, făcând să meargă cu aceeaşi soluție, plus ceva arpacaş, chiar şi tancurile şi avioanele.

Mama avea să jubileze abia mai târziu, când a reuşit să cumpere din capitală o cratiță de doi litri - dar asta a fost foarte târziu, după război, şi după evenimentele pe care le povestesc.

După informațiile autorului, cratițe de doi litri lipsesc încă în multe țări ale lumii, îndeosebi în țările africane şi sudamericane, după cum lasă să se înțeleagă ziarele pe care le avem la îndemână. Se fabrică puține şi, în lipsa lor, gospodine harnice şi pricepute continuă să se străduiască, ca şi mamele şi bunicile lor, de la începutul lumii până astăzi, să afle proporția ideală dintre carne şi apă, spre a produce supa de care se simte atâta nevoie. Această constatare amară este menită să modifice însuşi sensul ideii pe care o cunoaştem din statistici, anume că o parte a omenirii suferă cronic de foame. Termenul este abstract şi nu indică ieşiri. Omenirea este înfometată nu de foame banală, ci *de, foamea de supă.* E mai precis. Ca atare, permanent e nevoie de cratițe de doi litri, cu toarte, cu deschizătură deasupra, iar dedesubt cu fund, supranumite şi cratițe de calibru calibrat, măcar acum când morcovii, cartofii, ceapa şi țelina au început să se găsească în toate piețele, cum se găsesc şi pendule cu cuc şi greutăți, nu numai elvețiene, nu numai dintre cele cu cadran însemnat, ca pe vremuri, cu cifre romane. (Editura "Europa", Liubliana 1958.)

GIORGIO OLIFANTI: "*Neoromantică",* - Însemn aici, cât se poate de exact, cum s-au petrecut lucrurile, căutând să urmez întocmai succesiunea faptelor.

Am intrat cu Tania în restaurant, la mesele din separeuri câteva persoane au întors capul, curioase, chelnerii mai mult n-aveau ce face, se uitau pe fereastră cum ninge, printre perdelele groase privirea lor leneşă abia putea urmări câte un fulg alunecând paralel cu geamul, un client gras ceruse peşte, i se adusese peştele crud, pe un platou, ningea totuşi bine, paltoanele ni le-am lăsat la garderobă aproape ude, Tania purta un capişon alb, era palidă şi frumoasă, ca întotdeauna, restaurantul elegant, puțin frecventat la ora prânzului, afară ningea surd, peştele era proaspăt, culoarea lui rece, minerală, din tablourile îmbelşugate ale flamanzilor, atunci când pictează fructe de mare şi lasă compoziția în seama lui Van der Goes, unul singur dintre chelneri avea mai multă treabă, în afară, bineînțeles, de cel cu peştele, eram încântat că, în sfîrşit, sosiseră maşinuțele albastre şi roşii, cu pedale, electrice, trebuia doar să stai la coadă şi le puteai obține de la orice magazin, cineva încerca la pian să însăileze o melodie, sub candelabru la o masă stăteau şase persoane, unul ziarist pe cât se pare, îl cunoşteam, sau poate fac o confuzie, n-are importanță, celălalt ducea peştele la bucătărie, era oricum foarte plăcut, toate erau în ordine şi, la întrebarea dacă locul era bine ales, Tania a ridicat, cochet, din umeri.

Scena aceea de ieri, sau de acum zece zile, n-are importanță, fusese penibilă, asta ne-am grăbit să afirmăm îndată, Tania coborându-şi privirea în farfurie, eu, după aceea, încercând să-i prind culoarea privirii, să descopăr în ea lumina unui regret. Venise să-mi ceară să ne despărțim, avea motive temeinice, argumente inatacabile, nu le-a spus pe acelea, ci, cum stătea în fața mea în biroul inospitalier, încă stânjenită de bunăvoința secretarei şi de sunetul neîntrerupt al telefonului, a pronunțat câteva cuvinte surprinzătoare, nu le reproduc, pentru că m-ar răni încă o dată, apoi a învârtit creionul pe luciul unei hârtii, închipuind, în conturul de o puritate pe care am remarcat-o din primul moment, un autoportret, cu nasul fin înțepând pustiul hârtiei, cu bărbia înainte, cu obrazul întins, palid, aproape transparent.

Încercase să fie categorică, mândră, asta se putea ghici din primul moment, ocolea motivele adevărate - alunecase pe un ton străin şi nu mai ştia cum să întoarcă, apoi, când am ieşit sperase, iată, abia acum îmi mărturiseşte, că ar fi dorit din toată ființa să-i cuprind umerii în mijlocul străzii, printre trecătorii care se clătinau ca somnambulii, ne înghionteau, ne împiedicau mersul, şi să-i cer să mă sărute ca s-o iert, pentru că o asemenea înfruntare nu mi se mai făcuse; o iubeam, evident, sentimentele mele erau, dacă nu mai puternice, oricum

constante, chiar dacă, la intrarea ei în birou, fusesem absent, pentru că mă preocupase încă de dimineață sunetul neîntrerupt al telefonului şi convingerea că cineva se pregătea să-mi comunice că se dau maşinuțe, albastre şi roşii, cu parbriz, electrice, cu pedală şi marşarier, însă de cuprins pe după umeri nu-mi dăduse prin gând şi, dacă ar fi fost pe sărutate, bucuros aş fi sărutat-o eu, n-aveau decât să protesteze trecătorii, dar fusese încă de la intrarea în birou categorică, ostilă, falsă, fals fusesem şi eu, însă la asta putusem să mă aştept, pentru că încă de dimineață îmi surprinsesem unele nesinceritățI, unele incoerențe, când ar fi trebuit să retez sunetul prelung al telefonului şi n-am făcut-o. Mărturisirea ta îmi place, îi spuneam, acum, în restaurant, strângându-i mâna, e binefăcătoare, potrivită pentru doi oameni care se iubesc, şi poate că se iubesc mai mult, mai profund decât au sperat atunci, la început, în seara când, sub lună, au prospectat fantezist şansele dragostei incipiente, da, acesta este cuvântul, *binefăcătoare,* deci nu avea rost să adopți acel ton, dacă nu cumva tonul era dinainte fals, de la început, din seara amintită, sau de mai înainte, de când te-ai pomenit pe lume, când, într-o clipă căreia nu i-ai dat importanță, a trebuit să alegi din mai multe modele, cum să te comporți ca să fii tu însăți, nereuşind în tot răstimpul care a urmat decât să eziți între o grimasă, un zâmbet echivoc şi o poză oarecare, ştiu, recunosc, ai spus, mă angajasem datorită unei prea încordate deliberări, ştiam bine că lunec pe o pistă falsă, aproximativă, aleasă la întâmplare, de care acum mă simt vinovată; răspunde însă de ce continui, i-am spus, încă vorbeşti mecanic, ca o păpuşă cu arc, îndărătnică, tot repeți absurditatea cu sentimentul sfârşitului, când nici nu poate fi vorba despre sfârşit, nici măcar despre alterarea iubirii, cum ți-am spus, tocmai acum când se dau maşinuțe albastre şi roşii, cu pedală. E vădit că acelei prime alunecări, a mea, involuntară, a ta mai autentică, deşi amândoi alunecasem greşit, datorită unui impuls, cine ştie, e vădit, zic, că acelei alunecări i-am pus capăt acum câteva minute, în pat, mângâindu-ți tâmpla şi gâtul şi coapsa molicioasă, bucuros că în timpul mesei, îți aminteşti, ți-am deturnat gândul şi înverşunarea, distrăgându-ți atenția către chelnerul purtând platoul cu peştele crud, sub privirea cercetătoare a clientului care, probabil, dar este sigur, saliva ca un antropofag. Mângâierea ai primit-o lipindu-te de mine, abandonându-te odată cu falsele tale bravade, aşezându-mi cu mâinile reci capul pe sânul dezvelit, prin violaceul căruia te simțeam întreagă a mea, şi mă gândeam dacă în anumite momente n-ar trebui să ne renegăm integral, cu o sfântă, pedepsitoare greață, spre a redeveni cei ce-am fost sau am dorit să fim. Ai redevenit, datorită acelui gest simplu, ca altădată, darnică, generoasă, înțelegătoare, drăgăstoasă. Te-am simțit zgribulindu-te, desprinsă de tine, cea de până atunci, străină ție însăți, în sfârşit, din nou tu.

Mâncăm cu poftă clătite (încă nu s-a risipit neînțelegerea noastră, ea avea să se scurgă de pe pat câteva ore mai târziu, ca o cuvertură deasă, grea, apăsătoare, sau aşa mi s-a părut), la o masă vecină ți-am arătat un bărbat între două vârste, cu o frunte înaltă şi o batistă roşie la buzunarul cel mic, ce e cu el, m-ai întrebat, el este Sergiu, sunt bucuros că îl revăd, aştepta şi el maşinuțele albastre şi roşii, cu pedală, a murit acum doi ani, se întorcea de la mare conducând singur Fiatul 850, era foarte obosit, ca şi acum, la un moment dat a pierdut controlul, ancheta a constatat apoi că adormise la volan, mi-a fost prieten, îl prețuiam pentru limpezimea ochilor, la nimeni altul nu mi-a plăcut atât de mult limpezimea ochilor, în care citeai disperarea, sunt fericit că îl întâlnesc, revine adeseori, i se permite să intre nestingherit în acest restaurant.

Apoi, dacă este ceva de regretat, urmează să amintim cum ți-am aruncat în față zăpada culeasă în palmele întinse, ca într-o lopată, deşi erai înfrigurată, avusesem intenția de a rupe printr-un gest foarte îndepărtat, venind din copilărie, rețeaua de ostilitate care te ținea departe de mine, e o figură de stil, nu despre o rețea este vorba, ci despre altceva, despre tăcerea pe care nu voiai să o rupi, nici eu nu înțelegeam de ce nu o destrămasem eu, eram ca întotdeauna mai puternic, dar se crease o istorie verzuie care acum fâlfâia între noi cu aripi de fluture străin; cu o stare sufletească oarecare, cu o situație colțoasă te poți confrunta, o poți chiar modifica, e mai greu să răstălmăceşti sau să destrami o istorie, şirul zburător al unor istorii care au căpătat un sens, foşnetul de aripi ce nu se lasă prinse. Nu ştiu dacă sunt coerent, fapt e că ți-a fost tare neplăcut, desigur zăpada ți-a pătruns pe după capişon pe ceafă, ca să nu mai spun că ți-a împăienjenit ochii şi obrazul cu lacrimi reci, erai nu numai obosită, dar şi ardeai, îmi spuseseşi mai devreme că ai febră, că pregăteşti o gripă, atunci nu înțeleg de ce ai ținut neapărat, tocmai în această stare febrilă, să revizuieşti raporturile noastre, omul bolnav nu se cuvine să decidă nimic important, judecata îi e pervertită, inautenticității tale i-am căzut victimă, cu toate că nici eu, ți-am repetat asta în pat, când îmi mângâiai fruntea şi stăm aplecat pe sânul tău fremătând, nu eram autentic, fiindcă de dimineață îmi dădusem seama, pe când mă străduiam să întrerup sunetul prelung al telefonului, de falsul scenelor pe care le trăiam, din pricina unui motiv ce îmi rămâne deocamdată necunoscut.

Sergiu revine destul de des în acest restaurant, are voie să intre aici şi în celălalt, poate şi în alte două din Buzeşti, fireşte că nu-i este îngăduit să mănânce, nici să bea, se mulțumeşte cu muzica şi o ascultă tăcut, dar nu poate trece dincolo, spre piață, sau dincolo, spre Poştă, nici spre bulevard. Are perimetrul său, destul de îngust, lui nu-i poate trece prin gând să te cuprindă pe după umeri în mijlocul străzii, sau să-ți zvârle în față zăpadă

proaspătă, în primul rând pentru că nu te cunoaşte, abia ți-l semnalez eu acum, în al doilea rând pentru că nu are voie, cei ce au murit se pot întoarce numai pe trasee bine precizate, sunt în oraş afişe şi decizii lămurite, e mulțumit, de felul lui e un băiat docil, şi dacă îți vorbesc cu interes despre dânsul o fac pentru că ne-a legat o prietenie sinceră înainte de accident, cât despre ce a urmat, nu m-am mai văzut cu el, şi chiar dacă ne întâlnim acum, momentul este nepotrivit să-l salut sau să-l chem, ar ocoli salutul, din discreție. Nici nu ne-am putea înțelege, el a rămas acelaşi, autenticitatea lui e neîndoielnică, în timp ce eu am alunecat, în fiecare zi din cele ce au urmat, pe o pistă falsă, nu mai departe decât azi-dimineață, sau acum zece zile, n-are importanță, când aşteptam ca telefonul care suna neîntrerupt să mă anunțe că au sosit şi se distribuie maşinuțe albastre şi roşii, cu pedală, electrice, cu marşarier şi ştergătoare de parbriz; s-ar teme dealtfel să nu-i împrumut atitudinea rezervată, să-l iau drept model, să mă prefac încă o dată că sunt altul, ceea ce, neîndoios, mi-ar reuşi. Pe Sergiu îl îndârjeste, fără îndoială, faptul că nu i se dă voie să treacă dincolo, spre piață sau spre bulevard, în fond restricția asta e arbitrară, din moment ce a revenit, lasă-l, domnule, să meargă unde pofteşte; dincolo, mi se pare că pe strada Galvani locuieşte Francesca, acea brunetă care vorbeşte singură, a iubit-o pătimaş, îi reproşa că adesea e nesinceră cu el, că îl înşală, acum cred că îl înşală mai frecvent şi nu se mai supără, ei îi plăceau ochii lui, privirea limpede, pot exista neînțelegeri între cei ce se iubesc, ele se cer a fi depăşite, se alege, aşa cum ai ales tu, tonul, nu cel din biroul meu, celălalt, cel din pat, când a căzut cuvertura, când ne-am îmbrățişat cu disperare şi ne-am sărutat îndelung, ucigător, şi ai zâmbit la cuvintele mele precum că năzuiesc din suflet să te înăbuş, să te strâng în brațe până la anulare.

Ceva nu e în ordine în toată această afacere, vezi bine, dovadă chelnerul, a fost trimis înapoi la bucătărie, peştele nu arăta prea bine de la început, cu toate că semăna cu cel de pe cartoanele flamanzilor, din care am exclus pe Van der Goes, iar clientul care-l comandase încă saliva ca un cățel, mi-ai spus că vei rămâne alături de mine douăzeci de ani, ai venit ieri sau acum zece zile, n-are importanță, ai încercat să-ți revizuieşti raporturile, poate ai făcut-o din disperare, ca şi prietenul meu Mihai, care doreşte la fiecare început de an să-şi revizuiască relațiile cu prietenii, cu vecinii, cu continentul, ai întrebuințat un cuvânt nepotrivit îndată ce ai intrat pe uşa biroului meu, în timp ce suna de o vecie telefonul, ai rămas credincioasă acelui cuvânt, şi apoi, la restaurant, Sergiu tocmai încerca să iasă prin uşa din dos, dar uşa, batantă, îl tot respingea, îl lovea, îl trimitea la podea, într-o încleştare ce amintea ringul de box, nutream speranța că unul dintre voi doi avea să scape, să treacă neobservat dincolo, spre piață, spre bulevard, lăsându-mă singur în restaurant, închis în tristețea mea falsă, dar apăsătoare, în cercul îngust al istoriei mele, al actelor mele pe care n-am să le mai amintesc, dar dacă vrei am să le amintesc: încercarea de a asculta cuvintele tale

de reproş, în timp ce sângele mi se ridica în obraji, intrarea în restaurant, urmărirea şi aruncarea în față a zăpezii, sărutarea pătimaşă prin care voiam să te trezesc, să provoc în tine, interior, strigătele: am mințit, am mințit, şi căderea pe jos a cuverturii dense, aspre, care nu existase, aşteptarea ca cineva să anunțe că se dau maşinuțe albastre şi roşii, cu pedală, decapotabile, cu fotolii capitonate, repet, eu care prin toate actele mele eram mult mai prizonier decât voi doi, Sergiu şi cu tine.

Chelnerul a sosit apoi cu platoul aburind frumos, peştele arăta în sfârşit ca lumea, toate erau acum în ordine, ca mai înainte, îmbrățişarea demențială din pat fusese în ordine, faptul că Sergiu ieşise în cele din urmă pe fereastră, în plină ninsoare, trecuse neobservat, mângâierea era dulce, caldă, în ciuda zăpezii care îți pătrunsese sub capişon pe ceafă, cerul era în ordine ca şi patul şi paharele cu vin, ca şi cuvertura care căzuse pe podea spre a ne lăsa încleştați într-un lung sărut, era în ordine, ca la început.

Ca la început, nu mai suna telefonul, nu-mi mai aruncai în față reproşuri, nici amenințări, era o linişte adâncă de te durea auzul, în cele din urmă s-a făcut dimineață. Sergiu era acum departe, pe strada cealaltă, sub fereastra Francescăi, peştele aventuros rămăsese o grămăjoară de oase ascuțite pe marginea farfuriei, am cerut nota, chelnerul a venit să ne aducă restul, totul era în ordine, ai plecat de la mine schimbată, încrezătoare, învăluită într-un evantai de lumină, nu înțelegeam bine ce se petrecuse, aveam impresia că te mai văzusem undeva, îmi era greu să-mi amintesc, dacă nu mă înşel te luptaseşi cu uşa batantă, te trântise jos şi n-avusesem timp să mă ridic de la masă ca să te ajut.

Rămas singur, după plecarea ta, am privit îndelung pendulul vechi din cui: ora era neadevărată, ora nu arăta nimic, cu toate acestea se înțelegea clar că lucrurile, cele văzute, ca şi cele doar amintite erau în ordine, în cea mai deplină ordine.

GREGOR MANIMINI*: "Retrospectivă".* - Carlo Felice Requini, directorul unuia dintre cele mai elegante hoteluri turistice din Zakopane, omul căruia afacerile i-au mers întotdeauna ca pe roate şi care n-a avut niciodată motive să se mire, nu şi-a mai aflat echilibrul şi liniştea după ce, în iarna trecută, hotelul său m-a găzduit timp de trei zile, împreună cu Tania, în drum spre Helsinki, unde ne aştepta prietenul nostru, Herbert von Karajan, dirijorul. Trecerea noastră prin splendidul său hotel de lux l-a uimit şi l-a zdruncinat, de vreme ce, la câteva luni după aceea, directorul mai putea să relateze faptele astfel: "La o oră după ce a plecat industriaşul din Torino împreună cu dactilografa, la 116 s-au instalat cei doi, despre care vreau să vă vorbesc. I-am văzut în treacăt, în clipa când îşi prezentau la recepție

paşapoartele. Oameni distinşi: ea purta un palton strâns pe trup, cu o blană bogată în jurul gâtului, cu un capişon alb acoperindu-i părul blond şi mătăsos; era o femeie frumoasă, de tip nordic, cu trăsături decise, palidă, misterioasă, un zâmbet fin îi tremura în jurul buzelor, nedegradat de rigoarea ochelarilor cu rame groase; sub stofa paltonului se băfiuia un trup înalt, bine alcătuit, elastic, mişcările se remarcau prin armonioasa lor coordonare, niciodată violente, hotărâte însă, expresive, asemănătoare celor ale Gretei Garbo. Am gândit atunci, remarcând-o, că o asemenea femeie e menită să protejeze cu delicată înțelegere şi discreție, cu vorbe spirituale viața unui poet, tristețea şi hotărârile lui. De altfel, bărbatul care o însoțea şi care părea foarte meticulos în prezentarea paşapoartelor, în ciuda staturii sale impunătoare, era chiar poetul potrivit pentru o asemenea femeie, un chinuit, un selenar, căruia numai îngrijiri atente, devotate îi puteau asigura supraviețuirea în lumea noastră de nepotriviri.

Am fost bucuros că au nimerit la 116, singurul apartament disponibil. Acolo, mai mult decât în oricare altă parte, e linişte, fereastra principală se deschide către munte, cuprinzând în cadrul ei o privelişte încântătoare. Asemenea oameni au nevoie de tihnă şi de un peisaj armonios, izolarea de zgomotele holurilor şi de vuietul şoselei este primul lucru pe care trebuie să-l ofere un hotelier priceput.

S-au instalat excelent, a declarat doamna, la ora mesei, când, singură, a coborât în sufragerie. El este suferind, a adăugat ea, călătoria l-a obosit, într-o astfel de dispoziție trebuie lăsat în pace, nu simte nevoia să coboare la masă. După ce se va odihni, cu siguranță va simți impulsul să scrie, la munte scrie întotdeauna, şi de altfel ea, scriitoare la rându-i, îl acompaniază în această nobilă activitate. Când au fost în România, asta s-a întâmplat toamna trecută, au lucrat împreună, în garsoniera pe care au închiriat-o la Sinaia, el întins pe covorul gros în fața ferestrei, ea cocoțată în vârful patului, luându-şi drept sprijin o mare pernă de puf.

Desigur, nu totul era perfect, a povestit în continuare doamna, de aceea mi-a cerut să înlocuiesc masa rotundă cu o alta, sub care scriitorul să-şi poată vârî picioarele. Mi-a mai cerut să-i procur, dacă se poate, un scaun mai înalt, argumentând că în aceste condiții sunt în stare amândoi să producă, în seara asta, cel târziu până mâine dimineață, capodopere, înțelegerea direcției pentru asemenea cereri este, vă asigur, nelimitată. Cu toate acestea, înlocuirea mobilierului într-un hotel de categoria lux nu se poate practic realiza fără perturbarea catastrofală a tuturor funcțiilor hotelului. I-am explicat doamnei limitele între care funcția mea este nevoită să acționeze, prezentându-i scuzele cuvenite şi cerându-i respectos să transmită soțului ei explicațiile, când se va trezi.

Au locuit la noi timp de trei zile, în răstimpul cărora, preocupat de amenajarea piscinei, nu i-am mai întâlnit. Au plecat marți la prânz, cu rapidul de Baltica. Imediat după plecarea lor, femeia de serviciu m-a căutat şi, îngrozită, m-a

invitat să vizitez 116. Apartamentul în care cei doi scriitori locuiseră arăta fantastic. Distinşii mei oaspeți, artişti autentici, nu se mulțumiseră cu argumentele mele, ce puteau fi luate drept un refuz, ci perseveraseră să-şi creeze condițiile de scris de care avuseseră nevoie. Fără îndoială că, în cele din urmă, izbutiseră să scrie, nu se putea măcar închipui, după aspectul apartamentului, că acum nu purtau spre nord, în geamantanele lor elegante, capodoperele promise. Ce forță teribilă aprind arta, inspirația, dorința de a plăsmui! procesul complicat al elaborării se putea reconstitui după starea obiectelor lăsate în apartament. La început, în căutarea unui suport pentru caietele lui, poetul desfăcuse uşile şifonierului, răsucind balamalele, scoțând din locul lor rafturile. Apoi adaptase una din uşi la masa rotundă, descleind mai înainte picioarele acesteia, punând deasupra, cu fața în jos, sertarele toaletei, iar dedesubt, ca un piedestal foarte practic, oglinda cu panoul care o sprijinise. Pentru ca mâna să nu-i cadă, producând şocuri neprevăzute în plină scurgere a inspirației poetice, doamna îi ofense poetului grătarul de la baie, învelit ingenios în prosoape, agățat numai într-o singură parte, cu ajutorul şnurului veiozei, de galeria perdelelor. S-a aşezat, fireşte, cu fața spre fereastră, cum îi este obiceiul, cu fereastra larg deschisă, numai aşa se explică faptul că, de la baie, admirabila lui tovarăşă a tras prin furtunul duşului apă caldă, ca să-i încălzească picioarele în timpul lucrului, captând apoi apa în lavițele de la cuier, aşezate una lângă alta, spre a face loc lichidului răcit să se întoarcă în camera de baie. în sfârşit, pentru a-l scuti pe poet de neplăcerile iluminației prea directe, doamna a imaginat un sistem inspirat de distribuire a becurilor electrice în încăpere; ea a desfăcut cu şurubelnița câteva conducte îngropate, le-a organizat în circuite noi, sprijinindu-le pe un stativ foarte bine alcătuit din tuburi Bergman încrucişate, legate între ele cu franjurii cuverturii. Covorului persian i-a dat o funcție de ecran, stăvălind lumina soarelui, prea violentă când cade dintr-o singură direcție.

În ceea ce priveşte lucrul propriu, doamna şi-a amenajat locul de activitate în preajma patului, după ce a desfăcut din şuruburi tăblia şi noptierele, pentru lărgirea spațiului util. Manevrând cu deosebită dexteritate şurubelnița, ea nu s-a mulțumit să utilizeze conducta de apă numai în scopuri practice, de încălzire, ci a alcătuit cu pricepere şi răbdare câteva jocuri de apă, cu efect decorativ indiscutabil, dând bideului un rol pe care inventatorii utilei piese nu l-ar fi imaginat nicicând. Cu mâna ei a răsucit cearceafurile, după ce le-a vopsit în roşu, cu vopsele de casă, şi le-a transformat în ghirlande; cu priceperea ei unică a tăiat cu ferăstrăul stâlpii pridvorului, transportându-i în casă, în jurul mesei, trăgând deasupra cuvertura portocalie, ridicând un baldachin, sub care inspirația va fi atins cele mai înalte vibrații.

Doamna avea şi un recunoscut talent la desen. După starea pereților, încercase desigur să imortalizeze, în cărbune, umbrele delicate ale brazilor proiectați de razele soarelui apunând. Numai ziua scurtă şi soarele palid împiedicaseră ca zidul să se acopere cu o lucrare tulburătoare; pe albul lui se vedeau acum numai linii elegante cu crăpături transversale şi găuri decorative din loc în loc. Altminteri, artista declarase la bucătărie, pe când căuta un satâr, că ea este dotată şi hotărâtă să transcrie în linii şi culori însăşi muzica, dar că în camerele de hotel pe care le-a vizitat n-a aflat încă un harmonium, o harfă sau un flaut cu care să-şi provoace inspirația. Bucătăreasa-şefă a îndrumat-o de îndată către sala de biliard, unde după bibliotecă se afla, nefolosit de multă vreme, un violoncel. S-a luptat singură cu nobilul instrument până la etajul întâi, câteva ore a ciupit cu delicatețe corzile lui, apoi l-a desfăcut în bucăți, răbdător, explicându-i soțului, lucru pe care servitorii l-au auzit, că transcripția i-a reuşit. Pe pereți s-au găsit urme de muzică, două trei imagini disparate, cu mult moloz şi uşa dintre cele două încăperi spartă în mii de țăndări, ca după o grenadă. Poetul ordonase strofele poemului său două câte două, desfăcând pentru fiecare metaforă mai inedită câte un geam din cadrul lui şi, mai rar, câte un tablou. Liniştea şi confortul hotelului nostru i-au priit şi lui, asta se putea deduce după faptul că în parchet poetul izbutise să adâncească şanțuri numeroase, direcționate cu finețe spre peisajul de afară, din fereastră, iar pe alocuri, transformase bucățile de parchet într-un rumeguş galben şi dens, extrem de spornic, în barocul căruia oricine putea recunoaşte măiestria artistului.

Creația propriu-zisă nu recurge numai la procese de reorganizare ci şi la altele, specific constructive. Aceasta s-a putut constata de îndată, când am avut şi explicația transporturilor pe care scriitoarea le-a realizat în tot timpul şederii în hotelul nostru. Zilnic, înainte de micul dejun, doamna ieşea în târg (în pofida pretențiilor, oraşul Zakopane rămâne un târg), de unde se întorcea în apartament cu brațele încărcate de scânduri, plase de sârmă, țevi şi cartoane, în camera lor, aceste materiale au fost îmbinate în aşa fel încât, pe locul unde mai înainte se afla patul, s-a ridicat până în tavan o construcție nouă, impresionantă, ce imita magistral Turnul Babei. Poetul ținea mult ca, atunci când scrie despre monumentele antichității, să aibă în față aidoma imaginea acestora, şi devotata sa prietenă ştia ca nimeni altcineva să le confecționeze. Alături, în sufragerie, se ridica unul dintre castelele de pe Loara, cu toate detaliile, cu scări şi terase, lipsa spațiului pentru una din terase fiind rezolvată foarte ingenios prin înlăturarea zidului dinspre apartamentul vecin. Foarte priceput fuseseră folosiți înlocuitorii - în locul geamurilor şi al vitraliilor se întinseseră folii de material plastic, colorate cu inegalabilă sensibilitate. Pe colțul unei mese am găsit şi un plan pentru o grădină suspendată. Scurtul sejur al cuplului nu a îngăduit înfăptuirea acestei idei frumoase, cu toate că scriitoarea reuşise să transporte în apartament (când putuse oare să facă atâtea?) câțiva saci cu pământ de flori.

Acum, când iluştrii noştri oaspeți se află departe, conduşi de chemarea lor către nord - a continuat directorul hotelului -, îi însoțim cu gânduri bune şi-i regretăm din toată inima. Placa de marmură fixată la intrare, consemnând găzduirea celor doi soți, abia ne consolează. E de la sine înțeles că toată activitatea noastră ulterioară nu ne mai produce fiori. Ne vizitează fel de fel de oameni, toți sunt voiajori sau turişti oneşti, dar nu mai prezintă nici cel mai mic interes, sunt oameni meschini, săraci sufleteşte, străini atât de arta scrisului, cât şi de cea a construcției nemuritoare. De aceea, onorurile cu care îi primim sunt reci, corecte, nimic mai mult.

Casa noastră a fost înființată în 1806, sub domnia înfloritoare a lui Cazimir al III-lea. Activitatea ei de gazdă de prim rang s-a împlinit abia prin vizita celor doi tulburători scriitori. Cred că, odată cu trecerea lor pe aici, rostul nostru s-a încheiat. Nu-mi rămâne, ca director al hotelului, decât să propun celor în drept transformarea întreprinderii într-un muzeu de interes național.

Cu instalațiile abandonate, cărora li se pot adăuga multe alte obiecte uitate (poate intenționat) de cei doi - un briceag, o menghină, un barometru cu apă, un serviciu de ceai de Saxa, o maşină de bătut nituri, prevăzută la un capăt cu un burghiu, şi multe altele -, s-ar putea alcătui o interesantisimă colecție memorială. instructivă pentru toți cei care, însetați să cunoască biografii de oameni celebri, s-ar abate de acum înainte prin Zakopane... "

Carlo Felice Requini, omul căruia afacerile îi merseseră întotdeauna ca pe roate, ştia bine în ce direcție merg interesele publicului în epoca noastră, ştia bine că Istoria este mai bănoasă, mai rentabilă - ca să folosim un termen adecvat de economie politică - decât cea mai înfloritoare industrie hotelieră. (Editura "Pegasul Roz", Milano 1966.)

HUBERT MÜLLER RING: *"Nimeni nu vrea să moară"* urmat de *"Infinitivele Sfântului Anton".* - "Ai fost încă o dată ridicol, încercând în acel lung discurs să mă convingi că nimeni nu vrea să moară, că oricât de distrus şi disperat ar fi cineva, el n-are nici un argument care să-i susțină gândul renunțării. Cine vrea să moară, într-adevăr? Cui, dintre cei care reuşesc să rămână în toate mințile, după ce au trecut prin vârtelnița dragostei, a ambițiilor de toate culorile, a disputei pentru pâine şi automobil, îi poate naşte mintea o asemenea idee nesăbuită, primitivă (contrar opiniei unora care văd în ea o treaptă de elevație, de rafinament), atroce şi inutilă? Un om întreg nu poate nici măcar gândi să-şi dorească vreodată moartea. Eram de acord cu tine înainte de a-ți începe demonstrația, puteai foarte bine să observi aceasta de la primul schimb de cuvinte, astfel că iritarea ta, foiala pe care ai ținut să mi-o desfăşori prin cameră, apoi graba cu care te-ai urcat pe scaun, în picioare, pregătindu-ți cravata şi

manşetele, abia abţinându-te de a da pinteni discursului, toată acea fremătare semănând cu un spectacol de mim, îşi au originea în altceva decât în cuvintele mele. M-ai luat drept un pretext, poţi să o mărturiseşti acum, aveai cuvintele în cap de mai bine de zece ani (mă pricep bine la chestii d-astea!), dar nu înţeleg de ce ai mai ţinut să mă înfunzi în fotoliu, imobilizat de gestul ferm şi de privirea tiranică, pentru a te asculta nu mai puţin de trei ore, timp în care am avut intenţia de mai multe ori să mă ridic, să ies din încăpere, să mă înfund în closet sau în bucătărie, pentru că mă muşcau deopotrivă toate nevoile, sau să alerg afară în stradă, să răpesc unuia dintre copii cercul sau tricicleta, spre a fugi pe trotuar, în parc, şi apoi mai departe, în cartierul vecin, să ies spre înserat din oraş, ca să nu mă mai afli nici cu detectivii. Să-ţi scriu, într-un târziu, din Piemont.

Ştiam că eşti un imbecil, în privinţa asta mă lămurisem de mulţi ani, am avut însă faţă de tine aceeaşi bunăvoinţă pe care o manifestă, din omenie, din mărinimie, din miloasă îngăduinţă, şi alţii care te solicită să le faci servicii, care te pun să vorbeşti duminica la radio, între programul pentru preşcolari şi reclama dovleceilor umpluţi; ştiam că ai unele intenţii onorabile, din moment ce organizaseşi atât de frumos, de lăudabil, tombola seratei serviciului financiar, când n-ai îngăduit contabilului-şef să falsifice biletele, atribuind pe drept, după legile hazardului, păpuşa de ghips colorată şic şoferului de pe camion, căruia îi era realmente de trebuinţă, evitând scandalul şi reproşurile şi, mai ales, observaţiile amare ale unora dintre salariaţii de bază, care ar fi spus - sunt sigur - iată, obiectele cele mai de preţ le câştigă tot cei de la administraţie, ei iau totul, iar noi muncim de ne ies ochii din cap, bravo; cu toate acestea rămâneai tot un imbecil, motiv însă destul de fragil pentru a nu-ţi îngădui să mă întrebi ce părere am despre disperata care şi-a pus capăt zilelor, în rubrica ziarului de seară, din care mi-ai citit. Orice om care se respectă, eu sunt unul care se respectă mai mult decât alţii, nu evită să-şi spună părerea. Mi-am spus-o. Mi-a fost fatală. Te-ai urcat în picioare pe scaun, ai început să vorbeşti şi... Unde dracu ai învăţat, lighioană solzoasă, discursul patetic, cu perioade largi, construite cu luciditate, cu atâta logică fermă, dezvoltând un subiect şi încă ce subiect? Ce miraculoase, terifiante virtuţi ascunde imbecilitatea patentată, de poate exprima, în perioade atât de largi, atât de plastice, dar deopotrivă de emoţionante, o cantitate de banalităţi cu care s-ar putea pava un bulevard? Ascultându-te, am simţit cum se mărunţeşte în cuvinte o forţă de dinozaur, o stâncă de sute de tone din care s-a extirpat tot ceea ce era colţos şi stabil, ameninţând prin curgerea prundişului întreg spaţiul peste care se prăvale.

Ai fost ridicol... Doamne, cât sunt de delicat! După toate inepţiile, mai încerc, bietul de mine, să te scuz printr-un cuvânt agreabil. Ridicol putea să fie şoferul zâmbind aparatului de fotografiat, cu păpuşa pictată în braţe, înconjurat de fericirea aburindă a familiei, câştigătoarea de fapt a ghipsului. Tu ridicol? Păpuşa persoanei tale avea ceva

superb, cum sta aşezată pe soclul scaunului, deasupra mea, scoţând pe gură cuvinte înţelepte, gesticulând larg, învinuind gândul că cineva ar putea să-şi dorească moartea. La drept vorbind, nici nu era nevoie să mai pronunţi vreun cuvânt ca ideea ta să fie universal înţeleasă, era suficient să te înalţi pe scaun, cu biletul câştigător în mână, oricine şi-ar fi dat seama că eşti omul care interzice sinuciderea, pedepseşte pe sinucigaşi, eradichează gândurile nocive şi propovăduieşte triumful deplin al vieţii, pe verticală, prin umflare şi coacere, ca un nou potop salvator, cu detergenţi.

Şi totuşi, mintea mea de intelectual pintenog nu poate să nu recunoască un motiv, un singur motiv, pentru care discursul nu l-ai adresat contabilului-şef sau şoferului, ci mie. Ai cunoscut de bună seamă ceva din preocupările mele, ideea pe care am comunicat-o garderobierei la serată, potrivit căreia, ca să te limpezeşti, să-ţi redobândeşti apetitul pentru viaţă, pentru frumuseţile ei, este nevoie să cobori din timp în timp scara construcţiilor, spiralele ameţitoare ale optimismelor, prefăcându-te foarte serios ucigaşul oricărei elevaţii. Dar asta e altă treabă, ideea are legătură cu ceea ce tu ai înţeles din ea, cum are legătură serviciul financiar cu traversarea Atlanticului pe o plută de papirus. Nu pentru a-mi lua revanşa la grandioasa plictiseală pe care mi-ai oferit-o insist: procesul cunoaşterii ne este foarte adesea îmbâcsit, derutat sau alterat de prea marea încredere în percepţiile noastre, de convingerea că, bine şcoliţi şi îndelung exersaţi la trapezul vieţii, paşii noştri în necunoscut sunt dinainte siguri şi infailibili, începem chiar să credem că înaintăm pe teren ferm şi lucios, destinat nouă pe vecie, numai pentru că posedăm în buzunar o adeverinţă de bună salarizare sau, mai ştiu eu, un doctorat în istoria veche. Aşa se explică de ce proliferează certificatele adevărurilor de tot soiul. Lumea nu mai poate face nici o mişcare firească din cauza prea multelor, prea zdrobitoarelor adevăruri. Uneori până şi ca să sughiţi, ca să evacuezi pântecele prea balonat, ai nevoie de îndrumări doctorale. Adevărurile absolute nu-ţi dau voie să te uşurezi.

Ce soluţie împărtăşeam garderobierei, atunci când ai tras cu urechea şi s-a zbârlit în tine filozofia? Foarte simplă: e nevoie ca, periodic, să faci drumul înapoi, să radiografiezi ca Jeronimus Bosch, Dante sau Goya, evidenţele, să întorci paginile evoluţiei tale până la reptilă, să încarci cu electricitate negativă lot ceea ce ţi s-a înfăţişat drept energie şi aparenţă indestructibilă. Pentru că te văd nedumerit: periodic, este nevoie să spurci totul, sistematic, răbdător, întorcând spatele adevărurilor de-a gata, trecându-le ca pe nişte piei infecte prin febră, prin scârbă, prin greaţă, prin mâzga cea mai spurcată. Garderobiera a înţeles bine, de altfel: în cele din urmă a refuzat superior chiar şi bacşişul. Singur tu n-ai înţeles. De aceea, bacşişul cuvenit ei îţi aparţine, îl păstrez în palmă, îl încălzesc puţin şi, la prima neatenţie a celor din jur, ţi-l voi strecura în buzunar. Să-l cheltuieşti cu plăcere!

Nu despre sinucidere, nu despre moarte, nu despre sila față de oameni era vorba, ci numai despre o metodă de cercetare. Îndoiala cartezianã nu mai satisface, singură, pervertită de atâtea precauții. Este nevoie de deteriorarea voită, de compromiterea şi întinarea metodică a obiectelor realității, pentru ca, încheind desfacerea universului în factorii lui primi, meschini şi găuriți, în spermatozoizi bețivi, să revii cu altă poftă, şi cu altă înțelegere, mai simplă, mai candidă, asupra netezimii realităților, încearcă şi tu: vei ține discursuri mai puțin confuze, viața ți se va înfățişa, după aceea, mai proaspătă, mai frumoasă, mai apetisantă."

După o atât de lungă introducere, care era, de altfel, necesară, Hubert Müller Ring consideră util să ne expună în *Infinitivele Sfântului Anton,* călătoria sa înapoi "până la reptilă", pagină caracteristică pentru proza lui filozofică.

1. A nu obosi căutând în fiecare obiect al lumii acesteia poarta care să conducă la miez. A-ți ostoi astfel aspirația absurdă, chinuitoare către un *dincolo.* A te mulțumi în cele din urmă cu învăluirea suprafețelor, deci a renunța la burghiul inteligenței în favoarea mângâierii uşoare a formelor. A vedea în acel brad nici mai mult nici mai puțin decât un brad, în acea stâncă o stâncă, în acest tors de femeie un tors de femeie. A spune că vezi, ca să eviți a spune că acolo unde arăți un brad, o stâncă, o femeie nu se află în realitate nimic. A renunța deliberat, senin, la metafizică, inaugurând o metafizică.

2. A suporta cu nepăsare evidența peisajului. A te minți că în spatele acelor case cu acoperiş roşu se află alte case, la fel de cochete, că în spatele acelor brazi se ascund alți brazi, întreaga pădure, .că în spatele lunii pline se află o altă lună plină, că în spatele acelei vedenii de o clipă, beteală extravagantă a privirii, se despletesc fantastic alte vedenii. A te mulțumi cu câteva măsurători, cu câteva aprecieri banale, cu câteva estimații aproximative. A mişca violent mâna, spre a alunga o muscă aşezată pe hârtia de scris şi a aştepta apoi, cu suflarea tăiată, prăbuşirea tuturor bolților, a celor din spatele lor, a celor de mai departe şi de mai dedesubt - cu ecouri repetate, până la sleirea auzului.

3. A te convinge metodic de inutilitatea senzațiilor. A plimba degetele pe luciul unei căni de lut, pentru a spune apoi că luciul lutului nu te-a ars şi nu te-a crispat, a ținti în ochi constelațiile fluturoase ale Orionului şi Andromedei, spre a susține, împotriva adevărului, că palpitul lor nu te-a însângerat, nu te-a fulgerat, nu te-a îngropat până la înălțimea umerilor. A te avânta în lupta cu oamenii, spre a te lămuri că tot ce ai vorbit cu ei, tot ce ai disprețuit, tot ce ai cucerit erau lucruri fără nici o însemnătate, că avântul, şi entuziasmul, şi perseverența, şi îndărătnicia, şi jurămintele nu au fost niciodată, niciunde adevărate, de vreme ce inițial te imunizaseşi cu bulionul zădărniciei, te anesteziaseşi cu boziile efortului gratuit. A face, după ce toate socotelile cu lumea au fost încheiate, un gest milităros: smulgând din cui puşca, să ieşi în pridvor şi, astfel înarmat, să aştepți sub cerul înstelat iubita de altădată, pentru a te răfui

sângeros cu amintirile.

4. A înnoda o viață întreagă situație cu situație, obiect cu obiect, frumusețe cu frumusețe, sclipăt cu sclipăt, tăcere cu tăcere, a încorda de la o ființă la alta cercuri aureolate şi arcuri în spirală, a privi lucrurile ca şi cum le-ai avea în față, astfel ca firul privirii tale să treacă prin ele spre a le însălba. A face o colecție imensă de inutilități, a le strânge avar în juru-ți, a le lăsa să putrezească, pentru ca transpirația lor leşioasă să te împresoare şi să te asalteze prin toți porii, să te alieneze, printr-un metabolism al răului. A aştepta astfel, cu solemnitate, să treci în neființă cu mult înainte de a fi murit. A plânge puțin, decent şi sughițat, înainte de a avea sentimentul lui *prea târziu.*

5. A renunța la comparații şi sinteze, pentru că nici un obiect nu este egal cu altul, pentru că materia fiecăruia este total diferită, pentru că nici o stea nu este la fel nici măcar cu imaginea ei din lacul în care se scufundă. A renunța simplu la legi - la legile fizice şi la cele istorice - pentru că fiecare copac, auzi-l, îşi strigă de la începutul lumii unicitatea. A face cunoştință cu fagurele lumii prin coborâri succesive, imprudente, în fiecare dintre nacelele sale îngemănate. A trăi câteva sute de ani, pentru a termina bine, gospodăreşte, această treabă merituoasă.

6. A te mândri nemaipomenit cu epilepsia care îți produce succese publice, cu crima pe care a săvârşit-o cu complicitatea poliției fratele mai mare, în timpul evacuării oraşului, a te mândri cu delațiunea, cu minciuna, cu jaful urmat de foc, prin care te-ai făcut cunoscut printre cunoscuți, a te mândri cu piciorul beteag al tatălui, expus în fața Universității, unde bătrânul cerşeşte de obicei, a te mândri cu fotografii pornografice în anticamera unui muribund, cu surzenia utilizată oportun ori de câte ori ți s-a adresat cineva spre a-ți cere un ajutor sau un sfat. A te mândri cu o nevastă bețivă şi nespălată, cu un costum de haine cumpărat de la un gropar, cu un ceas găurit, cu o dantură falsă, cu o panoplie de gândaci, mândria seculară a familiei.

A te mândri cu rănile căpătate în încăierări nocturne, din care curge în loc de sânge leşie fumegoasă şi iaurt călduț.

7. A disprețui. A disprețui înțelept legănarea pădurii sub plesnetele furtunii, amăgindu-te cu gândul că asta se numeşte înfruntare oarbă a forțelor, a disprețui pământul, pentru simplul motiv că toți prietenii tăi, profesorii, îl consideră tăcut şi răbdător, a disprețui spațiul sideral, fără nici un motiv, a disprețui lumina, surogat al energiei primare, şi apa, compus chimic al îndoielii, a disprețui somnul, foamea, ploaia, trăsnetul, cutremurul de pământ, construcția de poduri, traversarea Atlanticului, răsfoirea unei cărți, plimbarea dintr-o cameră în alta, dintr-o stradă în alta, dintr-o planetă în alta, a disprețui pireul de cartofi, ştergerea nasului, mişcarea peristaltică. A disprețui obiectele, batjocorindu-le pe rând, după catalog, fluierându-le, sâsâindu-le, îngânându-le, clipocindu-le,

behăindu-le, pârțâindu-le, scârnăvindu-le, raşchetându-le, tipotându-le, percutându-le, zdrumicându-le, fleşcăindu-le, bigudindu-le, hâțânându-le, ghemuindu-le, gâgâindu-le, smârcâindu-le, spilcuindu-le, belindu-le, jumulindu-le de pene, răsucindu-le gâtul, vârându-le degetul, digerându-le. A le disprețui strigându-le în față: fufă, boarfă, fâță, sacâz, meşină, parbriz, vizavi, vipuşcă, tărâță, guguştiuc, sfârc. puzderie, căpuşă, rufă, zgârci, duplicat, plod, babilon. Apoi, cum? îndeamnă Thomas Mann, a le perdăfi, a le călca, a le împături, a le înşifona în şifonier. A face din dispreț o metodă. A te plictisi în cele din urmă de metodă şi a o disprețui pe ea însăşi, strigând-o urât, numind-o, de pildă cotârlă, maslu, breloc sau cherhana. A grohăi.

8. A mânca, fără poftă dar cu lăcomie, pe ghiftuite, miez de pâine, cald şi acru, orez fiert în seu grețos, mălai nefiert, înverzit în mucegaiuri, lapte stătut, magiun subțiat în zer de brânză, friptură de ornitorinc, melasă de talaş, ciorbă de mațe, prăjituri cu unt rânced şi lână udă, înghețată din sânge de porc, tort din cremă de peşte sărat şi asfalt, un măr din lemn lăcuit, sirop de tuş brânzit. A nu lua seama la tacâmuri, alcătuite din cuie de răstignit, foarte grațios sudate.

9. A zgâria chipuri prieteneşti, brânză de Olanda, fresce renascentiste, oglinzi, automobile, fotografii de familie, obrazul unei femei plânse, geamantanul unui diplomat, o foaie de gutapercă, abajururi, pălării de fetru, piane lucioase de concert, fructe, stele, bijuterii, cartofi, insecte, busole. A zgâria cu frenezie, apăsat. A-ți zgâria numele pretutindeni, în țara lungă a orbilor.

10. A combina alb cu verde, galben cu roşu, biciclete cu papirusuri, cromozomi cu diftongi, animale sălbatice cu concerte de cameră, conjuncții cu combinate de cauciuc, mângâieri amoroase cu gloanțe de mitralieră, elicoptere cu afecțiuni pulmonare, gargara cu pleonasmul, plăcuțe de mozaic cu certificate medicale, partide de tenis cu paralizii reversibile, jurăminte cu malaxoare, cai de curse cu magnetofoane. A combina arcuri de oțel cu pagini de critică literară, unsoare de ață cu călătorii în țări străine, belciuge simple cu vitamine complexe, Biblia cu cuiburi de rândunică, piese de teatru cu pilitură de fier. A combina alb cu negru şi a număra din trei în trei, marțea după-masă până la un miliard. A combina o verişoară cu unul dintre soldații lui Henric al III-lea, îndată ce acesta se remarcă printr-un gest soldățesc cu nimic remarcabil.

11. A cânta. A cânta subțire, simbolic, ca un adolescent. A cânta tremolat, pragmatic, ca un slujitor al unei bazilici. A cânta cu degetele, cu palmele, cu mirosul, cu privirea zăbovindă, limpezită, temătoare. A cânta de la început, înainte de a gânguri, şi până la moarte, ba chiar câteva minute după aceea. A cânta înverşunat, puternic, răspicat,

silabisind, gemând, urlând, răcnind, astfel ca bradul din fața ferestrei tale, în momentul culminant, să se usuce văzând cu ochii, iar steaua de deasupra să se spulbere ca o funingine.

12. A te risipi ca un fum de frunze în toamna sticloasă, băltind îndelung în preajma grădinii, evaporându-te în sfârşit printre stele. A te risipi cu perseverență, sistematic, prin căderi arcuite, în fiecare obiect, ca zborul unei albine în corola multiplicată la infinit în câmpie. A te risipi, fără ezitări şi fără temere, cu un entuziasm modest, meşteşugăresc, ca un funcționar obligat să completeze o viață întreagă un formular cu două rubrici. A-ți risipi observațiile, tresăririle, gesturile, bătăile de inimă, proiectele, clopoțeii personali, amintirile, plânsul şi trecerile printre oameni, cu convingerea că nimănui arderea ta fumegoasă nu-i este de trebuință.

13. A ucide. La început a ucide năpraznic furnica ce încearcă să ți se strecoare printre degetele picioarelor, schimbându-i alunecarea buimacă într-o dâră abia văzută de scuipat, apoi a ucide pasărea care îți umpluse căuşul palmei, printr-o tăiere dezordonată care să amestece sângele cu penajul, apoi a ucide prin înăbuşire ferigile, plăpândele brânduşe ale poienii, pletele răvăşite de vânt ale brazilor, umbrele lungi ale toamnei urcând neauzit în pădure. A ucide amintirile ce tropăie vindicativ pe drumurile tale, venind din istorie prin hățişuri, printre stânci şi lucruri, şi năzuind, când te-au ajuns, să lase cnutul cu care te împroşcaseră, spre a te culca la pământ; a ucide, îndată după asta, luna şi stelele în propriul lor culcuş, infestând aerul cu mirosul rece şi vâscos al sângelui galben, coclit de prea lunga trecere a timpului; a ucide gândul bun şi gândul rău, excrescențe pedunculare ale unei minți întotdeauna apte să producă monştri, a ucide cu fungicidele sistemelor pe care le-ai învățat în şcoală viscerele luminii, umorile pădurii, transpirația şi spermele lucrurilor.

A ucide speranța într-o revenire pe întinsa suprafață a evidențelor, a ucide totul, de la detaliu la marea alcătuire a universului, a ucide pe Dumnezeu, pe care l-ai inventat cu un minut mai înainte spre a avea ce ucide universal, definitiv.

14. A fi înspăimântat. A simți în lucrurile din jur ostilitatea şi dezacordul, a vedea în colina dinainte-ți un hipopotam cu prelungiri de şarpe care, printr-o contragere, poate ridica laba, care poate repezi laba, care te poate zdrobi scurt, a recunoaşte în dragostea celor şapte prieteni care te află într-o duminică stropindu-ți grădina, şapte sau zece sau patruzeci de lupi sângeroşi gata să te sfâşie, savurându-ți cu plescăituri umede măduva şi făina oaselor, a căuta cu disperare copacul cel mai înalt, tot alungându-te setea lor de sânge, spre a urca până în vârf şi a simți întotdeauna, pe la jumătatea lui, după ce ți-ai zdrobit genunchii şi ți-ai încleiat de răni palmele, că trunchiul se înfundă în pământ, până ce vârfurile picioarelor ating pământul, a alerga la alt copac, cel mai înalt, şi a repeta

întocmai încercarea; a ajunge la un țărm, a lua o barcă pregătită pentru a-ți cuprinde boarfele trupului cu disperare cu tot, a înfige vâslele în apă, a trage voiniceşte, pentru ca în clipa următoare botul lupilor să te adulmece, a observa că apa e un nisip fin, în mijlocul unui deşert cu vulcani spurcați în activitate, că de pe cer se desprind aştri şi bufnesc alături în căderi colosale, lupii ferindu-se abil, lupii râzând complici; a te salva în cele din urmă o femeie dintre cele pe care le-ai părăsit cu ani în urmă, a te trage între ruinele unui labirint inundat, a-ți arăta cochet florile sifilisului ei şi urmele nevindecate ale biciuirilor succesive şi a te strânge în brațe, cu sărutări crispate, îndemnându-te să salvezi prin sămânța ta viața planetei, pentru că, trei ani mai înainte, se spărsese peste continente, ca un pahar, bomba cu hidrogen.

A fi înspăimântat că au trecut câteva milenii şi lucrurile, înfiripându-se ca altădată, îți impun aceleaşi datorii, îți cer să fii contemporan cu actele urmaşilor tăi, cu îndrăznelile lor, în timp ce tu încă porți în sânge groaza de hipopotami şi de şerpi cu antene țepoase, în picioare îți tremură încă fuga de lupi hămesiți şi de vulcani înecăcioşi; a fi înspăimântat că de sub fiecare lucru musteşte o otravă acră, că descoperirile despre care scriu ziarele le cunoşti bine şi de foarte multă vreme, că entuziasmele pe care le mimează oamenii sunt simple crize de isterie, a fi în cele din urmă înspăimântat de o spaimă fără motiv, consubstanțială cu spaima universului, acest univers nou, care stă pe-o parte şi geme, şi care este ca şi cum n-ar fi.

15. A fura ordinar, ca oricare borfaş - subtil, calculat, imprudent -, comorile inutile ale acestei lumi. A-ți însuşi ca din senin stelele cerului şi a le ascunde în pivnițele răcoroase ale casei tale, a desface stejarii din chinga pământului şi din gelatina marginii morfolite a câmpiei şi a-i sili să-şi desfacă rămuroasele umbre printre lucrurile tale, revărsându-şi seva prin palmele frunzelor, hemoragie uscată a verdelui, a trage pe furiş conducte în care să captezi vigoarea izvoarelor, astfel ca, întâlnindu-se sub talpa ta, în odaia singurătății, apele să foşgăie, să danseze şi să-şi răsucească firul despletit, a întinde funii lipicioase peste cer, ca păsările să se prindă în ele, ca apoi să-şi scuture în palpitul cablurilor culorile peisajului, a fura secretul mişcării şi nemişcării, mecanica constelațiilor, cumințenia pământului, pentru ca morților să li se facă amarnică frică, să ezite, să se bâlbâie, să-şi plece fruntea în țărână, să renunțe, înfrânți încă o dată, pentru totdeauna.

16. A face. A face numai lucruri excepționale: o haină excepțională, imposibil de purtat, o casă excepțională, fără ferestre şi fără intrare, pe dinafară grandioasă, înăuntru scundă şi fără podea, alunecoasă şi moale ca o cocă, a face de unul singur un copil excepțional, cu carapace, cu omoplații de metal şi cu mandibule la fiecare din cele şase guri, cu coadă rece de şarpe, un automobil excepțional, roşu, cu care să perforezi Alpii, în goană

domnească, fără parbriz şi fără volan, în schimb cu fermoar, cu mers în vârtejuri şi ezitări, vertical uneori, alături de o cucoană foarte grasă, surdă, umedă, cu ochi de faianță, răguşită, urmărită de mania pirică şi de un soț gelos, ținând în brațe o cățeluşă albă, rea, din carton vopsit, cu mâner, cu respirație spurcată, dar cu o mare bunăvoință de a iubi, a discuta şi-a conversa, a face de dimineață, harnic şi bine dispus, şuruburi excepționale, pe care să le înşurubezi în tot cursul zilei în toți copacii continentului, pentru a-i ține în picioare, în toți peştii mărilor, pentru a-i ghemui de durere, în toți oamenii, pentru a-i solidariza în fața armatelor cancerului, în toate celelalte obiecte - şurubul însemnând statornicie, durată, rezistență, bună întocmire.

A face un gest excepțional, pentru ca la momentul potrivit şuruburile să se desfacă, să cadă dedesubt, obiectele să se deschioleze, o faptă bună să se desfacă în bucăți, o strângere de mână să se prostească, o iubită bună şi cu dragostea încă la pândă să se risipească în nisip, tu însuți să te desfaci şi să cazi, să nu rămână mărturie că ai fost decât şuruburi cu filetul bolnav.

17. A fi mulțumit de găina care fierbe molcom în oală, recunoscând în ea găina visurilor tale, a fi mulțumit de muzica cuminte de la radio – *Murmurul primăverii* de Sinding, la ora când se pune supa în farfurii, duminica la prânz, sau de tangoul care a făcut vogă prin anii '30, a fi mulțumit de gustul brânzei, delicat şi sugestiv, cu un pronunțat miros de săpun, a fi mulțumit că apa fierbe la o sută de grade, cum pretinde orice manual, şi că rezultatul acestui miraculos proces intern e un ceai sălciu, a fi mulțumit că înainte de a trece la acte mai importante, ai avut o catifelată, lejeră ieşire afară, fără laxativul zilnic, a fi mulțumit că, după toate eforturile, cele eroice şi cele mai puțin însemnate, recunoscându-se meritele tale indiscutabile, a venit cineva drăguț, îndatoritor, cu chipiu, legitimânduse după toate regulile, care ți-a promis fără să i-o ceri, că va vorbi cu cine trebuie, ca să obții, fără taxe fiscale, titlul de nemuritor, cu medalie de bronz în regulă, cu diplomă ornamentată jur împrejur de frunze intens aurite.

18. A dezlipi o râmă din făgaşul ei. A dezlipi un timbru de pe o scrisoare din Porto Rico. A dezlipi din fotografia de altădată, în sepia şi cu flori marginale, pe bunicul, pe bunica, pe cei doi Titus, unchii voioşi de odinioară, a-i pune să facă câțiva paşi, la început şovăielnici, apoi mereu mai îndrăzneți, a-i lăsa să meargă de capul lor, a-i urmări cum ies pe poarta curții, cum dau colțul spre hală, cum se asociază cu alți cunoscuți, dezlipiți de pe alte fotografii, cum se duc spre capătul oraşului, cum ies din oraş şi se hotărăsc să ajungă până spre înserat la Atlantic. A dezlipi de pe perete harta emisferei, a dezlipi de pe ea Atlanticul, a urmări buimăceala lor la negăsirea oceanului pe care l-au căutat o viață întreagă. A dezlipi de jos o piatră sub care sunt galerii de miriapod şi a-i obliga pe ei, pe cei care ți-au fost dragi, mai cu chiote, mai cu bătutul piciorului în pământ, să se strecoare dedesubt, ca orbeții, să intre în întunericul umed. A nu

dezlipi urechea de la sol, spre a auzi cum se scurg cu toții în adânc, bombănind, ca o muzică ascultată de-a-ndoaselea.

19. A construi. A construi impetuos, definitv, grandios, a construi anapoda, urcând vagoane imense de ciment şi căpriori pe culmi despădurite, turnând stâlpi în prăpăstii, aşternând traverse pe cer, de la un orizont la altul, legând cu punți aeriene depărtările ostile şi înțepenindu-le cu pene de oțel. A construi furci şi a aşeza în crăcanele lor tuburi groase, tuburi subțiri, a le pătrunde pe cele groase cu seringa celor subțiri. A pune buşoane, bandaje, robinete, lagăre, mufe, conducte deversoare pe trupul verde al grădinilor, a sistematiza, reformând-o, curgerea sevelor prin vasele de lemn şi de liber. A monta manometre vulpilor, dihorilor şi broaştelor, a le instala marşarier, a decupla brazii, a construi batardouri în calea risipei norilor, a pune pedale sub ciuperci, răsuri şi izvoare. A construi schele până la stele, a trage între stele fire noi, în tuburi Bergman, iar din loc în loc a fixa comutatoare cu mâner, a prinde în Constelația Gemenilor câteva aplice cu lumină roz, insinuantă. A construi bidoane cu inflorescență, arbori cotiți cu glande sebacee, sisteme de tracțiune şi de frânare pe tamburi, pentru reglementarea ploii şi a răsăritului de soare, a întinde cabluri între paturile unui spital şi cotloanele unui câmp răscolit de şobolani, pentru care sunt necesare mici rezistențe electrice, care să încălzească rănile ascunse. A construi cu bulumaci şi paie o aşezare mai bună, o iesle cu aspectul New Yorkului, a construi din hârtie şi celofan ministere, cazărmi şi magazine cu dulciuri, în care să lucreze, îmbrăcați în elegante halate bleumarin, mari şi corecți vulturi pleşuvi, cu miros acru de stârv, cu clipiri răzbunătoare.

A construi o tijă cu şase şuruburi, pe care să şerpuiască o țeava nichelată, rece, pulsând sânge viu, foarte vinovat, înaltă, terminată printr-un radiator în care să se legene întotdeauna un crin de o frumusețe neasemuită, instalație superbă, obligată să nu semnifice absolut nimic.

20. A te regăsi, după ce te-ai rătăcit prin infinitul infinitivelor. A netezi perna, a te bucura că tot ce a furat, a disprețuit, a ucis, a destrămat şi a construit mintea ta înfierbântată de curiozitate se află neatins, la locul său, în şuruburi bine strânse, rezistente: deschizi ochii pe geana cărora mai atârnă o scamă de păianjen otrăvit şi lumina îți picură în cristal curată, scânteietoare; întinzi mâna şovăindă şi, alături, iubita în cămaşă subțire freamătă ca o algă sfântă; aşezi hârtia înainte-ți şi transcrii caligrafic excursia printre lucrurile amenințate de gândul tău, înlăturând rumeguşul, te reaşezi cu sete şi disperată frenezie în plasa raporturilor, a legilor fizice şi istorice, în mijlocul behăitoarelor obiecte pe care le-ai însângerat cu cosorul cercetării tale.

A te regăsi întreg, curat şi sfânt, după dezastru, în clipa definitivă şi în clipele ce urmează, a cere apă şi apa să fie bună, a cere soare şi soarele să fie bun, a cere pământ, şi brazi, şi stele, şi cer proaspăt, şi ele să-ți stea la îndemână, şi

să fie bune.

A iubi apoi, a iubi capricios ca un copil, pentru ca zgândărind cu iubirea ta legăturile, procesele chimice, catalogările, să poți utiliza după plac nisipul tuturor înfățişărilor lumii, inventându-l particulă cu particulă, şi să recompui în pustiul ultim al rătăcirii obiectele toate, toate frumusețile, raporturile elementare, sălile lungi şi curate ale labirintului întoarcerii. A inventa spontan, ca şi cum ai strănuta: lumina şi apa, somnul şi foamea, ploaia şi trăsnetul, piureul de cartofi şi ştergerea nasului.

A nu te ruşina niciodată că ai ştiut şi te-ai priceput să distrugi lumea, mai ales că ai făcut asta pe propria-ți răspundere, şi a nu te ruşina, îndeosebi, că tu ai reconstruit-o, prin propriile tale eforturi, prin propriile tale înzestrări.

Dumnezeu, egoist, lucrând exclusiv în propriul, universalul său folos, adică al Poeziei. "

RUDOLF COHEN: *"O literatură înjghebată prin contrabandă".* - Autorul îşi propune să explice cum unul dintre cele mai neînsemnate state ale Europei, Republica San Martino, a reuşit să-şi alcătuiască o mare şi însemnată literatură națională, întrecând în această privință Franța şi Anglia, țări cu veche tradiție, ca să nu mai vorbim despre literaturile rusă şi germană, pe care le-a lăsat mult în urmă, cu toate culmile lor, îndeajuns cunoscute. Se ştie că, până la 1603, teritoriul pe care s-a aşezat noua republică a fost un ținut pustiu şi sărac, locuit de câteva mii de locuitori, ocupați cu creşterea roşiilor pentru bulion, cu fabricarea de dopuri din plută (care cresc necultivate), cu îngrijirea măslinului şi a stufatului, o plantă din care se prepară o delicioasă mâncare ce îi împrumută numele. Clima temperată, cu primăveri şi toamne fanteziste a călit pe aceşti harnici locuitori şi i-a modelat în aşa fel încât caracterul, oglindă a unui temperament echilibrat, le este integru şi analitic, exact şi întreprinzător. Datorită vânzărilor, la preț bun, a produselor pe piața mondială, de care sunt legați prin drumuri civilizate, locuitorii acestui pământ şi-au înjghebat de timpuriu instituții temeinice, oraşe moderne, cu toate că ulterior unele dintre acestea au devenit şi mai moderne decât cele dinainte, sau cel puțin aşa afirmă istoricii sanmartineni. O adevărată stare de îndestulare s-a instalat repede între granițele noului stat, îndată ce diferitele familii au convenit să se constituie într-o republică şi au interzis partidului monarhist să se mai preocupe de aflarea, într-o serie de țări străine, a unui domnitor potrivit, deşi casa de comenzi locală era dispusă să livreze nu unul, ci câteva perechi.

Bogăția, buna dispoziție generală şi circulația rapidă a produselor, ca şi splendoarea generoasă a cerurilor pe înserat, înainte de a răsări luna, au zgândărit invidia vecinilor, care, în răgazul nesfârşitelor campanii războinice cu marile puteri, îşi găsiră timpul necesar de-a ataca repetat, dar cu destulă brutalitate, micul stat prosper.

Conducători lucizi şi-au dat seama de pericolul ce ameninţă însăşi fiinţa poporului. Ei au repartizat îndată o treime a veniturilor obţinute din bulionul la sticle ridicării de ziduri temeinice de jur împrejurul ţării, cu porţi bine ferecate, cu poduri suspendate, cu sonerii de alarmă ascunse în iarbă sau sub pavaj, în periferii. Un control sever al persoanelor a fost instituit la porţi, fiecare cetăţean fiind dotat cu acte imposibil de falsificat, amănunţite la toate capitolele, cu semnalmente şi adrese, cu abundente referinţe, toate legitimaţiile şi dovezile însumând câteva sute de dosare, pe care purtătorul, spre a nu fi stânjenit, trebuia să le poarte întotdeauna la îndemână, în buzunarul mic.

Celor foarte bogaţi li s-a creat posibilitatea să se înconjoare de mulţi servitori, de corpuri de gardă, de clienţi (grădinari, vânzători de sticle goale, schimbători de mărunţiş, şoferi şi poeţi panegirici), celor cu venituri mai mici le-au fost oferite tribunale cu spectacole zilnice, cofetării, biciclete pentru promenadă şi un ziar controlat de poliţie, în rubricile căruia să-şi poată spune sincer cuvântul, printre anunţurile mortuare, după modelul împrumutat de la Republica Dominicană.

Într-o perioadă istorică mai înaintată, unele terenuri au fost scoase de sub legea generală şi închiriate sau concesionate unor mari societăţi petroliere americane, mai puţin cu intenţia de a se scoate din adâncuri gaze sau ţiţei, avuţie de care ţara era total şi fără speranţă lipsită, cât mai ales pentru a se crea societăţi concurente petroliere şi ele, mari birouri şi administraţii, litigii răsunătoare, insinuări privind jefuirea ţării, scandaluri, afaceri oneroase, interpelări în parlament. Cu sau fără voia marilor zarzavagii, au fost constituite o majoritate şi o minoritate parlamentară, grupuri de lucru şi experţi. Toate acestea au avut drept scop înviorarea vieţii societăţii, ştiindu-se că o societate care nu se înviorează este sortită să lâncezească în interiorul zidurilor cetăţii, jinduind să facă ce fac alţii, adică războaie, expediţii de pedepsire, incursiuni şi altele. Or, acest popor este structural paşnic, preocupările belicoase nu-i stau de loc bine.

De timpuriu, literatura apăru drept un lux care putea să strice bunele intenţii. Un archebuzier care încercase să-şi descrie arma într-o compoziţie de o pagină se dovedise beţiv înrăit şi curvar. O spălătoreasă ce, umblând pe la casele mari, se trezise că recită, între o opăreală a rufăriei şi o întindere pe frânghie, fragmente de baladă, plăsmuite de mintea ei, se dovedi curând depravată şi, fapt regretabil, profund agramată, succesul ei apărând precar iar efectele dramatice, leşioase. Se luară măsuri cetăţeneşti drastice pentru descurajarea unor atari moravuri. Scrisorile fură şi ele decretate drept nedorite, pe bunul motiv că expeditorul cădea, fără ştiinţa lui, în condamnabile literaturizări.

Ca să alcătuieşti o literatură este necesar să laşi pe toți nebunii care ştiu să scrie - să cânte, să spele, să tragă cu puşca sau să iubească; pe toți nătărăii care nu ştiu să facă ceva în viață - să aştearnă pe hârtie orice le-o veni în cap. Poți nădăjdui să obții, pe lângă furaje şi cărămizi, măsline şi oi cu lână fină, şi câte un Dante sau Schiller, numai dacă te prefaci îndelung, cinstit, că te interesează chestia asta, îndemnând pe toți oamenii să-şi umple caietele cu sfaturi şi întrebări. Dar era vădit că primarul şi majoritatea nu năzuiau să încurajeze pe nimeni, de un Dante nu se simțea deocamdată nevoia, iar cât despre Schiller, părerea tuturor era destul de proastă. Prepararea unuia local isca nişte complicații sociale mai curând dăunătoare decât utile.

Lucrurile au putut rămâne astfel până la 1826 când, în urma ideilor Revoluției franceze (1789), Europa deveni mai înțelegătoare, cruciadele şi războaiele de 30 de ani apărură anacronice şi de nerecomandat, tiraniile se dovediră suspecte şi afacerile intrară sub controlul mulțimilor. În întreaga lume se permise oamenilor să scrie, nu numai să citească. Unele persoane, ca numitul Schiller, se dovediseră nevinovate. Prestigiul literaturii crescu.

Republica San Martino fu asaltată de acest prestigiu, zidurile ei se clătinară, soneriile țipară sfâşietor. Câțiva ani, priceperea gospodarilor ei scuti istoria țării de seisme catastrofale. Dar, odată încheiată perioada, cronicile fiind de-acum începciate şi îndosariate, evenimente noi cerură vremuri noi. Se trecu la forme superioare: începu traficul de capodopere şi contrabanda literelor, operațiune cunoscută şi sub numele de P. P., adică "pernicioasa penetrație", fiindcă rezultatele fură păgubitoare pentru zidurile ridicate jur împrejur, iar poporul nu dobândi în esență nimic pozitiv, în afară de câteva linii pe scara Celsius a temperaturii organice, oarecare melancolie, unele aspirații nepotrivite cu posibilitățile şi cu situația geografică dată.

Procesul acesta se desfăşură astfel: câteva sute de soldați demobilizați, care cunoscuseră glorii şi plăceri în bătălii şi care acum trebuiau să revină la îndeletniciri tradiționale, ca prepararea bulionului sau şlefuirea dopurilor de plută, se simțiră atât de jigniți de schimbarea ce li se propunea, încât se constituiră în bande şi subgrupe spre a ataca afaceri cu totul inedite. Ei căutară un timp ocupații mai folositoare, dar anunțurile din ziare îi dezamăgiră, în cele din urmă, aflară că s-ar cere prin unele piețe opere literare şi autori. Cum prin țările pe care le cunoscuseră această marfă se găsea din belşug, aşa cum se găseau, dealtfel, stocuri masive de nădragi flanelați, şireturi de ghete, costiță afumată, bragă proaspătă şi fasunguri, se hotărâră să organizeze o rețea de import clandestin. Începură traficul.

Din acest moment, activitatea contrabandiştilor ne este cunoscută, din păcate, numai din rapoartele organelor de control vamal, documente la care apelează autorul şi pe care le interpretează, după cum se va vedea, unilateral.

Foştii soldați, oameni simpli, urmărind numai latura comercială a afacerii, au sesizat un lucru esențial: marfa cu care ei îşi propuneau să manevreze are o mare putere de a trece vămile, nu numai dintr-un loc într-altul, dar şi dintr-un timp în altul. Spre deosebire de ouă sau pastramă, care se consumă curând după ce au fost distribuite, spre deosebire de maşinile de cusut sau de căruțele cu cai, mesajele literare pot să se comunice peste timp, pe deasupra deceniilor şi veacurilor, gradul lor de perisabilitate, datorită multiplicării, tiparului şi păstrării în biblioteci şi cugete, scăzând la aproape zero. Poeziile lui Ronsard se pot afla, astfel, pe toate piețele, dar şi în fiecare cămin, se pot purta atât în marile reuniuni, în ținută de gală, ca şi în familie sau în strictă singurătate. O marfă ca aceasta, cu calitățile şi avantajele ei procentuale, este mai prețioasă decât orice, şi numai un comerciant imbecil poate să se teamă că, investind curajos chiar fără perspective imediate, în acest sector absolut rentabil, va pierde. Dimpotrivă, câştigul este de mie la sută. Nu sunt, în această privință, atâtea exemple? Nu s-au văzut mari firme care au jucat totul pe comerțul cu şvaițer sau pe cel cu lentile şi primul incendiu, prima criză de supraproducție, prima dereglare a bursei le-au ruinat? Nu am cunoscut oare succesul celor care au investit nebuneşte, sinucigaş, într-un poem sau într-un roman, şi au salvat toate celelalte afaceri, săltând fantastic casa şi îmbogățind nemaiauzit firma?

În ciuda tonului alarmant, rapoartele despre acțiunea P. P. sunt analitice, argumentate, dezvoltate după o logică strînsă care impune - şi din care se poate reconstitui exact cum s-au înjghebat şcolile şi curentele literare, marile construcții epice, capodoperele dramatice, sistemele lirice, ruinând, pe măsură ce procesul se desăvârşea, vechile, aparent statornicele instituții ale țării.

Mai întâi au fost introduşi prin fraudă câțiva poeți, autori de balade, posesori de cântece licențioase şi de ode. Evident, nu de această marfă era nevoie în acel moment, când tocmai se stabileau relații cu o societate producătoare de etichete din Olanda. Societatea ar fi vrut să obțină roşii crude, să le fiarbă ea însăşi, să le tragă la sticle singură şi să aplice exclusiv etichetele. Funcționarii olandezi, ştiind bine cum stau lucrurile, jucau tare, făceau pe arțăgoşii, amenințau cu abandonarea pregătirilor pentru contract, gustau roşiile abia culese de pe câmp şi pretindeau, strâmbând din nas, că miros a mucegai. Pentru dopurile de plută arătau un dispreț jignitor, demonstrând pe loc că nici un dop nu se potriveşte cu orificiul pentru care a fost pregătit. Introducerea poeților într-un astfel de moment, departe de a rezolva problemele, părea o sfidare aruncată eforturilor unanime de a ieşi dintr-un impas esențial. Începu vânătoarea de poeți, fură urmăriți cu şicane şi ironii, ca şi cum ei se făceau vinovați de neajunsurile ivite la achiziționarea de etichete din Olanda. Câțiva scăpară.

Urmă marea contrabandă cu autori ai genului dramatic. Inoportuni, ca şi primii. Controalele depistară încă în vamă pe Ricardo Bonfini, pe Gabriele Sertorius, pe Angelica Tebaldi, care, spre a putea trece fără taxele

prohibitive instituite, se automutilaseră dizgrațios. Unuia îi lipseau farurile, aparatele de bord, sistemul de aprindere, altuia toba de eşapament, aripile din spate, bara de direcție. Angelica Tebaldi arăta jalnic, fără pneuri, fără parbriz. Desigur, ochiul vigilent al vameşilor putea aprecia valoarea mărfii, imaginația controlorilor fiind exersată în a reface din mai nimic forma, starea şi performanțele anterioare ale scriitorilor, îndeosebi ale Angelicăi Tebaldi. Fură primiți, dar taxele erau exorbitante.

Un punct de tranzit semnala descoperirea unei bande care importă, prin canale necunoscute şi prin relații nu mai puțin evidente, eseişti şi scriitori de jurnale de călătorii cu pronunțat caracter literar. Marfă bună, în perfectă stare. Cui folosea? Preocuparea marilor societăți era atunci de a exporta ghinda drept măsline, se obținuseră în această direcție câteva progrese, cu toate acestea consumatorii care desfăcuseră cutiile de măsline se plângeau de dureri de dinți şi diaree, iar reprezentanții firmelor beneficiare nu mai conteneau să reproşeze, cu măsele doveditoare şi cu alte probe, falsurile. Se căutau explicații, se organizau demonstrații, numărul victimelor extinzându-se în mediul funcționarilor ce se ocupau cu aceste treburi.

Mai fură aflate cantități importante de scenarişti de film, de poeți baudelairieni, de critici literari, de nuvelişti. Momentul descoperirii coincise cu perioada strângerii recoltei de roşii, astfel că ziarele nu încetară câteva săptămâni să-şi exprime indignarea pentru josnicia contrabandiştilor. Se lăudară acțiunile de stârpire a traficului, vigilența funcționarilor vamali care respinseseră importul numitului Merimée, a anonimului Francesco de Sanctis, a altora de aceeaşi teapă. Cetățenii cinstiți n-au trebuință nici în timpul recoltării, nici mai apoi, de zorzoane, de homosexuali, de saltimbanci, de găinari. S-a constatat, şi pe bună dreptate s-a reținut ca argument, că indivizii de specia acelora dorm dimineața până la ore inacceptabile, sunt refractari la unele dispoziții, mulți dintre dânşii refuză, spre pildă, să-şi poarte singuri mapele cu acte, consumă enorm, având nevoie (luxurie!) de cărți şi de hârtie, de timbre poştale şi de roşii coapte. A-i primi între producătorii de răsaduri sau la căldări însemnează a dezorganiza fluxul de producție şi a greva statele de salarii. Societățile americane, marile familii, comercianții considerau că mâzgălelile pe care sunt în stare să le producă aceşti indivizi nu fac doi bani, că din suma cu care se achiziționează la preț de vamă un Stendhal, se pot cumpăra din Insula Capului Verde sau din Birmania 15 (cincisprezece) scribi perfecți, unii dintre aceştia apți să confecționeze, în numai doi ani, după absolvirea unei şcoli de stenodactilografie sistem Duployen, cărți de două şi trei kilograme, cu acțiune alternată, cu crimă perfectă, cu happy-end şi altele.

Într-o perioadă ulterioară, lucrurile se mai schimbară. Statisticile efectuate stabiliră că, în pofida controalelor, a taxelor, pe străzi şi pe şosele circulă totuşi scriitori şi poeți de mare capacitate, cu tracțiune excelentă, manevrând

corect şi semnalizând la timp. Pentru asigurarea unei circulații normale, la vitezele cerute de ritmul vremii, se construiesc magistrale moderne, spații de parcare, garaje. Maşinile intrate prin înşelarea fiscului fură acceptate. Se remarcă - şi, în acest domeniu, se publicară studii şi comunicări concludente - că indivizii deveniți între timp bunuri demne de a fi utilizate pot aduce foloase mai mari decât era de închipuit. Totul fu grabnic legalizat. Voltaire primi număr de capitală şi i se făcură reparații, Rousseau şi Diderot intrară într-un mare garaj, Chenier fu capitonat şi i se instală frână cu pedală, lui Leopardi, Novalis, Edgar Poe li se atribuiră, din fondul de dotare, radiatoare noi şi acumulatori "Varta". Celorlalți, mai tineri, li se ataşară rulote pe două roate, cu perdelute şi bucătării intime. Era altă treabă!

Curând se stabiliră şi sarcini noi. Norvegia îşi manifestase dorința de a cumpăra roşii proaspete, cele mai bune mijloace de transport rămâneau desigur poeții şi prozatorii. Li se încredința răspunderea şi ei se arătară fericiți să poată prezenta marfa prin oraşele nordice pe unde poposeau, desfăcându-şi magaziile şi tarabele, în ambalaje colorate, atrăgătoare, ingenioase.

Opera lor deveni astfel deosebit de utilă şi toată lumea căzu de acord că poezia, proza, eseul, printr-o utilizare rațională, după sistemul Ford, pot contribui la sporirea cu 15% a afacerilor, la scăderea treptată a cheltuielilor, mai ales a celor care stânjenesc în mod curent activitatea de anvergură a marilor societăți.

În perspectiva anilor, contrabanda de altădată se dovedea utilă şi justificată.

În rest, cartea lui Rudolf Cohen se ocupă de unele aspecte ca: înlocuirea rapidă a cauciucurilor uzate la autovehiculele ce transportă roşii pe marile şosele, atragerea atenției asupra pericolului pe care îl prezintă o maşină înclinată, mai ales atunci când din ea se scurge bulion, transformând asfaltul într- un patinoar criminal. (Editura "Montgomery", Leon 1963.)

ANTHONY BYDON: *"Sunt regizor şi călăreț".* - Uite, am un cal isteț, mă țin mândru în şaua tivită cu postav verde, salut în dreapta doamnele cu pălării largi, cu funde, şi ele îmi răspund zâmbitoare, un amestec de zâmbet nevinovat şi de curiozitate reprimată până la crisparea gurii, şi salut în stânga domnii cu jachete pepit, sau cu haine trei sferturi, cadrilate, sau cu fulgarine din care se înfoliază la gât fulare de mătase în culori tulburătoare; nimic nu mă reține, nici frumusețea promițătoare a femeilor, nici domnii eleganți din stânga, eu trec printre ei superb, intangibil, ca un nor rătăcit printre crengile unui bulevard, şi chiar că pe bulevard trec acum, numai că ceva mai jos, calul bate cu copita în caldarâm, norul dacă ar bate nu s-ar auzi, iar, la rându-mi, dacă aş călări printre crengi, oricât de superb

as fi, neîndoios că m-ar agăța cele mai viguroase, haina s-ar prinde în vreun crăcan, calul s-ar smuci, prăvălindu-mă violent, s-ar duce dracului impresia, toată lumea ar râde, în primul rând domnii de pe partea stângă, râsul lor ar fi zgomotos, ca al rațelor când se bucură pe marginea unei băltoace, apoi doamnele, frumoasele domnițe cu ochii umbriți de pe partea dreaptă, ținându-şi respirația ca să poată urmări îndeamănunt împleticirea calului, agățarea, smucitura, coborârea mea cu capul în jos, rapid, cu hopuri şi ghionti, căderea pe trotuar, horcăitul meu oribil, apoi după câteva minute țipetele de alarmă, întotdeauna tardive, întotdeauna bine regizate, cât se poate mai târziu, cu speranța celor de față ca, în momentul sosirii medicilor, să nu se mai poată face nimic. Sunt nu numai călăreț, sunt şi regizor, şi ştiu bine cum se aranjează chestiile astea. Unele căderi frumoase le-am organizat eu însumi. Deocamdată, nici vorbă de cădere, trec înainte prin aleea care se lărgeşte, trandafirii țes de o parte şi de alta rețele dese, în boschete, la apropierea mea se iscă mişcări neliniştite: sunt băietani surprinşi pe când tocmai strângeau în brațe o blondă melancolică. Undeva se acoperă în grabă o pulpă albă dezvelită. Sunt şi vagabonzi care, cu şapca trasă pe față, culcați pe bănci, încearcă să-şi refacă forțele risipite noaptea prin cine ştie ce localuri din jurul gării. Aerul răcoros îmi suflă în față, zvâcnirile calului sub mine îmi apropie cerul cu stelele şi, la un hop mai pronunțat, aştept să fiu ridicat de subțiori spre a fi aruncat în slăvi, gata de zbor.

Am ieşit din oraş, acum am înainte şoseaua deschisă, rar întâlnirea cu vreun automobil face roibul să se cabreze, să muşte zăbala. Şoseaua traversează o câmpie nesfârşită, pustie, abia se zăreşte în depărtare, în dreapta, un tractor gălăgios, învăluit într-o cuvertură de praf, rotitoare, înşurubându-se către înălțimi. Mă port în şa superb ca şi mai înainte, de-ar fi în preajmă femeile frumoase, aş trage cu coada ochiului la curioasa lor urmărire, aş saluta elegant şi aş reține ceva din zâmbetul acela promițător, şiret, aproape parfumat. Statura mea cavalerească, vag înțepenită, salvată doar de mişcările egale, scandate, ale galopului ar răspândi o nouă admirație în ochii bărbaților, dacă pe imagine, în stânga, ar continua să se plimbe bărbați, dar câmpia e pustie. Un stol de ciori se îndoaie ca o şină ieşită din laminor şi şerpuieşte de-a lungul unui lan de un verde intens. Important este cine te priveşte, pentru un regizor trebuie să existe întotdeauna un ochi deschis care să aprecieze ceea ce faci, să spună aici e bine, ce subtil e, Doamne, arde-l-ar focul, cum îi mai mergea mintea (şi calul!), fără cineva care să joace rolul martorului întreaga înscenare devine anostă, plicticoasă şi, la drept vorbind, obositoare, pentru că, iată, şoseaua se bifurcă, am pătruns pe un drumeag lăturalnic, în pădure, de la un timp calul înaintează anevoie, copitele întârzie în noroiul gros, măruntele salturi în şa au devenit o alunecare înainte şi înapoi şi, deodată, toate rămân pe loc. În pădure este foarte plăcut, aerul înmiresmat se umple de gângănii argintii, în vântul subțire al amiezii încep să vibreze crengile de arțar şi foile de alun.

Salut, cu pălăria în mână, tăcerea fericită a pădurii, îmi umplu încă o dată pieptul, retuşând cele câteva detalii ale staturii mele întrucâtva deranjate de trecerea printre scaieți şi mărăcinişuri, de ultimele eforturi prin noroaie. Apoi cobor, printr-un salt sublim.

Picioarele mi s-au înfundat până la glezne în noroiul nisipos al locului, în timp ce calul speriat de săritura mea a pornit haihui prin pădure, insensibil la chemările prietenoase. Fir-ai a dracului de gloabă, hei, porcăria dracului, ar trebui să spun, dar mă reţin, chestia asta nu se potriveşte cu cel de mai înainte, nu are importanță dacă acum câteva clipe mă aflam pe şaua tivită cu verde şi acum mă aflu înfundat în noroi până la genunchi, şi nu are importanță că pe dreapta nu mai sunt admiratoarele frumoase cărora le trimiteam salutul, nici pe stânga domnii invidioşi, bieți pedestri, reținându-şi admirația, dar crăpând în sinea lor, cert este că nu poate fi îngăduită, în legătură cu situația accidentală în care am intrat, o alterare a măreției mele, a demnității, doar ele îmi sunt de când lumea esențiale şi circumstanțiale. Se poate aceasta dovedi, în ciuda căderii în genunchi, după un efort de a mă desprinde spre a ajunge calul, nu departe de mine încurcat în nişte mărăcini: îmi ridic elegant pălăria, nasul mi-l salt superb înainte şi, uite cât este de simplu, salut în dreapta şi în stânga, femei închipuite, bărbați părelnici, o lume foşnitoare ce mă admiră în continuare. Oamenii nu sunt de proastă calitate, de vreme ce nu iau seama la amănunte, ci reţin esențialul, anume că noblețea, superioritatea, eleganța, detaşarea aparțin ființei mele şi nu calului, sau calului de mine încălecat, sau galopului pe care îl prezentăm împreună.

Efortul suplimentar mă stânjeneşte, mă dezechilibrează, mă trânteşte în cele din urmă în noroi, pe burtă. Urâtă treabă! Încerc să mă salt, picioarele mi se afundă mai adânc în morcirlă, de undeva se apropie, ca o reptilă de gheață, un şuvoi de apă, atras de ochiurile pe care greutatea corpului meu le-au făcut în pământ. Asta îmi apare obrăznicie, nu pot deocamdată să disting cine e autorul acestei farse, o farsă stupidă e în orice caz, neputința îmi apare rezultatul unei slăbiciuni exclusiv subiective. Îmi amintesc, ca orice spirit elevat în situații similare, că îmi rămâne să folosesc rezervele puterii mele sufleteşti. Ele se pot pune în mişcare cu metodă, cu tact, aşadar trăgând din noroi piciorul drept, asociez mişcarea cu evocarea acelei seri de neuitat de la Operă, când în preajmă, din loja de deasupra scenei, îmi zâmbea Celesta, se juca Mozart, spectacolul era admirabil, cânta Dieskau, îmi potriveam la ochi, cu cea mai deplină uşurință, binoclul, în care se adunau culori grave, personaje uşoare ca fulgul, pânzele zburătoare ale muzicii... Unii n-au încredere în această forță, cei care cred, însă, au înregistrat adevărate minuni, deloc imposibil că mâini miraculoase, nevăzute, să-mii apuce binevoitor umerii, să mă tragă în sus, să mă aşeze binevoitor în şa, ca lucrurile să reintre în circuitul lor firesc, contrazicând, în virtutea unui stil şi

a unei logici a eleganței, accidentul.

Calul izbutise să se despresoare din hățişurile în care fusese imobilizat şi, cum mă temeam ca nu cumva iarba proaspătă, umedă, să-l îmbie în asemenea măsură încât să se rătăcească cine ştie unde, făcui un nou efort, mai bărbătesc, mai încrezător, bizuindu-mă şi pe ajutorul ocult care nu putea să întârzie. Mişcarea mă afundă încă o dată în mocirlă, sub tălpi nu se mai bănuiau nici un fel de rezistențe, umărul stâng se aplecă sub firul apei, simții pe gât cum se prelinge mătasea-broaştei, insinuantă, lipicioasă, necruțătoare. As fi putut să-mi îndrept bustul, să-mi încarc plămânii cu aerul pur al pădurii, să păşesc voiniceşte, milităreşte, să-mi încordez brațul şi să mă salt înainte, nu departe aş fi putut apuca în palmă o rădăcină, m-aş fi prins de ea cu putere şi m-aş fi târât puțin, numai atât cât trupul să-şi afle o albie care să-l poarte spre un teren mai sigur. Nu se putea face însă mai nimic, toate acestea se înfățişau degradante, nu se potriveau cu persoana mea, cu actele mele dinainte, orice muritor care se respectă ține ca la ochii din cap la integritatea personalității sale, la calitatea actelor care o alcătuiesc, la sistemul comportamentelor sale. Atâta timp cât noroiul nu cuprinsese şi umărul drept în băltoaca acaparatoare ce se transformase într-un burete al adâncurilor, se mai putea încerca efectul de levitație, metodă expusă pe larg într-o carte citită nu cu mult timp în urmă. Se porneşte de la ideea că multe dintre acțiunile noastre nu reuşesc din cauză că efortul, contracția musculară îşi risipesc tăria în afară, raportându-se cruciş cu forțe oarbe, rigide, în realitate invincibile. Calea eficace, metoda cu şanse de câştig este, dimpotrivă, concentrarea către interior, organizarea unui efort general, care să sustragă organismul contingenței, să-l depărteze de orice sursă de neplăceri, de atac, de degradare. Strânsei din dinți, îmi pusei în stare de alertă fiecare treaptă a muşchilor, începând cu cei de la picioare până la bicepşi, desfăşurai mental numărătoarea inversă, apoi îmi organizai desprinderea din mocirlă. Vedeam că procedeul promite. Atunci apărură câțiva țărani, gâfâind şi congestionați, dând năvală la locul unde mă aflam. Am strigat din toate puterile să nu se apropie, experiența mă interesa şi mă entuziasma în cel mai înalt grad. I-am îndemnat să caute calul.

Dar pe ei nu-i interesa nici calul, nici experiența formidabilă pe care o începusem, cu atât mai puțin concepția mea nobilă privind unitatea de conduită a personalității în cele mai diferite împrejurări.

Mă traseră cu brutalitate afară, ca pe cel mai ordinar dintre semenii lor... (Editura "Pegaseria Națională", Chicago, 1912.)

FRANCESCO GUICCIARDINI: "*Ricordi politici e civili*". - Non vi maravigliate che non şi sappiano le cose delle eta passate, non quelle che şi fanno nelle provincie o luoghi lontani; perche se considerate bene, non s'ha

vera notizia delle presenti, non di quelle che giornal-mente şi fanno in una medesima citta; e spesso tra il palazzo e la piazza e una nebbia şi folta, o un muro şi grosso, che non vi penetrando l'occhio degli uomini, tanto sa il popolo di quello che fa chi governa, o della ragione per che lo fa, quanto" delle cose che fanno în India; e però şi empie facilmente il mondo di opinioni erronee e vane."

Nu vă mirați că nu cunoaştem evenimentele vremilor de mult apuse, nici pe cele ce au loc în provincie sau în ținuturi şi mai îndepărtate, căci, dacă cercetați mai atent cum stau lucrurile, n-avem ştiri sigure nici măcar despre întâmplările prezentului sau despre cele ce se petrec zilnic în propriul nostru oraş; adesea, între palat şi piață se îngroaşă o ceață atât de deasă şi un zid atât de neclintit încât ochii cetățenilor n-au cum să pătrundă ca să priceapă poporul ce meşteresc conducătorii lui, sau motivele pentru care meşteresc aşa şi nu altcum, de parcă ar fi vorba de evenimente ce au loc în India; şi astfel se umple lumea cu păreri înşelătoare şi smintite.[1]

[1] Traducerea acestui pasaj apare pentru prima dată în această ediție

ÎN LOC DE POSTFAȚĂ

MIRCEA HORIA SIMIONESCU: *"Supliment".* - Din capul locului, trebuie să ne întrebăm, împreună cu cititorul iubitor de literatură, dacă obiectul numit *Bibliografia generală,* pe care îl ținem în mână sau deja l-am aruncat în sacoşă peste alte cumpărături, este o carte sau numai un înlocuitor de carte. După aspect - coperți, pagini imprimate pe ambele fețe, titlu şi titluri, aşezarea ordonată a plumbului de la prima pagină la ultima foaie -, ai putea răspunde afirmativ. Dar poți fi sigur că n-ai nimerit, ca de atâtea ori, un produs contrafăcut, unul din acelea care dau, pe ambalaj, mulțime de asigurări şi, în realitate, odată despachetat, se dovedeşte a fi altceva - cafea necafea, sardele în sirop, halva-lubrefiant pentru motoare, şuncă din soia sau maioneză preparată din ipsos şi aracet? Că obiectul astâmpără foamea (în cazul cărții de față setea de frumos şi învățătură), aşa mistificat cum se dovedeşte, nu are prea mare importanță; grav e că încrederea în firmă sau autor se spulberă, cum şi aceea în oameni, în general, pe care ispita de câştig şi mărire, proprii secolului, i-au împins să practice escrocheria onorabilă şi falsul autorizat chiar şi în afacerile spiritului.

Există dubii serioase şi în ce priveşte existența fizică a autorului: fost-a el persoană adevărată, vorbitoare şi mergătoare ca toată lumea, posesoare a unui buletin al populației, producătoare sau numai consumatoare de bunuri, cum încearcă să ne convingă unele articole şi reportaje de prin gazete, ba chiar dicționare biografice de prestigiu, cum ar fi, de pildă, "Who's Who în Europe", sau un oarecare întreprinzător nenorocos, care, epuizând gama tranzacțiilor falimentare, trezindu-se şters din registrele ființelor cu trei dimensiuni, a atacat-o şi pe-a patra, pentru a se face nevăzut şi a se folosi de noua lui condiție spre a umple piața cu tot soiul de bazaconii şi plastografii, furnizate pe sub tejghea sau în întunericul gangurilor, noaptea?

Trăim într-o lume în care mai fiecare vrea să fie altul şi să se afle altundeva, universul s-a curbat de tot, extremele se ating şi se împreunează, afirmația după care totul e posibil ne-a intrat în sânge, considerăm deopotrivă reale şi adevărate nu numai lucrurile pipăibile şi comensurabile dar şi pe acelea bănuite a se afla în spatele lor, în umbră, funcționând netulburate şi când n-au nume. Un autor anonim, creator de cărți imaginare, de întregi literaturi, e posibil - de ce nu? Existența lui nu ne deranjează, atâta timp cât se mărgineşte la producția de cărți şi nici prin gând nu-i trece să fabrice o floare, un ou, o stea, o ploşniță, un ciorap sau o mandolină. Tot mai puțini sunt cei care au

nevoie de literatură: viața modernă a născocit o mie de alte mijloace de trimitere a omului în spații necunoscute lui, să amintim bicicleta, ziarul, naveta cosmică, televiziunea, cocaina, bomba cu hidrogen, unde identitatea persoanei fugitive se schimbă până a nu mai putea fi recunoscută. La strigarea catalogului de peste un sfert de secol, cel numit va avea privilegiul de-a răspunde: omniprezent! Tăietura de pe obrazul prost bărbierit, tristețea unuia căruia i s-a furat calul sau casetofonul, pălăria uitată într-un cinematograf şi toate câte ne definesc şi întreţin viața vor atinge gradul dorit de universalitate. Cartea de față, contrar aşteptărilor, încearcă să ne readucă acasă.

Tulburător este faptul, confirmat de organele competente, că, în pofida versiunilor în circulație şi a snopilor de întrebări punând la îndoială existența numitei cărămizi literare intitulate *Bibliografia generală* şi a unui autor desemnat cu sigla M.H.S., ambele obiecte sunt reale şi se bucură de statutul de ființe. Dovadă: cartea (primele două ediții pe hârtie: 8000 de exemplare fiecare) se citeşte pe înfundate în multe cercuri, mai ales de către tineri, este comentată în şcoli, universitate şi chiar în tren, face - cum s-ar zice - carieră; se fură din biblioteci, se vinde la negru la prețuri ameţitoare, tulbură sau umflă de râs mulțime de cititori, surprinde prin adevăruri privitoare la ultima jumătate de veac, catagrafiate înainte ca ele să capete oarecare contur, când se aflau doar ca simptome, de unde încredințarea unora că autorul cărții ar fi dăruit de Pronie cu harul divinației. Dacă adevărul s-a dovedit valid, în cei 34 de ani de la prima apariție a volumului şi 59 de la aşternerea pe hârtie a primelor capitole, să nu ne îndoim că obiectul care îl trece prin furcile timpului există şi nu-i nici pe departe un înlocuitor, un erzaț.

Cât priveşte pe autor, ce dovadă mai convingătoare că el nu face parte din tagma nevăzuților, a fantomelor, ci este cetățean ca oricare altul, când există în dulapuri, sub pecete, dosarul lui bine burduşit cu tot felul de referințe - multe obținute prin intimidări şi presiuni -, ce au ca leitmotiv întrebarea de unde a ştiut el cum funcționează sistemul (nu doar articulațiile şi diversele aparate), cine i-a procurat brevetul de strecurare a realităților prin alegorie, fabulă, hiperbolă, joc de echivocuri cu țintă precisă, parabole şi alte perdele de fum, cum de şi-a permis "să iasă din rânduri" (de parcă ar fi fost vreodată în rânduri), tocmai atunci când rândurile se îngroşau, efect al prea lăudatei ieşiri în balcon a ctitorului demolator, şi, faptă de neiertat, cum a "acționat" el ca să-şi publice, neştirbite, concluziile, ajungând să oblige însăşi istoria să-i confirme, în anii care au urmat, enunțurile, scenariile, fanteziile? Mărturie că omul în cauză e persoană, stă şi seria de întâmplări şi coincidențe ce a urmat publicării cărții: apariția, pe strada şi în apartamentul lui, a unor curioşi să afle ce mai scrie, ce proiecte are, ce mănâncă, pe cine are la inimă, sau la stomac, paralelă cu dispariția unor însemnări, caiete de jurnal, scrisori (acestea din urmă "culese" înainte de-a ajunge la destinatar), cu punerea sub observație a deciziilor medicale (nu cumva şi ele ficționare?) întocmite de

specialişti spre a-l interna în spitalul unde pacientul spera să-şi recapete încrederea în oameni şi apetența pentru caligrafie, precum şi să obțină ieşirea cu acte în regulă din labirintul în care intrase, prin forța împrejurărilor şi a presiunilor morale, dar şi a curiozității de a şti, din interior, cum lucrează, fără lapte, smântânitoarea (vezi prima piesă a *Bibliografiei*) şi cum se văd de acolo, din palat, treburile şi nevoile oamenilor (vezi ultima piesă).

Aşadar, printr-o fericită întâmplare, nu numai cartea se dovedeşte reală şi adevărată, obiect concret mişcător în spațiu, ci şi autorul ei, ingenios meşter de curse pentru şoareci şi de poveşti cu înțelesuri neconvenabile puterii, martor de mai bine de trei decenii al modului cum funcționează, perfect dar aberant, motorul unui mecanism sortit să se desfacă în bucăți la prima apăsare mai decisă a pedalei.

Bibliografia generală (generală, din titlu, a urmărit să precizeze, din capul locului, întinderea domeniului), apărută în ultimele zile ale anului 1970, a fost prima scriere literară din literatura noastră care, refuzând categoric să ia în seamă "problematica" propusă de regim, frecventată de însişi contestatarii ei (preluarea puterii, colectivizarea agriculturii, raportul dintre personalitate şi mase, dintre putere şi adevăr, sensurile adevărului etc), tratată adesea cu talent, curaj şi incisivitate, dar pe sectoare, de romancieri şi nuvelişti lucizi şi neîmpăcați cu ceea ce se întâmpla, a proiectat faptele în piscul utopiei, al ficțiunii alegorice de tip swiftian, pentru ca, de acolo de sus, să poată ținti, precum şoimul din înălțime, prada lunecătoare printre bălării, apărându-se prin mimetism sau şiretlicuri. Cititorul atent, eliberat de învățăturile din manuale şi de habitudinile unor lecturi naturaliste, de fascinația acțiunii şi anecdotei, odată aflat în posesia cheii unui portativ ce propune o altă grilă de decriptare a textului, va descoperi singur cât de generalizatoare e contestația, cât de fermă opoziția, cât de ascuțită satira. Cartea judecă sistemul în întregul său, pune decis semnul egalității între totalitarismul comunist şi cel nazist (câți autori apăsau, atunci în anii '60, pe acest semn de aritmetică elementară?). Meritul autorului, descoperirea lui cea mai importantă, este aceea că, având de demontat însuşi mecanismul dereglat, smintit, al "noii orânduiri", nu a propus reparații, ci spulberarea lui în întregime, scop pentru care a inventat un joc şi un stil pe măsură - prefăcându-se că îl interesează aspectul de tratat "ştiințific", terminologia mai mult sau mai puțin tehnică, analiza formelor literare, aventura modelor artistice, erorile de interpretare, destinele şi produsele unor confecționeri de ocazie, întâmplări anodine şi groteşti etc, nu sistemul, nu politica. Dacă cronicarii şi criticii au elogiat cartea la apariție şi mai târziu, pentru originalitatea ei, pentru inaugurarea în spațiul nostru a ceea ce se cheamă antiliteratură, foarte puțini s-au ocupat de adresa politică, aflată la nivelul mai profund al textului; se înțelege că n-au ajuns până la el sau, mai sigur, că n-au avut putința să-l traducă pentru toată lumea, lăsând cenzura

să fie furată de insolența formei. Lucru ciudat e că, astăzi, autorul înclină să dea mai mare crezare primei presupuneri - neînțelegerea - decât secundei. El, autorul, s-ar fi aşteptat ca, îndată după căderea tiraniei şi a feluritelor ei cenzuri, criticii (dar nu numai ei) să se întreacă în a numi în gura mare Ceea ce nu se putuse decât şopti, editurile să se bată ca să retipărească prima şi cea mai cuprinzătoare panoramă a anilor de opresiune, operă literară şi document, comedie şi, totodată, diagnostic al unei maladii ce părea incurabilă, bazaconie trasă din realități cu semn distinct, înrudită cu epopeile eroicomice ale atâtor scriitori învățați la şcoală, printre altele "Țiganiada" lui Budai-Deleanu. Autorul e îndreptățit să creadă că, dacă această scriere năzdrăvană ar fi fost tradusă într-o limbă de circulație europeană, în anii următori publicării ei, acum douăzeci de ani, altul i-ar fi fost destinul, mai puține mâhnirile care îl încenuşează pe autor, îngrijorat nu atât de drumul lucrării lui, cât de fatalele întârzieri recurente ale literaturii neamului său ("Ai luat seama - spunea odată Radu Petrescu - că rata de recepție corectă şi de recunoaştere a unei bune înfăptuiri a scriitorului român este de 70 de ani? Te invit să faci această cercetare... "). După calcule de preşcolar, ar însemna că *Bibliografia generală,* astăzi epuizată, ar trebui să aştepte anul 2040 până a fi din nou propusă cititorilor... Iată că după ce acum 12 ani tânăra, pe atunci, editură "Nemira", îşi asumase riscul să strice tradiția, acum apare o altă editură, tot tânără, LiterNet, care face un pas mai departe, punând cartea la îndemâna internauților, într-o ediție electronică, prima ilustrată. Ce fel de oameni sunt redactorii ambelor edituri, ambele născute în lumea de după ,90, şi ce gust al aventurii îi îndeamnă să facă ce n-au făcut alții, să provoace un destin să se articuleze mai devreme? Riscul, aventura legitimează existența, nu invers.

În toamna lui 1945, autorul, împreună cu Radu Petrescu şi Costache Olăreanu, au ales o după-amiază calmă şi limpede, pentru ca, sub coroana rotată a unui măr bătrân, să schimbe păreri despre ultimele evenimente, să răsfoiască publicații atunci sosite de la Bucureşti, să aleagă "materiale" pentru revistele lor manuscrise şi - cum timpul, pe atunci, era larg şi generos, în ciuda vremurilor de lipsuri şi convulsii, de foamete şi îngrijorări -, să întârzie până la căderea serii şi mai apoi, spre a-şi împărtăşi impresii de lectură şi proiecte. Muşcând dintr-un măr, autorul îşi aminteşte că, din nimic, i-a venit ideea de-a scrie o antologie cu texte aparținând unor... autori închipuiți. Trăia, în acel moment, un mare entuziasm pentru literatură, dublat de un început de insatisfacție pentru cărțile pe care le citise. Ca orice tânăr la 17 ani, avea pretenții şi idealuri nemăsurate, visând să realizeze el ceea ce nu izbutiseră să scrie alții. În cele din urmă, le-a promis prietenilor că va face, până una alta, o carte cu rezumate de cărți posibile, o bliblioteca de literatură între coperțile unui fel de catalog. Borges era necunoscut pe-atunci, abia descinsese, cu un an în urmă, în

Europa, în traducere franceză (volumul "Fictions"); nici vorbă să fi auzit (unde, la Târgovişte?!) de ideea acestuia despre lumea ca bibliotecă. Avea să audă de idee şi de numele ilustrului scriitor sud-american cu 32 de ani mai târziu, când *Bibliografia generală* era deja apărută. Prima formă a proiectatei cărți, purtând titlul "academic" *Istoria literaturii organice,* a fost scrisă curând după acea de neuitat întâlnire, manuscrisul are vreo 20 de pagini (se păstrează), titrajul şi dispoziția textelor au rămas până la urmă aceleaşi, ironia şi maniera de tratare la fel, dar el nu ajunge nici la satiră, nici la persiflarea doctelor tratate, a exegezelor, modalități şi nivele dobândite mai târziu, când experiențele vieții şi ale cărților i-au adâncit autorului insatisfacțiile. Lăsată deoparte doi ani, cartea a căpătat contur şi un început de sens într-o altă fericită împrejurare, tot la Târgovişte, în Alei, promontoriu dominând lungile prundişuri ale Ialomiței. Tot un trio: Radu Petrescu, Petru Creția şi autorul, schimburi de impresii ca şi în primul tablou. Spre vest, un apus de soare magnific, un cer brăzdat de nori fusiformi, portocalii şi opalini cum se mai pot vedea numai în îndepărtata Mare a Chinei. Prietenii, răpiți de privelişte, au rămas tăcuți, umăr lângă umăr, simțind că sunt martorii unei minuni, a irepetabilului. E, desigur, riscant, ba chiar enorm, să presupunem că acele lungi clipe de vibrație a prietenilor poeți, clipe de adevărată beatitudine, ar sta la originea cărților *Didactica nova* (în care, dealtfel, Radu Petrescu evocă în culori vii parcul din Alei) şi *Norii* (istorie a metamorfozelor cerului, în care Petru Creția îşi controlează cu precizie de matematician efuziunile lirice, ca să lase larg spațiu meditațiilor despre veşnicia prefacerilor lumii), dar tot atât de riscant ar fi să înlăturăm ipoteza că amintirea clipelor uluitoare oferite de acel apus de soare să nu fi lăsat adânci urme în cele două admirabile scrieri. Fapt cert e că autorul *Bibliografiei generale* "şi-a văzut" atunci cartea în întregul ei - monumentalitatea" structura, circumvoluțiunile în necurmată mişcare, culoarea dominantă, tonul, combinația de nuanțe rezultată din apropierea fanteziei supravegheate şi incisivitatea abil temperată, măsura - câştiguri prelungite în toate cărțile ulterioare. Au mai trecut mulți ani - răstimp de cunoaştere, de înfruntare a nenumărate adversități, de scriere a *Dicționarului onomastic,* exercițiu de stil şi acesta, dar mai puțin costisitor şi mai puțin elaborat, - până ce, în 1965, şi-a reluat proiectul şi l-a dus, perseverent, la bun sfirşit. Nu-şi aminteşte să mai fi trăit un moment sau întâmplare anume care să fi declanşat, de-această dată, reluarea proiectului. Ajunsese să priceapă, în toată comedia ce se desfăşura în jur, trăsăturile epocii, eroarea generalizându-se, năzuind să devină politică de stat şi să anuleze individul, firescul, libertatea.

O primă formă "compactă" - cam o treime din volum -, scrisă pe un caiet de o sută de foi, a fost dăruită prietenului Tudor Țopa, prin 1966, care pretinde că a pierdut-o într-un local, lucru imposibil de crezut; o a doua

formă, adăugând încă o treime, a fost transcrisă pe un caiet gros, semănând cu manuscrisele mânăstireşti - caligrafie în două culori, vignete, titluri policrome. Dactilografiată, lucrarea şi-a tot sporit volumul în ultimii doi ani de pregătire pentru tipar, editura grăbindu-se să se folosească de "răgazul ideologic" deschis de Primăvara de la Praga, când strânsorile cenzurilor slăbiseră.

Atunci, ca urmare a avertismentelor şi dojenilor şefului serviciului unde lucra autorul, iritat de fragmentele publicate în "România literară", care pretindea că îl compromit ("îți recomand să nu mai scrii poveşti cu îngeri masacrați de maşini, spusese la început, cum ți-ai permis să ironizezi tehnica, cuceririle minții omeneşti, fiindcă ce e mai înălțător decât să vezi un om subțirel stăpânind o uriaşă maşină industrială?, nu poți decât să fii mândru de puterea omului", revenise el mai apoi), cartea s-a împlinit încă o dată, cu piese polemice deschise, cu replici usturătoare. După un ultim dialog cu personajul (Dumnezeu mai ştie ce avea în cap?), în care acesta a împins interdicțiile până la a-i cere, pur şi simplu, "să nu mai scrii deloc!", la care autorul, de-acum blindat de succesul *Dicționarului* apărut, i-a răspuns "Aveți puterea (o avea ca nimeni altul) să interziceți publicarea, dar cu scrisul e altă poveste: am scris în singurătate mai bine de 20 de ani, fără gând de publicare, voi mai scrie încă 20 cu aceeaşi seninătate şi râvnă", relațiile dintre cei doi s-au rezumat la sumare, reci contacte de serviciu, până la reorganizarea impusă de celebrele "teze din iulie" (1971), când pontiful a putut să se debaraseze de "colaboratorul" incomod. Lăsăm cititorului plăcerea de a descoperi singur între piesele acestui volum, şi povestea măcelăririi îngerilor şi replica "didactică", scrisă ca pentru luminarea unui şcolar în primele clase, precum şi alte piese descriindu-l pe mărginit în diferite ipostaze ale aroganței şi expansiunii.

Bibliografia n-ar fi apărut niciodată, dacă nu te aflai în preajma Ideologului", i-a spus Mihai Gafița autorului (în auzul Ninei Cassian, al lui Al. I. Ştefănescu şi al altor câteva persoane) înapoindu-se, seara târziu, de la un spectacol la "Bulandra" (Mihai Gafița era editorul cu vigilență variabilă...). Se poate: chiar dacă fusese de mult acceptată de editură, şeful ideolog avea la îndemână toate mijloacele s-o oprească. Părerea noastră e că n-a făcut-o din teama că ar fi provocat un scandal prea mare, conştient că autorul se bucură, mai mult decât el, de prețuirea celor care îl cunoşteau; nu din pricina acestei prețuiri şi a cunoaşterii scriitorilor şi artiştilor îl luase la cabinetul său?

Acestor mărturisiri şi repere, autorul nu le-ar mai adăuga decât un scurt *Mod de întrebuințare:* lectura cărții se poate începe de oriunde, dar mai profitabil ar fi - pentru aşezarea corectă a grilei şi pătrunderea privirii până la stratul cel mai bogat în aluzii şi sensuri al cărții - să se parcurgă mai întâi titlurile tuturor lucrărilor "recenzate", care

construiesc împreună un fagure - catalog aproape complet aj maladiilor descrise în falsul tratat: de la prostie la veleitarism, de la frica endemică la falsul practicat la scară națională, de la rivalitățile la vârf la impostură, intoleranță, violență, mistificare, crimă... Recurența termenilor indezirabili regimului trecut, alcătuind el însuşi un tablou al smintelii şi mizeriei morale, ne duce gândul că volumul s-ar fi putut limita şi numai la atât.

Dar comedia abia începe. Ne vom da seama de adâncimea răului, cu cât. vom înainta în carte şi în timp, pentru că imaginile înseriate continuă şi azi să se reproducă.

Începeți, dacă vreți, cu *Leipzig, oraş de carton* sau cu *Călătorie în Baterya,* povestind despre locuri şi obiceiuri de pe meleaguri îndepărtate, şi vă veți simți acasă, şi vă veți da seama de ce a avut nevoie autorul de continente şi de atâtea nume străine spre a putea spune adevăruri netede despre târgul şi vecinii lui. Lăsați din mână cartea, dacă înțelesurile refuză să se reveleze. Aşteptați puțin. Aşteptați anul 2040.